

Blana Yasabere/sc

Salus Huhulu

SISMANOGLU
NECATI

Τῷ ἱερ. Ἰωάν. Κορίω Πάτρι ἐξέτισθαι
ἡμετέριον
ἔρ. Ἰωάν. Κορίω

 SISMANGLIO
MEGARO

ΠΕΡΙ

ΚΑΗΡΟΔΟΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

﴿ وصايا ﴾

ΠΕΡΙ
ΚΛΗΡΟΔΟΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΦΕΙΑΣ

وصايا

CCPP

ΚΑΤΑ ΤΟ

ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ, ΙΣΧΥΟΝ

ΜΟΥΣΟΥΑΜΑΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΥΠΟ

ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

Ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημόσιας Ἐκπαίδευσης ὑπ' ἀριθ. 850
καὶ ἡμερομ. 10 Σεπτεμβρίου 1310 (19 Σεπτεμβρίου 1308).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Τύπος Γ. ΠΑΛΛΑΜΑΡΗ

1893

ΤΗ,

ΑΥΤΟΥ ΕΞΟΧΟΤΗΤΙ

ΤΩ,

ΚΩΣΤΑΚΗ ΠΑΣΣΑ ΑΝΘΟΠΟΥΛΩ,

ΑΠΕΙΡΟΥ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ

ΕΛΑΧΙΣΤΟΝ ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ

ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Ο ΠΟΝΗΣΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ μελέτη καὶ γνῶσις τῶν διατάξεων, αἵτινες ἐν τῇ ἀχανεῖ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἐφαρμόζονται τὸ μὲν ἐκ τοῦ ἱεροῦ μουσουλμανικοῦ δικαίου (شرع) τὸ δὲ ἐκ τῶν Αὐτοκρατορικῶν Διαταγμάτων (امر سلطانی قانون نظام) ἐκτὸς τοῦ θεωρητικοῦ αὐτῆς ἐνδιαφέροντος, διπλὴν δύναται νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ὠφέλειαν. Ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς κοινωνίας βίῳ τὸ ἄτομον ἐν πολλαῖς περιστάσεσι δύναται σκοπιμώτερον νὰ ἐνεργῇ, ἐὰν κέκτηται νομικὰς τινὰς γνώσεις πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἐαυτοῦ δικαιωμάτων. Ὅταν δὲ τὸ ἄτομον τύχῃ ἐξασκοῦν καὶ τὸ εὐγενές τοῦ δικηγόρου ἐπάγγελμα, καθ' ὃ πλεῖστα καὶ πολυειδῆ συμφέροντα εἶναι ἐμπεπιστευμένα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θερμοῦ τούτου τῆς Θέμιδος λειτουργοῦ, ἡ μάθησις τοῦ δικαίου παρίσταται ὡς ἀνάγκη ἐπείγουσα, μεθ' ἧς ἀδιαρρήκτως συνδέονται τὸ τε ἰδιωτικὸν καὶ τὸ δημόσιον συμφέρον.

Πρὸς τῇ διπλῇ ταύτῃ ὠφελείᾳ, ἣν ἐν παντὶ Κράτει παρέχουσιν αἱ νομικαὶ μελέται, ἔχουσιν αὗται

δι' ἡμᾶς καὶ ἕτερον ἐνδιαφέρον οὐχὶ σμικρότερον τοῦ προειρημένου, τὸ ἐξῆς· δι' αὐτῶν ἀποτίνομεν, κατὰ τὸ ἐνόν, φόρον εὐγνωμοσύνης καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸ μέγα τοῦτο οἰκοδόμημα τοῦ μουσουλμανικοῦ δικαίου, ἐν ταῖς διατάξεσι τοῦ ὁποίου ἡρέμα διαβιοῦμεν μετέχοντες τῶν δαψιλῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καρπῶν ὑπὸ τὴν ἀμφιλαρῆ σκιάν τοῦ περιδόξου ἡμῶν "Ανακτος, τοῦ μεγάλου παρ' ἡμῖν προσταύτου τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων, Σουλτάν 'Αβδούλ Χαμητ Χάν τοῦ Β'. Ἐνικα τούτων εἶναι πασιφανές, ὅτι οἱ ἐν τῷ μουσουλμανικῷ δικαίῳ ἐπαίοντες ἔχουσιν ἐνώπιον αὐτῶν εὐρὺ καὶ λυσιτελεῖς στάδιον, ὅπως, ἀνταποκρινόμενοι πρὸς τὰς εὐγενεῖς περὶ πολιτισμοῦ καὶ προόδου προθέσεις τοῦ μεγαλεπιδόλου ἡμῶν "Ανακτος, μεταδίδωσιν εἰς τὸ φιλόμουσον καὶ φιλοπρόδον δημόσιον διὰ διαφόρων πονημάτων τὰ ἐπὶ τοῦ δικαίου τούτου περίσμκτα τῶν μελετῶν αὐτῶν.

Ἀλλ' οἱ παρ' ἡμῖν περὶ τὸ μουσουλμανικὸν δίκαιον ἀσχολούμενοι γινώσκουσιν, ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ ὀλίγιστα ἢ μᾶλλον οὐδὲν ἐγγράφῃ περὶ τοῦ προσωπικοῦ ἐν Τουρκίᾳ μουσουλμανικοῦ δικαίου, ἢ δὲ ἑλλειψίς αὕτη εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον ἐπαισθητὴ, καθ' ὅσον μέρος τι τοῦ δικαίου τούτου ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν χριστιανῶν ὀθωμανῶν ὑπηκόων, ὀρθοδόξων, ἀρμενίων καὶ λοιπῶν, τῶν ὑπὸ τὴν κρατικὴν τῶν Ὀσμανιδῶν αὐτοκρατορίαν οἰκοῦντων. Ἡ παρατήρη-

σις αὕτη ἀποδίδει ἰδίᾳ τὸ περὶ ἐπιτροπείας κεφάλαιον, ὅπερ δὲν ὑπάρχει οὐδὲ κωδικοποιημένον ἐν τῷ σήμερον ἐν ἰσχυρί ἀστικῷ ὀθωμανικῷ κώδικι.

Ταῦτα ἔχων ὑπ' ὄψει καὶ ἐκ πείρας γινώσκων ὅτι τὰ περὶ ἐπιτροπείας ἰδίᾳ ζητήματα οὐχὶ σπανίως παρουσιάζονται ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ, ἐπεχείρησα τὴν κατὰ τὸ ἐνόν σύνταξιν τοῦ μικροῦ τούτου πονήματος, ὅπερ ἂν ὀλίγης ὥρελείας πρόξενον γείνη, δύναται τοῦλάχιστον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀρορμή, ὅπως ἄλλοι πολλῶ κρείσσοι ἐν ταῖς περὶ μουσουλμανικοῦ δικαίου μελέταις ἀποδυθῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἐκδοῦναι εἰς ρῶς ἔργα ἐντελῆ κατὰ τε τὸ ποῖόν καὶ τὴν διάταξιν.

Τοιοῦτον προθέμενος σκοπὸν ἔλαβον ὡς βάσιν καὶ γνώμονα ἐν τῷ πονήματι τούτῳ τὰ μᾶλλον γνωστὰ καὶ περιεκτικὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐν τε τῇ Ἀραβικῇ καὶ Τουρκικῇ νομικῇ συγγράμματα, ὡς τὸ Δουφῆρ (ردد) τοῦ Μολλᾶ Χοσρέφ Βέν Φραμερέζ, τὸ Μουλτεκά (ملک) τοῦ ἐκ Χαλεπίου Ἰβράῃμ, τὸ Ἐσβάχ (اشباع) τοῦ Ἰβνι-Νεδζήμ, τὸ Βεχτσέτουλ-Φεταβῆ (فتاوی) τοῦ Μουχαμμέτ Φιχμῆ μετὰ τῶν ἐν περιθωρίῳ σημειώσεων αὐτοῦ καὶ προσθηκῶν, τὸ Χουλασάτουλ-Ἐδζβιδέ (الاصول والجواب) τοῦ Σεμσή Ζαδὲ Ἐσάδ ἐρέντη Ζαδὲ Μουχαμμέτ Χαλῖς, τουρκικὸν χειρόγραφον περιέχον συλλογὴν τῶν ῥητρῶν τοῦ Σέιχ-ούλ-ισλάμου Γιαχγιά ἐρέντη, τὸ Ἀζαμίου ἀχ-κιάμ οὐσσιγάρ (جامع احكام الصلار) τοῦ Ἰστρουνσή, τὸ

Ἀχκιάμ οὐσσεριγιέ φιλ ἀχβάλ οὐσσεαχσιγιέ (الشخصية في الاحوال الشرعيه) καὶ ἄλλα. Ἐπίσης ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψει καὶ αἱ διατάξεις τοῦ Μιτζελλέ ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη διάταξις ἢ ἐγκύκλιος, εἰς ἃ ὑπάρχουσι καὶ παραπομπαί.

Ὁ δὲ εὐμενὴς ἀναγνώστης, ἀποβλέπων εἰς τὸ δυσχερές τοῦ ἔργου καὶ τὸ πολυάριθμον καὶ δυσχρηστον τῶν ῥητρῶν καὶ ἀραδικῶν κειμένων, θέλει ἴσως παρίδῃ τὰς ἐλλείψεις τοῦ παρόντος πονήματος, βέβαιος ὢν, ὅτι δύναται ν' ἀναπληρώσῃ αὐτὰς προστρέγων εἰς τὰς ἀσφαλεῖς καὶ ἀκενῶτους ἐν τε τῇ ἀραδικῇ καὶ τουρκικῇ νομικᾷ πηγᾷ, κίτινες θαψιλῇ παρέχουσι τὰ νάματα αὐτῶν εἰς τὸν ὀρεγόμενον τῆς ἐν τῷ μουσουλμανικῷ δικαίῳ τακτικῆς καὶ πλουσίας μαθήσεως καὶ μὴ ὀκνοῦντα νὰ συμβουλευθῇ αὐτάς.

Ἐκ τοῦ Πέρου, τῇ 10 Ἀπριλίου 1893.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Περὶ κληροδοσίας καὶ τῆς διὰ τελευταίας βουλήσεως ἐπιτροπείας ἐν γένει.

Ἡ κληροδοσία στενῶτατα συνδέεται μετὰ τῆς διὰ τελευταίας βουλήσεως ἐπιτροπείας. Διὰ τῆς πρώτης ὁ Μουσουλμάνος προβλέπων τὸ μοιραῖον αὐτοῦ τέλος διατίθῃσι μέρος τῆς μετὰ θάνατον καταλειφθησομένης παρ' αὐτοῦ περιουσίας ὑπὲρ τοῦ δαίνο· ἢ δαίνο· σκοποῦ. ἢ χάριν τοῦ δαίνο· ἀτόμου, μὴ συγγενοῦς τῷ διαθέτῃ. Καὶ ἂν μὲν κατὰ τὸν βίον τοῦ ὁ διαθέτης ἔλαθε μὴ ποιήσας τὴν ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ νόμου ὑπαγορευομένην ἐλεημοσύνην ἢ θρησκευτικὸν τι καθήκον, οἷον τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἱερῶν τόπων, τότε ἡ κληροδοσία παρουσιάζει χαρακτηρὰ θρησκευτικοῦ καθήκοντος, οὗ τινος οὕτως εκπληρουμένου, ἐπιδιώκεται ὁ ἐξιλασμός τοῦ Ὑψίστου. Ἄν ὅμως, τοιοῦτων αἰτίων μὴ ὑπαρχόντων, ἐπιθυμῇ ὁ διαθέτης νὰ καταλίπῃ κληροδοτήμα, ὅπως οὕτως ἐν μὲν τῷ παρόντι βίῳ μνημονεύονται αἱ ἀγαθαὶ αὐτοῦ πράξεις, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι ὑπέροχον καταλάβῃ θείῳ (α), τότε πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὴν οἰκο-

νομικήν τῶν κληρονόμων του κατὰστασιν· καὶ ἂν μὲν οὗτοι ἦναι πλούσιοι, προτιμητέα ἡ κληροδοσία, δι' ἧς πρίχεται ἱλεημοσύνη (σαδακά) εἰς ζῆνον μὴ συγγενῆ· ἂν δὲ οἱ συγγενεῖς ὧσιν ἄποροι, τότε προτιμητέα ἡ πρὸς τὸν ἄπορον συγγενῆ ἀγαθοεργία, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Προφήτου, λέγοντος· « Ἡ πρὸς συγγενῆ κῆρυα ἐχθρικῶς διακείμενον ἀγαθοεργία κρείσσων ἐστίν »· Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἀποφεύγεται τὸ κληροδοτήμα (α).

Διὰ τῆς ἐπιτροπείας ὁ διαθέτης, συμπληρῶν τὴν τελευταίαν αὐτοῦ βούλησιν, ἐκλέγει ἐκτελεστήν τῶν αὐτοῦ κατελείπει κληροδοτημάτων, διαχειριστὴν τῆς παρ' αὐτοῦ καταλειπομένης περιουσίας, προστάτην δὲ καὶ ἐπίτροπον τῶν αὐτοῦ ὀρφανῶν. Ἐνεκα τοῦ σπιντοῦ τοῦτου δεσμοῦ τῆς κληροδοσίας καὶ ἐπιτροπείας, ἀμφοτέρω ταῦτα ἐκφράζονται ἐν τῇ ἀραβικῇ διὰ τῆς αὐτῆς λέξεως *isā* (إسأ), ἥτις λεξιλογικῶς μὲν σημαίνει (β) παραγγεῖλαι τι πρᾶξι καὶ ἐν ἀπουσίᾳ ἢ μετὰ θάνατον τοῦ παραγγελλόντος, νομικῶς δὲ α') καθιστάνει τινὰ δωρεὰν κύριον πράγματός τινος ἢ τῆς ἐπιμελείας αὐτοῦ, καὶ β') διορίζει τινὰ ἐπίτροπον χάριν τῶν μελλόντων καταλειφθῆναι ὀρφανῶν τέκνων, ἢ πρὸς ἐκτέλεσιν κληροδοτημάτων. Ὅταν εἰς τὴν λέξιν *isā* ἀποδώσωμεν τὴν πρῶτην σημασίαν, ὅτε καὶ ἡ φράσις ἐν τῇ ἀραβικῇ ἐστὶ ἀνάλογος, τότε πρόκειται περὶ κληροδοσίας, δι' ἧς καθίσταται τινὰ δωρεὰν κύριον πράγματός τινος ἢ τῆς χρήσεως αὐτοῦ· ὅταν δὲ ἀποδώσωμεν τὴν δευτέραν σημασίαν, τότε πρό-

κειται περὶ ἐπιτροπείας. Καὶ ἐν τῇ μιᾷ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ περιπτώσει ὁ ποιῶν τὴν παραγγελίαν ἢ τὴν κληροδοσίαν ὀνομάζεται *μουσῆ* (موسی), κληροδότης ἢ διαθέτης, ὁ δὲ πρὸς ὃν ἀποτίνεται ὁ μουσῆς ἐν μὲν τῇ κληροδοσίᾳ καλεῖται *μουσῆουρ-λεχ* (لموسی), ἥτοι κληροδόχος, ἐν δὲ τῇ ἐπιτροπείᾳ *βασῆ* (وصی), ἥτοι ἐπίτροπος. Ὡστε κληροδοσία εἶναι ἡ διὰ τελευταίας βουλήσεως δωρεὰ, ἐπίτροπος δὲ ὁ ἐκτελεστής τῶν κληροδοτημάτων ἢ δωρεῶν, ἃς ἐποίησε πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὁ τεθνεὺς (مت) ἢ ὁ μελλων νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τοῦ ἀποθανόντος ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς περιουσίας αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ περὶ τῶν ὀρφανῶν τέκνων φροντίδι.

Ἡ τοιαύτη ἔνεκα μελλόντος ἢ προβλεπομένου θανάτου ἐκλογὴ ἐπιτρόπου δύναται νὰ προέλθῃ εἴτε ἐκ τοῦ πατρὸς εἴτε ἐκ τῆς μητρὸς ἀδικόρως. Ὡς πρὸς τοῦτο ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ κίετηνται ἴσον δικαίωμα, διότι καὶ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ δύνανται νὰ ἔχωσιν ἕκαστος ἀτομικὴν καὶ ἀνεξάρτητον περιουσίαν, χάριν δὲ τῆς περιουσίας ταύτης, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς μεταδίδει κληρονομικῶς εἰς τὰ τέκνα, δύνανται ἕκτερος διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ καταλειπομένην περιουσίαν, νὰ ὀνομάσῃ καὶ διὰ τελευταίας βουλήσεως ἐπίτροπον. Ἀρ' ἐτέρου ὁμοῦς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπεται ὅτι ἡ ἐκλογὴ ἐπιτρόπου παρὰ τοῦ μελλόντος ν' ἀποθάνῃ δὲν ἔχει ὡς μόνην αἰτίαν τὴν ὑπαρξίν τῶν τέκνων. Ὁ μελλων νὰ τελευτήσῃ δύναται νὰ ἐκλεῖξῃ ἐκτελεστήν τῶν κληροδοτημάτων αὐτοῦ καὶ παραλήπτην τῆς καταλειφθησομένης περιουσίας, μετὰ τῆς ἐντολῆς ὅπως, παραλαβὼν αὐτὴν καὶ ἀποτίσας τὰ κληρονομικὰ χρεὶα καὶ τὰ κληροδοτήματα, παραδώσῃ τὸ

(α) Ἰδὲ Δουρῆρ, τ. II, σ. 330.

(β) Αὐτόθι, σ. 329.

υπόλοιπον τοῖς ἐκτός τέκνων ἄλλοις κληρονόμοις· καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἐκτελεστής τῶν τελευταίων θελήσεων τοῦ διαθέτου ὀνομάζεται καὶ εἶναι ἐπίτροπος ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ κληρονομίας (α). Ἐκ τούτων ὁ λόγος γίνεται, ὅτι ὡς ἀντικείμενον τῆς μελέτης ἡμῶν ἔχομεν δύο τινά· α') τὴν κληροδοσίαν (وصيت) καὶ β') τὴν ἐπιτροπήν (وصاية). Ἐπειδὴ δὲ κατὰ ρωσικὴν ἑλως σφίκαν πρῶτον ποιεῖ τις κληροδοτήματα καὶ εἴτα ἐκλέγει ἐκτελεστὴν αὐτῶν, ὅστις εἶναι καὶ ἐπίτροπος τῶν τέκνων τοῦ διαθέτου, διὰ τοῦτο θελοῦμεν πρῶτον πραγματευθῆ περὶ κληροδοσίας καὶ κατόπιν περὶ ἐπιτροπείας.

(α) Ἡ διὰ τελευταίας βουλήσεως ἐπιτροπία εὐρίσκεται παρὰ Ῥωμαίους καθ' οὓς ὁ τοιοῦτος ἐπίτροπος καλεῖται tutor dativus (Ulp. απ. XI, 14) καὶ ἐν τῇ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων νομοθεσίᾳ. Παρὰ τοῖς τελευταίοις ὁ κύριος (dominus) ἐδύνάτο νὰ ὀνομάσῃ διὰ τὰ ἀνελικὰ τοῦ τέκνου ἐπίτροπον ἢ ἐπιτρόπου, γνωρίζομεν δὲ ὅτι ὁ Δημοσθένης ἐν τῇ ἀνελικότητι τοῦ εἶχε τρεῖς ἐπιτρόπους, ὀνομαζόμενους διὰ διαθέσεως ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ καὶ ὅτι ἐνηλικιωθεὶς ἐκίχεσε κατ' αὐτῶν καὶ ἀγωγὴν περὶ ἐπιτροπῆς (Δημοσθ. κατὰ Ἀρόβου, 4, 13, 14). Ἐν τινι τῶν ὑπομνημάτων τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἰρλανδίας, ἀρ. 8, 1891, τῷ ἐκδοθέντι ὑπὸ τοῦ John P. Mahaffy εὐρίσκουμεν τὰ ὑπὸ τοῦ F. Petrie ἐργάσας ἐν Φαρυῶν τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ παπύρου ἀνακαλυφθέντα κείμενα ἑλληνικῶν διαθηκῶν τῆς πτολεμαϊκῆς ἐποχῆς, ἐν δὲ τῇ τῆς τῶν διαθηκῶν τούτων παρατηρούμεν ὅτι ἐκλέγονται καὶ ἐκτελεσताὶ τῶν θελήσεων τοῦ διαθέτου, καλοῦμεναι βεβητῶς ἐπίτροποι.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΚΛΗΡΟΔΟΣΙΑΣ

(وصيت)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ὁρισμός καὶ τύποι τοῦ κληροδοτήματος.

1^ο πούους ὅρους τὸ κληροδοτήμα εἶναι ἔγκυρον.

Ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἡ κληροδοσία εἶναι πράξις, δι' ἧς ὁ διαθέτης μεταβιβάζει δωρεὰν εἰς τὸν κληροδόχον τὴν κυριότητα πράγματός τινος (res) ἢ τὴν ἐπιμεριπίαν διὰ τὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου χρόνον (α).

(α) Ὁ δὲ Δουρέρ, τόμ. II, σελ. 329, ἐνθα ἀναγινώσκεται ὁ ἑξῆς ὁρισμός· الوصية جعل الغير مالكا لماله بعد موته (الموصي) καὶ ἐν σελ. 330 تملك الى بعد موته.

Ἐκ τοῦ ὁρίσμου τούτου δῆλον γίνεται, α') ὅτι ἡ κληροδοσία εἶναι δωρεὰ (عبر) (طوع), κατὰ τοῦτο διακρίνεται τῆς μεταξὺ ζώντων δωρεᾶς (عبر) ὅτι ὁ διαθέτης δωρεῖται πρᾶγμα τι ἢ τὴν χρῆσιν ἢ τοὺς καρποὺς αὐτοῦ οὐχὶ ἀμέσως, ἀλλὰ διὰ τὸν μετὰ τὸν θάνατόν του χρόνον, ἤτοι ἡ πράξις αὕτη ἀποτελεῖ δωρεάν τελευταίας βουλήσεως, πηγάζουσα ἐκ τῆς ιδέας, ὅτι ὁ δωρούμενος προβλέπει τὸ τέλος τῆς ζωῆς του (α') ὥστε τὸ παρὰ Μουσουλμάνοις βασιγγιὲς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ παρὰ Ῥωμαίοις κληροδότημα (legatum), ὅπερ ὁ Ἰουστινιανὸς ὀρίζει ὡς ἐξῆς: « Legatum itaque est donatio quedam a defuncto relicta » ἤτοι, κληροδότημα εἶναι δωρεὰ ἐγκαταλειφθεῖσα παρὰ τεθνεώτος· β') ἡ συνθήκη μεταξὺ ζώντων δωρεὰ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὡς ἀντικειμένον εἰς μόνον πρᾶγμα τι συγκεκριμένον (عبر) (6), τὸ παρὰ Ῥω-

(α) Ἐπομένως ἰσραηλίνως λέγεται ἐν Κώδικι τοῦ κ. Μ. Καραϊσκαρι, ἀρθ. 28, ὅτι τὸ κληροδοτούμενον εἶναι δωρεὰ, ἢ ὁ διαθέτης πεσεῖται μετὰ τὸν θάνατόν του, διότι ἀποθανόντις τις οὐδεμίαν δύναται πλέον νὰ ἐνεργήσῃ πράξιν. Τὸ ἀληθὲς εἶναι, ὅτι ἡ δωρεὰ αὕτη γίνεται πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου διὰ τὸν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ χρόνον. (Πρβλ. ἀπὸ γὰρ, καὶ ἀρθ. 895 καὶ 1014, ἐνθα ἀναφέρεται βεβαίως, ὅτι ὁ διαθέτης ἐνεργεῖ *pour le temps où il n'existera pas*). Ἐπίσης δὲ ἰσραηλίνως ἐγγράφῃ ἐν τῷ αὐτῷ ἀρθρῳ, ὅτι τὸ κληροδότημα εἶναι δωρεὰ τοῦ 1/3, διότι, ἐν ὁ ὁρισμὸς οὗτος ἦν ἀκριβής, τὸ κληροδότημα ἔδει πάντοτε νὰ ᾔσῃ δωρεὰ τοῦ 1/3 τῆς περιουσίας τοῦ διαθέτου, ἐνθ' ὅτις γνώσκουσιν, ὅτι ἡ αὐτὴ δωρεὰ δύναται νὰ περιλάβῃ οὐ μόνον τὸ 1/3 ἢ μικρότερον τοῦ 1/3 ποσόν, ὡς 1/4, 1/5, 1/6, ἀλλὰ καὶ ἔτι πλέον καὶ ἕως ὅτου ἀνάσῃ τὴν περιουσίαν τοῦ διαθέτου. Ἄν ὅμως, γινόμενον πέραν τοῦ 1/3, προστεροῦνται εἰς τὰ κληρονομικὰ δικαιώματα τῶν συγγενῶν, τοῦτο ἀποτελεῖ ἕτερον ζήτημα, μὴ ἀναγόμενον εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦ κληροδοτήματος.

(6) Μιτζ. ἀρθ. 159.

μαίοις *res corporalis* λεγόμενον, ἐνθ' διὰ τελευταίας βουλήσεως δύναται τις νὰ δωρήσῃται καὶ τὴν ἐπικαρπίαν πράγματός τινος (منع), ἤτοι τὸ *res incorporalis*, ἐπιφυλαττόμενος τὴν ἐπὶ τοῦ πράγματος τούτου ψιλὴν κυριότητα. γ') Ἐν τῷ ὁρίσμῳ τοῦ κληροδοτήματος διὰ τῶν λέξεων « κληροδοτούμενον πρᾶγμα » ἐννοεῖται οὐ μόνον πᾶν ἀντικείμενον ἔχον πραγματικὴν ἐξωτερικὴν ὑπόστασιν, ἀλλὰ καὶ πᾶσα πίστωση ἢ ἀπαίτησις (دين) ὡς τὸ παρὰ Ῥωμαίοις *nomen*, ἡ ὁποία ἀπαίτησις ὀρίζεται ἐν τῷ Μιτζελλί ὡς ἐξῆς: *ذمته ثابت اولان شير*, ἐν δὲ τῷ *بانه عبارة عن مال حكومي يحدث* (σελ. 209) διὰ τῶν ἐξῆς: *الدین فی عرف اهل الشرع و جوب مال* καὶ *پرايتر مال* καὶ *الذمت فی الذمت* ἤτοι: ἀπαίτησις εἶναι νομικὸν πρᾶγμα, εἰς ὃ εἶναι τις ὑπόχρεως· καὶ ἄλλως: ἀπαίτησις νομικῶς εἶναι ἡ ὀφειλὴ πράγματός τινος ἢ βαρύνουσά τινα ὡς ἀντίτιμον ἐτέρου πράγματος (α).

(α) Ἐκ τῶν προσηθέντων καὶ τῶν κατοπτέρῳ λεγθησομένων φαίνεται ὅτι ἡ παρὰ Μουσουλμάνοις κληροδοσία δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου διαθήκην, οὔτε ἰσομένως εἶναι ἀκριβὲς ὑπὸ πᾶσαν ἐποφὴν ἢ μετέφρασιν τῆς λέξεως βασιγγιὲς διὰ τῆς λέξεως διαθήκη. Ἡ τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου διαθήκη, ἡ περιέχουσα ὡς ἀπορριπτικὸν καὶ οὐσιώδη ὅρον τῆς ὑπάρξεώς της τὴν ἐγκατάστασιν κληρονόμου παρὰ τοῦ διαθέτου, τυγχάνει ἀγνωστοῦ τοῦ μουσουλμανικοῦ δικαίου, διότι, κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο δικαίον, ὅταν τις ἔχῃ κληρονόμους, οὐδόλως δύναται νὰ ἐγκαταστήσῃ ἄλλους ὡς τοιοούτους. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς ἐγκαταστάσεως κληρονόμου καὶ τινων ἄλλων τυπικῶν ὅρων, καὶ ἐν ταῖς δύο νομοθεσίαις ὁ ἐκπράξων τὴν τελευταίαν αὐτοῦ βούλησιν οὐδὲν ἄλλο ποιῆ εἰμὴ διατίθῃ τὴν ἑαυτοῦ περιουσίαν. Ἐνεκα τῆς ταυτότητος ταύτης τοῦ ἀντικειμένου ἢ παρὰ Μουσουλμάνοις κληροδοσία ἀντιστοιχεῖ ἐν μέρει πρὸς τὴν τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου διαθήκην· καὶ ἀκριβὲς, περὶ τῆς ἐποφύως ταύτης προκειμέ-

Ἴδωμεν ἤδη πῶς συνίσταται ἡ κληροδοσία.

Ὁ βουλόμενος νὰ κληροδοτήσῃ τι προφέρει φράσιν τινὰ δεικνύουσαν τὴν περὶ τούτου θέλησιν· οἷον, εὐρισκόμενός τις ἐν τῇ ἐπιθανατίῳ ἀσθενείᾳ του λέγει· « μετὰ τὸν θάνατόν μου ἢ ἂν ἀποθάνω, κληροδοτῶ ἢ δωροῦμαι ἢ νὰ δοθῇ εἰς τὸν δαῖνα καὶ δαῖνα τὸ τρίτον τῆς περιουσίας μου, ἢ ἡ δαῖνα οἰκία μου, ἢ τὸ δαῖνα ποσόν, ἢ νὰ δοθῇ εἰς τὸν δαῖνα μετὰ τὸν θάνατόν μου ἢ μερὶς ἐνὸς τέκνου μου, ἢ νὰ δαπανηθῇ μετὰ τὸν θάνατόν μου τὸ δαῖνα ποσόν πρὸς κατασκευὴν γεφύρας τινὸς ἢ ἐπιδιόρθωσιν τοῦ δαίνος ἱεροῦ τεμένους, ἢ τὸ $1/3$ τῆς περιουσίας μου νὰ δοθῇ εἰς τὸ δαῖνα ἀγαθοεργὸν καθίδρυμα, ἢ ὁ δαῖνα δούλος μου νὰ ὑπηρετήσῃ (عبد) τὸν δαῖνα τόσα ἔτη ἢ ὅσον καιρὸν ὁ δαῖνα ζήσῃ καὶ κατόπιν νὰ ᾖ ἀπελευθέρωτος, ἢ μετὰ τὸν θάνατόν μου ὁ δαῖνα νὰ ἔχῃ τὴν χρῆσιν τῆς δαίνος οἰκίας μου, ἢ δίδωμι ἐξόφλησιν εἰς τὸν δαῖνα περὶ τοῦ ποσοῦ, ὅπερ ἔχω λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ, εἴτε μετὰ τὸν θάνατόν μου νὰ δαπανηθῇ τόσον ποσόν ὅπως μεταδῇ τις ὡς προσκυνητὴς εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους, ἢ τὸ $1/3$ τῆς περιουσίας μου νὰ διανεμηθῇ εἰς τοὺς πτωχοὺς κατοίκους τοῦ δαίνος χωρίου », καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Αἱ τοιαῦται ἢ παρόμοιαι φράσεις, αἱ ἐκδηλοῦσαι τὴν βούλησιν τοῦ κληροδοτοῦντος, ἀποτελοῦσι τὸ πρῶτον στοιχείον πρὸς σύστασιν τοῦ κληροδοτήματος, ἥτοι τὴν πρότασιν (البيان), ἀπέναντι δὲ τῆς προτάσεως, πρὸς πλήρη καὶ ἔγκυρον σύστα-

νου, αἱ ἐγκύκλιοι τῆς 7 Σεφῆρ 1278 καὶ 14 Τεβέουλ-5661 1295 καὶ τῆς 22 Κριανούν-σανί 1286 μεταχειρίζονται τὴν λέξιν βασιγγίτ εἰσι, ἐνθα πρόκειται περὶ διαθηκῶν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν.

σιν τοῦ κληροδοτήματος, ἀπαιτεῖται ἡ παρὰ τοῦ κληροδόχου ἀποδοχὴ (قبول) τοῦ κληροδοτήματος. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν κληροδότην, οὗτος δύναται νὰ ποιήσῃ τὸ κληροδοτήμα ἢ ἰδιωτικῶς ἐνώπιον δύο μαρτύρων, ἢ δημοσίᾳ ἐνώπιον τοῦ Καδὴ. Δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ἀνάγκη νὰ προφερθῇ ἡ λέξις κληροδοτῶ ἢ κληροδοτήμα, ἀλλὰ ὁλόκληρος ἡ προφερομένη φράσις ἐγκλείει ἐννοίαν κληροδοτήματος, ὅταν ἡ δωρεὰ ἐγένετο ρητῶς διὰ τὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθίτου χρόνον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ κατάστασις τοῦ διαθίτου, αἱ παρ' αὐτοῦ προφερόμεναι λέξεις, ἐγκλείουσι τὴν ἰδίαν κληροδοτήματος, κατὰ γενικὴν δὲ ἀρχὴν (Μετζ. ἀρθρ. 2 καὶ 3) ἐν ταῖς νομικαῖς πράξεσι λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ σκοπὸς καὶ ἡ ἐννοια τῶν προφερομένων, οὐχὶ δὲ αὐταὶ αὐταὶ αἱ λέξεις. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ὑπὸ μορφήν ἐξοφλήσεως γινόμενον κληροδοτήμα, ὑπάρχει ποιά τις δυσκολία ἐν ἀφομοιώσει τις ἐνταῦθα τὴν ἐξόφλησιν πρὸς τὸ κληροδοτήμα, διότι τὸ μὲν κληροδοτήμα εἶναι φύσει ἀνακλητὸν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ διαθίτου, ἐνῷ ἡ ἐξόφλησις, ἀπαξ δοθείσα, ἀπαλλάσσει τὸν ὀφειλέτην ἀνεπιστρεπτί καὶ τελειωτικῶς (α)' οὐχ ἥττον, ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἡ ἐξόφλησις θεωρεῖται ὡς κληροδοτήμα, δύναται νὰ ᾖ ἀνακλητὴ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ διαθίτου.

Ἡ τοῦ κληροδοτήματος ἀποδοχὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γείνη εἰμὴ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κληροδότου, διότι μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης τὸ ἐκ τοῦ κληροδοτήματος ἀπορρέον δικαίωμα, μὴ γεννηθὲν ἀκόμη, δὲν δύναται ν' ἀποδεχθῇ

(α) Ἴδε Μετζιλλί, ἀρθ. 51, 1562.

ἐγκύριως ὁ κληροδόχος, ἢ δι' ἀποδοχὴ αὐτῆς δυνατόν νὰ γείνηται ῥητῶς διὰ λόγου ἢ διὰ πράξεως, ἐν ᾗ ἐξυπνάζεται ἡ ἀποδοχή. Ὅταν ὅμως ὁ κληροδόχος, τελευτήσας ἤδη τοῦ κληροδότου, πρὶν ἢ ἀποδεχθῆ, τελευτήσῃ καὶ οὗτος, τὸ δικαίωμα τῆς ἀποδοχῆς κατὰ συγκαταβατικὴν τοῦ νόμου ἐφαρμογὴν (جـ ١٤٠١) μεταβαίνει εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ κληροδόχου, ἐνῶ κατὰ τὴν αὐστηρὰν τοῦ δικαίου ἐφαρμογὴν τὸ κληροδοτήμα ἰδίᾳ νὰ θεωρηθῇ ὡς ματαιωθὲν, ἀφοῦ ὁ πρὸς ἐν ἐγένετο ἐτελεύτασε χωρὶς ν' ἀποδεχθῇ, ὁ δὲ διαθέτης διὰ τοῦ κληροδοτήματος ἤθελε νὰ ποιήσῃ δωρεὰν πρὸς αὐτὸν ἀτομικῶς τὸν κληροδόχον καὶ οὐχὶ ἄλλον τινά, οἱοὶ εἶναι οἱ κληρονόμοι τοῦ τελευτήσαντος κληροδόχου.

Ἡ ἀξία τῶν κληροδοτημάτων δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίνει τὸ τρίτον τῆς καταλειφθείσης ὑπὸ τοῦ τεθνεώτος περιουσίας, ἤτοι πᾶν κληροδοτήμα ἢ πάντα τὰ κληροδοτήματα δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὰ (جـ ٢٥) διὰ τοὺς κληρονόμους εἰμὴ μόνον μέχρι τοῦ $1/3$ τῆς καταλειφθείσης περιουσίας, τὰ δὲ λοιπὰ $2/3$ οὐδόλως δύνανται νὰ μειωθῶσι διὰ τῆς τελευταίας βουλήσεως τοῦ διαθέτου· ἐὰν δὲ τὰ κληροδοτήματα ὑπερβαίνωσι τὸ $1/3$, ὅπως ὧσιν ὑποχρεωτικὰ διὰ τὸ πέραν τοῦ $1/3$ ποσόν, ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο ἡ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου ἐλευθέρᾳ συναινέσις (جـ ٢٦) τῶν ἐνηλίκων κληρονόμων ὡς ἀποκλειστικῶν δικαιούχων ἐπὶ τῶν λοιπῶν δύο τρίτων ἄλλως ἐπέρχεται μείωσις τῶν κληροδοτημάτων μέχρι τοῦ τρίτου (α). Ἐννοεῖται ὅτι ἡ συναινέσις αὕτη τῶν κλη-

(α) Ὁ κανὼν οὗτος ἐφαρμόζεται ἐπὶ πάσης κληρονομίας παντὸς Μουσουλμάνου ὑψηλοῦ ὀθωμανοῦ. Ἐφαρμοστικός ἄρα γι καὶ ἐπὶ τῆς κληρο-

ρονόμων εἶναι ἀποτελεσματικὴ, ὅταν προῆλθε παρὰ κληρονόμων γνωσκόντων ἀκριβῶς τὸ ποσόν τῆς καταλειφθείσης κληρονομίας καὶ τὴν σπουδαιότητα, ἥτοι τὸ μέγεθος τῶν κληροδοτημάτων. Ἡ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν στοιχείων τούτων δεδομένη συναινέσις εἶναι ἄκυρος. Ὅταν ὅμως οὐδένα ἔχῃ τις κληρονόμον, δύναται νὰ κληροδοτήσῃ ἅπασαν τὴν περιουσίαν του, τὸ δὲ τοιοῦτον κληροδοτήμα εἶναι ἐγκυρον, ὡς μὴ παραβλάπτει δικαιώματα ἄλλου τινός.

νομίας τῶν χριστιανῶν Ὀρθοδόξων, Ἀρμενίων καὶ λοιπῶν τῶν διατελούντων ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν ὑπερηκούτητα. Περὶ τούτου οὐδὲν ἀναφέρει ἡ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Ἰανουαρίου 1892 ἐγκύκλιος ἡ ἐκδοθεῖσα κατόπιν αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος καὶ τιθεῖσα τέρμα, μεταξὺ ἄλλων, καὶ εἰς τὸ ζήτημα περὶ διαθηκῶν τῶν ὀρθοδόξων ὑψηλῶν ὀθωμανῶν. Ὅταν λοιπὸν κληροδοτήμα τι ὀρθοδόξου, περιεχόμενον ἐν τινι ἐγκύρῳ διαθήκῃ, ὑπερβαίνει τὸ $1/3$, πῶς δικαστήριον εἶναι ἀρμόδιον ἵνα δικάσῃ ἐπὶ τῆς περὶ κληροδοτήματος διαφορᾶς καὶ πῶς δικαίον εἶναι τότε νὰ ἐφαρμοσθῇ, τὸ μουσουλμανικὸν ἢ τὸ βουλγαρικόν, πρὸς ἐκτίμησιν ἂν τὸ κληροδοτήμα ὑπερβαίῃ ἢ μὴ τὸ ποσόν, ὅπερ δύναται τις νομίμως νὰ διαθέσῃ. Εἰς τὸ πρῶτον ζήτημα δύναται τις ἀδιστάκτως ν' ἀπαντήσῃ, ὅτι, κατὰ τὴν ἀνωθὶ ἐγκύκλιον, ἀρμόδιον δικαστήριον ἵσταται τὸ ἐκκλησιαστικὸν μικτὸν τῶν ὀρθοδόξων. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ δεύτερον ζήτημα περὶ τοῦ διαθεσίμου ποσοῦ (quotité disponible), ἐπειδὴ ἡ προρρηθεῖσα ἐγκύκλιος σιγῇ, εἶναι νὰ ἀνταρξώμεθα εἰς τὰ πρὸ αὐτῆς νομοθετικὰ καίματα. Ἐν οὐδενὶ ὅμως τῶν τελευταίων τούτων ἀπαντῶμεν, ὅτι κληροδοτήμα χριστιανοῦ ὀρθοδόξου καὶ πέραν τοῦ $1/3$ εἶναι ἐγκυρον· μόνον ἐν τῇ τεισερὶ τῆς 2 Ὀκτωβρίου 1890 πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον λέγεται ὅτι τὸ κληροδοτήμα ὀρθοδόξου γνωόμενον πρὸς συγγενῇ ἢ ξένον εἶναι ἐγκυρον καὶ ἂν ἀκόμη ὑπερβαίῃ τὸ $1/3$ τῆς κληρονομίας, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀποβλέπῃ κινητὰ ἢ ἀκίνητα τελείας κυριότητος. Ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ τεισερὶ τούτου ἐν περιλήφθῃ ἐν τῇ ἀνωθὶ ἐγκύκλιῳ τῇ τιθείσῃ τέρμα εἰς τὸ περὶ διαθηκῶν ζήτημα. Ἄν ἡ ἐγκύκλιος αὕτη θεωρηθῇ ὡς καθιερούσα ἀπλῶς τὸ πρῶτον καθιστῶν, τότε ἐπειδὴ αἱ προηγούμεναι νομοθετικαὶ διατάξεις παραδέχονται ὡς ἐγκυρον τὸ κληροδοτήμα μόνον μέχρι τοῦ $1/3$, τὸ ζήτημα τοῦτο φαίνεται λελυμένον ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν.

οἶον συγγενούς· δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ εἰπώμεν ὅτι διὰ τοῦ τοιοῦτου κληροδοτήματος παραβιάζονται τὰ δικαιώματα τοῦ δημοσίου διὰ δύο λόγους, τοὺς ἐξῆς: Α') Τὸ δημόσιον (الملك) κατέχει τὸν ἑνῶτον καὶ τελευταῖον βαθμὸν μεταξὺ τῶν προσώπων, ἅτινα, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου, δικαιούνται νὰ κληρονομήσωσι τὸν τεθνεῶτα, εἰς δὲ τὸν ὀγδοὺν βαθμὸν εὐρίσκουμεν τὸν κληροδόχον, εἰς ὃν ἐκληροδοτήθη ἅπασα ἡ περιουσία, μὴ ὑπαρχόντων κληρονόμων τῶν ἐπὶ τὰ προηγουμένων βαθμῶν· ἐπειδὴ δέ, ὑπάρχοντος τοῦ δικαιούχου τοῦ ὀγδοῦ βαθμοῦ, ὁ τοῦ ἑνῶτου, δηλαδή τὸ δημόσιον, ἀποκλείεται, τοῦτο κατ' ἀκολουθίαν οὐδὲν κληρονομικὸν δικαίωμα κέκτηται, ὅταν ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ὁ τεθνεὺς διὰ γενικοῦ κληροδοτήματος διέθκειν ἅπασαν τὴν περιουσίαν του (α). Ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην ἐξεταζόμενον τὸ δημόσιον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔχον κληρονομικὰ δικαιώματα περιοριζόμενα ὑπὸ τῶν κληρονόμων τῶν προηγουμένων βαθμῶν. Β') Ἀλλὰ δυνάμεθα καὶ νὰ εἰπώμεν, ὅτι τὸ δημόσιον κατ' οὐσίαν δὲν κέκτηται ιδιότητά τινα τοῦ κληρονόμου. Τὰ κείμενα λέγουσιν ὅτι, ἐν ἐλλείψει κληρονόμου τῶν ὀκτὼ βαθμῶν, ἡ τοῦ τεθνεῶτος περιουσία κατατίθεται παρὰ τῷ δημοσίῳ (يترك الملك وضعه الورث), ἡ δὲ φράσις αὕτη δεικνύει ἀρκούντως, ὅτι τὸ δημόσιον δὲν εἶναι κληρονόμος· ἂν δὲ πράγματι τὸ δημόσιον εἶχεν ιδιότητά κληρονόμου, ἔπρεπεν ἐπ' αὐτοῦ νὰ ἐφαρμόζωνται ὅλαι αἱ ἀφορῶσαι τὴν κληρονομίαν διατάξεις, οἷον τὰ αἰτία, δι' ἃ δύναται τις νὰ κληρονομήσῃ ἢ τὰ κωλύματα

τοῦ κληρονομῆν. Τὰ πρὸς τὸ κληρονομεῖν αἴτια εἶναι, κατὰ τὰς πηγάς, τρία: συγγένεια ἐξ αἵματος, γάμος καὶ βιλά, ἤτοι σχέσις δισπότου πρὸς ἀπελευθέρων· κωλύματα δὲ εἶναι τέσσαρα, τὰ ἐξῆς: δουλεία, φόνος, διαφορὰ ὑπηκοῦτητος, διαφορὰ θρησκείας. Καὶ πρῶτον, οὐδὲν τῶν πρὸς τὸ κληρονομεῖν αἰτίων δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὸ δημόσιον, διότι οὐδεμία συγγένεια ἐξ αἵματος ἢ ἐπιγαμίας ὑπάρχει οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ τοῦ τεθνεῶτος καὶ τοῦ δημοσίου, οὔτε ὁ τεθνεὺς συσχετίζεται μετὰ τοῦ δημοσίου ὡς ὁ δισπότης μετὰ τοῦ ἀπελευθέρου του. Τὰ αὐτὰ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ περὶ τῶν πρὸς κληρονομίαν κωλυμάτων. Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι ὁ νόμος, κανονίζων τοὺς ὅρους τῆς κληρονομικότητος, οὐδόλως εἶχεν ὑπ' ὄψει τὸ δημόσιον, μὴ ἀναγνωρίσας αὐτῷ εἰς αὐτὸ χαρακτηρὰ τινα κληρονόμου· οὐδενὸς ὁμῶς δικαιούχου ὑπάρχοντος ἡ φαινομένου ἐπὶ τῆς κληρονομικῆς περιουσίας, αὕτη καθίσταται ἀδίσποτος, καὶ ἐπὶ τῶν ἀδισπότων πραγμάτων, τῶν πρότερον εἰς τὸν τεθνεῶτα ἀνηκόντων, ἅπασαι αἱ νομοθεσίαι ἀναγνωρίζουσιν εἰς τὸ δημόσιον δικαιώματα κυριότητος. Ὅτι δὲ τὸ δημόσιον, καταλαμβάνον τὴν κατόπιν κληρονομίας ἀδισπότου ταύτης περιουσίαν, δὲν ποιεῖ τοῦτο ὡς κληρονόμος, φαίνεται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι τὸ δημόσιον δύναται νὰ καταλάβῃ καὶ καταλαμβάνει συνήθως πᾶσαν κληρονομίαν ἀκίνητον τεθνεῶτων ἀκλήρων, ἴστω καὶ ξένης ὑπηκοῦτητος ἂν ᾖσιν οὔτοι. Τὸ τοιοῦτον συνήθως δὲν δύναται νὰ γείνη ἐν Τουρίκῃ εἰμὴ ἐπὶ τῶν γαιῶν ἢ τῶν λοιπῶν ἀκινήτων τῶν ἀπολύτου ιδιοκτησίας (صرف ملك), ἐνῶ, ἂν τὸ δημόσιον θεωρεῖτο ὡς κληρονόμος, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ

(α) مرشد الوارثين σελ. 6 καὶ 7.

Ο Κανὼν δυνάμει καὶ τῷ νόμῳ ἀναγνωρίζεται ὡς κληρονόμος.

τὴν περιουσίαν ταύτην, καθότι ὁ τεθνεὺς ὑποτίθεται ζῆ-
νης ὑπεκαρότητος καὶ ἐπομένως ἡ διαφορά τῆς ὑπεκαρό-
τητος ἤθελε κωλύσει τὸ δημόσιον τῆς κατοχῆς τοιαύτης
περιουσίας, ὅπερ ὁμως δὲν γίνεται, διότι τὸ δημόσιον ἄνευ
οὐδεμιᾶς χροιάς κληρονόμου καταλαμβάνει ἀπλῶς τὴν
κληρονομικὴν περιουσίαν ὡς ἀδίσποτον (α). Ἐκ τοῦ ἀ-
νωτέρω ὁρισμοῦ τῆς κληροδοσίας δυνάμιθα εὐκόλως νὰ
ἐξαγάγωμεν ὑπὸ ποίους ὅρους κληροδοτήμα τι εἶναι ἰγκυ-
ρον ἢ οὐ. Τοὺς ὅρους τούτους ἐπιτίθειν ὡς ἑξῆς :

Α' ὅρος. Τὸ κληροδοτήμα, ὡς ἀποτελοῦν πράξιν, δι' ἣς
ἀπόλλυσί τις τὴν ἰδιοκτησίαν ἢ τὴν ἐπικαρπίαν πράγμα-
τός τινος δωρεάν, δέον νὰ ᾖναι ἐκδήλωσις τῆς ἐλευθέρου
βουλήσεως τοῦ διαθέτου· ἐπομένως, ἰὰν ἡ θέλησις αὕτη
δὲν ᾖναι ἐλευθέρη ἕνεκα τῆς τυχόν ἐξασκηθείσης ἐπὶ τοῦ
κληροδότου βίας (β) ἢ ὅταν τοιαύτη τις θέλησις δὲν δι-
νᾶται νὰ ὑπάρξῃ ἕνεκεν ἀνηλικιότητος ἢ φρενοβλαθείας,
τὸ ὑπὸ τοιούτους ὅρους γινόμενον κληροδοτήμα εἶναι ἄκυ-
ρον (γ). Ὅθεν ὁ κληροδοτὴς δέον νὰ ᾖναι ἐνηλὶξ, ὡγὼς
τὰς φρένας καὶ μὴ βεβιασμένος· ἂν ὁμως εὐρίσκηται ἐν ἐπι-
θανάτιῳ ἀσθενείᾳ, τοῦτο δὲν εἶναι αἰτία ἀκυρότητος τοῦ
κληροδοτήματος (δ)· ἂν τοιοῦτός τις ὅρος ἀπηρτίτο, τὸ
κληροδοτήμα ἤθελεν εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον, διότι ὁ δια-
θέτης συνήθως ἐν τῇ τελευταίᾳ του ἀσθενείᾳ, ἢ ἐν ἐκτά-
κτῳ τινὶ καταστάσει αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ κλη-

ροδοτῆσι, ἢ δὲ τοιαύτη ἀσθένεια δὲν ἀφαιρεῖ τὴν ἐλευ-
θέρην αὐτοῦ θέλησιν. Τὸ ἰγκυρον δὲ τοῦ τοιούτου κληρο-
δοτήματος ἐπικυροῦσι πολλὰ ἄρθρα τοῦ Μετζελλέ (1596,
1601) καὶ τὸ Δουρέρ (τ. II, σελ. 334), λέγον μεταξὺ
ἄλλων· كان المرض مرض الموت و يعتبر تصرفه من التلك
τοιαύτη ἀσθένεια θεωρεῖται ἐπιθανάτιος καὶ ἐπομένως αἱ
πράξεις τοῦ θανόντος ἰσχύουσι μέχρι τοῦ $1/3$ τῆς περιου-
σίας του (α). Περί τοῦ ἀνηλίκου, ὅστις εἶναι pubertatæ
proximus (مميز), ὑπάρχει ἐξίρεσις, καθ' ἣν διὰ συγκατα-
βάσεως (إسقاط) εἶναι ἰγκυρον τὸ κληροδοτήμα τοῦ ἀνηλί-
κου τοῦτου ὅταν ἀφορᾷ τὰ τῆς ἐαυτοῦ κηδείας καὶ ταφῆς.

Ἡ ἱκανότης αὕτη τοῦ διαθέτου πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καθ'
ἐν χρόνον οὗτος ποιῇ τὸ κληροδοτήμα, διότι τοῦτο πα-
ράγει μὲν τὰ ἀποτελέσματά του μετὰ τὸν θάνατον τοῦ
διαθέτου, οὐχ ἥττον ὁμως, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν διαθέτην,
τοῦτο συγκροτεῖται πρὸ τοῦ θανάτου, ἐν τῷ καιρῷ δὲ τῆς
συγκροτήσεώς του δέον ὁ διαθέτης νὰ κέκτηται τὴν πρὸς
τοῦτο ἱκανότητα. Ἐπομένως, ἂν κληροδοτήμα τι ἐγένετο
παρ' ἀνηλίκου ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ ἰσχύῃ διὰ τὸν μετὰ τὴν
ἐνηλικιότητα χρόνον ἢ καὶ ἄνευ τοιούτου τινὸς ὅρου, κα-
τόπιν δὲ ὁ διαθέτης πρὸ τῆς ἐνηλικιότητός του ἢ μετὰ
ταύτην τελευτήσῃ, τὸ κληροδοτήμα μένει καὶ ἐν τῇ μιᾷ
καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ περιπτώσει ἄκυρον καὶ θεωρεῖται ὡς μὴ
γινόμενον. Ἄν δὲ ὁ διαθέτης, κληροδοτήσας ἐν τῇ ἀνη-
λικιότητι του καὶ κατόπιν ἐνηλικιωθείς, ἐπικυρώσῃ τὸ ἄλ-
λοτε γινόμενον κληροδοτήμα, ἡ ἐπικύρωσις αὕτη ἀποτε-

(α) فرائد الغرائس σελ. 128.

(β) Μετζελλέ, ἀρθ. 1006.

(γ) Δουρέρ, τ. II, σελ. 329· καὶ Ἀγκιέρ-οὐσσινγάρ περὶ κληροδοσίας,
σελ. 146.

(δ) Ὅπως ἐφαλμένως λέγεται ἐν τῇ Κώδικι τοῦ κ. Μ. Καραθεοφύλου.

(α) Ὅδε Δουρέρ, τ. II, σελ. 329, χειρόγραφον Ὁμέρ Χιλμξ, Z. 4, καὶ
Ἀγκιέρ-οὐσσινγάρ περὶ κληροδοσίας, σελ. 148.

λαί συγκρότησιν κληροδοτήματος νέου (يكون اجازة منزلة ولا يلا)، μη λαμβανομένου ὑπ' ὄψη τοῦ πρότερον γενημένου, τὸ δὲ νέον τοῦτο κληροδοτήμα δίδον νὰ συνενεῖ πάντας τοὺς πρὸς τὸ ἔγκυρον αὐτοῦ ἀπαιτούμενους ὁροι καθ' ὃν χρόνον γίνεται.

Β' ὁρος. Ἵνα ἡ ἔγκυρον τὸ κληροδοτήμα, δίδον ἢ κληρονομία νὰ μὴ ᾔηται ἐν καταστάσει πτωχεύσεως, ἤτοι τὰ χρεὴ τῆς κληρονομίας νὰ μὴ ἀπορροφῶσι τὴν ὑπὸ τοῦ τεθνεώτος καταλειπομένην οὐσίαν, διότι εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν πάσης κληρονομίας τὰ κληρονομικὰ χρεὴ πληρύνονται πρότερον καὶ κατόπιν ἐρχεται ἡ ἀπότισις τῶν κληροδοτημάτων· ὅταν δὲ τὰ χρεὴ ἀπορροφῶσιν ὅλην τὴν κληρονομίαν, μὴ ὑπολειπομένης ἐτέρας περιουσίας διὰ τὰ κληροδοτήματα, ταῦτα φυσικῶς μένουσιν ἄνευ ἀποτελέσματος καὶ ἐπομένως ἄκυρα. Τὸ κληροδοτήμα εἶναι δωρεὰ γινομένη πρὸ τοῦ θανάτου, ἵνα δι' αὐτῆς ὁ διαθέτης δυναθῇ νὰ ἀναπληρώσῃ τὰς πρὸς τὸν πλησίον κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ βίου τοῦ ἀλλεῖψαι αὐτοῦ· εἶναι δὲ πρᾶγμα ἀριστόν τῳ Θεῷ τὸ ποιεῖν ἐλεημοσύνας καὶ ἀγαθοεργίας κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ βίου. Ἀλλ' ἀπ' ἐτέρου ὑπάρχει καθῆκον θρησκευτικόν (فرض) ἰσχυρότερον καὶ σπουδαιότερον τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς δωρεᾶς, τοῦτο δὲ εἶναι ἡ ἀπότισις τῶν χρεῶν· ἕνεκα τούτου ἡ ἀπότισις αὕτη προηγείται τῆς τῶν κληροδοτημάτων (α). Τὴν αὐτὴν ἰδίαν ἐκφράζει τὸ λατινικὸν λόγιον: « nemo liberalis nisi liberatus », ἐν δὲ τοῖς Πανδέκταις (6) εὐρίσκομεν τὸ ἐξῆς

(α) Δουρίρ, τ. II.

(6) L. 17. De mortis causa donationibus.

χωρίον· « Et si debitor consilium creditorum fraudantium non habuisse, avelli ab eo res mortis causa donata debet. Nam cum legata ex testamento ejus, qui solvendo non fuerit *omni modi inutilia sunt*; possunt videri etiam donationes mortis causa factae rescindi debere, quia legatorum instar obtinentes (obtinēt) », ἤτοι· καὶ ἂν ἀκόμη ὁ ὀφειλὴς δὲν εἶχε σκόπον νὰ βλάψῃ τὰ συμφέροντα τῶν πιστωτῶν, πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα, τὸ δωρηθὲν αἰτίᾳ θανάτου. Διότι τὰ κληροδοτήματα, τὰ γινόμενα παρ' ἐκείνου, ὅστις δὲν εἶναι ἀξιώχρεως, εἶναι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀνωρελῇ καὶ ἄκυρα, δύνανται νὰ θεωρηθῶσι καὶ αἱ δωρεαὶ αἰτίᾳ θανάτου ὡς ἀκυρωτέαι, διότι αὗται ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ κληροδοτήματα.

Δυνατὸν ὅμως τὰ κληροδοτήματα νὰ ὦσιν ἔγκυρα καὶ νὰ ἐκτελεσθῶσι, καίπερ τῆς κληρονομίας ἀπορροφωμένης ὑπὸ τῶν χρεῶν. Τοῦτο γίνεται ὅταν οἱ δανεισταὶ συναινέσωσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν, διότι τότε (α) τοῦ κωλύματος αἰρούμενου, τὸ δικαίωμα τῶν κληροδόχων λαμβάνει ὑπόστασιν πραγματικὴν.

Γ' ὁρος. Δίδον ὁ κληροδόχος νὰ ᾔηται ἐν τοῖς ζῶσι καθ' ὃν χρόνον γίνεται τὸ κληροδοτήμα, διότι ἄλλως τοῦτο εἶναι ἄκυρον. Ἐνταῦθα ὁ νόμος ἐννοεῖ τὴν φυσικὴν ὑπαρξιν τοῦ κληροδόχου, ἂν φύσει οὗτος δὲν ὑπάρχῃ καθ' ὃν χρόνον γίνεται τὸ κληροδοτήμα, τοῦτο στερεῖται ἐν τῶν οὐσιωδῶν αὐτοῦ συστατικῶν, ἤτοι τὴν ὑπαρξιν τοῦ κληροδόχου, ἡ τοιαύτη δὲ ὑπαρξὶς αὐτοῦ δυνατόν νὰ συνί-

(α) Τῆς Μετὰλλῆ ἐρθρ. 24.

σταται είτε εἰς τὴν ἐξωτερικῶς φαινομένην ὑπαρξιν, εἴτε εἰς τὴν τοῦ ἐμβρύου ὑπαρξιν (أجر أجناس), ἥτις δὲν εἶναι ἀντικειμενική, ἀλλὰ νομική ὑπαρξις. Πράγματι, εἶναι δυνατόν νὰ γείνη κληροδότημα καὶ δι' ἐμβρυον ὅπως δὲ κρίνωμεν ἂν τὸ τοιοῦτον κληροδότημα ἦναι ἐγκυρον, ὅπερ ἐξαρκᾶται ἐκ τῆς φυσικῆς ὑπάρξεως τοῦ ἐμβρύου καθ' ὃν χρόνον ἐγένετο τὸ κληροδότημα, δέον νὰ περιμείνωμεν τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως, τότε δὲ λαμβάνομεν ὡς βᾶσιν δύο τινά: α') τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν τὸ κληροδότημα ἐγένετο, καὶ β') τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν τὸ κυοφορούμενον ἐξῆλθε τῆς μητρικῆς κοιλίας. Τοῦτου γινομένου, δύο περιπτώσεις δυνατόν νὰ παρουσιασθῶσιν: 1) ἢ ἡ ἐγγυος γυνὴ ἢ ἡ ἐγγαμος καὶ ὁ σύζυγος αὐτῆς ἐξῆλθε καθ' ὃν χρόνον ἐγένετο τὸ κληροδότημα· τότε ἂν τὸ ἐμβρυον ἐγεννήθη πρὸ τῆς συμπληρώσεως ἐξ μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ κληροδοτήματος, συμπεραίνομεν νομικῶς, ὅτι τὸ ἐμβρυον ὑπάρχει καθ' ὃν χρόνον ἐγένετο τὸ κληροδότημα, διότι ἡ συντομωτέρα τῆς ἐγκυμοσύνης διάρκεια εἶναι ἐξ μηνῶν κατὰ τὴν ὁμόφωνον γνώμην τῶν νομοδιδασκάλων (α). 2) ἢ ἡ ἐγγυος γυνὴ ἢ ἡ χήρα ἢ διεζευγμένη καὶ καθ' ὃν καιρὸν ἐγένετο τὸ κληροδότημα διήρκει ὁ πένθιμος αὐτῆς χρόνος (امه)· ἂν ἀπὸ τοῦ χρόνου τοῦ κληροδοτήματος μέχρι τῆς γεννήσεως δὲν παρῆλθον δύο ὁλόκληρα ἔτη, τότε τὸ ἐμβρυον εἶχεν ἤδη συλληφθῆ καθ' ὃν χρόνον ἐγένετο τὸ κληροδότημα, διότι ἡ μακροτέρα διάρκεια τῆς ἐγκυμοσύνης σύγκειται ἐκ δύο ἐτῶν, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἱμάτου Ἐβοῦ Χανιφᾶ.

(α) Ὁμοία διάταξις ἐν τῷ γαλλ. ἀστ. κώδικι, ἀρθρ. 312.

Ἡ μεταξὺ ζώντων δωρεὰ (هبه), ἡ γενομένη εἰς ἐμβρυον, εἶναι ἄκυρος, διότι ἵνα τοιαύτη δωρεὰ συγκροτηθῇ ἐγκύρως, ἀπαιτοῦνται τρία συστατικὰ αὐτῆς στοιχεῖα, ἢ πρότασις, ἢ παραδοχὴ καὶ ἢ παραλαβὴ τοῦ δωρουμένου πράγματος (α). Ἐπειδὴ δὲ ἀποδοχὴ καὶ παραλαβὴ παρὰ τοῦ ἐμβρύου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γείνωσιν, ἡ τοιαύτη ὑπὲρ τοῦ ἐμβρύου δωρεὰ εἶναι καὶ μένει ἄκυρος· ἐνῷ ἐν τῷ κληροδοτήματι ἡ μὲν παραλαβὴ δὲν εἶναι συστατικὸν αὐτῆς στοιχείον, ἡ ἀποδοχὴ ὅμως εἶναι μὲν ἀναγκαία πρὸς τὸ κύρος αὐτῆς, ἀλλ' ἀναβάλλεται κατ' ἀρχὰς μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου. Τοῦτου ἐπιβλήοντος, ἡ ἀποδοχὴ καθίσταται ἀναγκαία, ὅταν ἦναι δυνατόν νὰ γείνη, ὅταν δηλαδὴ ὁ κληροδόχος ἦναι ἐνήλιξ ἢ ἀνήλιξ. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ κληροδότημα θεωρεῖται ὡς μέσον μεταβιβάσεως τῆς ιδιοκτησίας (وجبة ملكية) καὶ ὡς τοιοῦτον ἀπαιτεῖ τὴν ἀποδοχὴν. Τὸ Ἐσβᾶχ βῆτως λέγει بالموصى له الموصى به القبول, ἥτοι α ὁ κληροδόχος ἀποκτᾷ τὴν ιδιοκτησίαν τοῦ κληροδοτήματος διὰ τῆς ἀποδοχῆς αὐτοῦ». Τὰ πρὸς ἀνήλικον γερόμενα κληροδοτήματα ἀποδέχεται ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ· ὅταν ὅμως, ἀποθανόντος τοῦ διαθέτου, ὁ κληροδόχος ἦναι ἀκόμη ἐμβρυον, τότε, ἐπειδὴ ἡ ἀποδοχὴ δὲν εἶναι φυσικῶς δυνατόν νὰ γείνη (ὅπερ τὸ Ἐσβᾶχ, 203, I ἐκφραστικώτερον δείκνυσιν διὰ τῶν ἐξῆς: وإذا وقع اليتامى في القبول اعتبرت ميراثاً فلا تنوقف على القبول) ἥτοι, α ὅταν δὲν ὑπάρχη πλέον ἱλπίς περὶ ἀποδοχῆς, τὸ κληροδότημα θεωρεῖται ὡς κληρονομία καὶ ὡς τοιαύτη δὲν ἐξαρκᾶται ἐκ τῆς ἀποδοχῆς β), τὸ κληροδότημα θεω-

(α) Τῶι Μιτζέλλι, ἀρθρ. 838.

ρείται ὡς εἶδος κληρονομίας (وجه الاستلاف). Ἐπειδὴ δὲ ἡ κληρονομία μεταβιβάζεται ἐγκύρως καὶ ἄνευ ἀποδοχῆς, τότε τὸ κληροδότημα καὶ ἄνευ ἀποδοχῆς εἶναι ἐγκυρον (α). Πρὸς πλείονα διασάφηνσιν παρατίθεται ἑνταῦθα τὸ ἐξῆς χωρίον τοῦ Ἑσδάχ (τόμ. I, σελ. 202): لا يدخل في المثلّة الانسان شيء. بغير اختياره الا الارث اتفاقاً وكذا الوصية في المثلّة وهو ان يموت الموصى له بعد موت الموصى قبل قبول وكذا اذا اوصى الجنين يدخل من غير قبله استقبالا, ὅπερ μεταφράζομεν ὡς ἐξῆς: α τὸ ἄτομον ἄνευ τῆς ἐλευθέρως βουλήσεως του οὐδὲν δύναται νὰ ἀποκτήσῃ· ἐξαιρεῖται τοῦ κανόνος τούτου ἡ κληρονομία, ὅπως ὁμοφώνως παραδέχονται οἱ νομοδιδάσκαλοι· ἐπίσης ἐξαιρεῖται ἡ κληροδοσία ἐν τῇ ἐξῆς περιπτώσει: ὅταν ὁ κληροδόχος τελευτήσῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κληροδότου πρὶν ἢ ἀποδεχθῇ τὸ κληροδότημα· ἐπίσης ἐξαιρεῖται καὶ ἡ κληροδοσία ἡ γενομένη εἰς ἔμβρυον· τὸ κληροδοτηθὲν πρᾶγμα εἰσάγεται εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἐμβρύου ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως αὐτοῦ, καὶ τοῦτο κατὰ συγκαταβατικὴν τοῦ νόμου ἐφαρμογὴν β. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ ἀκριβὴς τοῦ νόμου ἐφαρμογὴ (قياس) συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι τὸ εἰς ἔμβρυον γενόμενον κληροδότημα, ἢ τὸ κληροδότημα, ὅπερ ὁ κληροδόχος πρὶν τελευτήσῃ δὲν ἀπεδέχθη, ἔδει νὰ ᾖ ἄκυρον, διότι δὲν δύναται τις νὰ μεταβιβάσῃ εἰς ἄλλον ἰδιοκτησίαν τινά, ὅταν οὗτος ἐλευθέρως δὲν συγκατατίθεται εἰς τοῦτο. Τότε ἡ περίπτωσις αὕτη ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐκείνην, καθ' ἣν ὁ ἀγοραστὴς ἐτελεύτησεν πρὶν ἢ ἀποδεχθῇ τὴν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πωλητοῦ γενομένην περὶ πωλήσεως πρότασιν. Ἡ δὲ

(α) Τῆς Χερρόγγ. τοῦ Ὑμέρ Χάμζ, Z. 9.

κατὰ συγκατάβασιν ἐφαρμογὴ δικαιολογεῖται ὡς ἐξῆς: ἀποθανόντος τοῦ κληροδότου, τὸ κληροδότημα ὅσον ἀφορᾷ τὸν κληροδότην συνεκροτήθη τελειωτικῶς, ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν κληροδόχον, ὑφίσταται ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἀποδοχῆς του· ὅταν ὁμοῦς ἀποθάνῃ ὁ κληροδόχος, τὸ κληροδότημα γίνεται ἰδιοκτησία αὐτοῦ, διότι ἡ μὴ ἀποδοχὴ εἶναι ἀδύνατος· ὅπως τοῦτο συμβαίνει ἐν τῇ συκροτήσει πωλήσεως ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ διαλύσῃ αὐτὴν ὁ ἀγοραστὴς ἢ ὁ πωλητὴς· ἂν ὁ ὑπὲρ οὗ ὁ ὅρος ὑπάρχει τελευτήσῃ, ἡ πώλησις γίνεται τελεία καὶ ἀμετάκλητος.

Δ' ὅρος. Πρέπει ὁ κληροδόχος οὐ μόνον νὰ ὑπάρχῃ φυσικῶς, ἀλλὰ καὶ νὰ κίττηται νομικῶς προσωπικότητα (اهليت), ἐπὶ τῇ βᾶσει τῆς ὁποίας νὰ δύνηται ν' ἀποκτήσῃ δικαιώματα. Τὰ ζῶα καὶ τὰ ἄψυχα ὄντα, καίπερ φυσικῶς ὑπάρχοντα, δὲν ἔχουσι προσωπικότητα, δὲν εἶναι πρόσωπα· ἀφ' ἑτέρου τὸ ἠθικὸν πρόσωπον (personne morale) εἶναι ἄγνωστον εἰς τὸ μουσουλμανικὸν δίκαιον· ἐπομένως πᾶν κληροδότημα γενόμενον εἰς ζῶα, εἰς ἄψυχα καὶ εἰς ὄντα ἰδανικά, τὰ κατ' ἄλλας νομοθεσίας ἠθικά πρόσωπα, εἶναι ἄκυρον· ὅταν λ. χ. εἴπῃ τις, κληροδοτῶ τόσον ποσὸν εἰς τὰ ζῶα τοῦ δαίνοιο ἢ εἰς τὸ δαῖνα εὐκτήριον ἢ τέμενος, τὸ κληροδότημα εἶναι ἄκυρον ἐλλείψει κληροδόχου· ἐκ τούναντίου δὲ ἐὰν εἴπῃ, κληροδοτῶ τόσον ποσὸν ὅπως διατραφῶσι τὰ ζῶα τοῦ δαίνοιο ἢ ὅπως ἐξοδευθῶσιν ὑπὲρ τοῦ δαίνοιο εὐκτηρίου, τότε τὸ κληροδότημα εἶναι ἐγκυρον, διότι ἀποτείνεται τὸ μὲν πρῶτον οὐχὶ εἰς ζῶον, ἀλλ' εἰς τὸν κύριον αὐτοῦ, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ διατρέφῃ τὰ ζῶά του, τὸ δὲ δεύτερον οὐχὶ εἰς τὸ ἄψυχον εὐκτήριον ἢ τέμενος, ἀλλὰ χάριν τοῦ σκοποῦ, ὃν προτίθεται

τὸ εὐκτῆριον ἢ τὸ τέμενος καὶ ὑπὲρ τῶν ἐξόδων αὐτῶν. Ἐκ τῶν προειρημένων ὡς καὶ ἐκ τῶν μορφῶν τῶν ἐκτιθεῖσων ἀνωτέρω, ὅφ' ἃς παρουσιάζεται τὸ κληροδοτήμα, δῆλον γίνεται, ὅτι τὸ κληροδοτήμα εἶναι ἔγκυρον καὶ ὅταν α') ὁ κληροδόχος δὲν ᾔναι ὠρισμένος ἀτομικῶς, οἷον κληροδοτήμα ὑπὲρ τοῦ δαΐνος χωρίου, καὶ β') ὅτι εἶναι ἰπίστης ἔγκυρον ὅταν ὁ κληροδόχος δὲν ἀποτελῇ ἄτομον φυσικὸν κατ'ἶχον προσωπικότητα, ἢ δὲ τοιαύτη ἰπιστία τῶν νομοδιδασκάλων ἀντικειμένη πρὸς τὸν ὀρισμὸν τοῦ κληροδοτήματος καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ μουσουλμανικοῦ δικαίου, καθ' ἣν ἠθικὰ πρόσωπα δὲν ὑπάρχουσιν, ἐξηγῆται ἐκ τῆς συνηθείας, ἥτις διαρκῶς ἐπικράτησι, τοῦ νὰ γίνωνται τοιαῦτα κληροδοτήματα, ἢ συνηθείαν ἐσιδέσθῃ ὁ νομοθέτης καὶ ἐκ τινος ἐπιθυμίας αὐτοῦ ὅπως διὰ πλαγίου τινὸς μέσου μετρίσῃ πῶς καὶ κολάσῃ τὴν αὐστηρὰν ἀρχὴν τῆς μὴ ὑπέρχειας ἠθικῶν προσώπων (α).

Ε' ἔρος. Ὁ κληροδόχος δὲν δύναται νὰ ᾔναι ἐν ταύτῳ καὶ κληροδοχὸς καὶ κληρονόμος τοῦ διαθέτου, ἄλλως τὸ κληροδοτήμα εἶναι καὶ μένει ἄκυρον. Εἰς τὸν κληροδόχον ἐπετρέπη ὑπὸ τοῦ νόμου νὰ διαθέσῃ διὰ κληροδοτημάτων τὸ 1/3 τῆς περιουσίας του ὑπὲρ ἀτόμων μὴ συγγενῶν του (اجنبی). τὰ λοιπὰ 2/3 τῆς περιουσίας του ἀνήκουσιν ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ ἀνεὺ οὐδεμιᾶς μειώσεως εἰς τοὺς ἐξ αἵματος καὶ λοιποὺς συγγενεῖς τοῦ διαθέτου, συγχρόνως δὲ αἱ κληρονομικαὶ μερίδες ἐκάστου τῶν κλη-

ρονόμων ὠρίσθησαν λεπτομερέστατα ὑπὸ τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου (فرائض), οὐδεμίᾳ δὲ μεταβολῇ, μειώσει ἢ αὐξήσει τῶν κληρονομικῶν τούτων μερίδων ἐπιτρέπεται εἰς τὸν διαθέτην, ὅπερ θὰ ἐγένετο εὐκόλως, ἂν ἐπατρέπετο εἰς αὐτὸν νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ ἐνὸς ἢ πλειόνων ἐκ τῶν κληρονόμων τοῦ τὸ 1/3 τῆς περιουσίας του. Ὁρισθεῖσων οὕτω τῶν κληρονομικῶν μερίδων ἐνὸς ἐκάστου τῶν κληρονόμων ἀναλόγως τοῦ φύλου καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς συγγενείας, ἐκαστος τούτων ἔχει ἐκ τοῦ νόμου κεκτημένον δικαίωμα, ὅπερ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραβιασθῇ ὑπὸ τοῦ διαθέτου χάριν ἄλλου συγκληρονόμου. Ἐννοεῖται οἰκοθεν, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ περιορισμὸς οὗτος ὑπάρχει πρὸς σεβασμὸν τῶν δικαιωμάτων τῶν κληρονόμων, οὗτοι δύνανται νὰ παραιτηθῶσιν οἰκιοθελῶς τῶν δικαιωμάτων των καὶ νὰ συναίνεωσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν κληροδοτήματος γενομένου ὑπὲρ κληρονόμου. Διὰ τῆς τοιαύτης ὁμῶς συναίνεσεως δὲν δίδουσιν ὑπόστασιν εἰς τὸ ἀρχῆθεν ἄκυρον κληροδοτήμα, ἀλλὰ ποιοῦσι δωρεὰν μεταξὺ ζώντων ἐπομένως, ὅπως ἢ τοιαύτη αὐτῶν συναίνεσις ἢ ἔγκυρος, δέον ἵνα ὦσιν ἱκανοὶ ὅπως ποιήσωσι δωρεὰν μεταξὺ ζώντων, ἥτοι δέον ἵνα ὦσιν ἐνήλικες (كبار), ὅπως δὲ δωρήσωνται τὸ ἐκ τῆς κληρονομίας πηγάζον δικαίωμά των, δέον τὸ δικαίωμα τοῦτο νὰ ἔχη γεννηθῇ· ἀλλὰ τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα γεννᾶται μόνον διὰ τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου· ὥστε, ἐὰν οἱ κληρονόμοι ἴδωκαν τὴν συναίνεσίν των πρὸ τοῦ θανάτου τούτου, ἢ συναίνεσις αὕτη οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν, διότι ἰσοδυναμεῖ πρὸς συναίνεσιν εἰς ἀνύπαρκτον, ἐὰν ὁμῶς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου συνήνεσαν, ἢ συναίνεσις αὕτη ἐδόθη ἐγκλίμως καὶ ἀνεπιστρεπτί (الاقط لا يسود).

(α) Ἴδε καὶ «Κληρονομία» Γ. Τσάκου, σελ. 26-30 καὶ Δωρὲρ, τόμ. II, σελ. 349.

Ἐπίσης, ἐπειδὴ οἱ κληρονόμοι ἀρνοῦνται τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα των καθ' ὃν χρόνον συμβαίνει ὁ θάνατος τοῦ διαθέτου, πρέπει πάλιν τὴν ἐποχὴν ταύτην νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅπως ὀρίσωμεν ἂν ἐκ τῶν καταλειπομένων συγγενῶν ἦναι τις ἢ μὴ κληρονόμος τοῦ ἀποθανόντος. Ὑπάρχοντος υἱοῦ καὶ ἀδελφοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου, μόνον ὁ υἱὸς εἶναι κληρονόμος αὐτοῦ· ὥστε εἰάν τὸ κληροδότημα ἐγένετο εἰς τὸν ἀδελφόν καθ' ἣν ἐποχὴν δὲν ἔχει ἀκόμη γεννηθῇ ὁ υἱὸς τοῦ διαθέτου, τότε τὸ κληροδότημα εἶναι ἔγκυρον, ὡς μὴ γινόμενον εἰς κληρονόμον ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου· ἂν δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἔχων τις υἱὸν ἐκληροδοτήσῃ τι ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ του, κατόπιν δὲ, πρὶν ἢ τελευτήσῃ ὁ κληροδότης, ἀπέθανεν ὁ υἱός, τότε, ἐπειδὴ ὁ ἀδελφὸς γίνεται οὕτω κληρονόμος τοῦ διαθέτου, τὸ κληροδότημα μένει ἄκυρον. Ὁ ὅρος οὗτος ὑποτίθεται περίπτωσιν, καθ' ἣν ὑπάρχουσι πολλοὶ συγκληρονόμοι· ὅταν ὁμως ὑπάρχῃ εἰς μόνος κληρονόμος, οἷον εἰς τῶν συζύγων, τότε ὁ κληροδότης, ἢτοι ὁ ἕτερος τῶν συζύγων, δύναται νὰ κληροδοτήσῃ εἰς τὸν ἕτερον τὸ ὅλον τῆς περιουσίας του, διὰ δὲ τοῦ κληροδοτήματος τούτου οὐδὲν δικαίωμα κληρονόμου παραβλάπτεται, διότι, τοῦ τοιοῦτου κληροδοτήματος μὴ ὑπάρχοντος, μετὰ τὴν μερίδα τοῦ ἑνὸς τῶν συζύγων τὸ ὑπόλοιπον θὰ ἐλάβανεν τὸ δημόσιον, ἀλλ' εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι τὸ δημόσιον δὲν εἶναι οὔτε θεωρεῖται κληρονόμος.

Σ' ὅρος. Πρέπει ὁ κληροδόχος νὰ μὴ ὑπῆρξε φονεὺς τοῦ κληροδότου, ἄλλως τὸ κληροδότημα μένει ἄκυρον. Ὁ φόνος δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ ἀφοῦ ὁ κληροδότης ἐποίησεν τὸ κληροδότημα, ἢ ὁ κληροδόχος δυνατόν νὰ ἐπλήρωσεν

τινα, ὁ δὲ πληγωθεὶς ἐποίησεν πρὸς τὸν πληγώσαντα κληροδότημα καὶ κατόπιν ἐκ τῆς πληγῆς ἐτελεύτησεν. Καὶ ἐν τῇ μιᾷ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ περιπτώσει εἶναι ἀδιάφορον ἂν ὁ φόνος προῆλθεν ἢ μὴ ἐκ προμελέτης, ἀρκεῖ μόνον αὐτὸς ὁ φονεὺς (οοφρόγο) νὰ ἐποίησεν τὸν φόνον· ἂν ὁμως προῦκάλειεν τὸν φόνον διὰ τινος μέσου (جاء بـ), τότε ὁ φόνος δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν (α). Ὁ ὅρος οὗτος στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἑξῆς λόγιου τοῦ Προφήτου: «لَا وَصِيَّةَ لِّلْمُوتِ», ἢτοι «δὲν ἐπιτρέπεται κληροδότημα εἰς τὸν φονέα». Ὁ νόμος ἐνταῦθα ἀποστρεφεί τὸν φονέα τοῦ κληροδοτήματος· ὡς πρὸς τοῦτο ἐφαρμόζεται ἡ γενικὴ ἀρχὴ ἡ περιεχομένη ἐν τῷ ἀρθρῷ 99 τοῦ Μετζέλλε, καθ' ὃ ὅστις ἐπισπείσῃ ἀκαίρως νὰ ἐπιτύχῃ πρᾶγμα τι, τιμωρεῖται διὰ τῆς στέρσεως τοῦ πράγματος. Ἀλλ' ὁμολογητίον, ὅτι ὁ λόγος οὗτος ἀφορᾷ μόνον τὸν φόνον τὸν γινόμενον κατόπιν κληροδοτήματος.

Μολοντί ἀνωτέρω εἵπομεν, ὅτι ὑπὸ τινος ἐποίησεν τὸ κληροδότημα δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ὡς κληρονομία, οὐχ ἦττον, μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἐξαιρετικῆς ταύτης περιπτώσεως, τὸ κληροδότημα εἶναι συνήθως τρόπος μεταβιβάσεως τῆς ἰδιοκτησίας κοινός εἰς πάντας ἄνευ διακρίσεως θρησκεύματος καὶ ὑπηκοότητος. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἡ διαφορά τῆς ὑπηκοότητος ἢ τοῦ θρησκεύματος δὲν εἶναι αἰτία ἀκυρότητος τοῦ κληροδοτήματος. Πᾶς Μουσουλμᾶνος ποιεῖ ἔγκύρως κληροδότημα εἰς μὴ Μουσουλμᾶνον, ὑπήκοον ὁθωμανὸν ἢ ὑπήκοον ξένης, ἀλλὰ φέ-

(α) Ἰδὲ Μετζέλλε ἀρθ. 90, 93, 887, 888, καὶ معيار العدالة τοῦ Ὁμέρ Χιλμῆ, Ζ. 20-23.

λης Δυνάμεως, διότι ἡ ἱερὰ βίβλος ἀπαγορεύει τοῖς Μουσουλμανοῖς μόνον τὸ κληροδοτεῖν εἰς ὑπεκόντες τῆς ἐν ἱμπολίῳ καταστάσει μετὰ τοῦ Κράτους τοῦ κληροδοτοῦ εὐρισκομένης ξένης Δυνάμεως. Τάνάπαλιν δὲ μὴ Μουσουλμᾶνος δύναται ἐγκύρως νὰ ποιῇ κληροδοτήματα εἰς Μουσουλμᾶνον, διότι διὰ τοῦ δεισμοῦ τῆς ὑπεκότητος ἢ τῆς συνθήκης ὁ μὴ Μουσουλμᾶνος ἰξισούται ὡς πρὸς τὰς συναλλαγὰς (تبادل) πρὸς τὸν Μουσουλμᾶνον. Οὕτω δὲ μεταξὺ αὐτῶν, ὅταν ζῶσιν, εἶναι ἐγκυρος ἡ δωρεὰ, ἢ καὶ τὸ κληροδοτήμα, ὅπερ δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ δωρεὰ αἰτίᾳ θανάτου (α).*

Οἱ μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντες ὅροι περὶ τοῦ κύρους ἢ μὴ τοῦ κληροδοτήματος ἀφορῶσι τὸν κληροδότην καὶ τὸν κληροδόχον· προκειμένου δὲ περὶ τοῦ κληροδοτουμένου πράγματος ἢ τῆς ἐπικαρπίας αὐτοῦ, παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς.

Ζ' ὅρος. Ὅπως ἡ ἐγκυρον τὸ κληροδοτήμα, δίδει ἵνα ἡ πλήρης καὶ ἀπόλυτος κυριότης τοῦ κληροδοτουμένου πράγματος ἀνήκῃ εἰς τὸν κληροδότην. Τὸ ἀντικείμενον τοῦ κληροδοτήματος δυνατόν νὰ ᾖναι κινητὸν ἢ ἀκίνητον, οἷον εἰς ἵππος, χίλια γρόσια, μία οἰκία καὶ καθεξῆς, ἢ νὰ ᾖναι μόνον ἡ νομὴ πράγματός τινος, οἷον ἡ χρῆσις τοῦ ἵππου ἢ τῆς οἰκίας. Ἐὰν τὸ ἀντικείμενον τοῦ κληροδοτήματος ᾖναι κινητὸν, τότε ἐξεταστέον ἔαν τὸ κινητὸν τοῦτο ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου τοῦ κληροδότου ἀνῆκεν ἐν κυριότητι ἢ μὴ εἰς αὐτόν· ἔαν δὲν ἀνῆκεν εἰς αὐτόν, τὸ κληροδοτήμα εἶναι ἄκυρον, διότι δὲν δύναται τις νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τρίτον ὅ,τι δὲν κέκτηται ὁ ἴδιος.* Ἄν τὸ κι-

(α) Ἴδε Δουρέρ, τ. II, σελ. 331.

* Ἴδε καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει.

νητὸν πρᾶγμα ἦτο ἐνέχυρον δεδομένον εἰς τὸν κληροδότην παρὰ τινος τῶν ὀρειλετῶν τοῦ ἢ ἀπετελεῖ παρακαταθήκην ἐμπεπιστευμένην αὐτῷ, ἐπειδὴ ἡ κυριότης τῶν πραγμάτων τούτων δὲν ἀνήκει εἰς τὸν διαθέτην, ἀπλοῦν ὄντα κέτοχον, πᾶν κληροδοτήμα, ἔχον ὡς ἀντικείμενον τὴν παρακαταθήκην ταύτην ἢ τὸ ἐνέχυρον ἔσται ἄκυρον. Πρέπει λοιπὸν τὸ κληροδοτούμενον πρᾶγμα νὰ ἀνήκῃ κατὰ τὴν κυριότητα εἰς τὸν διαθέτην, ὁ ἴδιος δὲ κανὼν τηρητέος καὶ περὶ τῶν ἀκινήτων.

Τὰ καθαρῶς καὶ ἀπολύτου ιδιοκτησίας ἐν Τουρκίᾳ ἀκίνητα, τὰ λεγόμενα *μούλκ* ἢ *σίρφι-μούλκ*, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἀντικείμενον κληροδοτήματος. Ἀλλὰ γνωστόν, ὅτι ἐν Τουρκίᾳ ἀκίνητά εἰσι διαφόρων εἰδῶν· διὸ δίδει νὰ ἐξετάσωμεν ἐν ἑκαστῷ αὐτῶν κατ' ἰδίαν.

Ἡ ἐν Τουρκίᾳ ἀκίνητος ιδιοκτησία διαίρεται εἰς δύο ἐν γένει εἶδη: α') εἰς *ιδιοκτησίαν πλήρη καὶ ἀπολύτου κυριότητος* (*μούλκ*, *σίρφι-μούλκ*) καὶ β') εἰς *ιδιοκτησίαν βακουρικήν* ἢτοι *καθιερωμένην* εἰς ἱερὸν ἐκπαιδευτικὸν ἢ φιλανθρωπικὸν τι καθίδρυμα (*μουσεκκαράτι-μουστεγαλλάτι μεθκουρὲ καὶ καθεξῆς*). Εἰς τὸ δεύτερον τοῦτο εἶδος πρέπει νὰ κατατάξωμεν καὶ τὰς δημοσίας γαίας τὰς ἀνηκούσας κατὰ τὴν κυριότητα εἰς τὸ δημοσίον (*βέιτ-ουλ-μᾶλ*, *fisc*) καὶ ὧν ἡ ἐπικαρπία παραχωρεῖται ὑπὸ τινος ὅρου εἰς ἰδιώτας (α). Εἰς τὴν ιδιοκτησίαν τῆς ἀπολύτου κυριότητος ὑπάγονται τὰ ἑξῆς κτήματα· 1^{ον} τὰ

(α) Ἴδε καὶ *Recherches sur la constitution de la propriété territoriale dans les pays musulmans* par Worms, p. 252-253.

γήπεδα, ιστιγασμένα ἢ μὴ, τὰ εὐρισκόμενα ἐντὸς τῶν χωρίων, κωμοπόλεων καὶ πόλεων· 2^{ον} ἡ γῆ ἢ θεωρημένη ὡς προσάρτημα τῆς κατοικίας καὶ ἦτις, εὐρισκόμενη περὶ τῶν πόλεων καὶ χωρίων, δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τοὺς 800 τετραγ. πήχεις· 3^{ον} αἱ ἀπὸ δημοσίας γαίαι εἰς γαίας πλήρους καὶ ἀπολύτου κυριότητος μετατρέπονται δι' Αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος· 4^{ον} αἱ γαίαι τῆς δεκάτης (ἱραζὶ ὁσριγέ) γαίαι ὁσριγέ εἶναι ἐκείναι, αἷταις διανεμήθησαν εἰς τοὺς Μουσουλμάνους ἐν καιρῷ τῆς διὰ πολέμου κατακτήσεως, ἢ ἐκείναι, ἃς κατείχον οἱ οἰκισθελῶς ἀποδιέξαιμενοι τὸν ἰσλαμισμόν κατὰ τὴν κατέακτον, ἢ ἐκείναι, ἃς ἀπὸ χέρσους μετέτρεψαν εἰς καλλιεργησίμους οἱ Μουσουλμᾶνοι, ὡς αἱ γαίαι τοῦ Χιθζαζ καὶ τῆς Βασόρας· 5^{ον} αἱ γαίαι τοῦ χαρατοίου (ἱραζὶ ἡ χαρατογιέ), αἱ ἀποτελούμεναι ἐκ τῶν γαιῶν, αἷτινες ἐν τῷ καιρῷ τῆς κατακτήσεως ἐγκατελείφθησαν εἰς τοὺς ἐντοπίους χριστιανούς, ἐπὶ τῇ ὑποχρεώσει ὅπως πληρύνωσιν εἰς τὸ δημοσίον μέρος τι τῆς συγκομιδῆς, οὗ ὁ κατώτατος ὅρος εἶναι 10% καὶ ὁ ἀνώτατος 50%· ὡς τοιαύτας γαίας ἀναφέρομεν τὰς τῆς Μιτυλήνης, Κύπρου κλπ. (α)· 6^{ον} αἱ ἄμπελοι καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα, ἅτινα ἐφυτεύθησαν ὑπὸ ἰδιώτου ἢ ἐνεθολιάσθησαν ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ δημοσίας γῆς τῇ ἀδείᾳ τοῦ ἁρμοδίου ἐπὶ τῶν γαιῶν ὑπαλλήλου (β)· 7^{ον} πᾶς πυθμὴν θαλάσσης, ποταμοῦ ἢ λίμνης, ὅστις, κεκαλυμμένος ὢν πρότερον ὑπὸ ὑδάτων, ἐπληρώθη κατόπιν ὑπὸ ἰδιώτου τινὸς δι' Αὐτοκρατ. διατάγματος (γ).

(α) Ἴδε καὶ ἄρθρον 2 τοῦ νόμου περὶ γαιῶν.

(β) Αὐτόθι, ἄρθρ. 25, 26, 29.

(γ) Αὐτόθι, ἄρθρ. 132.

Ὁ κύριος τῶν τοῦ πρώτου εἶδους ἰδιοκτησιῶν, ἦτοι τῶν τῆς ἀπολύτου κυριότητος, κίττηται ταύτας ὡς κινήτὸν τι πρᾶγμα, ἐπομένως δύναται οὐ μόνον νὰ μεταχειρίζεται αὐτάς (usus) ὡς βούλится, ἀλλὰ καὶ νὰ διαθέτῃ (abusus) αὐτάς δι' οἰκισθῆσιν συμβάσεως ἐλευθέρως καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ ἀνεὺ οὐδενὸς περιορισμοῦ καὶ χωρὶς νὰ ᾔναι ἀνάγκη παρουσίας ξένου τινὸς προσώπου ἐν ταῖς περὶ τούτων νομικαῖς πράξεσιν. Οὕτω δύναται διὰ μόνης τῆς ἐλευθέρως συγκαταθείσεώς του νὰ πωλήσῃ ἢ ἐκμισθώσῃ αὐτάς, νὰ δώσῃ αὐτάς πρὸς ἀσφάλειαν δανείου του ἐν εἰ-
 δι ὑποθήκῃς, νὰ δωρήσῃται αὐτάς εἰς ἕτερον ἰνόσω ζῇ καὶ νὰ διαθέσῃ αὐτάς διὰ τελευταίας βουλήσεως εἰς τρίτον ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ περιέλθῃ ἡ κυριότης ἢ ἡ χρῆσις τῶν ἀκινήτων τούτων εἰς τὸν κληροδόχον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κληροδότου.

Ἐξετάσωμεν ἤδη τὰ ἀκίνητα βακουφικῆς φύσεως καὶ τὰς γαίας τοῦ δημοσίου. Καὶ πρῶτον ἰδωμεν τί ἐστὶ βᾶκρ ἢ βακούφ. Ἡ λέξις βᾶκρ (τοῦ τριγράμμου βα-καφ, κωλύειν) γραμματικῶς σημαίνει κώλυμα, ἀκινή-
 οῖον. Νομικῶς ἀντικείμενόν τι εἶναι βᾶκρ ἢ βακούφ, ὅταν ἀρμώσῃ, ὅταν δηλαδὴ κατίσῃ ἀναπαλλοτρίωτον, τεθὲν ἐκτὸς συναλλαγῆς οὕτως, ὥστε ἡ μὲν κυριότης αὐτοῦ ἀνή-
 κει εἰς τὸν Θεόν, ἡ δὲ κατοχὴ καὶ χρῆσις εἰς τοὺς ἀνθρώ-
 πους· Κατὰ τὸν Ἐβρῶ Χανιφᾶ, ποιεῖν βᾶκρ σημαίνει καθιστάναι ἀντικείμενον ἀναπαλλοτρίωτον, τῆς μὲν κυριότητος αὐτοῦ ἀνηκούσης εἰς τὸν ἀφισροῦντα αὐτὸ καὶ τοὺς κληρονόμους του, τῆς δὲ ἐπικαρπίας αὐτοῦ χρησιμευούσης πρὸς ἐλεημοσύνην (حسب العين على ملك الواقف والتصدق بالناع). Ὁ νομοδιδάσκαλος οὗτος στηρίζει τὸν ὅρισμόν τοῦτον ἐπὶ
 (ἡ ἀναπαλλοτρίωσις τοῦ βακουφισμοῦ ἀναπαλλοτρίωσις).

τοῦ ἐξῆς λογίου τοῦ Προφήτου: « Δὲν γίνεται ἀναπαλλοτριώτων ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὰς κληρονομικὰς μερίδας » (لا حبس عن الفرائض). Οἱ δύο νομοδιδάσκαλοι Ἐβου Προυσὺρ καὶ Ἐβου Μουχαμμεδ ὀρίζουσιν ὡς ἐξῆς τὸ βακούριον ποιεῖν βακούριον νομικῶς σημαίνει, καθιστάναι συγκληρομείνον τι πρᾶγμα ἀναπαλλοτριώτων οὕτως, ὥστε ἡ μὲν κυριότης αὐτοῦ ἀνήκει τῷ Θεῷ, ἡ δὲ ἐπικαρπία ἐπιστρέφει τοῖς ἀνθρώποις (الواقف هو حبوس العين على ملك الله تعالى على) (α). Οἱ δύο οὗτοι νομοδιδάσκαλοι στηρίζουσι τὸν ὅρισμόν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐξῆς χαδῆς: Ὁ Ὁμάρ ἐλ Φαρούκ ἀποτεινόμενός ποτε πρὸς τὸν Προφῆτην εἶπεν· « ἀπέκτησα πολὺτιμόν τι πρᾶγμα, πῶς δύναμαι νὰ ποιήσω δι' αὐτοῦ ἐλεημοσύνην; » ὁ Προφῆτης ἀπάντησεν· « διὰ τῆς κυριότητος τοῦ πράγματος τούτου ποίησον ἐλεημοσύνην οὕτως, ὥστε τὸ πρᾶγμα τοῦτο νὰ μὴ πωλεῖται, νὰ μὴ δωρεῖται, νὰ μὴ μεταβιβάζεται κληρονομικῶς, ἀλλὰ διὰ τῶν καρπῶν αὐτοῦ νὰ τρέφονται οἱ ἄνθρωποι ». Ὁ ὅρισμός οὗτος ἐγένετο παραδεικτὸς παρὰ τὸν χανεριτῶν (β).

Τῆς βακουρικῆς λοιπὸν ἰδιοκτησίας οὕσης φύσει ἀναπαλλοτριώτου ὡς πρὸς τὴν κυριότητα καὶ ἐπιδικαστικὴν μόνον τοιαύδε ἢ τοιαύδε χρήσεις, ἐξετάσωμεν τοὺς τύπους, ὑφ' οὓς παρουσιάζεται ἡ ἰδιοκτησία αὕτη. Διακριτικὸν ἐν αὐτῇ δύο μεγάλας τάξεις βακουρικῶν κτημάτων· 1^{ον} κτήματα βακουρικὰ ἀφιερωθέντα ὅπως γίνηται ἡ ἁμίσως καὶ ἀτομικὴ χρῆσις αὐτῶν· τοιαῦτα εἶναι τὰ ἱερά τεμένη, αἱ

(α) Ἦδε Δουρέρ, τ. I, σελ. 460, καὶ Μουλτακά.

(β) Ἦδε Z. 1 ἐν عمر حلمي to احكام الاوقاف

σχολαί, τὰ πτωχοκομεία, τὰ νοσοκομεία καὶ πᾶν ἱδρυμα περιλαμβανόμενον εἰς τὴν γενικὴν ἐπωνυμίαν « ἀγαθοεργὰ ἱδρύματα » (μουισσισάτι χαιριγιέ) (α). 2^{ον} βακουρικὰ κτήματα καθιερωθέντα ὅπως τὸ ἰνοίκιον ἢ οἱ καρποὶ αὐτῶν δαπανῶνται χάριν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἱεροῦ ἢ φιλάνθρωπου ἱδρύματος. Τοιαῦτά εἰσι τὰ βακουρικὰ προσοδοφόρα κτήματα, τὰ καὶ πολυπληθέστερα (ἀκκράτι-μιδκουρι). Τὰ τελευταῖα ταῦτα ὑποδιαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις:

α') *Βακουρικὰ κτήματα ἀπ.λοῦ μισθώματος* (ἰτζαρέι βα-χιδιλῆ). Τὰ κτήματα ταῦτα εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ἁμίσωσιν διωθήντων καὶ διαχειρίσιν ἐκάστου ἱεροῦ ἱδρύματος, ὅπερ διὰ τοῦ μωτεβελῆ αὐτοῦ ἐκμισθώνει εἰς τρίτους, ὡς ἔθελι ποιῆσαι τοῦτο καὶ ἰδιώτης τις διὰ τὸ ἑαυτοῦ κτήμα. Τὰ κτήματα ταῦτα μόνον τῆς ἐκμισθώσεως ταύτης εἰσὶν ἐπιδικαστικά, ἱπομένως ἐπὶ τούτων ἡ κληροδοσία εἶναι ἄκυρος.

β') *Βακουρικὰ κτήματα διπ.λοῦ μισθώματος* (ἰτζαρε-ταῖνλῆ). Τούτων ἡ ψιλὴ κυριότης μένει ἀναπαλλοτριώτος εἰς τὸ βακούρι, ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν παραχωρεῖται εἰς ἰδιώ-τας ἰσοδίας καὶ μετὰ τοῦ δικαιώματος ὅπως ἡ χρῆσις αὐτῶν μεταβιβασθῇ δωρεὰν εἰς τὰ τέκνα τῶν κατόχων. Τὸ ἐν ἐκ τῶν μισθωμάτων, ὅπερ καὶ τὸ σημαντικώτερον, ἔχει ὡς βάσιν τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τοῦ ἀκινήτου, πλη-ρόνεται δὲ ἁμίσως ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐκμισθώσεως, καλού-μενον διὰ τοῦτο *ἰτζαρέι μουατζελέ*. τὸ δὲ δεύτερον λαμ-βάνεται ἰσότητος λεγόμενον *ἰτζαρέι μουατζελέ*. Τὰ τοιαῦτα

(α) Ἦδε Z. 46 καὶ 178 ἐν عمر حلمي to احكام الاوقاف

κτῆματα ἦσαν ἀρχικῶς ἀπλοῦ μισθώματος, μετατρέπησαν δὲ κατόπιν εἰς βακουφικά κτῆματα διπλοῦ μισθώματος πρὸς ικανοποίησιν ἐκτάκτων ἀναγκῶν τῆς διευθύνσεως τῶν κτημάτων τούτων, οἱ δὲ νομοδιδάσκαλοι διτήρησαν τὸν τύπον τῆς μισθώσεως καὶ δὲν ἐπέτρεψαν τὴν πώλησιν αὐτῶν, διότι, ὅπως εἶδομεν ἀνωτέρω, τὰ βακουφικά κτῆματά εἰσι φύσει ἀναπαλλοτρίωτα. / Τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα ἐπὶ τῶν κτημάτων τούτων, παρχωρθεὶν ἀρχικῶς μόνον εἰς τὰ τέκνα τῶν κατόχων, ἐπιξέταθῃ κατόπιν διὰ νόμου τῆς 2 Ζυλκαδὶ 1285 (1867) καὶ εἰς ἑτέρους συγγενεῖς, ἀλλ' ἡ ἐπέκτασις αὕτη περιορίζεται εἰς τινὰ μόνον βακούφια καὶ δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς ἰδιώτας.

Ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους οἱ ἰδιῶται νίμονται τὰ κτῆματα ταῦτα, ἀλλ' ἡ ψιλὴ τοῦ βακουφίου κυριότης διατηρεῖται ἐπ' αὐτῶν ἐκδηλουμένη ἰδίως διὰ τῶν ἐξῆς: 1^{ον} πληρόνεται ἐτήσιως μίσθωμά τι. 2^{ον} ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ κατόχου, οἱ κληρονόμοι τοῦ πληρόνουσι δικαίωμα μεταβιβάσεως (ρίσμι ἰντικαλ) ἀπὸ 2 1/2 — 5 % (α). 3^{ον} μὲ ὑπαρχόντων κληρονόμων ἐκ τῶν ἐπὶ τὰ τάξεων, ἕς ὃ νόμος ὀρίζει, ἡ μίσθωσις λύεται ἀνιπιστριπτῇ, τὸ δὲ βακούφιον, γινόμενον τότε κύριος τοῦ κτήματος, ἐκμισθώνει αὐτὸ εἰς ἕτερον.

γ') *Βακουφικά κτῆματα ἐκμισθούμενα κατ' ἀποκατῆν (à forfait) καὶ καλούμενα διὰ τοῦτο μουκατααλῆ*. Τιστὰ εἶναι τὰ εἰς βακούφια ἀνήκοντα γήπεδα ἢ ἀγροί, ἐφ' ὧν ὑπάρχουσιν ὠκοδομημένα οἰκίαι ἢ ἐμπεφυτευμένα δένδρα

ἢ ἀμπελώνες, αἱ δ' ἐπ' αὐτῶν οἰκίαι ἢ τὰ δένδρα θεωροῦνται νομικῶς καὶ εἶναι ἱπομένως ἀπολύτου κυριότητος κτῆματα, τῆς ιδιότητος δὲ ταύτης ἐν μέρει μετέχουσι καὶ τὰ βακουφικά κτῆματα, ἐφ' ὧν στηρίζονται· οὕτω λ. χ. τὰ γήπεδα ταῦτα μεταβιβάζονται κληρονομικῶς, κατὰ τὸ σιραϊζ, ὅπως καὶ τὰ μούλκια, ἐννοεῖται ἐνόςφω ὑπάρχουσιν ἐπ' αὐτῶν οἰκοδομαὶ ἢ τὰ δένδρα, ἀλλὰ διατηροῦσιν ἀκόμη τὸν βακουφικὸν αὐτῶν χαρακτήρα ἐκδηλούμενον ἰδίως ὡς ἐξῆς: 1^{ον} πληρόνεται εἰς τὸ βακούφι τὸ ἐτήσιον δι' ἀποκοπῆς μίσθωμα (μουκατααλ) 1 %· 2^{ον} δὲν δύνανται νὰ δωρεθῶσιν ἢ κληροδοτηθῶσιν ὅπως καὶ τὰ καθαρὰ μούλκια, ὅταν δὲ κληροδοτῶνται τὰ ἐπ' αὐτῶν ὠκοδομημένα κτίρια ἢ τὰ ἐμπεφυτευμένα δένδρα, πρέπει πρὸς τὸ κύριος τοῦ κληροδοτήματος τὰ γήπεδα νὰ μεταβιβάζωνται ἐπισήμως ἐνώπιον τοῦ μουτιδαλῆ εἰς τὸν κληροδόχον, ἄλλως τὸ κληροδοτήμα ἐν γένει εἶναι ἄκυρον (α). Τοιοῦτον δι' ἀποκοπῆς μίσθωμα πληρόνεται καὶ εἰς τὰς δημοσίας γαῖας, ὅταν αὗται καλύπτονται ὑπὸ οἰκοδομῶν (β). Ὅταν ἐπὶ κτημάτων βακουφικῶν διπλοῦ μισθώματος γείνη ἀνάγκη νὰ ἀνεγερθῶσι σχολεῖα, νοσοκομεῖα καὶ καθεξῆς, τὰ κτῆματα ταῦτα μετατρέπονται εἰς μουκατααλῆ, διότι διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τοιούτων ἰδρυμάτων, τῶν κτημάτων τούτων ἐκτελεσθῆναι τῆς ἰδιωτικῆς χρήσεως, τὸ βακούφι στερεῖται τῶν ἐκείστοτε ἐξ αὐτῶν πληρονομένων δικαιωμάτων· ἱπομένως πρὸς ἀντιστάθμην ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῶν ἰδρυμάτων τούτων ἡ πληρωμὴ τοῦ μουκατααλ. Διὰ τὴν

(α) Ὡς Δουδαῖοι, τ. I, σελ. 201-203.

(α) Ὡς Ὁμὰρ Χιμῆ Ἀρχαῖοις Ἰσλαμ, Z. 276—286.

(β) Ὡς τὸ περὶ γαῖων ἄρθρ. 29—34 καὶ 82.

μετατροπὴν ὁμῶς τῶν κτημάτων τούτων εἰς μουκατταλῆ ἀπαιτεῖται α') ἡ συγκατάθεσις τοῦ μουτεβελῆ τοῦ σχετικοῦ βακουφίου, καὶ β') Αὐτοκρατορικὴν διάταγμα.

Τοὺς αὐτοὺς ὁρους, ὑφ' οὓς παρουσιάζονται τὰ βακουφικὰ διπλοῦ μισθώματος κτήματα, εὐρίσκουμεν καὶ ἐν τῇ παρὰ τῶν ιδιωτῶν γινομένη χρήσει τῶν τοῦ δημοσίου γαιῶν (εἰραζὶ ἄμιρτζε). Τὸ δημοσίον, διατηροῦν δι' ἐκτὸς τὴν ψιλὴν τῆς γῆς κυριότητα, παραχωρεῖ τὴν χρῆσιν αὐτῆς εἰς ιδιώτας, ἐπὶ τῇ ἀμέσῳ πληρωμῇ μισθώματος τινος καλουμένου ταπου ἢ μουατζελί (α), συγχρόνως δὲ εἰσπράττει ἐτησίως 10 % ἐπὶ τῆς συγκομιδῆς καὶ ἄλλα μεταβιβάσεως καὶ παραχωρήσεως δικαίωματα.

Ἐκ τῆς τοιαύτης λοιπὸν παραχωρήσεως τῆς χρήσεως τῶν βακουφικῶν κτημάτων καὶ τῶν τοῦ δημοσίου γαιῶν οἱ ιδιώται δὲν δύνανται νὰ ἀρυσθῶσι δικαίωματα ἀπολύτου κυριότητος, ἀλλὰ διατελοῦσιν ἀπλοὶ αὐτῶν νομαὶς ἐπομένως ἐπὶ τῶν τοιούτων κτημάτων πᾶν κληροδότημα εἶναι κατ' ἀνάγκην ἄκυρον. Ἀφ' ἑτέρου ἡ κατοχὴ τῶν τοῦ διπλοῦ μισθώματος βακουφικῶν κτημάτων καὶ τῶν τοῦ δημοσίου γαιῶν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐπιστήμου παραχωρήσεως τῆς γινομένης τῇ μισολαβῇ τοῦ ἀρμοδίου ὑπαλλήλου, μουτεβελῆ, ἢ τοῦ ἐπὶ τῶν γαιῶν ὑπαλλήλου, τὸ δὲ δημοσίον ἢ τὸ βακουφίον δὲν γινώσκουσιν ἄλλον κάτοχον εἰμὴ τὸν ἐπιστήμως γνωστὸν. Μόνον δὲ ἡ ἐπίσημος ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου ὑπαλλήλου μεταβίβασις τῶν κτημάτων τούτων ἐπιτρέπη, διότι μόνον οὕτως ἐξασφαλί-

(α) طابو الجملی ترك اجرت معجله سیدر ابو العبد καὶ Nörme γαιῶν ἀρθρ. 3.

ζονται μετὰ τῆς δεούσης τάξεως τὰ συμφέροντα τοῦ τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ βακουφίου ἐπομένως πᾶσα ἄλλη μεταβίβασις τῶν κτημάτων τούτων διὰ κληροδοτήματος ἢ ἄλλως καὶ ἐνώπιον τοῦ ἱεροδίκου (καδῆ) γινομένη εἶναι ἄκυρος. Ἐνεκα τῶν προεκτεθέντων λόγων καὶ εἰς δύο Βεζυρικὰς ἐγκυκλίους τῆς 7 Σεπτεμβρίου 1278 καὶ 22 Ἰανουαρίου 1890 ῥητῶς ἐξηρήθησαν τὰ προρρηθέντα βακουφικὰ κτήματα καὶ αἱ τοῦ δημοσίου γαῖαι ἐκ τῶν κτημάτων, ἅτινα δύναται πᾶς χριστιανὸς ὀρθόδοξος νὰ κληροδοτήσῃ διὰ διαθήκης.

Ἐπὶ τῶν βακουφικῶν γαιῶν τῶν καλουμένων ταχσιὰς ἐφαρμόζονται ἐν σχέσει πρὸς τὸ κληροδότημα ὅσα προείπομεν περὶ τῶν τοῦ δημοσίου γαιῶν, διότι αἱ βακουφικαὶ αὗται γαῖαι εἶναι γαῖαι τοῦ δημοσίου, ὧν τὰ εἰσοδήματα μόνον ἀμειώθησαν εἰς τι ἱερὸν ἢ φιλανθρωπικὸν καθίδρυμα. Ὑπολείπεται ἤδη νὰ εἰπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ γεδηκίων.

Ἡ λέξις γεδηκίων (ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Τσαγκατάιδων γεδῆκ, γεδούκ) λεξιλογικῶς σημαίνει ὀπὴν, ῥωγμὴν, τὸ ἑλκεῖον καὶ μὴ ὁμαλόν, ὡς οἱ ὀδόντες ἐργαλείου τινός (ὡς ἐπιθετὸν γεδῆκ σημαίνει, προκειμένου περὶ ἀνθρώπου, τὸν ἔχοντα ἑλκυστὸς τοὺς ὀδόντας· οὕτω λέγεται: Γεδῆκ Ἀχμίτ Πασσᾶ), νομικῶς δὲ σημαίνει τὸ δικαίωμα τοῦ στηρίζειν ἐπὶ τῆς ιδιοκτησίας τρίτου οἰκοδομήν τινα πρὸς ἀποκλειστικὴν ἐξάσκησιν ἐπαγγέλματος τινος, ἢ τοῦ κατοικεῖν ἐπὶ τῆς ιδιοκτησίας τρίτου ὠρισμένον τινὰ χώρον καλούμενον κοινῶς γεδᾶ. Ἄλλοτε εἰς μόνους τοὺς κατόχους τῶν γεδηκίων ἐπιτρέπετο ἐν Τουρκίᾳ ἡ ἐξάσκησις ἐπαγγέλματος τινος καὶ ἡ εἰσαγωγή αὐτῶν εἰς τινὰ συντεχνίαν.

Ἐκ τοῦ ὀρίσματος τούτου βλέπομεν ὅτι τὸ γεδήκιον, ἵσταται ἀκίνητον μᾶλλον ἢ κινητὴν ἰδιοκτησίαν, ἐγκαθίσταται ἐπὶ τοῦ κτήματος τρίτου, ὅπερ οὕτω περιορίζεται ἐν τῇ χρήσει καὶ οἰονεὶ νεκροῦται. Οὕτω γίνεται, ὅταν, ἐγκαθισταμένου γεδηκίου τινός ἐπὶ τινος γηπέδου, ἐπὶ τῷ τελευταίῳ τούτου δὲν δύναται ν' ἀνιγερθῇ ἄλλη οἰκοδομή εἰμὴ ἀπὸ ὀρισμένου ὕψους. Ἐπομένως νομικῶς τὸ γεδήκιον παρουσιάζει ἀνωμαλίαν τινὰ καὶ περιορισμὸν εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐξέσκησιν τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας, ἐφ' ἧς ὀρίζεται.

Πρὸς σχηματισμὸν τοῦ γεδηκίου ἀπαιτοῦνται τὰ ἑξῆς: α') συγκατάθεσις τοῦ ἰδιοκτῆτου γῆς ἀπολύτου κυριότητος, ὅπως ἐπ' αὐτοῦ ἰδρυθῇ γεδήκιον· β') συγκατάθεσις τοῦ μέλλοντος δικαιοῦχου τοῦ γεδηκίου ὅπως πληρῶς εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην τῆς γῆς τῇ ἀμοιβαίᾳ συμφωνίᾳ ὀριζομένον τι ποσὸν ἐφάπαξ (μονατλάι), καὶ πληρόνῃ προσίτη ἐτησίως ποσὸν τι σμικρὸν ὡς μίσθωμα (τεζορέ) τῆς οὕτω κατεχομένης ὑπὸ τοῦ γεδηκίου γῆς. Τούτου γενομένου, ἐξεδίδοτο ἐκ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ καλεμίου φερμένον ἢ ἑμιχαμπέριον περὶ τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ γηπέδου.

Ἐκ τούτων βλέπομεν, ὅτι τὸ γεδήκιον ὡς πρὸς τὸν σχηματισμὸν τοῦ καὶ τὸ πληρονοούμενον μίσθωμα ἐμπελάει τὰ τοῦ διπλοῦ μισθώματος καθιερωμένα κτήματα, εἶναι δὲ προϊόν μεταγενεστέρως ἐποχῆς, διότι, διατελείσαν ἀγνωστον εἰς τὸν ἱερὸν μουσουλμανικὸν νόμον, ἀριθμῶν βίον μόλις 150 ἐτῶν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν πολλῶν νομοδιδασκάλων καὶ ἰδίων τοῦ Ὁμέρ Χιλμῆ (α).

(α) ¹Ἰσ. ²Ἰσ. ³Ἰσ. ⁴Ἰσ. ⁵Ἰσ. ⁶Ἰσ. ⁷Ἰσ. ⁸Ἰσ. ⁹Ἰσ. ¹⁰Ἰσ. ¹¹Ἰσ. ¹²Ἰσ. ¹³Ἰσ. ¹⁴Ἰσ. ¹⁵Ἰσ. ¹⁶Ἰσ. ¹⁷Ἰσ. ¹⁸Ἰσ. ¹⁹Ἰσ. ²⁰Ἰσ. ²¹Ἰσ. ²²Ἰσ. ²³Ἰσ. ²⁴Ἰσ. ²⁵Ἰσ. ²⁶Ἰσ. ²⁷Ἰσ. ²⁸Ἰσ. ²⁹Ἰσ. ³⁰Ἰσ. ³¹Ἰσ. ³²Ἰσ. ³³Ἰσ. ³⁴Ἰσ. ³⁵Ἰσ. ³⁶Ἰσ. ³⁷Ἰσ. ³⁸Ἰσ. ³⁹Ἰσ. ⁴⁰Ἰσ. ⁴¹Ἰσ. ⁴²Ἰσ. ⁴³Ἰσ. ⁴⁴Ἰσ. ⁴⁵Ἰσ. ⁴⁶Ἰσ. ⁴⁷Ἰσ. ⁴⁸Ἰσ. ⁴⁹Ἰσ. ⁵⁰Ἰσ. ⁵¹Ἰσ. ⁵²Ἰσ. ⁵³Ἰσ. ⁵⁴Ἰσ. ⁵⁵Ἰσ. ⁵⁶Ἰσ. ⁵⁷Ἰσ. ⁵⁸Ἰσ. ⁵⁹Ἰσ. ⁶⁰Ἰσ. ⁶¹Ἰσ. ⁶²Ἰσ. ⁶³Ἰσ. ⁶⁴Ἰσ. ⁶⁵Ἰσ. ⁶⁶Ἰσ. ⁶⁷Ἰσ. ⁶⁸Ἰσ. ⁶⁹Ἰσ. ⁷⁰Ἰσ. ⁷¹Ἰσ. ⁷²Ἰσ. ⁷³Ἰσ. ⁷⁴Ἰσ. ⁷⁵Ἰσ. ⁷⁶Ἰσ. ⁷⁷Ἰσ. ⁷⁸Ἰσ. ⁷⁹Ἰσ. ⁸⁰Ἰσ. ⁸¹Ἰσ. ⁸²Ἰσ. ⁸³Ἰσ. ⁸⁴Ἰσ. ⁸⁵Ἰσ. ⁸⁶Ἰσ. ⁸⁷Ἰσ. ⁸⁸Ἰσ. ⁸⁹Ἰσ. ⁹⁰Ἰσ. ⁹¹Ἰσ. ⁹²Ἰσ. ⁹³Ἰσ. ⁹⁴Ἰσ. ⁹⁵Ἰσ. ⁹⁶Ἰσ. ⁹⁷Ἰσ. ⁹⁸Ἰσ. ⁹⁹Ἰσ. ¹⁰⁰Ἰσ. ¹⁰¹Ἰσ. ¹⁰²Ἰσ. ¹⁰³Ἰσ. ¹⁰⁴Ἰσ. ¹⁰⁵Ἰσ. ¹⁰⁶Ἰσ. ¹⁰⁷Ἰσ. ¹⁰⁸Ἰσ. ¹⁰⁹Ἰσ. ¹¹⁰Ἰσ. ¹¹¹Ἰσ. ¹¹²Ἰσ. ¹¹³Ἰσ. ¹¹⁴Ἰσ. ¹¹⁵Ἰσ. ¹¹⁶Ἰσ. ¹¹⁷Ἰσ. ¹¹⁸Ἰσ. ¹¹⁹Ἰσ. ¹²⁰Ἰσ. ¹²¹Ἰσ. ¹²²Ἰσ. ¹²³Ἰσ. ¹²⁴Ἰσ. ¹²⁵Ἰσ. ¹²⁶Ἰσ. ¹²⁷Ἰσ. ¹²⁸Ἰσ. ¹²⁹Ἰσ. ¹³⁰Ἰσ. ¹³¹Ἰσ. ¹³²Ἰσ. ¹³³Ἰσ. ¹³⁴Ἰσ. ¹³⁵Ἰσ. ¹³⁶Ἰσ. ¹³⁷Ἰσ. ¹³⁸Ἰσ. ¹³⁹Ἰσ. ¹⁴⁰Ἰσ. ¹⁴¹Ἰσ. ¹⁴²Ἰσ. ¹⁴³Ἰσ. ¹⁴⁴Ἰσ. ¹⁴⁵Ἰσ. ¹⁴⁶Ἰσ. ¹⁴⁷Ἰσ. ¹⁴⁸Ἰσ. ¹⁴⁹Ἰσ. ¹⁵⁰Ἰσ. ¹⁵¹Ἰσ. ¹⁵²Ἰσ. ¹⁵³Ἰσ. ¹⁵⁴Ἰσ. ¹⁵⁵Ἰσ. ¹⁵⁶Ἰσ. ¹⁵⁷Ἰσ. ¹⁵⁸Ἰσ. ¹⁵⁹Ἰσ. ¹⁶⁰Ἰσ. ¹⁶¹Ἰσ. ¹⁶²Ἰσ. ¹⁶³Ἰσ. ¹⁶⁴Ἰσ. ¹⁶⁵Ἰσ. ¹⁶⁶Ἰσ. ¹⁶⁷Ἰσ. ¹⁶⁸Ἰσ. ¹⁶⁹Ἰσ. ¹⁷⁰Ἰσ. ¹⁷¹Ἰσ. ¹⁷²Ἰσ. ¹⁷³Ἰσ. ¹⁷⁴Ἰσ. ¹⁷⁵Ἰσ. ¹⁷⁶Ἰσ. ¹⁷⁷Ἰσ. ¹⁷⁸Ἰσ. ¹⁷⁹Ἰσ. ¹⁸⁰Ἰσ. ¹⁸¹Ἰσ. ¹⁸²Ἰσ. ¹⁸³Ἰσ. ¹⁸⁴Ἰσ. ¹⁸⁵Ἰσ. ¹⁸⁶Ἰσ. ¹⁸⁷Ἰσ. ¹⁸⁸Ἰσ. ¹⁸⁹Ἰσ. ¹⁹⁰Ἰσ. ¹⁹¹Ἰσ. ¹⁹²Ἰσ. ¹⁹³Ἰσ. ¹⁹⁴Ἰσ. ¹⁹⁵Ἰσ. ¹⁹⁶Ἰσ. ¹⁹⁷Ἰσ. ¹⁹⁸Ἰσ. ¹⁹⁹Ἰσ. ²⁰⁰Ἰσ. ²⁰¹Ἰσ. ²⁰²Ἰσ. ²⁰³Ἰσ. ²⁰⁴Ἰσ. ²⁰⁵Ἰσ. ²⁰⁶Ἰσ. ²⁰⁷Ἰσ. ²⁰⁸Ἰσ. ²⁰⁹Ἰσ. ²¹⁰Ἰσ. ²¹¹Ἰσ. ²¹²Ἰσ. ²¹³Ἰσ. ²¹⁴Ἰσ. ²¹⁵Ἰσ. ²¹⁶Ἰσ. ²¹⁷Ἰσ. ²¹⁸Ἰσ. ²¹⁹Ἰσ. ²²⁰Ἰσ. ²²¹Ἰσ. ²²²Ἰσ. ²²³Ἰσ. ²²⁴Ἰσ. ²²⁵Ἰσ. ²²⁶Ἰσ. ²²⁷Ἰσ. ²²⁸Ἰσ. ²²⁹Ἰσ. ²³⁰Ἰσ. ²³¹Ἰσ. ²³²Ἰσ. ²³³Ἰσ. ²³⁴Ἰσ. ²³⁵Ἰσ. ²³⁶Ἰσ. ²³⁷Ἰσ. ²³⁸Ἰσ. ²³⁹Ἰσ. ²⁴⁰Ἰσ. ²⁴¹Ἰσ. ²⁴²Ἰσ. ²⁴³Ἰσ. ²⁴⁴Ἰσ. ²⁴⁵Ἰσ. ²⁴⁶Ἰσ. ²⁴⁷Ἰσ. ²⁴⁸Ἰσ. ²⁴⁹Ἰσ. ²⁵⁰Ἰσ. ²⁵¹Ἰσ. ²⁵²Ἰσ. ²⁵³Ἰσ. ²⁵⁴Ἰσ. ²⁵⁵Ἰσ. ²⁵⁶Ἰσ. ²⁵⁷Ἰσ. ²⁵⁸Ἰσ. ²⁵⁹Ἰσ. ²⁶⁰Ἰσ. ²⁶¹Ἰσ. ²⁶²Ἰσ. ²⁶³Ἰσ. ²⁶⁴Ἰσ. ²⁶⁵Ἰσ. ²⁶⁶Ἰσ. ²⁶⁷Ἰσ. ²⁶⁸Ἰσ. ²⁶⁹Ἰσ. ²⁷⁰Ἰσ. ²⁷¹Ἰσ. ²⁷²Ἰσ. ²⁷³Ἰσ. ²⁷⁴Ἰσ. ²⁷⁵Ἰσ. ²⁷⁶Ἰσ. ²⁷⁷Ἰσ. ²⁷⁸Ἰσ. ²⁷⁹Ἰσ. ²⁸⁰Ἰσ. ²⁸¹Ἰσ. ²⁸²Ἰσ. ²⁸³Ἰσ. ²⁸⁴Ἰσ. ²⁸⁵Ἰσ. ²⁸⁶Ἰσ. ²⁸⁷Ἰσ. ²⁸⁸Ἰσ. ²⁸⁹Ἰσ. ²⁹⁰Ἰσ. ²⁹¹Ἰσ. ²⁹²Ἰσ. ²⁹³Ἰσ. ²⁹⁴Ἰσ. ²⁹⁵Ἰσ. ²⁹⁶Ἰσ. ²⁹⁷Ἰσ. ²⁹⁸Ἰσ. ²⁹⁹Ἰσ. ³⁰⁰Ἰσ. ³⁰¹Ἰσ. ³⁰²Ἰσ. ³⁰³Ἰσ. ³⁰⁴Ἰσ. ³⁰⁵Ἰσ. ³⁰⁶Ἰσ. ³⁰⁷Ἰσ. ³⁰⁸Ἰσ. ³⁰⁹Ἰσ. ³¹⁰Ἰσ. ³¹¹Ἰσ. ³¹²Ἰσ. ³¹³Ἰσ. ³¹⁴Ἰσ. ³¹⁵Ἰσ. ³¹⁶Ἰσ. ³¹⁷Ἰσ. ³¹⁸Ἰσ. ³¹⁹Ἰσ. ³²⁰Ἰσ. ³²¹Ἰσ. ³²²Ἰσ. ³²³Ἰσ. ³²⁴Ἰσ. ³²⁵Ἰσ. ³²⁶Ἰσ. ³²⁷Ἰσ. ³²⁸Ἰσ. ³²⁹Ἰσ. ³³⁰Ἰσ. ³³¹Ἰσ. ³³²Ἰσ. ³³³Ἰσ. ³³⁴Ἰσ. ³³⁵Ἰσ. ³³⁶Ἰσ. ³³⁷Ἰσ. ³³⁸Ἰσ. ³³⁹Ἰσ. ³⁴⁰Ἰσ. ³⁴¹Ἰσ. ³⁴²Ἰσ. ³⁴³Ἰσ. ³⁴⁴Ἰσ. ³⁴⁵Ἰσ. ³⁴⁶Ἰσ. ³⁴⁷Ἰσ. ³⁴⁸Ἰσ. ³⁴⁹Ἰσ. ³⁵⁰Ἰσ. ³⁵¹Ἰσ. ³⁵²Ἰσ. ³⁵³Ἰσ. ³⁵⁴Ἰσ. ³⁵⁵Ἰσ. ³⁵⁶Ἰσ. ³⁵⁷Ἰσ. ³⁵⁸Ἰσ. ³⁵⁹Ἰσ. ³⁶⁰Ἰσ. ³⁶¹Ἰσ. ³⁶²Ἰσ. ³⁶³Ἰσ. ³⁶⁴Ἰσ. ³⁶⁵Ἰσ. ³⁶⁶Ἰσ. ³⁶⁷Ἰσ. ³⁶⁸Ἰσ. ³⁶⁹Ἰσ. ³⁷⁰Ἰσ. ³⁷¹Ἰσ. ³⁷²Ἰσ. ³⁷³Ἰσ. ³⁷⁴Ἰσ. ³⁷⁵Ἰσ. ³⁷⁶Ἰσ. ³⁷⁷Ἰσ. ³⁷⁸Ἰσ. ³⁷⁹Ἰσ. ³⁸⁰Ἰσ. ³⁸¹Ἰσ. ³⁸²Ἰσ. ³⁸³Ἰσ. ³⁸⁴Ἰσ. ³⁸⁵Ἰσ. ³⁸⁶Ἰσ. ³⁸⁷Ἰσ. ³⁸⁸Ἰσ. ³⁸⁹Ἰσ. ³⁹⁰Ἰσ. ³⁹¹Ἰσ. ³⁹²Ἰσ. ³⁹³Ἰσ. ³⁹⁴Ἰσ. ³⁹⁵Ἰσ. ³⁹⁶Ἰσ. ³⁹⁷Ἰσ. ³⁹⁸Ἰσ. ³⁹⁹Ἰσ. ⁴⁰⁰Ἰσ. ⁴⁰¹Ἰσ. ⁴⁰²Ἰσ. ⁴⁰³Ἰσ. ⁴⁰⁴Ἰσ. ⁴⁰⁵Ἰσ. ⁴⁰⁶Ἰσ. ⁴⁰⁷Ἰσ. ⁴⁰⁸Ἰσ. ⁴⁰⁹Ἰσ. ⁴¹⁰Ἰσ. ⁴¹¹Ἰσ. ⁴¹²Ἰσ. ⁴¹³Ἰσ. ⁴¹⁴Ἰσ. ⁴¹⁵Ἰσ. ⁴¹⁶Ἰσ. ⁴¹⁷Ἰσ. ⁴¹⁸Ἰσ. ⁴¹⁹Ἰσ. ⁴²⁰Ἰσ. ⁴²¹Ἰσ. ⁴²²Ἰσ. ⁴²³Ἰσ. ⁴²⁴Ἰσ. ⁴²⁵Ἰσ. ⁴²⁶Ἰσ. ⁴²⁷Ἰσ. ⁴²⁸Ἰσ. ⁴²⁹Ἰσ. ⁴³⁰Ἰσ. ⁴³¹Ἰσ. ⁴³²Ἰσ. ⁴³³Ἰσ. ⁴³⁴Ἰσ. ⁴³⁵Ἰσ. ⁴³⁶Ἰσ. ⁴³⁷Ἰσ. ⁴³⁸Ἰσ. ⁴³⁹Ἰσ. ⁴⁴⁰Ἰσ. ⁴⁴¹Ἰσ. ⁴⁴²Ἰσ. ⁴⁴³Ἰσ. ⁴⁴⁴Ἰσ. ⁴⁴⁵Ἰσ. ⁴⁴⁶Ἰσ. ⁴⁴⁷Ἰσ. ⁴⁴⁸Ἰσ. ⁴⁴⁹Ἰσ. ⁴⁵⁰Ἰσ. ⁴⁵¹Ἰσ. ⁴⁵²Ἰσ. ⁴⁵³Ἰσ. ⁴⁵⁴Ἰσ. ⁴⁵⁵Ἰσ. ⁴⁵⁶Ἰσ. ⁴⁵⁷Ἰσ. ⁴⁵⁸Ἰσ. ⁴⁵⁹Ἰσ. ⁴⁶⁰Ἰσ. ⁴⁶¹Ἰσ. ⁴⁶²Ἰσ. ⁴⁶³Ἰσ. ⁴⁶⁴Ἰσ. ⁴⁶⁵Ἰσ. ⁴⁶⁶Ἰσ. ⁴⁶⁷Ἰσ. ⁴⁶⁸Ἰσ. ⁴⁶⁹Ἰσ. ⁴⁷⁰Ἰσ. ⁴⁷¹Ἰσ. ⁴⁷²Ἰσ. ⁴⁷³Ἰσ. ⁴⁷⁴Ἰσ. ⁴⁷⁵Ἰσ. ⁴⁷⁶Ἰσ. ⁴⁷⁷Ἰσ. ⁴⁷⁸Ἰσ. ⁴⁷⁹Ἰσ. ⁴⁸⁰Ἰσ. ⁴⁸¹Ἰσ. ⁴⁸²Ἰσ. ⁴⁸³Ἰσ. ⁴⁸⁴Ἰσ. ⁴⁸⁵Ἰσ. ⁴⁸⁶Ἰσ. ⁴⁸⁷Ἰσ. ⁴⁸⁸Ἰσ. ⁴⁸⁹Ἰσ. ⁴⁹⁰Ἰσ. ⁴⁹¹Ἰσ. ⁴⁹²Ἰσ. ⁴⁹³Ἰσ. ⁴⁹⁴Ἰσ. ⁴⁹⁵Ἰσ. ⁴⁹⁶Ἰσ. ⁴⁹⁷Ἰσ. ⁴⁹⁸Ἰσ. ⁴⁹⁹Ἰσ. ⁵⁰⁰Ἰσ. ⁵⁰¹Ἰσ. ⁵⁰²Ἰσ. ⁵⁰³Ἰσ. ⁵⁰⁴Ἰσ. ⁵⁰⁵Ἰσ. ⁵⁰⁶Ἰσ. ⁵⁰⁷Ἰσ. ⁵⁰⁸Ἰσ. ⁵⁰⁹Ἰσ. ⁵¹⁰Ἰσ. ⁵¹¹Ἰσ. ⁵¹²Ἰσ. ⁵¹³Ἰσ. ⁵¹⁴Ἰσ. ⁵¹⁵Ἰσ. ⁵¹⁶Ἰσ. ⁵¹⁷Ἰσ. ⁵¹⁸Ἰσ. ⁵¹⁹Ἰσ. ⁵²⁰Ἰσ. ⁵²¹Ἰσ. ⁵²²Ἰσ. ⁵²³Ἰσ. ⁵²⁴Ἰσ. ⁵²⁵Ἰσ. ⁵²⁶Ἰσ. ⁵²⁷Ἰσ. ⁵²⁸Ἰσ. ⁵²⁹Ἰσ. ⁵³⁰Ἰσ. ⁵³¹Ἰσ. ⁵³²Ἰσ. ⁵³³Ἰσ. ⁵³⁴Ἰσ. ⁵³⁵Ἰσ. ⁵³⁶Ἰσ. ⁵³⁷Ἰσ. ⁵³⁸Ἰσ. ⁵³⁹Ἰσ. ⁵⁴⁰Ἰσ. ⁵⁴¹Ἰσ. ⁵⁴²Ἰσ. ⁵⁴³Ἰσ. ⁵⁴⁴Ἰσ. ⁵⁴⁵Ἰσ. ⁵⁴⁶Ἰσ. ⁵⁴⁷Ἰσ. ⁵⁴⁸Ἰσ. ⁵⁴⁹Ἰσ. ⁵⁵⁰Ἰσ. ⁵⁵¹Ἰσ. ⁵⁵²Ἰσ. ⁵⁵³Ἰσ. ⁵⁵⁴Ἰσ. ⁵⁵⁵Ἰσ. ⁵⁵⁶Ἰσ. ⁵⁵⁷Ἰσ. ⁵⁵⁸Ἰσ. ⁵⁵⁹Ἰσ. ⁵⁶⁰Ἰσ. ⁵⁶¹Ἰσ. ⁵⁶²Ἰσ. ⁵⁶³Ἰσ. ⁵⁶⁴Ἰσ. ⁵⁶⁵Ἰσ. ⁵⁶⁶Ἰσ. ⁵⁶⁷Ἰσ. ⁵⁶⁸Ἰσ. ⁵⁶⁹Ἰσ. ⁵⁷⁰Ἰσ. ⁵⁷¹Ἰσ. ⁵⁷²Ἰσ. ⁵⁷³Ἰσ. ⁵⁷⁴Ἰσ. ⁵⁷⁵Ἰσ. ⁵⁷⁶Ἰσ. ⁵⁷⁷Ἰσ. ⁵⁷⁸Ἰσ. ⁵⁷⁹Ἰσ. ⁵⁸⁰Ἰσ. ⁵⁸¹Ἰσ. ⁵⁸²Ἰσ. ⁵⁸³Ἰσ. ⁵⁸⁴Ἰσ. ⁵⁸⁵Ἰσ. ⁵⁸⁶Ἰσ. ⁵⁸⁷Ἰσ. ⁵⁸⁸Ἰσ. ⁵⁸⁹Ἰσ. ⁵⁹⁰Ἰσ. ⁵⁹¹Ἰσ. ⁵⁹²Ἰσ. ⁵⁹³Ἰσ. ⁵⁹⁴Ἰσ. ⁵⁹⁵Ἰσ. ⁵⁹⁶Ἰσ. ⁵⁹⁷Ἰσ. ⁵⁹⁸Ἰσ. ⁵⁹⁹Ἰσ. ⁶⁰⁰Ἰσ. ⁶⁰¹Ἰσ. ⁶⁰²Ἰσ. ⁶⁰³Ἰσ. ⁶⁰⁴Ἰσ. ⁶⁰⁵Ἰσ. ⁶⁰⁶Ἰσ. ⁶⁰⁷Ἰσ. ⁶⁰⁸Ἰσ. ⁶⁰⁹Ἰσ. ⁶¹⁰Ἰσ. ⁶¹¹Ἰσ. ⁶¹²Ἰσ. ⁶¹³Ἰσ. ⁶¹⁴Ἰσ. ⁶¹⁵Ἰσ. ⁶¹⁶Ἰσ. ⁶¹⁷Ἰσ. ⁶¹⁸Ἰσ. ⁶¹⁹Ἰσ. ⁶²⁰Ἰσ. ⁶²¹Ἰσ. ⁶²²Ἰσ. ⁶²³Ἰσ. ⁶²⁴Ἰσ. ⁶²⁵Ἰσ. ⁶²⁶Ἰσ. ⁶²⁷Ἰσ. ⁶²⁸Ἰσ. ⁶²⁹Ἰσ. ⁶³⁰Ἰσ. ⁶³¹Ἰσ. ⁶³²Ἰσ. ⁶³³Ἰσ. ⁶³⁴Ἰσ. ⁶³⁵Ἰσ. ⁶³⁶Ἰσ. ⁶³⁷Ἰσ. ⁶³⁸Ἰσ. ⁶³⁹Ἰσ. ⁶⁴⁰Ἰσ. ⁶⁴¹Ἰσ. ⁶⁴²Ἰσ. ⁶⁴³Ἰσ. ⁶⁴⁴Ἰσ. ⁶⁴⁵Ἰσ. ⁶⁴⁶Ἰσ. ⁶⁴⁷Ἰσ. ⁶⁴⁸Ἰσ. ⁶⁴⁹Ἰσ. ⁶⁵⁰Ἰσ. ⁶⁵¹Ἰσ. ⁶⁵²Ἰσ. ⁶⁵³Ἰσ. ⁶⁵⁴Ἰσ. ⁶⁵⁵Ἰσ. ⁶⁵⁶Ἰσ. ⁶⁵⁷Ἰσ. ⁶⁵⁸Ἰσ. ⁶⁵⁹Ἰσ. ⁶⁶⁰Ἰσ. ⁶⁶¹Ἰσ. ⁶⁶²Ἰσ. ⁶⁶³Ἰσ. ⁶⁶⁴Ἰσ. ⁶⁶⁵Ἰσ. ⁶⁶⁶Ἰσ. ⁶⁶⁷Ἰσ. ⁶⁶⁸Ἰσ. ⁶⁶⁹Ἰσ. ⁶⁷⁰Ἰσ. ⁶⁷¹Ἰσ. ⁶⁷²Ἰσ. ⁶⁷³Ἰσ. ⁶⁷⁴Ἰσ. ⁶⁷⁵Ἰσ. ⁶⁷⁶Ἰσ. ⁶⁷⁷Ἰσ. ⁶⁷⁸Ἰσ. ⁶⁷⁹Ἰσ. ⁶⁸⁰Ἰσ. ⁶⁸¹Ἰσ. ⁶⁸²Ἰσ. ⁶⁸³Ἰσ. ⁶⁸⁴Ἰσ. ⁶⁸⁵Ἰσ. ⁶⁸⁶Ἰσ. ⁶⁸⁷Ἰσ. ⁶⁸⁸Ἰσ. ⁶⁸⁹Ἰσ. ⁶⁹⁰Ἰσ. ⁶⁹¹Ἰσ. ⁶⁹²Ἰσ. ⁶⁹³Ἰσ. ⁶⁹⁴Ἰσ. ⁶⁹⁵Ἰσ. ⁶⁹⁶Ἰσ. ⁶⁹⁷Ἰσ. ⁶⁹⁸Ἰσ. ⁶⁹⁹Ἰσ. ⁷⁰⁰Ἰσ. ⁷⁰¹Ἰσ. ⁷⁰²Ἰσ. ⁷⁰³Ἰσ. ⁷⁰⁴Ἰσ. ⁷⁰⁵Ἰσ. ⁷⁰⁶Ἰσ. ⁷⁰⁷Ἰσ. ⁷⁰⁸Ἰσ. ⁷⁰⁹Ἰσ. ⁷¹⁰Ἰσ. ⁷¹¹Ἰσ. ⁷¹²Ἰσ. ⁷¹³Ἰσ. ⁷¹⁴Ἰσ. ⁷¹⁵Ἰσ. ⁷¹⁶Ἰσ. ⁷¹⁷Ἰσ. ⁷¹⁸Ἰσ. ⁷¹⁹Ἰσ. ⁷²⁰Ἰσ. ⁷²¹Ἰσ. ⁷²²Ἰσ. ⁷²³Ἰσ. ⁷²⁴Ἰσ. ⁷²⁵Ἰσ. ⁷²⁶Ἰσ. ⁷²⁷Ἰσ. ⁷²⁸Ἰσ. ⁷²⁹Ἰσ. ⁷³⁰Ἰσ. ⁷³¹Ἰσ. ⁷³²Ἰσ. ⁷³³Ἰσ. ⁷³⁴Ἰσ. ⁷³⁵Ἰσ. ⁷³⁶Ἰσ. ⁷³⁷Ἰσ. ⁷³⁸Ἰσ. ⁷³⁹Ἰσ. ⁷⁴⁰Ἰσ. ⁷⁴¹Ἰσ. ⁷⁴²Ἰσ. ⁷⁴³Ἰσ. ⁷⁴⁴Ἰσ. ⁷⁴⁵Ἰσ. ⁷⁴⁶Ἰσ. ⁷⁴⁷Ἰσ. ⁷⁴⁸Ἰσ. ⁷⁴⁹Ἰσ. ⁷⁵⁰Ἰσ. ⁷⁵¹Ἰσ. ⁷⁵²Ἰσ. ⁷⁵³Ἰσ. ⁷⁵⁴Ἰσ. ⁷⁵⁵Ἰσ. ⁷⁵⁶Ἰσ. ⁷⁵⁷Ἰσ. ⁷⁵⁸Ἰσ. ⁷⁵⁹Ἰσ. ⁷⁶⁰Ἰσ. ⁷⁶¹Ἰσ. ⁷⁶²Ἰσ. ⁷⁶³Ἰσ. ⁷⁶⁴Ἰσ. ⁷⁶⁵Ἰσ. ⁷⁶⁶Ἰσ. ⁷⁶⁷Ἰσ. ⁷⁶⁸Ἰσ. ⁷⁶⁹Ἰσ. ⁷⁷⁰Ἰσ. ⁷⁷¹Ἰσ. ⁷⁷²Ἰσ. ⁷⁷³Ἰσ. ⁷⁷⁴Ἰσ. ⁷⁷⁵Ἰσ. ⁷⁷⁶Ἰσ. ⁷⁷⁷Ἰσ. ⁷⁷⁸Ἰσ. ⁷⁷⁹Ἰσ. ⁷⁸⁰Ἰσ. ⁷⁸¹Ἰσ. ⁷⁸²Ἰσ. ⁷⁸³Ἰσ. ⁷⁸⁴Ἰσ. ⁷⁸⁵Ἰσ. ⁷⁸⁶Ἰσ. ⁷⁸⁷Ἰσ. ⁷⁸⁸Ἰσ. ⁷⁸⁹Ἰσ. ⁷⁹⁰Ἰσ. ⁷⁹¹Ἰσ. ⁷⁹²Ἰσ. ⁷⁹³Ἰσ. ⁷⁹⁴Ἰσ. ⁷⁹⁵Ἰσ. ⁷⁹⁶Ἰσ. ⁷⁹⁷Ἰσ. ⁷⁹⁸Ἰσ. ⁷⁹⁹Ἰσ. ⁸⁰⁰Ἰσ. ⁸⁰¹Ἰσ. ⁸⁰²Ἰσ. ⁸⁰³Ἰσ. ⁸⁰⁴Ἰσ. ⁸⁰⁵Ἰσ. ⁸⁰⁶Ἰσ. ⁸⁰⁷Ἰσ. ⁸⁰⁸Ἰσ. ⁸⁰⁹Ἰσ. ⁸¹⁰Ἰσ. ⁸¹¹Ἰσ. <

χυσιν, διὰ τοῦ νόμου τῆς 8 Ζιλχίτζι 1277 (1860) πὶ πωλήσεις, δωρεαὶ καὶ κληροδοσίαι παντός ἀπολύτου κυριότητος γεδηκίου ἀντιτέθησαν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλεως ἱεροδικεῖον, ἐξηρέθησαν δὲ τῆς ἀρμοδιότητος ταύτης μόνον τὰ γεδηκία τῶν καπνοπωλῶν. Αἱ ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων πράξεις γίνονται ἀρμοδίως ἐνώπιον τοῦ ἱεροδίκου, εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποῖου ἀνάγεται τὸ σχετικὸν γεδηκίον τοῦ καπνοπωλῆου.

Τὰ ἀπολύτου κυριότητος ταῦτα γεδηκία δύνανται νὰ ἐνεχυρισθῶσι πρὸς ἀσφάλειαν χρέους, ἢ δὲ περὶ ἐνεχυρίσεως πράξις δύναται νὰ γείνη ἐνώπιον τοῦ ἱεροδίκου τοῦ ἐκδίδοντος τὸν περὶ δανείου τίτλον· ἐν γίνῃ ὅμως πᾶσα ἐπ' αὐτῶν πράξις ἢ μεταβίβασις, ἵνα ἢ ἰγκυρῇ, δέον ἵνα γίνηται δημοσίᾳ ἐν τῷ ἱεροδικεῖῳ ἐνώπιον καὶ τοῦ κεχαγρῆ τῆς συντεχνίας ἢ τῇ πιστοποιήσει αὐτοῦ (α). Ἐπομένως ἂν γεδηκίον τι τοιοῦτον ἤθελε κληροδοτηθῇ μὴ ἐκπληρουμένων τῶν ἀνωθι ὁρῶν, ἡ τοιαύτη κληροδοσία ἔσται ἄκυρος. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ κληροδότημα γεδηκίου βακουρικοῦ, τοῦτο ἔσται ἐπίσης ἄκυρον ἕνεκα τῆς βακουρικής φύσεως τοῦ γεδηκίου.

(α) Ἰδὲ Δουσοῦρ, τόμ. I, σελ. 258 καὶ Étude sur la propriété foncière en Turquie par Bellin, N° 356-379.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ κληροδοτήματος ἐπικαρπίας.

Ὁ διαθίτης δύναται ἰγκύρως νὰ κληροδοτήσῃ τὴν ὑπηρεσίαν δούλου αὐτοῦ, τὸ δικαίωμα τοῦ κατοικεῖν ἐν μιᾷ οἰκίᾳ του, ἢ τὸ μισθώμα ἐκατέρου τούτων τῶν ἀντικειμένων, διότι τὸ μισθώμα δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ τὸ ἀντικείμενον τῆς κατοικίας ἢ τῆς ὑπηρεσίας. Τὸ ἀντικείμενον ἐνταῦθα τοῦ κληροδοτήματος δὲν εἶναι ὁλόκληρος ἡ ἰδιοκτησία, ἀλλὰ μέρος αὐτῆς, ἥτοι ἡ ἐπικαρπία· τὸ ἑτερον αὐτῆς μέρος, ἥτοι ἡ ψιλὴ ἰδιοκτησία, δυνατόν νὰ κληροδοτηθῇ συγχρόνως εἰς ἕτερον ἢ νὰ μὴ κληροδοτηθῇ, καὶ τότε ἐν τῷ θανάτῳ τοῦ διαθίτου μεταβιβάζεται εἰς τοὺς κληρονόμους του. Ἡ κληροδοτήσις τῆς ἐπικαρπίας πράγματός τινος οὐδὲν παρουσιάζει τὸ ἑκτακτον διὰ τὸν ἰδιοκτήτην· ὅπως οὗτος, ἐν ὅσῳ ζῇ, δύναται νὰ καρπῶται μέρος τοῦ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων ἢ νὰ μισθόνῃ αὐτὰ ἐπὶ ὠρισμένῳ μισθώματι (اراج) εἰς τρίτους, ἢ νὰ τὰ διδῇ εἰς χρησιδάνειον (عقار), οὕτω δύναται καὶ διὰ τῆς τελευταίας θελήσεώς του τὴν ἐπικαρπίαν ταύτην νὰ μεταβιβάσῃ ἄνευ ἀντιτίμου εἰς τρίτον τινά.

Τὸ τοιοῦτον κληροδότημα γίνεται ἰγκύρως δι' ὠρισμένων τι διάστημα χρόνου (مرور) ἢ καὶ ἐφ' ὅρου ζωῆς τοῦ

κληροδόχου, τουτέστιν, ὅπως λέγουσι τὰ καίματα, αἰώνως (14, 30). ἔάν δὲ ὁ διαθίτης ἐν τῷ κληροδοτήματι δὴν εἴη χρονικὸν τινα περιορισμὸν, εἰδείξει διὰ τοῦτον ἐπ' ἡθέλει νὰ ποιήσῃ ἀγαθοεργίαν πρὸς τὸν κληροδόχον διαρραίσουσιν τόσον, ὅσον καὶ ἡ ζωὴ τοῦ κληροδόχου. Τοῦτο ἀποθανόντος, ἀπαλλάσσεται τὸ κληροδοτηθὲν πράγμα τοῦ βάρους τῆς ἐπικαρπίας, καὶ οἱ κληρονόμοι γίνονται ἀπόλυτοι αὐτοῦ κύριοι.

Ἄν τὸ κληροδοτήμα ἀπέβλεπε τοὺς καρποὺς ἀγροῦ τινος ἢ ἀμπελωνος, ἢ τὰ ἐνοίκια οἰκίας τινὸς καὶ δὴν ἐπίη πρὸς τοῦτο χρονικὸν διάστημα διὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ, τότε ἂν μὲν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου τοῦ κληροδότου οἱ καρποὶ ὑπῆρχον πράγματι ἐπὶ τοῦ ἀγροῦ ἢ τοῦ ἀμπελωνος, τὸ κληροδοτήμα ἐξηγείται, καὶ δικαίως, ὡς γινόμενον μόνον διὰ τοὺς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου τοῦ διαθίτου ὑπάρχοντας καρποὺς ἢ τὰ ἐνοίκια τοῦ ὀρισμένου διαστήματος. Ἄν ὅμως τοιοῦτοι καρποὶ δὴν ὑπῆρχον, τὸ κληροδοτήμα δὴν θεωρεῖται ἄκυρον, ὡς ἀποβλέπον πράγμα ἀνυπαρκτον, ὡς ἡθέλει τις θεωρήσῃ τοὺς μέλλοντας καρποὺς, ἀλλὰ διατηρεῖται ὡς ἐγκυρον, ὁ δὲ κληροδόχος δικαιοῦται τότε ἐφ' ὅρου ζωῆς νὰ λαμβάνῃ τοὺς καρποὺς τοῦ κτήματος ἐκείνου (α). Τὸ τοιοῦτον κληροδοτήμα ἀποβλέπει πράγμα μὴ ὑπάρχον μὲν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου τοῦ διαθίτου, ἀλλὰ δυνάμενον ἐν τῷ μέλλοντι νὰ παραχθῇ περιοδικῶς κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους καὶ καθ' ἕν τρόπον εἶναι προσωρισμὸν. Ὡς τε δυνάμει τὸ ἀντικείμενον

(α) Μετ' ἐλλεί, ἐρθρ. 205 καὶ 858 φαίνονται ἀντικείμενα πρὸς τὴν λύσιν ταύτην.

τοῦ κληροδοτήματος ὑπάρχει, μέλλει δὲ κατόπιν νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ ἐξωτερικῶς. Ἐπειδὴ δέ, ἀντιθέτως πρὸς τὴν πώλησιν καὶ τὴν μεταξὺ ζώντων δωρεάν, ἐν τῷ κληροδοτήματι ἡ παράδοσις δὴν εἶναι ὅρος πρὸς τὸ ἐγκυρον καὶ τέλειον τῆς πράξεως, ἂν τὸ ἀντικείμενον τοῦ κληροδοτήματος δὴν εἶναι δυνατόν νὰ ληφθῇ ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κληροδότου, ἀλλὰ κατόπιν καὶ περιοδικῶς ἐν τῷ μέλλοντι. τοῦτο δὴν βλάπτει τὸ κύρος τοῦ κληροδοτήματος. Ἡ δυνάμει αὕτη ὑπαρξίς τοῦ ἀντικειμένου τοῦ κληροδοτήματος στηρίζεται ἐπὶ τῆς πραγματικῆς ὑπαρξίως τοῦ ἀμπελωνος, τοῦ ἀγροῦ ἢ τῆς οἰκίας, ὅπως δὲ καὶ ἡ μίσθωσις ἢ ἔχουσα ὡς ἀντικείμενον τὴν χρῆσιν τοῦ μισθωμένου πράγματος (α). οὕτω καὶ τὸ κληροδοτήμα τῆς ἐπικαρπίας πράγματός τινος εἶναι ἐγκυρον, διότι εἰ καὶ οἱ καρποὶ δὴν ὑπάρχουσιν ἀκόμη, τὸ πράγμα ὅμως, ἐξ οὐ φυσικῶς θέλουσι προκύψῃ, ὀρίσταιται, διό καὶ οἱ καρποὶ θεωροῦνται ὡς νομικῶς ὑπάρχοντες (β). Τὸ αὐτὸ ὅμως δὴν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ περὶ τοῦ ἱρίου ἢ τοῦ γάλακτος ποιμαντοῦ τινός· ἔάν τὸ ἱριον ἢ τὸ γάλα αὐτοῦ κληροδοτηθὲν ὑπάρχη καθ' ὃν χρόνον ἐπέλθῃ ὁ θάνατος τοῦ διαθίτου, τὸ κληροδοτήμα εἶναι ἐγκυρον, ὡς ἔχον ἀντικείμενον ἐξωτερικῶς ὑπάρχον. Ἄν ὅμως τὸ ἱριον ἢ τὸ γάλα δὴν ὑπάρχωσι κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, καὶ ἂν ἀκόμη ὁ κληροδοτὴς εἴπῃ ὅτι κληροδοτεῖ διὰ τόσον χρόνον ἢ ἐφ' ὅρου ζωῆς, τότε τὸ κληροδοτήμα εἶναι ἄκυρον, ὡς ἀποβλέπον πράγμα ἀνυπαρκτον, διότι ἡ ὑπαρξίς τοῦ ποι-

(α) Μετ' ἐλλεί, ἐρθρ. 420.

(β) Δουρίρ, τόμ. II, σελ. 348.

μνίου δὲν συνεπάγει ὡς ἀμισθον καὶ βέβαιον ἐπακολουθήμα τὴν παραγωγὴν ἐρίου ἢ γάλακτος.

Ἐν περιπτώσει κληροδοτήματος συνιστάμενον εἰς τὸ κατοικεῖν ἐν τινὶ οἰκίᾳ ἢ εἰς τὸ λαμβάνειν τὰ ἐνοίκια αὐτῆς, ὁ κληροδόχος δὲν δύναται νὰ ἐπιφέρει ἀνταλλαγὴν εἰς τὴν ἐκ τοῦ κτήματος τούτου προσηγομένην ὠφέλειαν ἀντικαθιστῶν τὰ ἐνοίκια διὰ τῆς προσωπικῆς του ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐνοικήσεως ἢ τὴν ἐν αὐτῇ ἐνοίκησιν μετατρέπων εἰς ἀπαιτήσιν ἐνοικίων. Πρέπει δηλαδή, ἂν ἐκληροδοτήθησκον τὰ ἐνοίκια, νὰ λαμβάνη, ἀπλῶς τὰ ἐνοίκια, δὲν δικαιοῦται δὲ ἐλθὼν νὰ κατοικήσῃ προσωπικῶς ἐν αὐτῇ. Καὶ ἀντιστρόφως, δὲν δύναται νὰ δώσῃ ὑπὸ ἐνοίκιον ἢ νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν κληρονόμων τὰ ἐνοίκιον οἰκίας, ἣτις τῷ ἐκληροδοτήτῃ ὅπως κατοικῇ ἐν αὐτῇ. Πόθεν ἄρα γε ἡ αὐστηρότης αὕτη; Τὸ ۳۳۰ (τ. II, σελ. 347) ἰδοὺ πῶς ἐξήκει τοῦτοι δικαίρει διὰ τοὺς κληρονόμους ἂν ἐκληροδοτήθῃ τὸ μίσθωμα τοῦ πράγματος ἢ τὸ δικαίωμα τοῦ κατοικεῖν· ὅταν πρόκηται περὶ τοῦ πρώτου, ὁ κληροδόχος θίλει λαμβάνει τόσον ποσόν, τόσα γρόσια κατὰ μῆνα ἢ κατ' ἔτος προερχόμενα ἀπὸ τὰ ἐνοίκια, ἐνῷ, ἂν πρόκηται περὶ τοῦ δεύτερου, θίλει κατοικεῖ ἐν αὐτῷ· ὅταν ὅμως, γνωσμένου τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἑτέρου, ἤθελον παρυσιασθῇ πιστωταὶ τῆς κληρονομίας, ἐπειδὴ ἐν τῇ ὑποθέσει ἡμῶν ἄλλο πρᾶγμα ἐν τῇ κληρονομίᾳ δὲν ὑπάρχει εἰμὴ ἡ κληροδοτηθεῖσα οἰκία ἢ ὁ ἀγρός, τὸ δὲ δικαίωμα τῶν πιστωτῶν προκηγίται τοῦ τῶν κληροδοχῶν, οἱ κληρονόμοι θελοῦσι δυνήθῃ νὰ ἀπαιτήσωσι παρὰ τοῦ κληροδόχου νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ ληφθέντα ἐκ τῆς οἰκίας ἐνοίκια, ἐνῷ, ἂν ὁ κληροδόχος εἴχεν ἀπλῶς κατοικήσῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἢ εἴχῃ καλλιέργησιν τὸν ἀγρόν, ἢ ὠφέ-

λεια αὕτη δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιστραφῇ. Δεύτερον, ὁ κληροδόχος δὲν δύναται νὰ ἐνοικήσῃ τὴν οἰκίαν, ἢς ἡ ἐνοίκησις παρεχωρήθη αὐτῷ διὰ τοῦ κληροδοτήματος, διὰ τὸν ἐξῆς λόγον. Ἡ ἐπικαρπία (عقار) κατὰ γενικὴν ἀρχὴν δὲν εἶναι πρᾶγμα ἐμπορεύσιμον (res in commercio), ὅταν δὲ διὰ μισθώματος παρεχωρή τις τὴν ἐπικαρπίαν εἰς τρίτον, ἡ ἐπικαρπία προσλαμβάνει χαρακτηρισμὸν πρᾶγματος ἐμπορεύσιμου, ἀλλὰ τὸ ἄτομον δὲν δύναται νὰ παρεχωρή τὴν ἐπικαρπίαν πράγματός τινος εἰμὴ ὅταν κίπηται τὴν τε οὐλὴν κυριότητα (رقبة) καὶ τὴν ἐπικαρπίαν τοῦ πράγματος τούτου, ἢ δεύτερον, ὅταν ἡ ἐπικαρπία ἀνήκῃ εἰς αὐτὸν ἐπὶ τῇ βάσει ἀμριδαροῦς πράξεως. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι διὰ τῆς ἀμριδαροῦς πράξεως τὸ ἄτομον κατέχει τὴν ἐπικαρπίαν, ἀφοῦ πρότερον κατίθαλε τὸ ἀντίτιμον αὐτῆς, ὅπερ ἀντίτιμον εἶναι πρᾶγμα ἐμπορεύσιμον, ἡ δὲ ιδιότης αὕτη εἶναι τοῦτου μεταβιβάζεται καὶ εἰς τὴν ἐπικαρπίαν. Ὅταν ὅμως ἡ ἐπικαρπία κατίχηται ἀνεῦ ἀντιτίμου, ἥτοι διὰ κληροδοτήματος, καὶ θίλῃ ὁ κάτοχος αὐτῆς, παρεχωρῶν τὴν ἐπικαρπίαν, νὰ λάβῃ τὸ ἀντίτιμον αὐτῆς, τοῦτο σημαίνει ὅτι θίλει νὰ λάβῃ πλεῖον ἢ ὅ,τι κατέχει, δι' ὃ καὶ ὁ νόμος ἐκώλυσε τοῦτο (α).

Τὰ ἐξῆς πρὸς δικτήρησιν πράγματός τινος, οὐ τινος ἡ ἐπικαρπία ἐκληροδοτήθη, βαρύνουσι τὸν κληροδόχον, διότι οὗτος νέμεται τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὅπου δὲ ἡ νομὴ, ἐκεῖ καὶ τὰ βάρη αὐτῆς, κατὰ γενικὴν ἀρχὴν (β),

(α) Ἡε Doufir باب الوصية بالخدمة و الكفاي καὶ Γαλλ. ἀστ. κώδ. ἀρθρ. 631. 634.

(β) Ἡε Metcalf, ἀρθρ. 87.

ἡ βλάβη εἶναι ἀνάλογος τῇ ὠφελείᾳ (الغرم بالعنم). Ἄρ' ἑτέρου ὁ ἀπολαμβάνων τὰς ὠφελείας πράγματός τινος δὴ θέλει δυνήθῃ νὰ τύχῃ τοῦ σκοποῦ του, ἂν δὲν δαπανήσῃ πρὸς διατήρησιν τοῦ πράγματός τούτου· αἱ δαπάναι εἰσὶν εἶναι ὡς ἀπαραίτητος ὅρος, ὅπως ὁ κληροδόχος ἐξασφαλίσῃ τὴν νομὴν του· ὁ ποιούμενος χρῆσιν ζώου τινός, λ. γ. ἵππου, δυνάμει κληροδοτήματος, ὀφείλει νὰ τρέφῃ τὸν ἵππον τοῦτον, ἄλλως δὲν θέλει δυνήθῃ νὰ τὸν μεταχειρισθῇ. Ὁ ποιούμενος χρῆσιν δούλου δυνάμει κληροδοτήματος, ὀφείλει νὰ ἐξγορεύσῃ διὰ λύτρων τὸν δούλον τοῦτον ποιήσαντα ἔγκλημα τι· καὶ ὅταν μὲν ὁ δούλος ἀνῆλιξ ὢν, δὲν δύναται νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν κληροδόχον, ἢ πρὸς διατήρησιν τοῦ δαπάνῃ βαρύνει τὸν κύριον αὐτοῦ· ἦτοι τὸν κληρονόμον· ὅταν ὅμως ἐνηλικιωθεῖς, ἦτοι ἔρως γενόμενος, παρέχῃ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, ἡ διατροφή του βαρύνει τὸν κληροδόχον. Ἐν ἡ περιπτώσει δὲ τὸ ζῶον ἢ ὁ δούλος ἤθελον ἀσθενήσῃ, καὶ ἐκ τῆς ἀσθενείας ἤθελον ὁ κληροδόχος στερηθῇ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ἡ διατροφή αὐτῶν καὶ τὰ ἐξόδα τῆς θεραπείας βαρύνονται τὸν κύριον αὐτῶν (α).

Ὅταν ἡ ἀξία τοῦ πράγματος, οὗ τινος ἐκληροδοτήθῃ ἡ ἐπικαρπία, δὲν ὑπερβαίνει τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς κληρονομικῆς περιουσίας, τὸ πρᾶγμα τοῦτο παραδίδεται τῷ κληροδόχῳ, ὅπως καρπῶται αὐτοῦ. Ἄν ὅμως ἡ ἀξία αὕτη ᾖναι ἀνωτέρω τοῦ τρίτου, συνκινῶσι δὲ καὶ οἱ κληρονόμοι, τότε γίνεται ὅπως καὶ ἐν τῇ προηγούμενῃ περιπτώσει. Μὴ συναινούντων ὅμως αὐτῶν, δέον νὰ γείνη διάκρισις, ἂν τὸ

κληροδοτηθὲν πρᾶγμα ᾖναι ἢ μὴ ἐπιδεικτικὸν διανομῆς. Ὅταν ἐκληροδοτήθῃ ἡ ὑπηρεσία δούλου ἢ ἡ χρῆσις ζώου τινός, ἐπειδὴ ὁ δούλος ἢ τὸ ζῶον δὲν εἶναι ἐπιδεικτικὰ διανομῆς, ἡ ὑπηρεσία ἢ ἡ χρῆσις μερίζεται ἐκ περιτροπῆς (مبا) μεταξὺ τοῦ κληροδόχου καὶ τῶν κληρονόμων· ὁ δούλος τότε μίαν ἡμέραν ἢ ἓνα μῆνα ὑπηρετεῖ τῷ κληροδόχῳ καὶ δύο ἡμέρας ἢ δύο μῆνας τοῖς κληρονόμοις. Ὅταν ὅμως τὸ κληροδοτήμα ἀποβλέπῃ τὴν χρῆσιν πράγματος διαμετοῦ, οἷον οἰκίας, ἀγροῦ καὶ καθεζῆς, ἐκτός δὲ τῆς οἰκίας ἢ τοῦ ἀγροῦ δὲν ὑπάρχῃ ἄλλη κληρονομικὴ περιουσία, τότε διαμερίζεται τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἰς τρία μέρη (ثلث). Ἡ διαίρεσις αὕτη, γινομένη ἀπλῶς διὰ τὴν χρῆσιν, δὲν εἶναι ἐριστική, οὕτως ὥστε οἱ κληρονόμοι νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀπόλυτοι κύριοι τῶν $\frac{2}{3}$. Ἐνεκα τούτου δὲν δύνανται νὰ πωλήσωσι ταῦτα. Ὁ Ἐβρὺ Γζουσοῦφ λέγων ὅτι τὰ $\frac{2}{3}$ εἶναι καθαρὰ καὶ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία τῶν κληρονόμων, παραδέχεται ὅτι δύνανται οὗτοι νὰ πωλήσωσιν αὐτά. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ δικαίωμα τοῦ κληροδόχου περιορισθὲν εἰς τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς οἰκίας ἢ τοῦ ἀγροῦ, ἐν ἡ περιπτώσει ἤθελον εὗρεθῇ καὶ ἄλλη κληρονομικὴ περιουσία, εἶναι ἰγκυρον διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ὅλου πράγματος, ἢ προτέρω πώλησις τοῦ πράγματος τούτου παρὰ τῶν κληρονόμων, ὡς δυναμένη νὰ παραβλάψῃ τὰ δικαίωματα τοῦ κληροδόχου, κωλύεται παρὰ τῶν λοιπῶν νομοδιδασκάλων (α).

(α) Ἰδὲ Δουφῆρ, τόμ. II, σελ. 347.

(α) Ἰδὲ ۱۰۱۱ τόμ. I, σελ. 208.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Συνδρομή κληροδοτημάτων.

(اجتماع الوصايا)

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεγθέντων ἰσχύεται, ὅτι τὸ κληροδοτήμα ἰσταζόμενον ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ ἀντικειμένου τούτου εἶναι δύο εἰδῶν· α') κληροδοτήμα παρέχον εἰς ἄτομα τὴν ἀπόλυτον ἰδιοκτησίαν πραγμάτων ἀντικειμενικῶς ὑπαρχόντων (وصيت بالاعيان), καὶ β') κληροδοτήμα ἐπικαρπίας (وصيت بالمنافع), μεταβιβάζον εἰς τὸν κληροδόχον τὴν χρῆσιν ἢ τὴν ἐπικαρπίαν ἐνσωμάτου τινὸς πράγματος.

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀντικείμενον καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ κληροδοτήματος εὐρίσκωμεν καὶ ἄλλα εἶδη κληροδοτημάτων, ὡς τὰ γινόμενα δι' ἀγαθοεργούς σκοπούς, πρὸς κατασκευὴν ἢ διατήρησιν γεφυρῶν (قاطر), εὐκτηρίων οἰκῶν (مساجد), χάριν ἱερῶν τιμειῶν καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὰ δι' ἀγαθοεργούς σκοπούς γινόμενα κληροδοτήματα ταῦτα, ἅτινα παρέχουσιν ἐπικαρπίαν ἢ εἰς ὅλον τὸ δημόσιον, ἢ εἰς μίαν τάξιν αὐτοῦ, ἐκφράζονται νομικῶς διὰ τῆς ἐπωνυμίας ἀμάλ-ούλ-μπέρρι, βουδζούχ-ούλ-χαίρι, δὲν εἶναι

δι' ἠρησκευτικῶς ὑποχρεωτικὰ, ἀλλ' ἀποτελοῦσιν ἀγαθοεργίας αὐτοπροαιρέτους ἀριστῆς ἠρησκευτικῶς (α). Ὑπάρχουσιν ὁμοίως καὶ ἄλλα κληροδοτήματα σκοπὸν ἔχοντα τὴν ἐκπλήρωσιν ἠρησκευτικοῦ καθήκοντος. Τὰ ἠρησκευτικὰ καθήκοντα παρὰ Μουσουλμάνοις εἶναι δύο εἰδῶν, α') φεραϊζ (فرائض) καὶ β') βατζιμπάτ (واجبات), ἡ δὲ διαφορά μεταξὺ τῶν δύο τούτων εἰδῶν εἶναι ἡ ἐξῆς: Φέρουν λέγεται νομικῶς τὸ ἠρησκευτικὸν καθήκον τὸ στηριζόμενον ἐπὶ νομοθετικῆς βάσειως βεβαίαις καὶ ἀναντιρρήτου (β)· τοιοῦτον καθήκον εἶναι λόγου χάριν ἡ προσευχὴ (صلوة), ἡ νηστεία (صوم), ἡ ἐπίσκεψις τῶν ἱερῶν τόπων (الحج)· βατζιμπάτ λέγεται τὸ καθήκον τὸ στηριζόμενον ἐπὶ νομοθετικῆς βάσειως ἀμφιβόλου, οἷον τὸ κληροδοτῆσαι τι ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, ὅπως οὗτοι ποιήσωσι προσευχάς, ἃς ὁ διαθέτης δὲν ἰποιήσιν ἐν τῇ ζωῇ του (γ). ἡ ἐλεημοσύνη τῆς ἱερῆς φίτρ (فطر), ἥτοι τῆς ἱερῆς τῶν ζαχαριῶν καὶ καθιζῆς. Ἔτερον εἶδος κληροδοτήματος εἶναι τὸ τῆς ἐλευθερίας (عتق), τὸ γινόμενον εἴτε ἀπλῶς ὅπως ὁ δαίνα γαίνη ἀπελεύθερος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου, εἴτε καὶ ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ὁ δαίνα δοῦλος γαίνη ἀπελεύθερος, ἂν ὑπηρετήσῃ τόσα ἔτη τὸν δαίνα κληρονόμον.

Ὁ διαθέτης δύναται νὰ ποιήσῃ πολλὰ κληροδοτήματα ἐνὸς μόνου εἴδους ἐκ τῶν ἀνωθι ἐκτεθέντων, ἢ νὰ ποιήσῃ πολλὰ κληροδοτήματα ἐκ διαφορῶν εἰδῶν ἐν πάσῃ πε-

(α) Ἡ τὸν ὅρισμὸν τῆς λέξεως εἶναι تعريفات τοῦ سيد شريف

(β) Ἡ τὸν ὅρισμὸν τῆς λέξεως εἶναι تعريفات καὶ قاموس

(γ) Ἡ τὸν ὅρισμὸν τῆς λέξεως εἶναι حجة التناوي σελ. 616.

ριπτώσει οἱ κληροδόχοι συντρέχουσι μέχρι τοῦ τρίτου τῆς κληρονομικῆς ὑπηρεσίας. Καὶ ἂν μὲν τὸ $1/3$ τοῦτο ἱερ-
κῇ ὅπως ἐκτελεσθῶσιν ἅπαντα τὰ κληροδοτήματα, ἢ ἂν,
μὴ ἱπάρχοντος τοῦ τρίτου, συγκατανεύσωσιν οἱ κληρο-
νόμοι εἰς τὴν πέρην τοῦ τρίτου ἐκτέλεσιν, ἢ ἐκτέλεσις
ὅλων τῶν κληροδοτημάτων γίνεται ἄνευ οὐδενὸς προ-
κόμματος. Ἡ δυσκολία ἄρχεται ὅταν πολλῶν ὑπαρχόν-
των τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἢ ἑτέρου εἶδους κληροδοτημάτων,
τὸ $1/3$ δὲν ἄρκῃ πρὸς ἀπότισιν αὐτῶν καὶ δὲν συγκατα-
τίθωνται συνάμα καὶ οἱ κληρονόμοι ὅπως μειωθῇ ἡ νόμι-
μος αὐτῶν μερίς, ἢ καὶ συγκατατιθεμένων τούτων, τὸ
ὅλον τῆς κληρονομικῆς περιουσίας δὲν ἱπάρκῃ πρὸς ἐκ-
νοποίησιν ὅλων τῶν κληροδόχων. Τότε διακρίτεον ἂν
γίνηται προτίμησις τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ κληροδοτήματος.
Ἄν τὰ κληροδοτήματα δὲν ἄραρωσιν ἄτομα, ἦναι δὲ τοῦ
αὐτοῦ εἶδους, οὐδεμίαν αἰτίαν προτιμήσεως δι' ἣν ἢ τις
ἐξ αὐτῶν ὑπάρχει, διότι πάντα ἔχουσι τὴν αὐτὴν ιδι-
ότητα καὶ δύναμιν· ἀλλὰ τότε προτιμᾶται ἐκεῖνο, ὅπερ
ἐγένετο πρῶτον, ἦτοι ἐκτελοῦνται κατὰ χρονολογικὴν
σειράν, ἀρχομένης τῆς ἐκτέλεσεως ἀπὸ ἐκείνου, ὅπερ ἱποι-
σε πρῶτον ὁ διαθέτης, διότι εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι ὁ
διαθέτης ἐθεώρησε τὸ πρῶτον κληροδοτήμα σπουδαιότε-
ρον, διὸ καὶ προέταξεν αὐτό. Ὅταν ὅμως τὰ κληροδο-
τήματα ἦναι διφύρου εἶδους, ἦτοι λ. γ. ἔχωμεν κληρο-
δοτήματα πρὸς ἐκτέλεσιν θρησκευτικοῦ καθήκοντος καὶ
ἑτέρα μὴ ὑποχρεωτικὰ θρησκευτικῶς, τῶν πρῶτων ἢ ἐκ-
τέλεσις προτιμᾶται, διότι, κατὰ γενικὴν ἀρχήν, προτι-
γείται τὸ σπουδαιότερον, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐκτέλεσις θρη-

σκευτικοῦ καθήκοντος (α). Ἐν γένει δὲ ἔχομεν τὸν ἐξῆς
κανόνα. Ὅταν πρόκηται περὶ κληροδοτημάτων γινομέ-
νων εἰς ἄτομα (الباد), ἡ χρονολογικὴ σειρά ἐκάστου κλη-
ροδοτήματος δὲν εἶναι αἰτία προτιμήσεως, ἀλλ' ἅπαντες
οἱ κληροδόχοι συντρέχουσιν. Ὅταν πρόκηται περὶ κλη-
ροδοτημάτων θρησκευτικῶν (العبادة), ἡ χρονολογικὴ σειρά
εἶναι λόγος προτιμήσεως. Ὅταν συντρέχῃ κληροδοτήμα
ἐλευθερίας ἄνευ ὁρου μετὰ κληροδοτήματος σκοπὸν ἔχον-
τος τὴν ἐκπλήρωσιν θρησκευτικοῦ καθήκοντος, προτιμᾶται
καὶ προηγείται ἡ ἐκτέλεσις τοῦ τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἂν κα-
τέπιν τούτου ὑπολειφθῇ τι ἐκ τοῦ τρίτου τῆς κληρονομικῆς
περιουσίας, ἐκτελεῖται καὶ τὸ δεύτερον κληροδοτήμα. Οὕ-
τως, ἂν ὁ διαθέτης εἴπῃ ἐν τῇ ἐπιθανατίᾳ ἀσθενείᾳ του,
« ἡ δούλη μου ἔστω ἐλευθέρη μετὰ τὸν θάνατόν
μου », καὶ κατέπιν « ἐκ τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας μου
νὰ ἐπισκερθῇ ὁ δαίνα τοῖς ἀγίοις τόποις », ἢ ἂν ἐποίησεν
τὰ κληροδοτήματα ταῦτα χρονολογικῶς ἀντιστρόφως, ἐν
πᾶσι περιπτώσει τὸ κληροδοτήμα ἐλευθερίας δέον νὰ ἐκ-
τελεσθῇ πρὸ παντός ἄλλου, διὸ καὶ προτιμᾶται (β).

Συνελόντι δ' εἰπεῖν, λέγομεν ὅτι, τιθεμένου κατὰ μέρος
τοῦ κληροδοτήματος τῆς ἐλευθερίας, ὅπερ προτιμᾶται καὶ
ἐκτελεῖται πρὸ παντός ἄλλου, τὰ λοιπὰ κληροδοτήματα
ἐκτελοῦνται κατὰ τὴν ἐξῆς προτιμήσεως τάξιν· α') τὰ
κληροδοτήματα τὰ ἔχοντα σκοπὸν τὴν ἐκπλήρωσιν καθή-
κοντος θρησκευτικοῦ καλουμένου φέρζουν· β') τὰ πρὸς
ἐκπλήρωσιν θρησκευτικοῦ καθήκοντος καλουμένου βατζζή-

(α) Δουρὺ, τόμ. II, σελ. 334.

(β) في التاوي σελ. 614-615.

βουν· καὶ γ') τὰ ἔχοντα ἀντικείμενον ἀγαθοεργῶν πράξιν, μὴ θρησκευτικῶς ὑποχρεωτικὴν (طلع) (α).

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ εἰς ἄτομα γινόμενα κληροδοτήματα, ἐπὶ τούτων διακριτέον τρεῖς περιπτώσεις· α') τὰ εἰς ἄτομα γινόμενα κληροδοτήματα ἀφορῶσιν ἅπαντα ποσοστὰ τῆς κληρονομίας· οἷον κληροδοτῶ εἰς τὸν δαῖνα τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς περιουσίας μου, κατόπιν δὲ κληροδοτῶ εἰς ἕτερον τὸ $\frac{1}{6}$ καὶ καθεξῆς· β') τὰ κληροδοτήματα ἀφορῶσι ποσὰ ὠρισμένα· οἷον κληροδοτῶ εἰς τὸν δαῖνα 1000 γρόσια, εἰς δαῖνα 500 καὶ οὕτω καθεξῆς· γ') κληροδοτήματα ποσοστῶν καὶ ὠρισμένων ποσῶν ἀναμιξ. Εἰς ὅλας ταύτας τὰς περιπτώσεις ὑποτίθεται ὅτι τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς περιουσίας δὲν ἐξαρκεῖ πρὸς ἐκτέλεισιν τῶν κληροδοτημάτων· οἱ δὲ κληρονόμοι δὲν συνκινουσιν εἰς τὴν πέραν τοῦ $\frac{1}{3}$ ἐκτέλεισιν. Ἐξετάσωμεν πῶς εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας θέλει γίνεαι ἡ ἐκτέλεισις τῶν κληροδοτημάτων.

Α' περίπτωση. Ὅταν ἐκληροδοτήθῃ τὸ $\frac{1}{3}$ εἰς δύο ἄτομα, τότε μερίζεται τοῦτο μεταξὺ αὐτῶν ἐξ ἡμισείας, διότι ἕκαστος κληροδόχος ἔχει τὸ αὐτὸ δικαίωμα. Ὅταν ἐκληροδοτήθῃ εἰς ἓνα τὸ $\frac{1}{3}$ καὶ εἰς ἕτερον τὸ $\frac{1}{6}$ τῆς περιουσίας, ὁμοφώνως οἱ τρεῖς νομοδιδάσκαλοι παραδίδονται, ὅτι τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς κληρονομικῆς περιουσίας διακρίνεται εἰς τρία ἴσα μέρη (ثلث), ἐξ ὧν ἓν μὲν λαμβάνει ὁ κληροδόχος τοῦ $\frac{1}{6}$, δύο δὲ ὁ τοῦ $\frac{1}{3}$. Ἰδού δὲ πῶς τοῦτο ἐξηγῆται. Τὸ μερίδιον ἑκάστου τῶν κληροδόχων καθ' ἑαυτὸ λαμβανόμενον δὲν ὑπερβαίνει τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς πε-

ριουσίας, ἱπομένως ἕκαστον τῶν κληροδοτημάτων, καθ' ἑαυτὸ λαμβανόμενον, εἶναι ἱκανὸν καθ' ὅλοκληρίαν καὶ περιέχει νόμιμον δικαίωμα εἰς τὸν δικαιούχον αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κληροδόχος μόνον τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς περιουσίας του δύναται ἱκανῶς νὰ διαθέσῃ, τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦτο κατ' ἀνάγκην δὲν νὰ μερισθῇ μεταξὺ τῶν δύο κληροδόχων· ἐπειδὴ δὲ τὸ $\frac{1}{6}$ τῆς περιουσίας εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ $\frac{1}{3}$ αὐτῆς, ὁ λόγος τῶν κληροδοτημάτων εἶναι ὡς 1 : 2, διὸ τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς περιουσίας διακρίνεται εἰς τρία μέρη, ἐξ ὧν ἓν ἀνήκει εἰς τὸν δικαιούχον τοῦ $\frac{1}{6}$ καὶ δύο εἰς τὸν δικαιούχον τοῦ $\frac{1}{3}$. — Ὅταν ἐκληροδοτήθῃ εἰς τινὰ τὸ $\frac{1}{3}$ καὶ εἰς ἕτερον τὰ $\frac{2}{3}$ ἢ τὸ $\frac{1}{2}$ ἢ τὸ ὅλον τῆς περιουσίας, τότε ὑπάρχει διαφωνία μεταξὺ τῶν τριῶν νομοδιδασκάλων. Ὁ μὲν Ἑβραῖος Χανιφᾶ παραδίδεται, ὅτι καὶ εἰς τὰς τρεῖς ταύτας περιπτώσεις τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς περιουσίας διανέμεται ἐξ ἴσου μεταξὺ τῶν δύο κληροδόχων, διότι, λέγει, ἐπειδὴ τὸ διαθέσθαι πλεον τοῦ $\frac{1}{3}$ τῆς περιουσίας εἶναι ἄκυρον, κατὰ τὸν νόμον, ἕκαστον τῶν κληροδοτημάτων ἱγνέτο κατ' ἀνάγκην μόνον διὰ τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς περιουσίας, τοῦ περιπλέον μὴ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν. Συμφώνως πρὸς τοῦτο, λέγει, δὲν νὰ διανεμηθῇ τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς περιουσίας ἐξ ἡμισείας, ἢ ἑκάστη τῶν τριῶν προρρηθειῶν περιπτώσεων, μεταξὺ τῶν κληροδόχων. Οἱ λοιποὶ δύο νομοδιδάσκαλοι, Ἑβραῖοι Γιουσουφ καὶ Ἑβραῖοι Μουχαμμέτ, κανονίζουσιν ἄλλως τὰ δικαιώματα τῶν κληροδόχων. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, καθ' ἣν εἰς μὲν τὸν ἓνα τῶν κληροδόχων ἰδύθη τὸ $\frac{1}{3}$, εἰς δὲ τὸν δεύτερον τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς περιουσίας, τὸ τρίτον τῆς περιουσίας διακρίνεται εἰς τρία ἴσα μέρη, ἐξ ὧν τὸ ἓν λαμβάνει ὁ πρῶτος καὶ τὰ

λοιπὰ δύο κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ διαθέτου ὁ δεύτερος. Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει, καθ' ἣν εἰς τὸν ἕνα ἐκληροδοτήθη τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς περιουσίας καὶ εἰς τὸν ἕτερον τὸ $\frac{1}{2}$, διαμορῶσι τὸ τρίτον τῆς περιουσίας εἰς πέντε ἰσα μέρη, ἐξ ὧν δύο λαμβάνει ὁ κληροδόχος τοῦ τρίτου, καὶ τρία ὁ ἕτερος, διότι τὸ $\frac{1}{3}$ καὶ τὸ $\frac{1}{2}$ προστιθέμενα ἀποτελοῦσι $\frac{5}{6}$ τῆς ὅλης περιουσίας, ἐξ ὧν τὰ $\frac{2}{6}$, ἥτοι τὸ $\frac{1}{3}$, ἐκληροδοτήθη εἰς τὸν πρῶτον δικαιούχον, καὶ τὰ $\frac{3}{6}$, ἥτοι τὸ $\frac{1}{2}$, εἰς τὸν δεύτερον, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀναλογίας ταύτης διήρεσαν τὸ $\frac{1}{3}$ εἰς πέντε μέρη. Ἐν τῇ τρίτῃ περιπτώσει, καθ' ἣν ἐκληροδοτήθη τὸ $\frac{1}{3}$ εἰς τὸν ἕνα καὶ τὸ ὅλον τῆς περιουσίας εἰς τὸν ἕτερον, διαμορῶσι τὸ $\frac{1}{3}$ εἰς τέσσαρα ἰσα μέρη, ἐξ ὧν τρία δίδουσι εἰς τὸν κληροδόχον τοῦ ὅλου καὶ ἓν εἰς τὸν κληροδόχον τοῦ $\frac{1}{3}$. Ἡ διανομὴ αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, ὡς καὶ εἰ προηγούμεναι, συλλογισμοῦ (α).

Β' περίπτωσις. Κληροδοτήματα ποσῶν ὀρισμένων. — Ἐνταῦθα οἱ τρεῖς νομοδιδάσκαλοι ὁμοφώνως δίδουσι ἐκ τοῦ $\frac{1}{3}$ εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν κληροδόχων τὸ ἀναλογικὸν αὐτῷ ποσὸν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀρχικοῦ ποσοῦ ἑκάστου κληροδοτήματος. Παράδειγμα. Ἀποθανὼν τις ἐκληροδοτήσιν εἰς τὸν Α 2000 γρόσια, εἰς τὸν Β 1000 γρόσια· ἡ ὅλη περιουσία του συνίσταται εἰς 3000 γρόσια. Τὸ $\frac{1}{3}$ αὐτῆς, ἥτοι 1000 γρόσια, θέλει διαμερῆθαι εἰς τρία ἰσα μέρη, ἐξ ὧν δύο θέλει λάβει ὁ Α καὶ ἓν ὁ Β, τερματίζοντες οὕτω τῆς ἀναλογίας 1 : 2. Τὴν αὐτὴν ἀνάλογον διανο-

μὴν ἐφαρμόζουσιν οἱ τρεῖς νομοδιδάσκαλοι καὶ εἰς τὰς ἐξῆς δύο περιπτώσεις· α') ἐπὶ τῆς πωλήσεως τῆς ἐγκλεισμένης δωρεῆς (*عقار*)· ἰδοὺ δὲ πῶς παρουσιάζεται ἡ περίπτωσις αὕτη. Κεκτημένος τις δύο μόνον ἵππους, ἐξ ὧν ὁ εἰς ἀξίας 1100 γροσίων, ὁ δὲ δεύτερος 600, παραγγέλλει ἐν τῇ ἐπιθανάτιῳ ἀσθενείᾳ του νὰ πωληθῶσιν ὁ μὲν πρῶτος εἰς τὸν δαῖνα ἀντὶ 100 γροσίων, ὁ δὲ δεύτερος εἰς τὸν δαῖνα ἀντὶ 100 γροσίων. Ὡστε κληροδοτεῖ εἰς τὸν πρῶτον ἀγοραστήν 1000, εἰς δὲ τὸν δεύτερον 500 γρόσια. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὅλη περιουσία συνίσταται εἰς 1700, τὸ $\frac{1}{3}$ ταύτης θέλει διανεμηθῆαι μεταξύ τῶν δύο κληροδόχων, λαμβάνοντες τοῦ πρῶτου ἀγοραστοῦ τὸ διπλάσιον τοῦ δευτέρου, διότι τὰ εἰς αὐτοὺς κληροδοτηθέντα ποσὰ ἔχουσι λόγον ὡς 1 : 2· β') ἡ δευτέρα περίπτωσις, παρουσιάζουσα τὸν αὐτὸν τύπον, εὐρίσκεται ἐν ταῖς ἀπελευθερώσεσιν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω βεβαιωμένων περὶ ὀρισμένων ποσῶν καὶ ποσοστῶν κληροδοτημάτων, βλέπομεν, ὅτι οἱ δύο ἱμάμαι Ἐβού Γιουσούρ καὶ Ἐβού Μουχαμμέτ προσπαθοῦσι πάντοτε ἐν τῇ διανομῇ μεταξύ κληροδόχων νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ διαθέτου τηροῦντες τὴν δέουσαν ἀναλογίαν ἐπὶ τῶν κληροδοτημάτων ποσοστῶν ἢ ὀρισμένων ποσῶν. Ὁ ἱμάμης Ἐβού Χανιμά ἐπὶ τῶν κληροδοτημάτων ποσοστῶν ὑπερβαίνοντων τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς περιουσίας δὲν τηρεῖ τὴν ὑποδειχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ διαθέτου ἀναλογίαν, διότι πᾶν ποσοστὸν ὑπερβαῖνον τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς περιουσίας θεωρεῖ ὡς μὴ γενόμενον. Ὅταν ὁμοῦς πρόκηται περὶ ὀρισμένου ποσοῦ ὑπερβαίνοντος τὸ $\frac{1}{3}$, τὸ περιπλέον δὲν θεωρεῖ ὡς μὴ γενόμενον, διότι πιθανὸν νὰ παρουσια-

(α) Ἰδὲ *مع الاثر* σελ. 668-669, καὶ *درر* τ. II, σελ. 335-336.

σθῇ καὶ ἑτέρα περιουσία τοῦ τεθνηώτος, δι' ἃ καὶ τερεῖ τὴν δέουσαν ἀναλογίαν (α).

Γ' περίπτωσις. Κληροδοτήματα ὠρισμένων ποσῶν καὶ ποσοστῶν ἀναμίζ. Π. χ. εἰς ἓνα ἐκληροδοτήθησαν 1000 γρόσια καὶ εἰς ἕτερον τὸ $1/4$ ἢ τὸ $1/3$ τῆς περιουσίας. Ἐν τοιαύταις περιπτώσεσι τὸ κληροδοτήμα ὠρισμένου ποσοῦ μεταβάλλεται εἰς κληροδοτήμα ποσοστοῦ καὶ οὕτω γίνεται ἡ διανομὴ κατὰ τοὺς προρρηθέντας κανόνας (β).

(α) ¹³موقوفاتی τ. II, σελ. 275 καὶ مجمع الابر τ. II, σ. 669

(β) بحجة التناوى σελ. 618.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Περὶ ἀνακλήσεως καὶ ἀποσβέσεως τοῦ κληροδοτήματος.

Εἶδομεν ἤδη ὅτι τὸ κληροδοτήμα εἶναι δωρεὰ παρὰ-
γονος καὶ ἀποτελέσματά της μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δια-
θίτου, καὶ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἀποδοχὴ αὐτοῦ εἰμὴ
μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κληροδότου. Ἐκ τούτου ἔπεται
ὅτι μέχρι τοῦ θανάτου τούτου ὑφίσταται ἐν μόνον συστα-
τικὴν στοιχείον τοῦ κληροδοτήματος, ἥτοι ἡ πρότασις
αὐτοῦ, ἥτις ὡς ἀπλὴ πρότασις μένει εἰς τὴν διαθήκην
καὶ προκρίσιν τοῦ κληροδότου τοῦ ποιοῦντος αὐτήν, μέ-
χρι οὐ παρεμπέση καὶ ἡ ἀποδοχὴ. Ἐνεκα τούτου τὸ
κληροδοτήμα εἶναι ἀνακλητὸν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ
κληροδότου δι' ἀπλῆς ἐκδηλώσεως ἀντιθέτου θελήσεως.
Ἀλλ' ἂν ἑτέρου τὸ κληροδοτήμα δύναται νὰ ἀποσβεσθῇ
ἐνεκα αἰτίας ἀνεξαρτήτου τῆς θελήσεως τοῦ κληροδότου·
ὥστε δύο τινὰ δίδον ἑσταῦθα νὰ ἐξετάσωμεν· α') τὴν ἀνά-
κλησιν τοῦ κληροδοτήματος, καὶ β') τὴν ἀπόσβεσιν ἢ
ἀτόνησιν αὐτοῦ.

Α'. Ἀνάκλησις τοῦ κληροδοτήματος. Ἡ ἀνάκλησις
αὕτη δύναται νὰ γείνη διαφοροτρόπως· διὰ λόγον, ὡς
εἶχεν· α' Ἀνακαλῶ ἢ ἀνεκάλισα ἢ ἐκύρωσα τὸ δεῖνα κλη-
ροδοτήμα μου, ἢ, τὸ πρᾶγμα, ὅπερ ἐκληροδοτήσα εἰς

τόν δαίνα, τὸ κληροδοτῶ εἰς τὸν δαίνα· ἢ δι' ἄλλης τινὸς ἀναλόγου φράσεως· ἢ ἀνάκλησις γίνεται ἐπίσκι καὶ δι' ἔργου, ἐξ οὗ ὑπονοεῖται ἡ θέλησις τοῦ κληροδοτοῦ τὸ ἀνακαλῆσαι τὸ κληροδότημα. Οὗτος μεταβάλλει τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν καὶ σύστασιν τοῦ κληροδοτηθέντος πράγματος, τὸν κληροδοτηθέντα οἶτον μετατρέπει εἰς ἄλλον, διαλύει τὸ κληροδοτηθὲν χρυσοῦν ἀγγεῖον καὶ ἐξ αὐτοῦ κατασκευάζει ἄλλο τι σκεῦος ἢ μετατρέπει αὐτὸ εἰς χρήματα, ἢ ἐπὶ τοῦ κληροδοτηθέντος καθαρῶς ἰδιοκτησίας γηπέδου ἢ ἀγροῦ οἰκοδομῇ οἶκον, ὅπερ ἀποτελεῖ ἐπέξησην τοῦ κληροδοτηθέντος κτήματος, τῆς ὁποίας ὁ κληροδότης δὲν θέλει νὰ στερηθῇ, καὶ ἥτις συμπαράσκει οὕτω τὸ κληροδοτηθὲν πρᾶγμα ἐπιφέρει τὴν ἀνάκλησιν τοῦ κληροδοτήματος. Ὁ κληροδότης πωλεῖ τὸ κληροδοτηθὲν πρᾶγμα, διὰ δὲ τῆς πωλήσεως ταύτης ἐκμεταλλίσαντο πᾶσαν ἐπ' αὐτοῦ ἀτομικὴν του κυριότητα, διακρίναντο τριπλῶς διὰ τούτου ὅτι δὲν θέλει ἡ κυριότης αὕτη νὰ μεταβιβασθῇ εἰς τὸν κληροδόχον. Τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα παρῇ καὶ ἡ ἀνάμιξις τοῦ κληροδοτηθέντος πράγματος μετὰ τινος ἄλλου πράγματος ἀνήκοντος τῷ κληροδότῃ, οὕτως ὥστε ὁ χωρισμὸς αὐτῶν νὰ ἔχῃ γένην ἀδύνατος (α). Ὅταν τις ἐκληροδότησε ποσά τινα εἰς ἄτομα ἢ διὰ φιλανθρωπικούς σκοπούς, κατόπιν δέ, μὴ ποιήσας μνηστὴν τούτων, ἐκληροδότησε τὸ 1/3 τῆς περιουσίας του εἰς ἄτομόν τι, τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ ἀνάκλησιν τῶν προτέρων κληροδομάτων, διότι κατ' ἀρχὴν τὰ κληροδοτήματα δὲν βαρύν-

(α) Τοὺς αὐτοὺς τρόπους ἀνακλήσεως τοῦ κληροδοτήματος εὑρίσκωμιν ἐν τῇ Ἰουστινιανῇ (Εἰσηγ. B. XX, 12-17 καὶ XXI, pr. καὶ § 1).

νουν εἰμὴ μόνον τὸ 1/3 τῆς περιουσίας· ἐπομένως πάντες οἱ κληροδόχοι συντρέχουσιν ἀναλόγως μέχρι τοῦ 1/3 τῆς περιουσίας, σιωπηρὰ δὲ ἀνάκλησις δὲν ὑπονοεῖται ἐντεῦθεν (α).

Ὡςτις τὸ κληροδότημα ἀνακαλεῖται ἢ διὰ λόγου ἢ δι' ἔργου· ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν ποῖον εἶδος κληροδοτήματος ἀνακαλεῖται διὰ τοῦ ἐνός ἢ διὰ τοῦ ἄλλου τρόπου ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρων τούτων, καὶ ἂν ὑπάρχῃ κληροδότημα μὴ ἐπιδικτικὸν ἀνακλήσεως κατ' οὐδένα τρόπον· α') ὅταν τὸ κληροδότημα ἀφορᾷ ποσοστὸν τῆς περιουσίας τοῦ κληροδοτοῦ, οἷον τὸ 1/3, τὸ 1/4 καὶ καθιζῆς, μόνον λόγῳ εἶναι δυνατὴ ἡ ἀνάκλησις· β') ὅταν τὸ κληροδότημα ἀποβλέπῃ πρᾶγματα συγκεκριμένα ἀτομικῶς (ὡς) ἢ ἀνάκλησις δυνατόν νὰ γένην καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ. Ἡ διαφορὰ αὕτη εἶναι εὐνόητος. Ὅταν τὸ κληροδοτηθὲν πρᾶγμα ᾖ ποσοστὸν, δύναται ἡ περιουσία τοῦ κληροδοτοῦ νὰ μεταβληθῇ κατὰ τὸ ποσὸν ἐν ὅσῳ ζῇ ὁ διαθίτης τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ τελευταίου τούτου ἢ καὶ τυχαίως, οὐχ ἥττον τὸ κληροδότημα θὰ ᾖ ἐγκυρον καὶ θὰ ἐκτελεσθῇ ἐπὶ τῇ βίᾳ τῆς καταλειφθησομένης ἐν τῷ θανάτῳ του περιουσίας, οἰαδήποτε καὶ ἂν ᾖ αὕτη, τῆς ὁποίας θέλει ληρῆθῇ τὸ ποσοστὸν, ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ μὴ μετέβαλε γνώμην μέχρι τοῦ θανάτου ὁ κληροδότης (مصرأ). Ἄλλ' ὅταν πρόκηται περὶ πραγμάτων συγκεκριμένων, ἅτινα ἐκληροδοτήθησαν, τότε ἡ ἀνάκλησις ἐν πάσῃ περιπτώσει δύναται νὰ γένην λόγῳ, διότι διὰ τοῦ λόγου προσδιοριζομένου τοῦ πράγματος, οὐ τινος ἀνακαλεῖται τὸ

(α) ٢٤٠ في الفتاوى سελ. 615.

κληροδοτήμα, οὐδεμίαν περί τῆς ἀνακλήσεως μίνει ἀμβολία, ἀλλ' ἡ ἀνάκλησις αὐτὴ δυνατόν νὰ εἰσέλθῃται καὶ ἐκ τοῦ ἔργου, ἐκ τῆς πράξεως τοῦ κληροδότου, ἢ παραδείγματα ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν, ἐκ τῆς πράξεως δι' ταύτης φαίνεται πάλιν ἡ θέλησις τοῦ κληροδότου. Ὑπάρχει δὲ κληροδοτήμα μηδεμίαν ἐπιδεχόμενον ἀνάκλησιν, τοῦτο δὲ εἶναι τὸ ἐξῆς· Ὁ κύριος δούλου τινὸς ποιεῖ κληροδοτήμα λέγων· « Εἰς οἰκνότητι ἐποχὴν καὶ ἂν ἀποθάνω, ὁ δαῖνα δούλός μου ἴστω ἀπελεύθερος ». Τὸ τοιοῦτον κληροδοτήμα δὲν ἀνακληεῖται κατ' οὐδένα τρόπον, διότι θεωρεῖται ὡς ὄρκος, ἡ ἀνάκλησις δὲ τοῦ γινομένου ἔργου εἶναι ἀδύνατος. Ἐάν ὅμως τὸ κληροδοτήμα τοῦτο ἴγναιτο ὑπὸ τὴν ἐξῆς μορφήν· « Ἐάν ἀποθάνω ἐκ τῆς παρούσης ἀσθενείας μου, ὁ δαῖνα δούλός μου ἴστω ἀπελεύθερος », τότε εἶναι ἀνακλητὸν μόνον ἔργον, ἥτοι διὰ τῆς πωλήσεως τοῦ δούλου μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ κληροδότου (α).

Β'. Ἀπόσβεσις τοῦ κληροδοτήματος. Δυνατὸν τὸ κληροδοτηθὲν πρᾶγμα ν' ἀπολεσθῇ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἢ τῇ ὑπαιτιότητι ἀτόμου τινός. Ὅτε ἀπόλλυται αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, τότε τὸ κληροδοτήμα ἀποσβέννυται, διότι οὐδὲν ἀποτέλεσμα δύναται νὰ παραγάγῃ, ἀπὸ τοῦ πρᾶγμα, ἐφ' οὗ στηρίζεται, ἐξεῖλιπε καθ' ὅλοκληρίαν καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον. Ἡ ἀπώλεια τοῦ πρᾶγματος δυνατόν νὰ προέλθῃ καὶ παρὰ τοῦ κληροδότου, ὅτε καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀνάκλησιν· ἂν ὅμως αὐτοὶ οἱ κληρονόμοι ἴγναιοντο παρὰ τῆς ἀπώλειας τοῦ κληροδοτηθέντος πρᾶγματος, τὸ μὲν κληροδοτήμα ἀποσβέννυται, οἱ κληρονόμοι ὅμως εἰ-

καὶ ὑπεύθυνοι ἀπέναντι τοῦ κληροδότου διὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις ταύτας ὑποτίθεται, ὅτι τὸ κληροδοτήμα ἀφορᾷ πρᾶγμα ἀτομικῶς συγκεκριμένον, ἴτε τὴν νομὴν συγκεκριμένου πρᾶγματος. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ μερικὴ τοῦ πρᾶγματος ἀπώλεια ἐπιφέρει τὴν μερικὴν τοῦ κληροδοτήματος ἀτόνησιν.

Τὸ κληροδοτήμα ἀποσβέννυται καὶ εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις· α') ὅταν ὁ κληροδόχος ἐτελεύτησῃ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ κληροδότου· ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, εἰς τὴν ἐποχὴν θελεῖ λάβει ὑπόστασιν τὸ δικαίωμα τοῦ κληροδότου, οὗτος δὲν εὐρίσκεται ἐν τοῖς ζώσιν, ἐπομένως τὸ κληροδοτήμα ματαιοῦται, διὸ καὶ πρὸς τὸ κύρος τοῦ κληροδοτήματος ὑπάρχει πάντοτε ὁ ὅρος, ὅτι ὁ κληροδόχος θελεῖ ἐπιζῆσαι τῷ κληροδοτῇ· β') ὁ κληροδοτής, ἀπὸ ἰποθέσεως τὸ κληροδοτήμα, ἴγναιτο παλίμπαις, ἢ ἱπαθεῖ τὰς φρένας, ἡ δὲ κατάστασις αὐτοῦ αὕτη διήρκει πλεόν των ἐξ μηνῶν. Ἡ ἱκανότης τοῦ κληροδότου καὶ ἐπομένως ἡ ἐλευθερία αὐτοῦ βούλησις πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καὶ καθ' ὃν χρόνον γίνεται τὸ κληροδοτήμα, καὶ ὅταν ἀποθνήσκῃ ὁ κληροδοτής, μέχρι δὲ τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου τοῦ πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἀπαιτούμενην ἐλευθερίαν ἵνα ἀνακλησῇ ἢ μὴ τὸ κληροδοτήμα· γ') ὅταν ποιήσας τις δωρεὰν ἐν ἐπιθανατίῳ ἀσθενείᾳ ἢ κληροδοτήμα εἰς τινα γυναικα, λαβὼν αὐτὴν κατόπιν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ ὡς συζύγον, ἢ δωρεὰ ἢ τὸ κληροδοτήμα ἀποσβέννυται, διότι ἡ γυνὴ καθίσταται διὰ τοῦ γάμου κληρονόμος τοῦ συζύγου τῆς, τὸ δὲ πρὸς ἓνα κληρονόμον, ὑπαρχόντων, ἐννοεῖται, καὶ ἑτέρων, κληροδοτήμα τότε μόνον δύναται νὰ ἔχῃ κύρος, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅταν πρὸς τοῦτο

(α) 16c 4 جواب خلاصة الس. 242 τοῦ 16m Νιζζήμ.

συναινέσωσιν οἱ λοιποὶ κληρονόμοι· ἔκιν ὁμῶς, ἀντὶ τῆς κληροδοτήσεως τὴν γυναῖκα, ὁ ἀσθενὴς ὁμολογεῖται τὸ πρὸς αὐτὴν χρέος τοῦ καὶ κατόπιν ἐτελεύτησεν, ἡ ὁμολογία εἶναι ἔγκυρος, διότι, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγένετο, ἡ γυνὴ δὲν κατελείβετο μεταξὺ τῶν κληρονόμων τοῦ ἀσθενοῦς· ἡ ὁμολογία δὲν ταυτίζεται ὡς πρὸς τὸ κύρος αὐτῆς μετὰ τοῦ κληροδοτήματος, ἀλλ' οἱ ὅροι τοῦ κύρους τῆς ὁμολογίας ἐξετάζονται ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν γίνεται αὕτη· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ γυνὴ δὲν εἶχε τὴν ιδιότητα κληρονόμου, ἡ κατόπιν προκηρυσσισ τοιαύτης ιδιότητος οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχῃ ἐπὶ πράξεως τελείως καὶ ἔγκυρως πρότερον συγκροτηθείσης (α). Ἀπονεῖ ἐπίσης τὸ κληροδότημα, ἐν ἐγένετο ὑπὸ ὅρον, ὁ δὲ ὅρος δὲν ἐξεπληρώθη· οἷον· «Νὰ δοθῇ εἰς τὸν δεῖνα τοῦτο, ἂν δὲν ἐπιστρέψω ἐκ τοῦ ταξειδίου μου ζῶν»· ἔκιν ὁ κληροδοτήσας ἐπιστρέψῃ ἐκ τοῦ ταξειδίου, κατόπιν δὲ τελευτήσῃ, τὸ κληροδότημα σβέννυται (6).

(α) Ἴδε Μετσαλλέ, ἀρθρ. 1599.

(6) Ἴδε خلاصه σελ. 249, β. 6 τοῦ Βαχτοῦ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Περὶ τῆς διὰ τελευταίας βουλήσεως ἐπιτροπείας.

Τὸ άτομον, ἐν ᾧ εὐρίσκεται ἐν τοῖς ζῶσι καὶ ἔχει τὴν ἀπαιτούμενην ἡλικίαν τε καὶ ἰκανότητα, διαχειρίζεται τὴν ἑαυτοῦ περιουσίαν καὶ δύναται νὰ ἐνεργῇ πάσας τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιτρεπομένας πράξεις. Ὁ πατὴρ διαχειρίζεται τὴν ἀτομικὴν του περιουσίαν ὡς πᾶν ἄλλο ἰκανὸν καὶ μὴ ἀπηγορευμένον πρόσωπον, ἀλλὰ συγχρόνως κέκτηται καὶ ἐξουσίαν τινὰ ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων τέκνων του, ἐξασκουμένην διττῶς: α') ἐπὶ τῶν προσωπικῶν δικαίων τῶν ἀνηλίκων, προκειμένου περὶ τοῦ γάμου αὐτῶν (في النكاح) καὶ β') ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς αὐτῶν περιουσίας, ἐν ᾧ ταῦτα εἶναι ἀνήλικα προκειμένου περὶ τῆς διαχειρίσεως καὶ διαθήσεως αὐτῆς (في المال). Ἡ διττὴ αὕτη ἐξουσία καλεῖται βιλαγζέτου (ولاية), ὁρίζεται δὲ

νομικῶς ὡς ἐξῆς: α διαζάγειν νομικὰς πράξεις ἐπὶ τρίτῳ ἐκόντος ἢ ἄκοντος » (α)· ὁ δὲ ἐνεργῶν νομικὰς πράξεις χάριν τῶν συμφερόντων τρίτου ὀνομάζεται βιλλῆς (ج) (6). Πᾶς ἀνῆλικος δύναται κατὰ τὸ μουσουλμανικὸν δίκαιον νὰ ἔχῃ ἀτομικὴν περιουσίαν, καὶ αὐτὸ τὸ ἐμβρυον δίνεται νὰ ἀποκτήσῃ δικαιώματα· ἐνῶκα ὅμως τῆς ἀνικανότητος τοῦ ἀνηλίκου περὶ τὸ διευθύνειν τὴν περιουσίαν του, ὁ πατήρ ἔλαβε παρὰ τοῦ νόμου τὴν ἐξουσίαν τοῦ διαχειρίζεσθαι τὴν περιουσίαν ταύτην, ἡ δὲ ἐξουσία αὕτη ἀνήκει εἰς τὸν πατέρα ὑποχρεωτικῶς καὶ ἐν ἐλλείψει τούτου εἰς τὸν πάππον ἐκ πατρός. Συνεπὶς πρὸς ταῦτα ὁ πατήρ ἀντιπροσωπεύει τὰ ἀνήλικα τέκνα του εἰς πᾶσαν νομικὴν πράξιν ἀφορῶσαν τὴν ἀτομικὴν αὐτῶν περιουσίαν καὶ ἐν γένει διαχειρίζεται αὐτὴν ὑπὸ ὅρους τινὰς καὶ ἐπ' εὐθύνῃν του. Ἐν ὅσῳ δὲ εἶναι καλῶν ἡθῶν καὶ ἀποφεύγει τὴν σπατάλην, ὁ δικαστὴς δὲν δύναται νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὴν διαχείρισιν ταύτην (γ). Ὅταν ὅμως ἐπέλθῃ ὁ θάνατος, αἱ πράξεις αἱ νομικαὶ διακόπτονται διὰ τοῦ τάφου· οὐχ ἦτον πρὸ τοῦ θανάτου ὁ πατήρ δύναται νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν

(α) أشاء. τόμ. I, σελ. 191.

(6) Ἡ ἐπωνυμία βιλλῆς ἀποδίδεται εἰδικῶς εἰς τὸν πατέρα ἢ πάππον ἐνεργούντας εἴτε ἐπὶ τοῦ ατόμου τῶν ἀνηλίκων διὰ τῆς εἰς γάμον ἐκδόσεως αὐτῶν, εἴτε ἐπὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν. Ἡ αὕτη ἐπωνυμία ἀποδίδεται καὶ εἰς τοὺς ἐξ ἀρρενογονίας συγγενεῖς, ἧτοι ἀμφιθαλῆ ἀδελφόν, ἑτεροθαλῆ ἀδελφόν, ἀνεψιὸν καὶ καθεῖς, ὅταν οὗτοι ἐνεργῶσιν ἐπὶ τοῦ ατόμου τῶν ἀνηλίκων. Πᾶν ἄλλο ἄτομον ἐνεργῶν νομικὰς πράξεις ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀνηλίκων καλεῖται βισῆς.

(γ) "Risāle al-fatawā" σελ. 621. Μιτζιλλέ, ἀρθρ. 59, τὸ σύγγραμμα تفصيل σελ. 144-146.

ἐξάσκησιν τῆς θελήσεώς του καὶ εἰς τὸν μετὰ θάνατον χρόνον, ἱδρύειν διὰ τῆς ἀτομικῆς του περιουσίας, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Προφήτου, φιλικὴνθρωπικὰ καταστήματα, ἐνῶνας, γεφύρας, κρήνας κλπ., δωροῦμενος διὰ τῆς τελευταίας του θελήσεως τὸ 1/3 τῆς περιουσίας ταύτης καὶ τῖλος ἐκλείγων ἐπίτροπον ἢ ἐπιτρόπους χάριν τῶν ἀνηλίκων ἢ ἀνηλίκων τέκνων του, ἢ τῶν λοιπῶν κληρονόμων του, ἢ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν κληροδοσιῶν του.

Ἡ ἐκλογὴ αὕτη τοῦ ἐπιτρόπου γίνεται ὡς ἐξῆς. Ἐπισήμως ἐνώπιον τοῦ Καδῆ, ὅστις ἐκδίδει ἀνάλογον ἀπόφασιν, ἢ ἰδιωτικῶς ἐνώπιον δύο μαρτύρων, ὁ ἐκλείγων, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἐκλεγόμενον ἐπίτροπον, ἂν ὁ τελευταῖος οὗτος ἦναι παρών, τῷ λέγει· « Σινη βαση ἔιλαδῆμ » (سنى وصى الهم), ἢ « βερατμηδένσυρα ἔβλαδιμί σανά τσιλίμ ἔιλαδῆμ » (وقعدن سكره اولادى سكا تسليم الهم)· ἢ « βερατμηδένσυρα βεσαγιακῆν τενφιζί ἴτσουν σινί βεκιλ ἔιλαδῆμ » (وقعدن سكره وصاياك تنفيذ يحول سنى وكبل الهم)· ἧτοι· σὲ ἐξελεῖσα ἐπίτροπον μετὰ τὸν θάνατόν μου· σοὶ παρέδωκα τὰ τέκνα μου μετὰ τὸν θάνατόν μου· σὲ διώρισα ἐπίτροπον πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν κληροδοτημάτων μου· ἢ μεταχειρίζεται ἀνάλογον φράσιν ἐγκλείουσιν ἐκλογὴν ἐπιτρόπου, τὴν ἐξῆς· « Ἀφοῦ τελευτήσω, νὰ παραλάβῃς τὸν τερεκί μου καὶ τὰς παρὰ τρίτων ἀπαιτήσεις μου (ذمم الناس) καὶ ἀφοῦ ἀποτίσῃς πάντα τὰ ἀποδεδειγμένα χρῆματά μου, τὸ ὑπόλοιπον τοῦ τερεκί νὰ παραδώσῃς εἰς τοὺς κληρονόμους μου δεῖνα καὶ δεῖνα » (α). Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἐκλεγόντος ἀποτελοῦσι τὴν πρὸς συγκρότησιν ἐπι-

(α) "Risāle καὶ β. 52 ἐν τῇ Χουλσῇ.

τροπείας απαιτούμενην πρότασιν (إيجاب). Τότε ὁ ἐκλεγόμενος ἐπίτροπος παραδέχεται λόγῳ ἢ ἔργῳ τὴν ἐπιτροπείαν, ἢ τοῦναντίον ἀποκρούει αὐτήν. Καὶ ὅταν μὴ ἀρνηθῇ ἢ ἀποδεχθῇ, ἡ πρότασις μετακινῶνται καὶ οὐδὲν γίνεται· ὅταν δὲ παραδέχεται, ποιεῖ τοῦτο λόγῳ, λέγει ῥητῶς, « παραδέχομαι τὴν ἐπιτροπείαν », ἢ μεταχειρίζεται ἄλλην τινὰ περιμετρὴ φράσιν. Ἐργῶ γίνεται ἡ ἀποδοχή, ὅταν ὁ ἐπίτροπος, ὡν παρών ὅτε ἐγίνετο ἡ πρότασις, ἰσχυρῶς, καὶ κατόπιν ἐνέργησιν πράξιν τινὰ τῆς ἐπιτροπείας, διότι τότε ἐπέρχεται σιωπηρὰ ἀποδοχή· ἢ ἂν ἦτο ἀπὼν καθ' ὃν χρόνον ἐγίνετο ἡ πρότασις, καὶ κατόπιν μαθὼν τοῦτο ἐνέργησιν πράξιν τινὰ τῆς ἐπιτροπείας, οἷον ἐπώλησιν πράγμα τι τοῦ τερεκὲ ἢ παρίλαβεν αὐτό (α). Οὕτως ἢ ἄλλως ἀπαιτεῖται ἐξ ἀπαντὸς ἀποδοχή, τούτου δὲ γενομένου, συγκροτεῖται ἡ ἐπιτροπεία, ὁ δὲ οὕτω ἐκλεγείς ἐπίτροπος καλεῖται βασιλ μουχτάρ (وصى مختار), ἥτοι ἐπίτροπος ἐκλεγμένος ἢ ἐκλεγείς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ διοριζόμενον, ὡς θελομεν ἰδεῖ κατόπιν, ἐπίτροπον, ὅστις ὀνομάζεται βασιλ μανσοῦπ (وصى منصوب), ἥτοι ἐπίτροπος διορισμένος, ἄλλως δικαστικός ἐπίτροπος· ὁ οὕτως ὅμως ἐκλεγόμενος ἐπίτροπος, ὡς καὶ ὁ δικαστικός, δὲν ἔχουσιν ἐξουσίαν εἰμὴ μόνον ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀνηλίκων, διότι τὸ ἐκδιδόναι εἰς γάμον τὰ ἀνήλικα ἢ συνάπτειν γάμον δι' αὐτὰ εἶναι δικαίωμα ἀποκλειστικὸν τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν.

Ἐκτὸς τοῦ πατρός, ὃν ἀνωτέρω εἶδομεν ἐξασκῶντα

(α) Ἴδε γραπτὴν διδασκαλίαν τοῦ Ὁμήρ Χιλήρ.

διπλὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων τέκνων του, ἀπόρροια τῆς ἐξουσίας τοῦ ὁποίου εἶναι καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ διὰ δικθῆκης ἐκλογὴ ἐπιτρόπου, ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα πρόσωπα ἔχοντα, μετὰ τὸν πατέρα καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ ἐκλεγέντα ἐπίτροπον, δικαίωμα ἐπιτροπείας ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων, ἀρῶμενα τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀπὸ τοῦ νόμου (ex lege), ταῦτα εἶναι ὁ ἐκ πατρός πάππος ἢ πρόπαππος καὶ ὁ Καδής, οἵτινες κίετανται ὡς καὶ ὁ πατήρ τὴν ἀνωθι ῥηθείσαν διττὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων (α). Τὰ άτομα ταῦτα δύνανται νὰ ἐξασκῶσι τὴν ἐπιτροπείαν αὐτῶν καθ' ἑαυτά, εἴτε καὶ δι' ἀντιπροσώπου, ὅστις ἐπέχει θέσιν τοῦ διορίζοντος αὐτόν. Ἡ ἐξάσκησις δὲ τῆς ἐξουσίας ταύτης ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀνηλίκων γίνεται βαθμολογικῶς, τοῦ πρώτου βαθμοῦ ἀποκλείοντος τὸν δεύτερον καὶ καθεξῆς.

1ον. Ἐξουσία ἡ ἐπιτροπεία πατρός.

2ον. Ἐξουσία ἡ ἐπιτροπεία τοῦ παρὰ τοῦ πατρός ἐκλεγέντος ἐπιτρόπου ἢ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ἐπιτρόπου.

3ον. Ἐπιτροπεία τοῦ ἐκ πατρός πάππου ἢ προπάππου.

4ον. Τοῦ δικαστοῦ ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ.

Ὁ νόμος διδὲν κατὰ πρῶτον λόγον τὴν ἐπιτροπείαν εἰς τὸν πατέρα, διότι οὗτος στενότερα συνδέεται μετὰ τοῦ ἀνηλίκου καὶ εἶναι ὁ καλλίτερος αὐτοῦ φυσικὸς προστάτης, ἐνδιαφέρεται δὲ συγχρόνως καὶ εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνηλίκου ὡς μὲλλων τυχόν νὰ κληρονομήσῃ αὐτόν. Μετὰ τὸν πατέρα ὁ νόμος προτιμᾷ τὸν παρ' αὐτοῦ ἐκλεγέντα ἐπίτροπον, διότι, ὡς λέγει τὸ Δουρέρ, ὁ ἐκλεγὼν πατήρ ἐξετίμησιν τὴν ἀξίαν τοῦ ἐκλεγομένου ἐπιτρόπου εὐρών

(α) Βεχτοίτ σιλ. 55.

αὐτὸν ὡς τὸν μᾶλλον κατάλληλον καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ πάππου. Κατόπιν τούτων ἡ ἐπιτροπεία δίδεται εἰς τὸν πάππον δι' οὓς λόγους ἐδόθη καὶ εἰς τὸν πατέρα. Ἐπὶ τέλους δὲ εἰς αὐτὸν τὸν δικαστήν, ὅστις μὴ δυνάμενος νὰ φροντίζη προσωπικῶς περὶ τῆς παρουσίας ὅλων τῶν ἀνηλίκων, διορίζει συνήθως ἀντιπρόσωπόν του τὸν δικαστικὸν καλούμενον ἐπιτρόπον. Περὶ τῆς ἀνωθι κατατάξεως ὑπάρχουσι ῥηταὶ καὶ σαφεῖς διατάξεις ἐν τῇ ταῖς ἀραβικαῖς πηγαῖς καὶ ἐν τῷ ἀστικῷ ὀθωμανικῷ κώδικι (α).

Ἐκ τῶν χωρίων, εἰς ἃ παραπέμπομεν, φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιτροπεία τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ πάππου διαφέρει τῶν λοιπῶν καθόσον ὁ πατὴρ ἢ ὁ πάππος ὑποχρεωτικῶς ἐξασκοῦσι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἐπὶ τῆς παρουσίας καὶ τοῦ ἀτόμου τῶν ἀνηλίκων, καὶ ἂν θελήσωσι νὰ παραιτηθῶσι ταύτης, ἡ παραιτήσις των μὲν ἀνευ ἀποτελέσματος καὶ ἰσομένως εἶναι ὡσεὶ μὴ ἐγένετο, διότι ἡ ιδιότης των ὡς ἐπιτρόπων εἶναι, ὡς λέγει τὸ ἀραβικὸν κείμενον, ιδιότης ἀτομικὴ (وصف ذاتي) πηγάζουσα ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῆς συγγενείας. Τὴν ἐπιτροπείαν ὁμοῦς ταύτην δύνανται νὰ ἐξασκῶσιν ὁ τε πατὴρ καὶ ὁ πάππος διὰ πληρεξουσίου, διότι, καίπερ τοῦ πληρεξουσίου ἵνεργουντος, ἐκείνοι ἐξακολουθοῦσιν ἐν τῇ ἐπιτροπείᾳ. Ἡ αὕτη καταναγκαστικὴ ἐξάσκησης τῆς ἐπιτροπείας δὲν παρατηρεῖται ἐν τῷ δικαστικῷ ἐπιτρόπῳ ὅπως θέλομεν ἰδεῖ παρακατιόντες. Ἐκ τούτων ἐπίσης ἐξάγεται ὅτι ἡ ἐκ τοῦ νόμου πηγάζουσα ἐπὶ τῆς παρουσίας τῶν ἀνηλίκων ἐπιτροπεία (*tutella legitima*) ἀνήκει μόνον

(α) Ἰδὲ Μαιζ. ἀ:θ. 974 اشياء Z. 1 σελ. 192 καὶ درر τόμ. 2 σελ. 356.

εἰς τὸν πατέρα, τὸν πάππον ἐκ πατρὸς καὶ εἰς τὸν δικαστήν (α).

Ὁ ἐκλεγείς παρὰ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς ἐπιτρόπος τῶν ἀνηλίκων δύναται ἐν ὅσῃ ζῇ ἀκόμη ὁ ἐκλέξας αὐτόν, νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιτροπείας καίπερ ἄπαξ ἀποδεχόμενος διότι ἡ ἐπιτροπεία οὕσα ὑπηρεσία προαιρετικὴ καίπερ συγκροτηθεῖσα, δύναται νὰ διαλυθῇ κατόπιν τῆ συγκαταθέσει καὶ ἐνός μόνου τῶν συμβαλλομένων μελῶν, οἷον τοῦ ἐπιτρόπου. Ἐννοεῖται εἰκόθεν ὅτι ὁ ἐκλέξας ἐπιτρόπόν τινα δύναται μίχρι τοῦ ἑαυτοῦ θανάτου νὰ ἀλλάξῃ τὸν ἐπιτρόπον τούτον ἢ εἰς τὸν πρῶτον νὰ προσθήσῃ καὶ ἕτερον. Ἡ τοῦ διὰ τελευταίας βουλήσεως ἐπιτρόπου παραιτήσις δὲν πρέπει νὰ γίνῃ παρτίτιος ζημίας εἰς τὸν διαθέτην, διότι τότε ἡ παρτίτις εἶναι ἀκυρὸς καὶ ἰσομένως ἀδύνατος, γίνεται δὲ τοῦτο, ὅταν ὁ τοιοῦτος ἐπιτρόπος θελήσῃ νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιτροπείας τελευτήσαντος ἤδη τοῦ ἐκλέξαντος αὐτὸν πατρὸς. Ἐὰν ἐπιτρέπετο ἡ τοιαύτη παρτίτις, ὁ τεθνήσκων πατὴρ μὴ εὐρισκόμενος πλέον ἐν ταῖς ζωαῖς καὶ μὴ δυνάμενος συνεπῶς νὰ ποιήσῃ νέαν ἐκ-

(α) Ἐπομένως ἐφαρμόζοντες ἔχουσι τὰ ἐν τῇ Α.λεϊδὶ τοῦ κ. Καραδοκυροῦ σελ. 196 λεγόμενα ὅτι ὁ ἀδελφὸς καὶ ὁ ἐκ πατρὸς θίςος κείμενοι δικαίωμα ἐπιτροπείας ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων καὶ ὅτι ἔρχονται μάλιστα πρῶτοι ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐπιτροπείᾳ. Πρὸς πίστωσιν δὲ ἀναφέρομεν καὶ τὴν ἐξῆς παραθετὴν τοῦ Χασσιντ-ουλ-ταχταβῆ, σελ. 343 وليس لاحد من هؤلاء التصرف في مال الصغير. Ἀρ' ἑτέρου ὁ De Tornaurt (*droit musulman*, σελ. 190) λέγει· «ἡ λέξις βελῆς δείκνυσι τὸν φυσικὸν ἐπιτρόπον, τὸν ἔχοντα τὴν ιδιότητα ταύτην ἐκ τῆς τοῦ αἵματος συγγενείας· τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνήκει μόνον εἰς τὸν πατέρα καὶ τὸν πάππον, ἢ μητέρα ὅτε εἴναι βελῆς, διὰ τελευταίας ὁμοῦς βουλήσεως ὁ πατὴρ δύναται νὰ ἀλλάξῃ αὐτὴν ἐπιτρόπον». Ὁ κατὰ Τερναυρτ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀνελίκου ἀνέκεινται καὶ οὗτοι μόνον κατὰ τὴν ἀρ. 974 τῆς Μαιζ. ἀ:θ. 974.

λογήν, ἤθελε στερηθῇ ἐπιτρόπου διὰ τὰ τέκνα του καὶ ἤθελεν ἱπομένειωσιν ζημιωθῇ· τὰ ὀρφανὰ διὰ τῆς τοιαύτης παραιτήσεως ἤθελον στερηθῇ καλῆς καὶ περαιομένης διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῆς κληρονομικῆς καὶ ἄλλαι, τὸ δὲ δυσάριστον τοῦτο ἀποτέλεσμα ἀποφεύγων ὁ νόμος κατέστησεν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὴν ἐκ διαθήκης ἐπιτροπείαν ὑποχρεωτικήν, διότι πᾶσα ζημία κατὰ γυναικὸς ἀρχὴν δέον νὰ ἀποδοθῇται (ضرر واجب الدفع). Ἀλλὰ ἡ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου ἀρνήσις ἀποδοχῆς τῆς ἐπιτροπείας εἶναι νομικῶς δυνατὴ, ὅταν ὁ ἐπίτροπος δὲν ἀπιδέχῃ τὴν ἐπιτροπείαν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ διαθέτου· ὁ δὲ λόγος εὐνόητος· μὴ ὑπαρχούσης ῥητῆς ἢ ἐμπράκτου παραδοχῆς τῆς ἐπιτροπείας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς τοῦ διαθέτου, ὁ ἐκλεγείς ἐπίτροπος δύναται μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου, ὡς καὶ πρὸ αὐτοῦ, ἐνιργῶν (ἀντιτίθω) καὶ οἰκιοθελῶς (إعراضاً) νὰ παραδεχθῇ ἢ μὴ τὴν ἐπιτροπείαν.

Ἡ ὡς εἴρηται ἐκ διαθήκης προερχομένη ἐπιτροπεία ἔχει ὅπως καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ παπποῦ χαρακτηρὰ γενικόν, ἥτοι ὁ τοιοῦτος ἐπίτροπος δὲν ἔχει εἰδικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῆς δαίναν πράξεως, ἢ τοῦ δαίναν κτήματος, διότι, ἂν ἡ τοιαύτη ἐπιτροπεία ἦτο εἰδική, θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ διορισθῇ καὶ ἕτερος ἐπίτροπος, ὅπερ δὲν εἶναι δυνατόν, τοῦ πατρὸς ἀποθανόντος ἤδη. Ἀλλὰ καὶ δικαστικὸς ἐπίτροπος δὲν εἶναι δυνατόν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ διορισθῇ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ παρακατιόντες· ὥστε κατ' ἀνάγκην ὁ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκλεγόμενος ἐπίτροπος δέον νὰ ἔχῃ γενικὴν δικαιοδοσίαν (α). Τοῦτο δὲ ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ

(α) Τὸ αὐτὸ σύστημα ἀκολουθεῖ καὶ τὸ βυζαντινὸν δίκαιον. The Inst. I, 25-17.

ἐξῆς χωρίου τοῦ ἀραβικοῦ συγγραμματος Τενθίρ-ουλ-ἰδσάρ· «ὁ Σίμσ-ουλ-εμί ἀναφέρει ἐν σχολίῳ τῶν τοῦ δικαστοῦ προσόντων, ὅτι, ὅταν ὁ δικαστὴς διορίσῃ ἐπίτροπον δι' ὀρφανόν πατρός, ὁ ἐπίτροπος οὗτος τότε μόνον ἐπέχει θῆσιν ἐπιτρόπου ἐκλεγέντος παρὰ τοῦ πατρὸς, ὅταν ὁ δικαστὴς διορίσῃ αὐτὸν γενικόν, ἥτοι ἐπιτρέψῃ αὐτῷ πᾶσαν πρᾶξιν ἐπὶ τοῦ ὀρφανοῦ. Ἐάν ὁμως ὁ δικαστὴς διορίσῃ αὐτὸν δι' ἐν μόνον εἶδος πράξεως, τότε ὁ ἐπίτροπος οὗτος εἶναι εἰδικός καὶ ἔχει χαρακτηρὰ ὅπως ἀντίθετον τῷ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκλεγέντος, διότι ὁ πατὴρ δὲν δέχεται νὰ ἐκλέξῃ εἰδικὸν ἐπίτροπον, ἐὰν δὲ τοῦτο ποιήσῃ, ὁ ὡς εἰδικὸς ἐκλεγείς ἐπίτροπος καθίσταται αὐτοδικαίως γενικός». Ὅτι δὲ ὁ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκλεγόμενος ἐπίτροπος εἶναι καὶ δέον νὰ ᾖ γενικός, τοῦτο συνάδει πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Ἀβού Χαμῆ. Ἐν τῷ Βαχτσέτ, σελ. 620, ἀναγινώσκομεν· ὁ Ζεῖδ ἐν τῇ ἐπιθανατίᾳ ἀσθενεῖς του διώρισεν ἐπίτροπόν του ὅπως παραλάβῃ τὴν κληρονομίαν του καὶ παραδώσῃ αὐτὴν εἰς τοὺς κληρονόμους του τοὺς εὐρισκομένους ἐν ἄλλῃ χώρῃ. Ὁ ἐπίτροπος δέχεται τὴν εἰδικὴν ταύτην ἐπιτροπείαν, κατόπιν δὲ ὁ Ζεῖδ ἀποθνήσκει· ἄρα γε ὁ εἰδικὸς οὗτος ἐπίτροπος γίνεται τότε καὶ ἐπίτροπος τῶν ἀνηλίκων τέκνων τοῦ τεθνεώτος; Μάλιστα. Τὸ δὲ σύγγραμμα في شرح في الترتيب ἐν τῷ περὶ διορισμοῦ τοῦ ἐπιτρόπου κεφαλαίῳ ῥητῶς λέγει· لا يعا من الميت لا قبل التخصيم «ὁ διορισμὸς παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπιτρόπου δὲν ἐπιδέχεται εἰδικότητα». Δυνατόν πατὴρ τις, ἐκλέξας ἅπαξ ἐπίτροπον διὰ τὰ ἀνήλικα τέκνα του, μετὰ τινα χρόνον ἢ ἐν ταῖς τελευταίαις στιγμαῖς τοῦ βίου του νὰ ἐκλέξῃ καὶ ἕτερον ἐπίτροπον χωρὶς νὰ προ-

φέρη λέξιν δεικνύουσιν ὅτι πρὶν τὸν πρότερον ἐκλεγέντα, τότε καὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα ἐκλογή εἶναι ἑκαρεῖ, ἀμφότεροι δὲ οἱ ἐπίτροποι εἰς περιβεβλημένοι τὰ καθήκοντα τῆς ἐπιτροπείας. Τοῦτο ἔχει οὕτως, διότι ὁ νόμος ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου σίβεται πάντοτε τὴν θέλῃ καὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ πατρὸς καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἀκριβὴ κατὰ τὸ δυνατόν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς (α).

Ὁ αὐτὸς σεβασμὸς τῆς θελήσεως τοῦ τεθνεώτος παρατηρεῖται οὐ μόνον ὅταν ὑπάρχῃ ἐπίτροπος ἢ ἐπίτροποι ἐκλεγέντες παρὰ τοῦ τεθνεώτος, ἀλλὰ καὶ ὅταν, καίτοι τούτων ὑπαρχόντων, ὁ δικαστὴς, ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, ἤθελε διορίσῃ ἐπίτροπον· διότι παρουσιαζομένων τότε δύο ἐπιτρόπων, ἐνὸς ἐκλεγέντος παρὰ τοῦ τεθνεώτος καὶ ἑτέρου διορισθέντος παρὰ τοῦ δικαστοῦ, προτιμᾶται ὁ πρῶτος, ὁ παρὰ τοῦ τεθνεώτος ἐκλεγείς, ὅπως μείνῃ σεβαστὴ ἡ θέλησις αὐτοῦ καὶ μὴ παραβιασθῇ τὸ δικαίωμα, ὅπερ ἕκαστος ἔχει, τοῦ ἐκλέγειν ἐπίτροπον διὰ τὰ τέκνα του. Τὰ ἀνωτέρω διαπιστοῦνται καὶ ἐκ τῆς ἐξῆς ρήτρας τοῦ σιγ-ουλ-ισλάμου Γιαχγιᾶ Ἐφέντη, ἐχούσης ὧδε: «Ἐτελεύτησέ τις καταλιπὼν ἀνῆλικον υἱὸν ὀνόματι Σειδ, ὅστις εἶχε λαμβάνειν κληρονομικῶς ἐκ τοῦ πατρὸς του ποσὸν τι παρὰ τοῦ Ὁμάρ καὶ τοῦ Βεκῆρ, διαμενοντων ἐν ἄλλῃ χώρᾳ. Ἐπίτροποι τοῦ ἀνῆλικου εἶναι ἡ μήτηρ αὐτοῦ, διορισθεῖσα παρὰ τοῦ δικαστοῦ, ἥτις καὶ ἀποστέλλει τὸν πληρεξούσιον τῆς Βεσῆρ εἰς τὴν χώραν, ἐν ᾗ κατοικοῦσιν οἱ ὀφειλῆται, ὅπως λάβῃ τὰ ὀφειλόμενα. Ὁ πληρεξούσιος ἀφικνεῖται

(α) Ἰδε β. Ἀλῆ ἐφένδη, τ. 2, σελ. 698.

ἐκείναι, ἀλλ' ὁ ὀφειλῆτης Βεκῆρ διασχυρίζεται ἐπὶ δικαστηρίου, ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος ὁ διὰ διαθήκης ἐπίτροπος τοῦ ἀνῆλικου, προσφέρεται δὲ νὰ ἀποδείξῃ τοῦτο. Ἀρὰ γε ἡ περὶ τούτου ἀπόδειξις δέον νὰ γείνη δεκτὴ παρὰ τοῦ δικαστοῦ, καθίσταται δὲ ὁ Βεκῆρ ὁ διὰ διαθήκης ἐπίτροπος τοῦ ἀνῆλικου; Ἐὰν ὁ δικαστὴς, ἀκροασάμενος τῆς νομίμου ἀποδείξεως, ἐκδώσῃ περὶ τούτου ἀπόφασιν, τότε γίνεται ».

Τὸν αὐτὸν σεβασμὸν δεικνύει ὁ νόμος εἰς τὴν θέλῃν τοῦ τεθνεώτος καὶ διὰ τῶν ἐξῆς. Ὅταν τις πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἐκλέξῃ ἐπίτροπον διὰ τὰ ἀνῆλικά του τέκνα, ὁ δὲ ἐπίτροπος, ἀποθανόντος ἤδη τοῦ πατρὸς, ἀναγκάζεται νὰ εἰέλθῃ εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, δὲν δύναται νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιτροπείας, λόγῳ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, ἀλλ' ὁ δικαστὴς ἢ διορίζει αὐτῷ παρἐπίτροπον (حاکم وصى دخی ضم الی), ἢ ὁ ἐπίτροπος διορίζει πληρεξούσιον, ἵνα οὗτος, ἐξ ὀνόματος τοῦ ἰδίου ἐπιτρόπου, διαχειρίζεται τὴν τῶν ἀνῆλικῶν περιουσίαν. Καὶ ἐν τῇ μὲ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ περιπτώσει ὁ διὰ διαθήκης ἐπίτροπος ἐξακολουθεῖ ὑπάρχων. Εἰδομεν ὅτι ἡ μήτηρ δύναται νὰ ἐκλέξῃ καὶ αὐτὴ ἐπίτροπον διὰ τὰ τέκνα τῆς, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἑαυτῆς περιουσίαν· ἀλλ' ὅταν, ἐκτός τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ἐκλεγέντος παρὰ τῆς μητρός, ὑπάρχῃ καὶ ἕτερος ἐκλεγείς διὰ διαθήκης παρὰ τοῦ πατρὸς διὰ τὰ αὐτὰ τέκνα, τότε ὁ ἐπίτροπος τοῦ πατρὸς προτιμᾶται, ἀποκλείεται δὲ ὁ παρὰ τῆς μητρός ἐκλεγείς (α). Ἴδου δὲ τὸ αἴτιον τῆς

(α) Ἰδε β. 38 τοῦ Βιχτοῦ: ἐν Χουλασάτ-ουλ-ἰδχῶῖῑ.

προτιμήσεως ταύτης. Ὁ πατήρ ἢ ὁ πάππος καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν ἐκλεγόμενοι ἐπίτροποι ἔχουσι δικαιοδοσίαν γενεῇν ἐφ' ὅλης τῆς περιουσίας τῶν ἀνηλίκων, ἐνθ' ὃ παρὰ τῆς μητρὸς ἐκλεγόμενος ἐπίτροπος δὲν ἔχει δικαιοδοσίαν μὴ μόνον ἐπὶ τῆς παρὰ τῆς μητρὸς εἰς τὰ τέκνα τὰ ἀνήλικα καταληφθείσης περιουσίας· ἐπειδὴ δὲ ἡ μητρόθεν ἐρχομένη αὕτη περιουσία καθίσταται διὰ τῆς κληρονομίας περιουσία ἀτομικὴ τῶν ἀνηλίκων τέκνων, καὶ ταῦτες τὴν διαχείρισιν ἀναλαμβάνει ἀποκλειστικῶς ὁ ἐκ πατρὸς ἐπίτροπος, ὡς ἤθελε ποιήσει τοῦτο καὶ ὁ πατήρ ἀποθανόντος τῆς μητρὸς (α). Ἐὰν δὲ ὁ τεθνήσκων ἐξελείξει δύο ἢ πλείονας ἐπιτρόπους, πῶς θέλει ἐξασκηθῇ ἡ διαθήκη τῆς κληρονομίας καὶ τῆς τῶν ὀρφανῶν περιουσίας; Κατὰ τοὺς ἱμάμας Ἐβοῦ Χανιφᾶ καὶ Ἐβοῦ Μουχαμμίδ, ὅτι οἱ ἐκλεγέντες ἐπίτροποι ἦναι δύο, αἱ πράξεις αὐτῶν ἐπὶ τῆς κληρονομίας εἶναι ἰσχυροὶ, ἂν ἐνεργῶσιν αὐτὰς ἀμφοτέρω ἐκ συμφώνου, ἡ δὲ μονομερὴς ἐκάστου ἐνέργεια εἶναι ἄκυρος· ὁ Ἐβοῦ Γιουσούφ ὁμοῦς πρεσβεύει τὴν ἐναντίαν γνώμην, ὅτι δηλαδή ἡ μονομερὴς πράξις (أمر) τῶν ἐπιτρόπων εἶναι ἰσχυρὸς. Ὁ τελευταῖος οὗτος νομοδιδάσκαλος ποιῆται τὰς ἀκολουθοῦσας σκέψεις. Διὰ τῆς ἐπιτροπείας ἐξασκεῖται ἡ ἐξουσία, ἣν ἐκέντητο ὁ πατήρ· ὅταν δὲ ἡ ἐξουσία αὕτη παραχωρηθῇ καὶ εἰς τοὺς δύο ἐπιτρόπους, τότε ἀλόκληρος ἡ ἐπιτροπεία ἀνήκει εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ἐπιτρόπων, ὅπως ἀνήκει εἰς δύο ἀδελφοὺς τὸ δικαίωμα τοῦ δίδειν εἰς γάμον τὰς ἐαυτῶν ἀδελφάς, δι-

(α) Ἰδε Χασιγιέτ-ουλ-ταχταβή ἀλά διρ-ουλ-μουχτάρ, σελ. 343.

ὅτι, λίγη, ἡ ἐξουσία ἡ παραχωρουμένη διὰ τῆς ἐπιτροπείας εἶναι ἀδιαίρετος, ὡς συνισταμένη εἰς νομικὴν τινα δύναμιν (α), ἡ δὲ δύναμις αὕτη εἶναι φύσει ἀδιαίρετος (droit indivisible) καὶ ἀνήκει εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ἐπιτρόπων καθ' ὁλοκληρίαν. Οἱ δύο πρῶτοι νομοδιδάσκαλοι φρονοῦσιν ὅτι, ἀφοῦ ὁ διαθίτων ἐκλέγει δύο ἐπιτρόπους ὅπως ἐνεργῶσιν ὁμοῦ καὶ ὁμοφώνως, ἡ δὲ γνώμη τοῦ ἐνὸς νὰ συνδυάζεται καὶ συνέρχεται μετὰ τῆς τοῦ ἑτέρου, ἐννοεῖται οἰκοθεν ὅτι δὲν παραδίδεται μονομερῇ ἐνέργειαν, καὶ τοῦτο οὐχὶ ἄνευ λόγου, διότι ἡ γνώμη ἐκτέρου τῶν ἐπιτρόπων διὰ πράξιν τινα δύναται νὰ ἦναι διάφορος. Οἱ ἐπίτροποι, προσθέτουσι, δὲν εὐρίσκονται ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ἐν ᾗ εἶναι οἱ δύο ἀδελφοὶ ἀναφορικῶς πρὸς τὸν γάμον· ἡ διαφορά αὕτη προκύπτει ἐκ τούτου, ὅτι ἡ ιδιότης τοῦ ἀδελφοῦ ἔγκειται καθ' ὁλοκληρίαν ἐν ἐκάστῳ τούτων, ἐνθ' ἡ ἐπιτροπεία ἀνήκει εἰς τοὺς δύο ἐπιτρόπους ὁμοῦ λαμβανομένους καὶ οὐχὶ εἰς ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν. Ὡστε ἡ ἐπικρατεστέρα γνώμη, ἡ μᾶλλον σύμφωνος πρὸς τὴν φυσικὴν τῶν πραγμάτων κατάστασιν εἶναι, ὅτι οἱ δύο ἐπίτροποι δέον νὰ ἐνεργῶσιν ὁμοῦ καὶ ἐκ συμφώνου, ὅπως αἱ πράξεις αὐτῶν ὡς ἐν ἰσχυροὶ, ταύτην δὲ τὴν γνώμην παραδίδεται καὶ ὁ ἄλλοτε καθηγητὴς Ὁμὲρ Χιλμὴ ἐν τῇ προφορικῇ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ.

Ἄλλ' ἡ περὶ ὁμοφώνου ἐνεργείας τελευταία αὕτη θεωρία ἔχει στενὸν αὐτῆς τὸν κύκλον διὰ τῶν ἐξῆς ἐξαιρέσεων ἃς ὁμοφώνως παραδίδονται οἱ νομοδιδάσκαλοι. Εἰς τὰς

(α) Ἰδε Δουρίρ, τόμ. 2, σελ. 352.

ἐξῆς πράξεις ἢ μονομερὲς ἐνέργεια ἐνός τῶν δύο ἐπιτρόπων εἶναι ἱγυρος· οἷον, παρίστασθαι εἰς δίκην ὡς ἐπίτροποι τῶν ἀνηλίκων, δαπανᾶν καὶ φροντίζειν πρὸς ταρῆν τοῦ τεθνεώτος, ἀγοράζειν πᾶν οὐτινος ἔχουσιν ἀνάγκην οἱ ἀνήλικες, δέχεσθαι δωρεάν γινομένην αὐτοῖς, ἀπελευθερῶν ὠρισμένον τῆς περιουσίας αὐτῶν δούλον, ἀποδίδειν παρακαταθήκην, πωλεῖν πράγματα τῶν ὁποίων ἡ ἀπώλεια ἐπίκειται, ἀναζητεῖν καὶ προφυλάττειν πράγματα κληρονομικὰ ἅτινα εἶχον ἀπωλισθῇ. Ὅλαι αἱ πράξεις αὗται δύνανται νὰ ἐνεργηθῶσι παρ' ἐνός μόνου τῶν ἐπιτρόπων, διότι ἐκ τῶν πράξεων τούτων πολλαὶ ἔχουσιν ἀντικειμένον πρᾶγμα τι ὠρισμένον μὴ ἐπιδεχόμενον οὔτε διαφωνίαν οὔτε σύσκεψιν, καὶ σύμπραξιν ἐπομένως τῶν δύο ἐπιτρόπων, ἡ δὲ σύσκεψις καὶ διαφωνία δὲν δύνανται νὰ μεταβάλλωσι τὸ ποιὸν ἢ τὸ ποσὸν τῶν ἀντικειμένων τῶν πράξεων τούτων· ἄλλαι δὲ τῶν πράξεων τούτων εἶναι ἀνεγκαῖα καὶ κατεπεύγουσαι, ὧν ἡ βραδύτης ἤθελε προξενήσει ζημίαν τοῖς ἀνηλίκοις (α).

Ὅταν ἐκ τῶν ἐκλεγέντων διὰ διαθήκης ἐπιτρόπων ὁ εἰς τελευτήσῃ, ἡ ἐπιτροπεία τότε ὑπὸ τίνος ἐξασκείται; Ἐὰν ὁ ἀποθανὼν ἐπίτροπος ἐξελεξεν ὁ ἴδιος ὡς ἐπίτροπον τὸν ἐπιζῶντα ἕτερον ἐπίτροπον, ἢ ἐξελεξεν ἕτερόν τινα, τότε ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἡ ἐπιτροπεία ἀνήκει εἰς μόνον τὸν ἐπιζῶντα ἐπίτροπον, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ εἰς τὸν ἐπιζῶντα καὶ εἰς τὸν ἐκλεγέντα τρίτον ὁμοῦ. Ἄν ὅμως ὁ ἀποθανὼν ἐπίτροπος δὲν ἐξελεξεν ἕτερον, τότε ὁ δικαστής

προσθέτει εἰς τὸν ἐπιζῶντα ἐπίτροπον καὶ ἕτερον, καὶ τοῦτο ὅπως ἐκπληρωθῇ ἡ θέλησις τοῦ πατρὸς τῶν ἀνηλίκων, ὅστις ἀνέκαθεν εἶχε θελήσει δύο ἐπιτρόπους διὰ τὰ τέκνα του.

Πᾶς μουσουλμάνος δύναται νὰ ἐκλεγῇ ἢ νὰ διορισθῇ ἐπίτροπος ἑτέρου μουσουλμάνου ἢ μὴ, μὴ μουσουλμάνος ὅμως δὲν δύναται νὰ ᾖ ἐπίτροπος μουσουλμάνου. Ὁ ἐπίτροπος ἐπίνει θέσιν τοῦ ἐκλεγόντος αὐτόν καὶ ἐξασκεῖ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, καὶ ὁ μὲν μουσουλμάνος δύναται νὰ ἔχῃ ἐξουσίαν καὶ ἐπὶ μὴ μουσουλμάνου, ἐνῷ τὸ ἐναντίον οὐδολως εἶναι δυνατόν. Ἐπομένως ἡ ἐπιτροπεία χριστιανοῦ ἐπὶ μουσουλμάνου εἶναι ἄκυρος (α)· οὕτω ὅταν μουσουλμάνος τις ἐξελεξεν ἐπίτροπον διὰ τὰ μουσουλμάνους ὄντα τέκνα του τὴν μητέρα αὐτῶν οὖσαν χριστιανήν, ἡ ἐπιτροπεία αὕτη εἶναι ἄκυρος καὶ ὁ δικαστής ὀφείλει νὰ διορίσῃ διὰ τὰ ὄρφανὰ ἐπίτροπον δικαστικόν μουσουλμάνον (β). Ἐπίσης ἄκυρος εἶναι ἡ ἐκλογὴ ὡς ἐπιτρόπου δούλου ὃν κέκτηται ὁ πατήρ, καθότι ὁ δούλος κατὰ τὸν Ἀβού Γρυσούρ καὶ Ἀβού Μουχαμμέδ, ὧν ὁ ἴδιος κτῆμα ἑτέρου, δὲν δύναται φύσει νὰ κέκτηται ἐξουσίαν τινὰ ἐπὶ ἄλλου τινός, ἐπομένως καὶ ἡ ἐπιτροπεία του εἶναι ἄκυρος.

Ὁ Ἀβού Χανιρά ὅμως παραδίδεται τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ δούλου ὡς ἱγυρον, λέγων, ὅτι ὁ δούλος ἐκλεγόμενος ἐπίτροπος ἐπίνει θέσιν τοῦ ἐκλεγόντος αὐτόν καὶ ἐξασκεῖ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἐξ αὐτοῦ ἀρύεται, ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ δούλου

(α) Ἴδε καὶ γραπτὴν διδασκαλίαν τοῦ Ὁμῆρ Χιλμῆ.

(α) Ἴδε Νετιτζὶ β. 37.

(β) Ἴδε Νετιτζὶ β. 7 ἐν Χουλαῶ καὶ Ἑσάχ τ. II, 257.

ἐξουσία τῶν τέκνων, ἤτοι ἡ δεσποτεία (*dominica potestas*), διακόπτεται προσωρινῶς ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ.

Ἐπίσης δὲν δύναται νὰ ἐκλεγῇ ἐπίτροπος ὁ ἄσωτος ἐνεκα τῆς ἀσωτείας του· ἡ ἐπιτροπεία σκοπὸν ἔχει τὴν διατήρησιν καὶ τὴν κατὰ τὸ ἐνὸν ἐπαύξησιν τῆς περιουσίας τῶν ἀνηλίκων, ὁ δὲ σκοπὸς οὗτος δὲν ἐπιτυγχάνεται βεβαίως ὅταν ὁ ἐπίτροπος εἶναι ἄσωτος.

Ὁ ἐπίτροπος δέον νὰ κέντηται τὴν ἀπαιτουμένην ἐκνότητα, διότι ἡ ἐπιτροπεία εἶναι ἐξουσία συνισταμένη ἐκ τῆν ἐκτελεσιν νομικῶν πράξεων· ἐπομένως πρέπει νὰ ᾔναι ἐνηλίκ, νὰ μὴ ᾔναι ἀπηγορευμένος, δύναται δὲ νὰ ᾔναι ἀνὴρ ἢ γυνή. Καὶ ὅντως ἡ γυνή ἐν τῷ μουσουλμανικῷ δικαίῳ, ἐγγαμος ἢ μὴ, κέντηται ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν, καὶ δύναται νὰ διαχειρίζεται αὐτὴν ἐλευθέρως, ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ ᾔναι ἔφηβος καὶ ἱκανή (رشيد) περὶ τὴν διαχείρισιν καὶ φύλαξιν τῆς περιουσίας τῆς. Ἡ γυνή, κατὰ τὸ δίκαιον τοῦτο, δύναται νὰ ἐκλέγεται παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπίτροπος τῶν τέκνων τῆς, δύναται δὲ νὰ διορισθῇ καὶ παρὰ τοῦ δικαστοῦ. Ὁ Ὀμὲρ Χιλμῆ (α) λέγει· «Ἀναστὴν βασιὴ νάσπ ἰτμὲκ τζαίτζ βὲ μεσρουνδου» (أحد وصي نصيب), ἤτοι, εἶναι νόμιμον καὶ ἐπιτρέπεται τὸ διορίζειν ὡς ἐπίτροπον τὴν γυναῖκα. Τὸ μουσουλμανικὸν δίκαιον δὲν ἀποδίδει εἰς τὴν ἐπιτροπείαν χαρακτηρὰ δημοσίας λειτουργίας, δι' ὃν λόγον ἤθελεν εἶσθαι ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῶν ἀνδρῶν· οὐχ ἤττον, ὅπου εἰς τὰς ρήτρας τῶν νομοδιδασκάλων ἀναφέρεται περὶ γυναι-

κὸς ὡς ἐπίτροπου, ἡ ἐπίτροπος αὕτη εἶναι πάντοτε μήτηρ ἢ μάμη τῶν ἀνηλίκων (امام), ἐπομένως τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιτροπεύειν δὲν ἀνήκει εἰς πᾶσαν γυναῖκα, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν μητέρα ἢ εἰς τὴν μάμμη, τοῦτο δὲ πάλιν οὐχὶ *ipso jure*, ἀλλὰ κατόπιν ἐκλογῆς παρὰ τοῦ τεθνεώτος ἢ διορισμοῦ παρὰ τοῦ δικαστοῦ (6).

(6) Τὸ βωμαϊκὸν δίκαιον, θεωροῦν τὴν ἐπιτροπείαν ὡς δημοσίαν λειτουργίαν, ἐπομένως ὡς ὑπόδηγμα καθαρῶς ἀνδρικόν (*officium virile*) ἀρκεῖ ἀποκλειστικῶς καὶ ὑποχρεωτικῶς εἰς τὸν ἄνδρα, ἀποκλείει τὴν γυναῖκα τοῦ δικαίωματος τοῦ διορίζεσθαι ἐπίτροπον ἀκόμη καὶ ἂν ἡ μάλλουσα νὰ ᾔναι ἐπίτροπος διατελεῖ μητέρα τῶν ἀνηλίκων (N. 26. pr. de test. tit. XXVI, 2 καὶ D. Quand. mul. V, 35)· οὐχ ἤττον μεταγενεστέρως, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, εὐρίσκωμεν δύο ἐξαίρεσεις τῆς ἀρχῆς ταύτης, τὰς ἑξῆς· μίαν ἀφορῶσαν τὴν φυσικὴν μητέρα (*ex concubinato*), ἥς ἡ ἐπιτροπεία γίνεται παραδεκτή (N. 3 ἐν Κονδ.), καὶ ἑτέραν ἀποβλέπουσαν τὴν νόμιμον μητέρα καὶ μάμμη, εἰς ἃς ὁ προερρηθείς ἡγεμὼν ἐπέτρεψε νὰ γίνωνται ἐπίτροποι τῶν ἀνηλίκων τέκνων ἢ ἐγγόνων αὐτῶν (Νεαρά 118). Ὡστε κατὰ τοῦτο δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι αἱ διατάξεις, ἃς εὐρίσκωμεν ἐν τῷ μουσουλμανικῷ δικαίῳ, ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς τῆς Ἰουστινιανείου νομοθεσίας μετὰ μόνης τῆς ἑξῆς διαφοράς, ὅτι ἐν τῷ βωμαϊκῷ δικαίῳ ἡ μήτηρ ἢ ἡ μάμη γίνονται ἐπίτροποι μόνον διὰ τοῦ διορισμοῦ παρὰ τοῦ δικαστοῦ, ἐνῶ, κατὰ τὸ μουσουλμανικὸν δίκαιον, τὰ δύο ταῦτα πρόσωπα δύναται νὰ ἐκλεγῶσιν ἐπίτροποι παρὰ τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ πάππου ἢ καὶ νὰ διορισθῶσι παρὰ τοῦ δικαστοῦ.

(α) Ἐν τῇ προφορικῇ τοῦ διδασκαλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ τῆς δικαστικῆς ἐπιτροπείας.

Ὁ δικαστὴς κέκτηται τὴν γενικὴν ἐποπτείαν καὶ προστασίαν τῶν ἀνικάνων, ἥτοι τῶν ὀρφανῶν, ἀνηλίκων ὄντων, τῶν φρενοβλαβῶν, παλιμπαιδῶν, ἀσώτων κλπ. ἡ δὲ ἐξάσκησης τῆς ἐξουσίας ταύτης ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνηται ἀπ' εὐθείας παρ' αὐτοῦ τοῦ δικαστοῦ, οὗτος διορίζει εἰς τοιαύτας περιστάσεις πληρεξουσίων του καλούμενον ἐπίτροπον (وصي) καὶ λαμβάνοντα ἰνταλὴν, δι' ἀναλόγου τοῦ δικαστοῦ ἀποφάσεως, ὅπως ἐνεργῇ τὰς ἀπαιτουμένας νομικὰς πράξεις ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀνηλίκων ἢ λοιπῶν ἀνικάνων μέχρι τῆς τελείας αὐτῶν ἱκανότητος (عقد البلوغ) ἢ τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπαγορεύσεως. Μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς τὸν διορισμὸν τοῦτον ὁ δικαστὴς ἐπιβλέπει διαρκῶς τὴν διαχείρισιν τοῦ ἐπιτρόπου πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένων κατὰχρήσεων. Ἡδὲ ἰδωμεν εἰς ποίας περιπτώσεις ὁ δικαστὴς δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἐπὶ τῶν ἀνικάνων ἐξουσίαν ταύτην καὶ ἐπομένως νὰ διορίζῃ δικαστικὸν ἐπίτροπον.

α) Ὅταν ὁ τεθνεὺς μὴ ἐκλιξας διὰ τελευταίας βουλήσεως ἐπίτροπον ἀφῇκε τέκνα ἀνήλικα, ἢ τινὰ μόνον ἐξ αὐτῶν εἰσιν ἀνήλικα, ἢ τὰ μὲν καταλειφθέντα τέκνα εἰσιν

ἐνήλικα, ὁ δὲ τεθνεὺς ἐποίησε κληροδοτήματα χωρὶς νὰ προσδιορίσῃ ἐπίτροπον πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν. Ἐν ἐκάστη τῶν περιπτώσεων τούτων ὁ ἐπίτροπος, πλὴν τῶν ἄλλων πράξεων του, λαμβάνει μέρος εἰς τὴν διανομὴν τοῦ τερεκί, ὅστις καταγράφεται καὶ διανέμεται τῇ αἰτήσῃ του, παραλαμβάνει δὲ καὶ φυλάττει, ὑπὸ τοὺς ὅρους οὓς θέλομεν κατόπιν ὁρίσει, τὰ μερίδια τῶν ἀνηλίκων, ἀφανῶν καὶ ἀνικάνων ἐν γένει.

β) Ἐάν τις ἀποθάνων ἀφῇκε σύζυγον ἐγγυον, τότε διορίζεται ἐπίτροπος τοῦ ἐμβρύου (جوار), ἥτοι ἐμβρυωρός, ὅστις ἐν τῇ γεννησομένῃ διανομῇ παραλαμβάνει καὶ φυλάττει τὴν μερίδα τοῦ ἐμβρύου. Ἡ μερίς αὕτη τοῦ ἐμβρύου, κατὰ τὸν Ἐβού Γζουσόφ, εἶναι πάντοτε μερίς ἄρρενος, ἥτοι τὸ ἐμβρυον λογίζεται ὡς ἄρρεν καὶ ὡς ἐν, καὶ οὕτω κρατεῖται ἡ μερίς αὐτοῦ· ἂν δὲ μετὰ τὴν διανομὴν γεννηθῇ ἀντὶ ἄρρενος θῆλυ, ἀκυροῦται ἡ διανομὴ ἢ γενομένη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρρενος καὶ γίνεται νέα διανομὴ, ἵνα οὕτως ἕκαστος τῶν κληρονόμων λάβῃ τὴν δέουσαν κληρονομικὴν μερίδα.

γ) Ἐν περιπτώσει ἀπαγορεύσεως τοῦ τεθνεώτος, ὅταν δηλαδή ὁ καταληφθεὶς τερεκίς ᾔνοι ἴσος ἢ ὀλιγώτερος τῶν χρεῶν τοῦ τεθνεώτος (μουςταγράκι βιδ δουγζούν), οἱ δὲ κληρονόμοι δὲν ἀποδεχθῶσι τὴν κληρονομίαν (τερεκί-δὲν κάσι γιέδ) ἢ δὲν ἀναμιχθῶσιν εἰς τὴν κληρονομίαν, τότε ὁ διοριζόμενος δικαστικὸς ἐπίτροπος παραλαμβάνει τὸν τερεκί, ἐκποιεῖ αὐτὸν τῇ ἀδείᾳ τοῦ δικαστοῦ, τὸ δὲ τίμημα διανέμει ἀναλόγως μεταξὺ τῶν πιστωτῶν τῆς κληρονομίας.

δ) Ἐν περιπτώσει φρενοβλαβείας, βλακίας, σπατά-

ἢ μειώσεως τῆς περιουσίας πρὸς βλάβην τῶν πιστωτῶν, ὁ ἀποδεικνυόμενος ὡς φρενοβλαβῆς ἢ παλίμπαις εἶναι ipso jure ἀνίκανος, ἀφομοιούμενος οὕτω πρὸς τὸν ἀνέλικον (α), καὶ αἱ τὸ πραγματικὸν αὐτοῦ δίκαιον ἀφαιρῶσαι νομικαὶ πράξεις εἶναι αὐτοδικαίως ἄκυροι. Ἀλλ' ἐνταῦθα διακρίτεον δύο εἰδῶν φρενοβλάβειν. 1^{ον} διακρῶς φρενοβλαβοῦς ἢ μαινομένου (μετζνοῦνι μουτβήκ), καὶ 2^{ον} φρενοβλαβοῦς μετὰ διαλειμμάτων ἐγχερροσύνης (μετζνοῦνι γάιρι μουτβήκ). Αἱ πράξεις τοῦ φρενοβλαβοῦς τῆς πρώτης τάξεως εἶναι αὐτοδικαίως ἄκυροι, αἱ δὲ τοῦ τῆς δευτέρας τάξεως εἶναι ἔγκυροι, ὅταν γίνωνται καθ' ἓν καιρὸν ὁ πάσχων διατέλει ἐν καταστάσει ἐγχερροσύνης. Τὸ ἔγκυρον ὅθεν ἢ μὴ τῶν πράξεων τούτων ἐξαρτάται ἐκ τῆς ἀποδείξεως, ἣν ἤθελε τις δυνεθῆ νὰ παράσῃ περὶ τῆς φρενοβλαβείας ἢ τῶν διαλειμμάτων τῆς ἐγχερροσύνης (6). Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀπόδειξις αὕτη πολλὰκις ἤθελεν εἶναι δύσκολος καὶ μακρά, πρὸς προστασίαν τοῦ τὰς φρένας πάσχοντος, ὁ δικαστὴς δύναται νὰ κηρύξῃ τὸν πάσχοντα ἀνίκανον καὶ ἀπηγορευμένον, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ τῆς περὶ φρενοβλαβείας ἀποφάσεως τοῦ ἱεροδίκου πᾶσα πράξις τοῦ πάσχοντος εἶναι αὐτοδικαίως ἄκυρος, χωρὶς νὰ ᾖ ἀνάγκη ἀποδείξεως τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης καταστάσεως τοῦ πάσχοντος.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ ἱεροδίκου κατὰ πιν εἰδοποιήσεως (ἰχβάρ) γενομένης αὐτῇ ὑπὸ συγγενῶν ἢ καὶ φίλων τοῦ πάσχοντος, γινωσκόντων τὴν κατάστασιν

(α) Μετζελλέ, ἀρθρ. 957.

(6) Μετζελλέ, ἀρθρ. 979 καὶ 980.

αὐτοῦ· καὶ τότε, ἂν ὁ πάσχων δὲν ἔχῃ βελῆν, ἤτοι πατέρα ἢ πάππον (α), διὰ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως διορίζεται ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ καὶ ἐπίτροπος τοῦ πάσχοντος· ἂν δὲ ὑπάρχῃ πατὴρ ἢ πάππος, ὁ μὲν πάσχων ἀπαγορεύεται, εἰς δὲ τούτων λαμβάνει τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τοῦ πάσχοντος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν παλίμπαιδα ἢ ἄσωτον, πᾶσα πράξις αὐτῶν εἶναι ἔγκυρος· ἐνόσω δὲν ἐκηρύχθῃ ἡ ἀπαγόρευσις τῶν ἀτόμων τούτων διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἐκδιδομένης τῇ αἰτήσει τῶν συγγενῶν ἢ τῶν πιστωτῶν, ὅτε καὶ διορίζεται διὰ τὸν ἀπηγορευμένον ἐπίτροπος ἀναλαμβάνων τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του.

ε') *Ἀφάνεια*. Ὅταν ἄτομόν τι, ἀνεξαρτήτως πάσης κληρονομίας, εὐρίσκηται ἐν ἀφανείᾳ (γαϊβέτ), διορίζεται ὑπὸ τοῦ Καδῆ ἐπίτροπος πρὸς παραλαβὴν καὶ φύλαξιν τῆς περιουσίας τοῦ ἀφανοῦς (μαφκαὺδ ἢ γαίπ)· τὸν ἐπίτροπον τοῦτον καλοῦσιν εἰδικῶς (καγήμουν). Ἀλλ' ἰδωμεν πρῶτον τί ἐστὶν ἀφάνεια. Ἀφάνης λέγεται ἐκεῖνος, ὅστις δὲν εἶναι γνωστὸν ποῦ διαμένει καὶ ἂν ζῇ ἢ ἐπιλεύσῃ.

Ὁ δικαστὴς ἅμα λαβὼν δι' οἰουδήτινος τρόπου γνῶσιν περὶ τῆς ἀφανείας τινὸς διορίζει διὰ τὸν ἀφανῆ ἐπίτροπον λαμβάνων αὐτὸν εἴτε ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀφανοῦς εἴτε καὶ ἑξωθεν, διότι ἡ προστασία τῶν ἀνικάνων ἀνήκει τῷ ἱεροδίκῳ καὶ οὗτος δύναται νὰ ἐκτιμῇ ποῖον τὸ κατάλληλον καὶ ασφαλέστερον πρόσωπον ὅπως φυλάξῃ καὶ διαχειρισθῇ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀφανοῦς. Ἡ διαχείρισις τοῦ ἐπίτροπου τούτου εἶναι μόνον συντηρητικὴ, ἤτοι περιο-

(α) Ἡε βήτρας Ἀλξ ἐπὶνδῃ, σελ. 668.

ρίζεται εἰς τὴν παραλαβὴν καὶ φύλαξιν τῆς περιουσίας τοῦ ἀφανοῦς· οἷον δύναται νὰ εἰσπράξῃ ἐνοίκια, νὰ συγκομίσῃ τοὺς καρποὺς τῶν ἀγρῶν τοῦ ἀφανοῦς, νὰ λάβῃ ἐν γένει ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τοῦ ἀφανοῦς· ὁ ἐπίτροπος οὗτος ἔχων παρὰ τοῦ δικαστοῦ τὴν μόνην ἐντολὴν νὰ παραλάβῃ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀφανοῦς, δύναται ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ σκοποῦ τούτου νὰ κινήσῃ καὶ τὰς σχετικὰς ἀγωγὰς· ὅταν ὁμῶς διαφιλωνικῆται ἡ ἰδιοκτησία τοῦ ἀφανοῦς ὑπὸ τοῦ ἐναγόμενου τότε ἡ ἀγωγή διεκδικήσεως ἢ πρὸς πληρωμὴν χρέους ἢ ἐγειρομένη παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου τούτου εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀπαράδικτος (γὰρ μεσμού), διότι ὁ ἐπίτροπος οὗτος δὲν κέκτηται ἀπ' εὐθείας καὶ ἀμέσως τὸ δικαίωμα τοῦ κινεῖν ἀγωγὰς καὶ παρίστασθαι ἐν τῇ δίκῃ τοῦ ἀφανοῦς ὡς διάδικος. Ἐνεκεν τούτου καὶ δὲν δύναται νὰ παραστῇ ὡς ἐναγόμενος εἰς πᾶσαν δίκην ἣν τρίτος τις ἤθελε κινήσῃ κατὰ τοῦ ἀφανοῦς. Ἀλλὰ τί γενήσεται ὅταν τρίτος τις πρόκειται νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ ἀφανοῦς τὴν πληρωμὴν χρέους ἢ τὴν ἐπιστροφὴν τιμῆματος πράγματός τινος πωληθέντος παρὰ τοῦ ἀφανοῦς καὶ διεκδικηθέντος κατόπιν παρὰ τρίτου; Κατὰ τὸ *Βελζαζιέ* καὶ *Ταταρχαγιέ* ὁ ἐνάγων ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ἀποτείνεται πρὸς τὸν ἱεροδίκην, ὅστις ἀπὸ ἀποδειχθῆ νομίμως ἡ ὀφειλὴ τοῦ ἀφανοῦς, ἀποτίνει τὴν ὀφειλὴν ταύτην ἐκ τῶν χρημάτων ἢ ἄλλων κινητῶν τοῦ ἀφανοῦς ἢ καὶ ἐξ ἀκινήτων αὐτοῦ ἐκποιουμένων (α). Οὐχ ἥττον τὸ *Δουρέρ* (β) λέγει ὅτι ὅταν τις ζητήσῃ παρὰ τοῦ

(α) Ἦδε καὶ *Μετζ.* 758 καὶ 799.(β) *T. I.*, σελ. 455.

ἀφανοῦς τὴν ἀπότισιν δικαίωμάτος (χάκκουν) τινος, ἡ ἀγωγή αὕτη εἶναι ἀπαράδικτος, οὔτε δύναται ὁ δικαστὴς νὰ δεχθῇ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ τῆς ἀγωγῆς θέματος· ἐὰν δὲ δεχθῇ τοιαύτην ἀγωγὴν καὶ ἀπόδειξιν, ἡ κατὰ τοῦ ἀφανοῦς ἐκδοθησομένη οὕτω ἀπόφασις οὐδεμίαν ἔχει ἰσχύν. Ὁ Ἀλῆ ἱφέντης (α) λέγει ὅτι, ἡ περὶ πληρωμῆς χρέους τοῦ ἀφανοῦς ἀγωγή δὲν δύναται νὰ κινήθῃ κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ἀφανοῦς δι' ὃν εἶπομεν ἀνωτέρω λόγον· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ὁ νομοδιδάσκαλος οὗτος δὲν φαίνεται ἀποκλείων τὴν ὁδὸν τῆς πρὸς τὸν δικαστὴν ἀγωγῆς, δὲν δυνάμεθα κατὰ γενικὴν ἀρχὴν νὰ εἰπώμεν ὅτι πᾶσα ἀγωγή περὶ πληρωμῆς χρέους τοῦ ἀφανοῦς δυνατόν καὶ δέον νὰ ἀπευθύνηται εἰς τὸν ἱεροδίκην ὡς ἐναγόμενον ἐνταῦθα θεωρούμενον καὶ ἐπείγοντα τόπον τοῦ ἀφανοῦς. Ἀλλὰ τοιαύτη τις ἀγωγή, ὡς θελομιν ἰδεῖ κατωτέρω, δυνατόν νὰ κινήθῃ καὶ κατὰ τῶν φαινομένων κληρονόμων τοῦ ἀφανοῦς.

Ὁ ἐπίτροπος τοῦ ἀφανοῦς δύναται νὰ λαμβάνῃ πάντοτε τὴν σχετικὴν δικαστικὴν ἄδειαν ὅπως πωλήσῃ κινητὴν ἢ ἀκίνητον περιουσίαν τοῦ ἀφανοῦς, μόνον ἂν ἡ διατήρησις αὐτῶν ᾖ καὶ ἐπιζήμιος εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ἐπιτροπευομένου. Συνεπεία δὲ τῶν πωλήσεων τούτων ὁ ἐπίτροπος δύναται νὰ παρίσταται ὡς ἐνάγων ἢ ἐναγόμενος εἰς δίκην ἀπορώσαν τὰς τοιαύτας πωλήσεις, διότι τὸ δικαίωμα τῆς παραστάσεως ἀρύεται ἐκ τῆς πράξεως αὐτῆς εἰς ἣν προσωπικῶς ἔλαβε μέρος (β)· ὁ τελευταῖος οὗτος κανὼν ἀνήκει τῷ Χανερητικῷ δόγματι, ὥστιν ἐπιτετα ἢ ἐν Τουρκίᾳ νο-

(α) Ἐν *Χουλατῇ*, σελ. 78.(β) *Μετζ.* 1461.

μολογία. Ἀλλ' ὁ Ἐβού Σουούδ ἐν κερ. περί ἀφανούς τῶν ῥητρῶν του ἀναφέρει, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του (1520, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλτάν Σουλταμάν τοῦ Κανουνῆ) οἱ ἱεροδίκαι καὶ οἱ ὑπάλληλοι τοῦ δημοσίου ταμείου δικτάσσονται παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος νὰ πωλῶσιν ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως τὴν τῶν ἀφανῶν περιουσίαν, «*Λιμνα ρι ζαίν νὰ μουτλάκι βαιά κουζάτ βι οὔμινά μεμουρλίρδιν*». Καὶ σήμερον δὲ ἀκολουθεῖται κατὰ τοῦτο ἡ ἐπὶ Ἐβού Σουούδ νομολογία (α).

Ἡ ἀφάνεια περαιοῦται ἢ διὰ τῆς εὐρίσεως τοῦ ἀφανῆς ἢ διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Εἰπώμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ δευτέρου· ὁ θάνατος τοῦ ἀφανοῦς δύναται νὰ ᾖ διττός· α' ὁ ἀληθὴς θάνατος (χακίκατεν βεράτ) καὶ β' ὁ ἐκ νομικῆς εἰκασίας θάνατος (χούκμεν βεράτ)· ὁ πρῶτος ἀποδεικνύεται διὰ δύο μαρτύρων ἐνώπιον τοῦ ἱεροδίκου κατατιθέντων τὰ τοῦ θανάτου, ἡ δὲ τοιαύτη μαρτυρικὴ ἀποδείξις δύναται νὰ προσχθῇ ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις· α) κληρονόμοι τοῦ ἀφανοῦς κινῶσι ἀγωγὴν κατὰ ὀφελίτου ἢ παρακαταθηκαρίου τοῦ ἀφανοῦς, ὁ ἐναγόμενος ὁμολογῇ τὸ χρέος, ἀλλ' ἀρνεῖται τὸν θάνατον τοῦ ἀφανοῦς καὶ ἐπομένως τὴν κληρονομικὴν ιδιότητα τῶν ἐναγόντων. Οὗτοι τότε πρὸς παραδοχὴν τῆς ἀγωγῆς τῶν ἀναγκάζονται νὰ ἀποδείξωσι τὸν θάνατον τοῦ ἐξ οὗ κληρονομοῦσιν. Ἐπίσης τοῦτο γίνεται ὅταν ἀγωγὴ πιστωτῶν τοῦ ἀφανοῦς ἀπευθύνεται κατὰ τῶν κληρονόμων τοῦ ἀφανοῦς. Ὁ ἐξ εἰκασίας θάνατος τοῦ ἀφανοῦς ἐπιδικάζεται ἀφ' οὗ παρελθὼν τὸ 90ον ἔτος τοῦ ἀφανοῦς, ὅπερ θεωρεῖται ὡς τελευ-

(α) Ἴδε καὶ βραβλὶ μερκούδ τοῦ Ἀλῆ Χαϊδάρ, σελ. 14.

ταῖον ὅριον κατὰ μέσον ὅρον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Πρὸς τοῦτο ἐκδίδεται ἀπόφασις τοῦ ἱεροδίκου. Καὶ ἐν τῇ μιᾷ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ περιπτώσει ἀνοίγει ἡ κληρονομία τοῦ ἀφανοῦς καὶ μερίζεται ἡ περιουσία του μεταξὺ τῶν ὑπαρχόντων τότε κληρονόμων του. Ἄν κατόπιν τῆς τοιαύτης περὶ θανάτου ἀποφάσεως ὁ ἀφανὴς ἤθελεν ἐπιστρέφει ζῶν, λαμβάνει παρὰ τῶν κληρονόμων του μόνον ὅ,τι ἂν εὕρῃ αὐτοῦσιον ἐκ τῆς κληρονομίας του, διότι οἱ κληρονόμοι δὲν εὐθύνονται διὰ τὰ καταναλωθέντα ἐκ τῆς κληρονομίας, ἀφ' οὗ νομίμως τοῦτο ἐγένετο. *

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ἡ κληρονομία τοῦ ἀφανοῦς ἀνοίγει κατὰ τὸ 90όν ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὁ δὲ κανὼν οὗτος ἀποβλέπει τὰ καθαρὰς καὶ ἀπολύτου ιδιοκτησίας κτήματα ὡς καὶ τὰ διπλοῦ μισθώματος βακουφικά (α). Προκειμένου περὶ δημοσίων γαιῶν, δυνατόν νὰ παρουσιασθῶσιν αἱ ἐξῆς περιπτώσεις. 1^{ον} Κατέχων τις γαίαν ἀποθνήσκει καὶ ἐγκαταλείπει κληρονόμους, ἐξ ὧν εἰς ἡ τινὲς εἰσιν ἀφανεῖς. Τὰ μερίδια τῶν ἀφανῶν εἰς τὰς γαίας ταύτας παρχωροῦνται τότε ἀμέσως εἰς τοὺς παρόντας κληρονόμους, οὕτως, ὥστε οἱ ἀφανεῖς ἐνταῦθα εἰσὶν ἀμέσως ὡς τεθνηῶτες, μετὰ μόνης ὁμῶς τῆς διαφορᾶς, ὅτι, καίπερ ὡς τεθνηῶτες θεωρηθέντες, ἐὰν ἐμφανισθῶσιν ἐντὸς τριῶν ἔτων ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἠνοίγη ἡ κληρονομία τῶν ἐν λόγῳ γαιῶν, τότε οἱ πρόφην ἀφανεῖς θεωροῦνται ὡς κληρονόμοι καὶ λαμβάνουσι τὰ κληρονομικὰ μερίδιά των. 2^{ον} Ὁ κατέχων δημοσίου γαίας καθίσταται ἐπὶ τρία κατὰ συνέχειαν ἔτη ἀφανής· τότε θεωρεῖται ὡς τεθνηῶς καὶ οἱ κλη-

(α) Ἰδε Z. 191 τοῦ Ὁμέρ Χιλμῆ ἐν Ἀρχαίμουλ ἱδάρ.

π Τὰ κτήνη τῶν ἀφανῶν κληρονομία καὶ ὅ,τι ἐπὶ τῶν ἀφανῶν ἔχει ὁμοίαν ἀποφασίαν.

ρονόμοι του διανέμονται ἀνισομερῶς τὰς γαίας τῶν ἀνδρῶν κατόπιν τῶν τριῶν ἰσῶν ἡθελὲν ἰσομερῶς, ὥς δύναται νὰ ἐπικρατήσῃ τὰς γαίας του (α). Ἐνταῦθα ἐξερχόμεθα τῶν συνήθων κανόνων τῆς ἀρχαίας, ὅσοι συμφέρει εἰς τὸ Κράτος νὰ ἐκπράττῃ σκατιαῶς καὶ ἀνελιπῶς τοὺς ἐκ τῶν γαιῶν φόρους, ἐπαρμένως νὰ μὴ μόνον αἱ γαίαι αὐταὶ ἀκαλλιέργητοι ὥπως δὲ ἡ κατοχὴ τῶν γαιῶν τούτων παραγράφεται, ἀν αὐταὶ ἀνεν λόγου μόνον ἀκαλλιέργητοι ἐπὶ τρία ἔτη, οὕτως καὶ ἐνταῦθα τὸ δικαίωμα τοῦ ἀρχαίου μένει ἀλείριον μόνον ἐπὶ τρία ἔτη. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον τὸ δικαίωμα τοῦ ἀρχαίου δὲ ἀπόλλυται, ὅταν τὰς γαίας αὐτοῦ καλλιέργησῃ τρίτος ὡς ὡς ἰσομερῶς ἢ ὡς πλεονεξούσιος τοῦ ἀρχαίου.

Γ') Ὅταν ὁ πατὴρ ᾖ ἄσωτος καὶ σπάταλος, ὁ δικαστὴς τίθησιν εἰς ἀπαγόρευσιν τὸν πατέρα καὶ διορίζει ἐπίτροπον, ὅστις ἀναλαμβάνει τὸ καθῆκον νὰ φυλάττῃ καὶ διαχειρίζεται τὴν ἀτομικὴν τῶν ἀνελίκων περιουσίαν. Διότι, καθὰ λέγει τὸ *Tutorumque* ἐν τῇ κεφαλῇ περὶ τῶν πράξεων τοῦ ἐπίτροπου, «ὁ πατὴρ, οὗ τινας ἐπιτρέπεται ἡ ἀπαγόρευσις εἶναι ἄσωτος, δὲν ἔχει ἐξουσίαν (βυλαγέτουν) ἐπὶ τῆς περιουσίας, καὶ ὁ δικαστὴς δύναται νὰ ἀφαιρήσῃ ἀπὸ τοῦ πατρὸς τὴν διαχείρισιν τῆς τῶν ἀνελίκων περιουσίας καὶ θέσῃ αὐτὴν ἐν ταῖς χερσὶν ἐνθρώπου ἐμπνέοντος ἐμπιστοσύνης, καὶ τοῦτο μάλλον τῇ ἐνελικιότητι τῶν ἀνελίκων». Κατὰ τὸ *Testam. gen. 28*, τὸ βυλαγέτ τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ πάππου προτιμᾶται τοῦ δικαστοῦ ὅταν ὁμοῦς τὸ βυλαγέτ τοῦτο δὲν ᾖ ἐν

νατὸν νὰ ἐκπεσῇ ἐνικα θανάτου τοῦ πατρὸς ἢ ἀνικανότητος ἢ ἄσωτίας αὐτοῦ, τότε ἀρχεται ἐκασκούμενον τὸ βυλαγέτ τοῦ δικαστοῦ. Συμφέρειν πρὸς τοῦτο ὁ Ἀλῆ (ἰσῶς) διδάσκει (α), ὅτι, ζῶντος τοῦ πατρὸς καὶ ὄντος ἀρίστου τὴν διαγωγὴν, ὁ δικαστὴς δὲν δύναται νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον εἰς τὸ ἀνελικὸν τέκνον τοῦ πρὸς φύλαξιν καὶ διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἀνεξαρτήτως δὲ τοῦ πατρὸς, πᾶς ἄσωτος ὁφειλόμενος, τῇ αἰτήσῃ τῶν πιστωτῶν του δύναται νὰ κεραυθῇ ἐν καταστάσει ἀπαγορεύσεως, καὶ τότε ὁ δικαστὴς διορίζει ἐπίτροπον, ὅστις διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν τοῦ ἀπαγορευομένου (6).

Δ') Ὅταν ὁ ἐκλεγὴς ὑπὸ τοῦ τεθνεώτος ἐπίτροπος ἀπέλθῃ εἰς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ὁ δικαστὴς διορίζει καὶ ἕτερον ἐπίτροπον, ἐν προσθήσει εἰς τὸν ἤδη ὑπάρχοντα.

ε') Ὅταν εἰς ἓξ τῶν δύο ὑπὸ τοῦ τεθνεώτος ἐκλεγέντων ἐπίτροπων τελευτήσῃ μὴ ἐκλείξῃς ἐπίτροπον, ὁ δικαστὴς διορίζει ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον.

ς') Ὅταν ὁ ἐκλεγὴς παρὰ τοῦ τεθνεώτος ἐπίτροπος τελευτήσῃ μὴ ἐκλείξῃς ἐπίτροπον, δὲν εἶχε δὲ ἐκτελέσει τὰ κληροδοτήματα πρὸς ἐκτελέσει τῶν ὁποίων εἶχεν ἐκλεγῇ, ὁ δικαστὴς ἐκλέγει ἐπίτροπον πρὸς ἐκτελέσει τῶν κληροδοτημάτων, μὴ ἀναμνησμένων εἰς τοῦτο κατ' οὐδὲν τῶν κληρονόμων.

Εἰς τὰς ἀνωθι ἐκτεθείσας περιπτώσεις ὁ παρὰ τοῦ δικαστοῦ διοριζόμενος τῶν ἀνελίκων ἐπίτροπος εἶναι γενικός, ἔτσι ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐκλεγέντα

(α) Νόμος περὶ γαιῶν, ἀρθρ. 56, 57.

(α) P. 45 ἐν Κολοσσῇ.

(6) *De Ma. 222*, ἀρθρ. 258-260.

ἐπιτροπον, ἡ δὲ δικαιοδοσία αὐτοῦ ἐπικρατεῖται τίνα ἐκ ἀπάσης τῆς ὁρρανικῆς ἢ τῆς τοῦ ἀνέκτανου ἢ ἀφανοῦς περιουσίας (α). Περὶ τούτου ὁ Ἀλῆ ἐρέωντες ἐν ταῖς μετρικαῖς αὐτοῦ (σελ. 668) λέγει τὰ ἑξῆς: ذكّر نبي الآله لا أب له كان وصي الآلهي بركه وصي الأب إذا جده الآلهي وصياً عاماً في الأنواع كلها فله وصيا في نوع واحد كان وصياً في ذلك النوع الخاص بخلاق الآلهي. ἤτοι, α ὁ Σίμης-ουλ-αῖνι συλλέγων τὸ σύγγραμμα Ἑδῖπ-ουλ-Καδῆ ἀναφέρει, ὅτι, ὅταν διορίσῃ ὁ Ιεροδικὴς ἐπιτροπὸν τῷ ὁρρανῷ τῷ μὴ ἔχοντι πατέρα, ὁ οὕτως ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ διορίζων ἐπιτροπὸς ἐπέχει θέσιν ἐπιτρόπου ἐκλεγέντος παρὰ τοῦ πατρός, καὶ τοῦτο συμβαίνει ὅταν ὁ δικαστὴς δώρῃ τῷ ἐπιτροπὸν τοῦτον γενικὴν διὰ παντός εἶδους πρᾶξιν· ἐν δὲ εἴγῃ διορίσῃ αὐτόν δι' ἐνὸς εἶδους πρᾶξιν, τότε εἶναι ἐπιτροπὸς μόνον δι' ἐκεῖνο τὸ εἶδος ἀποκλειστικῶς, ἀντιθέτως πρὸς τὸν παρὰ τοῦ πατρός ἐκλεγόμενον ἐπιτροπὸν, ὅστις δὲν δύναται νὰ ᾔναι εἰδικὸς β.

Ἀλλ' ἐκτός τούτου ὁ δικαστὴς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πατέρα, δύναται νὰ διορίσῃ καὶ ἐπιτροπὸν *εἰδικόν* (*certae rei*), δι' ἐν μόνον πρᾶγμα τῆς περιουσίας τῶν ἀνελίκων ἢ διὰ μίαν μόνον πρᾶξιν οἷον πώλησιν, δίκην αὖ καθ'ἑξῆς· ὁ δικαστικὸς ἐπιτροπὸς εἶναι ἀπλῶς πληρεξούσιος τοῦ δικαστοῦ, οὗτος δὲ δύναται πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀνελίκων νὰ ἐπικρατῇ ἢ μὴ τὰ ὅρια τῆς πληρεξουσιότητος ταύτης, ἀναλόγως τῆς παρουσιαζομένης ἀνάγκης, συχνότατα δὲ πρὸς πλείονα ἐπιβλεψὼν τῶν ἐνεργειῶν

(α) Ὡς β. 78 τοῦ Bechtel ἐν Χουλσά.

τῆς ἐπιτροπῆς, διορίζει καὶ ἕκαστος ἐκ αὐτῶν (ط) λαμβανόμενος ἐκ τῶν συγγενῶν τῶν ἀνελίκων καὶ ἔχοντας τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβλέπωσι τὴν διαχείρισιν τοῦ ἐπιτρόπου, ἐν περιπτώσει δὲ ἀμελείας ἢ ἀπεχρήστου αὐτοῦ νὰ καθιστῶσι τοῦτο γνωστὸν εἰς τὸν δικαστὴν. Ἰδίᾳ δὲ ἐπιτροπὸς δικαστικὸς διὰ δίκην (خصومت وصي) διορίζεται, ὅταν ἡ προκαρμένη δίκη ἐκινήθῃ παρὰ τοῦ κυρίου ἐπιτρόπου, λέγοντος ὅτι ἔχει λαμβάνειν παρὰ τοῦ τεθνηῶτος ἢ διαδικουμένου ἄλλο τι δικαίωμα (α).

Ὅταν ὁ παρὰ τοῦ τεθνηῶτος ἐκλεγείς ἐπιτροπὸς κίνηται μὲν τὴν παρὰ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενην ἱκανότητα, δὲν εἶναι ὅμως ἱκανοὶ περὶ τὸ διευθύνειν τὰς ὑποθέσεις καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ἀνελίκων, τότε ὁ δικαστὴς σιθόμενος τὴν ἐκλογὴν τοῦ τεθνηῶτος δὲν παύει τὸν ἐκλεγέντα ἐπιτροπὸν, ἀλλὰ διορίζει καὶ ἕτερον ἐπιτροπὸν καλούμενον *ἄρρι βασῆ*, ἔστι πρόσθετος ἐπιτροπὸν, ἔχοντα ιδιότητα κυρίου ἐπιτρόπου, οὕτως δὲ συμβαδίζονται δύο δικαίωματα, τὸ τοῦ τεθνηῶτος τοῦ ἐκλέξει ἐπιτροπὸν καὶ τὸ τῶν ἀνελίκων, ἅτινα ἐνδιαφέρονται εἰς τὴν καλὴν διεύθυνσιν τῆς περιουσίας των. Ὅταν ὅμως ὁ δικαστὴς ἴδῃ ὅτι ὁ ἐκλεγείς ἐπιτροπὸς εἶναι παντάπασιν ἀνίκανος (ἀτζίζων ἄσολα), τότε παύει αὐτόν.

Εἶδομεν ἤδη ὅτι ἡ ἐπιτροπεία ἐν γένει εἶναι ἐνέργεια προκαρτική, καθισταμένη ὑποχρεωτικὴ εἰς τινὰς περιπτώσεις, ὁ δὲ χαρακτὴρ τῆς προκαρτικότητος ἐκδηλοῦται ἐν

(α) Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐν τῇ βωραϊκῇ δίκῃ διορίζεται πληρεξούσιος ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ ἀνταπροσωπεύων τὰ ἀνελικά. Ὡς Εἰσηγήσεων Βιβλ. Α', τίτλ. XXI, 3.

τοῖς ἰζήσ. Ὁ τε ἰκ δικθῆκης καὶ ὁ δικαστικός ἐπίτροπος δύνανται νὰ ἀρνηθῶσι τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθήκοντων τῆς ἐπιτροπείας, ὁ δὲ δικαστὴς δὲν δύναται τότε νὰ βιάσῃ αὐτοὺς (١٢٥) εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθήκοντων τούτων. Ἄρ' ἑτέρου ὅμως ὁ δικαστικός ἐπίτροπος δύναται, ἀποδεχόμενος τὴν ἐπιτροπείαν, νὰ ζητήσῃ μισθὸν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθήκοντων τούτων, τίτι δὲ ὁ δικαστὴς, μὴ ὑπάρχοντος ἄλλου τινὸς ταύρου καὶ εὐπολήπτου ἀνθρώπου, ὅστις ἤθελαν ἀναλαβεῖν τὴν ἐπιτροπείαν ἄνευ ἀμοιβῆς, δύναται νὰ ὀρίσῃ πῶσον τι ὡς ἀμοιβὴν τοῦ ἐπιτρόπου. Ὁ τοιοῦτος ἐπίτροπος, ὡν πληροῦσις τοῦ δικαστοῦ ἐπὶ μισθωματι, δὲν θὰ δικαιοῦται νὰ λάβῃ τὸ μίσθωμα, ἂν δὲν ἐκτελῇ τὰ τῆς ἐπιτροπείας καθήκοντα (α). Τότε ἡ σχέση τοῦ ἐπιτρόπου ὡς πρὸς τοῦτο μετὰ τῆς κληρονομίας ἀποτελεῖ συνάλλαγμα ἀρρεβαρίς, κατὰ τὸ ὅποιον, μὴ ἐκτελουμένης τῆς ὑποχρέωσιν τοῦ ἐπιτρόπου, ἐξαλείφεται καὶ ἡ πρὸς ἀμοιβὴν αὐτοῦ ὑποχρέωσις τῆς κληρονομίας. Συμφώνως πρὸς τοῦτο ὁ ἐπίτροπος δὲν δικαιοῦται νὰ λάβῃ ἀντιμισθίαν, ἂν πρὸ τοῦ διορισμοῦ τούτου δικαστικῶς εἶχεν ἐπὶ τίνε καφῶ ἐκτελέσει τὰ τῆς ἐπιτροπείας καθήκοντα (β), διότι ὡς τότε ἐνέργει προαιρετικῶς (١٢٦) καὶ οὐδὲν εἶχε μεταλαβῆσαι συμβόλαιον. Ὁ ἀπαξ ἀποδεχθεὶς τὴν δικαστικὴν ἐπιτροπείαν δύναται, συναινόντος πρὸς τοῦτο καὶ τοῦ δικαστοῦ, νὰ μεταβιβάσῃ αὐτὴν εἰς ἕτερον, ἐκδομένῃ πρὸς τοῦτο δικαστικῆς ἀποφάσεως· διότι ἡ ἐπιτροπεία ὡς

ἐντολὴ δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ παρὰ τοῦ ἐντολοδόχου τοῦ ἐπιτρόπου, ἂν δέχεται τοῦτο ὁ τὴν ἐντολὴν δοὺς δικαστὴς· αὗτος, μεταλαβὼν ἀνεγκλίως εἰς τοιαύτας μεταβολάς, δὲν δίδει συνήθως τὴν ἐπιτροπείαν εἰμὴ εἰς συγγενεὺς τῶν ἀνηλίκων ἄξιους ἐμπιστοσύνης καὶ εὐπολήπτους. Ἐπίσης ὁ δικαστικός ἐπίτροπος, καθὼς πληροῦσις, δύναται νὰ ἀναγγεῖλῃ τῷ δικαστῇ ὅτι παραιτεῖται τῆς ἐπιτροπείας, καὶ τότε ὁ δικαστὴς διορίζει ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον.

(α) Ὡς β. 112 τοῦ ١٢٥ καὶ Μετζάλλι ἄρθρ. 1467.

(β) Ὡς β. 70 τοῦ Ἀλῆ ἄρθρ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Διεύθυνσις τοῦ ἐπιτρόπου. — Ἐκπροσώπωνσις τῶν ἀνηλίκων ἢ ἀνικάνων καὶ διαχείρισις τῆς περιουσίας αὐτῶν.

Ἐκ τῶν προρρηθέντων ἐξάγεται, ὅτι ὁ ἐπιτροπὸς τῶν ἀνηλίκων εἶναι πάντοτε μὲν γενικός, ἀν' ἐξελέγη δὲ τελευταίας βουλήσεως τοῦ τεθνεώτος, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰδικός, ἐκλεγείς δικαστικῶς. Ἐκν ἔχει εἰδικός, ὅρῳσι νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀνατεθείσαν αὐτῷ ἐντολὴν, ὑπὸν ὡς πρὸς τοῦτο εἰς τὰς περὶ ἐντολῆς διατάξεις· ἐὰν δὲ ἦεν γενικός, ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ περιλαμβάνει ἀπασαν τὴν περιουσίαν τὴν καταλειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ τεθνεώτος καὶ τὴν παρὰ τῶν ἀνηλίκων διὰ δωρεᾶς ἢ ἑλλοι τινός τρόπου κατόπιν προσκτωμένην.

Ἡ ὑπὸ τοῦ τεθνεώτος καταλειφθεῖσα ἐν κυριότητι περιουσία καλεῖται *τερεκέ* (*res relicta*), δύνανται δὲ νὰ περιλάβῃ κινητὰ τε καὶ ἀκίνητα· κινητὰ μὲν, ὡς χρέματα, ἐμπορεύματα μετρούμενα ἢ σταθμιζόμενα, ἢ ἄλλα ἐμπορεύματα, ζῶα· ἀκίνητα δέ, ὡς οἰκίας ἢ γαίαις ἀπολύτου ιδιοκτησίας (α).

(α) Ἦεν ἐν Χουλασῇ σελ. 170 τὰς β. τοῦ Ἀλῆ ἐφ' ᾧ καὶ Ἀπερ. τοῦ Ἀκουρτσίου ἐν Δικαστ. Ἐρμην. τοῦ 1298, σελ. 1197.

Ὅταν μεταξὺ τῶν ὁρρηθῶν ὑπάρχῃσιν ἀνήλικα αἰτετικὰ ἀπόντα, ἢ ἐν γένει ἀνίκαντα, ἢ καταγραφὴ τοῦ τιμὰς εἶναι ἐπογγρωσική (α), ἐνεργεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ ἱεροδίκου τῇ αἰτήσει τοῦ ἐπιτρόπου. Ἡ καταγραφὴ αὕτη χρησιμεύει εἰς τὰς κατόπιν γενησομένης μεταξὺ κληρονόμων, κληροδόχων καὶ πιστωτῶν πράξεις καὶ εἰς τὴν ἐν γένει διαχείρισιν τοῦ ἐπιτρόπου, ἀλλὰ σῶμαμα εἶναι καὶ μέτρον λίαν σωστικὸν πρὸς προφύλαξιν τῆς τῶν ἀνηλίκων καὶ ἀνικάνων κληρονομικῆς μερίδος. Ἴνα δὲ ἡ καταγραφὴ αὕτη ἐκτελεῖται τακτικῶς καὶ ἐπιμελῶς, ὁ νόμος ὑπεχρεώσῃ τοὺς κατὰ τόπους πνευματικούς ἢ δημοτικούς ἀρχηγούς, ἱεράρχας, ἱερεῖς καὶ μουχτάρκας, νὰ εὐδοκίωσιν ἀμέσως τὴν ἐπιτοπίαν ἀρχὴν περὶ τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ ἀνηλίκων κληρονόμων, ἢ δὲ ἐνέργεια αὕτη ἱστάσθαι καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψὴν τῶν δημογεγοντιῶν, ἀνευ ὅρας εὐδοκίᾳς ποινικῆς διατάξεως ἐν περιπτώσει ἀμελείας ἢ μὴ εὐδοκίᾳς. Συχνάκις δὲ ἐνεκα τούτου αἱ περυσταὶ πολλῶν ἀνηλίκων δὲν καταγράφονται, πρὸς βλάβην αὐτῶν, διότι εὐδοκίᾳ εἰδῆσις ἰδῆθη εἰς τὰς ἀρμοδίους ἀρχάς.

Ἡ καταγραφὴ τῆς κληρονομίας ἀνηλίκων ἢ ἐνηλίκων γίνεται κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ὁ δικαστής, λαβὼν αἰτησιν γραπτὴν ἢ προφορικὴν καταγραφῆς περ' ἐπιτρόπου, ἐὰν ὑπάρχῃ τοιοῦτος, ἢ παρὰ κληρονόμου, ἢ εὐδοκίᾳς κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον περὶ ὑπάρξεως κληρονόμων ἀνηλίκων ἢ ἀπόντων, ἀποστέλλει ἐπιτοπίως τὸν γραφεὰ τοῦ (κλατίπ) μετὰ κλητῆρος (μουχζήρ)· ὁ γρα-

(α) Ἀρθρ. 1 Κανον. τῶν ὁρρηθ. ταρτίων ἐν Δουσιόρ, τ. I, σελ. 276.

φύς. ἂν ἦναι ἀνάγκη, σφραγίζει ἀμέσως τὴν περιουσίαν, κατόπιν δὲ προβαίνει εἰς τὴν καταγραφὴν, παραλαμβάνων ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἐκτιμητάς. Οὕτως συντάσσεται πρῶτον (διωτέρῃ κασσάμ) περιλαμβάνουσιν λεπτομερῶς τὰ ἐξῆς τὰ εἰς τὸν τερικὴ περιλαμβανόμενα πράγματα κινητὰ καὶ ἀκίνητα, τὴν ἀξίαν αὐτῶν, τὰς ἀπαιτήσεις τῆς κληρονομίας ἐπὶ τρίτων (ζιμίμι νάε), τὰ χρήα αὐτῆς, τὰ κληροδοτήματα, ἂν ὑπάρχωσι τοιαῦτα καὶ ὥς γνωστὰ, τὰς δαπάνας ταρῆς καὶ λοιπὰ ἐξοδα. Διὰ τὰ δειγμένα ἐπιμήσειας πράγματα ἐνεργεῖ διὰ δύο εὐσυνειδητῶν πραγματογνωμόνων. Ἡ πράξις αὕτη, ἐν ἣ γίνεται μὲν τὰ τοις ἐκτιμητοῦ καὶ τῶν μεριδίων, ἄλλα ἀνήκουσιν εἰς τοὺς κληρονόμους κατὰ τὸ κληρονομικὸν δίκαιον, ἔχει ὡς ἐξῆς. Τοῦ δαίνοιο ἀποθανόντος καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἀνεκούσης κατὰ τὸ μουσουλμανικὸν δίκαιον εἰς τὸν δαίνα καὶ δαίνα (ἰδὼ δαίνονται ὁ βαθμὸς τῆς συγγενείας) συντάσσεται αἰτήσι τοῦ δαίνοιο ἡ παροδοσις πράξεως, περιλαμβάνουσα τὴν καταγραφὴν τῆς κληρονομίας καὶ τὴν διανομὴν αὐτῆς κατόπιν πωλήσεως. Ἐπιτετα ἡ ἀπαριθμητικὴ τῶν πραγμάτων τῆς κληρονομίας, κινητῶν ἢ ἀκινήτων, ὡς προϊπομεν, μετὰ τῆς ἀξίας αὐτῶν, καὶ δαίνονται εἰς ποσὰ τί ἀνήκει εἰς ἕκαστον τῶν κληρονόμων ἀφοῦ ἀπαριθμῶσι τὰ ἐξοδα τῆς ταρῆς, τὰ χρήα τῆς κληρονομίας καὶ τὰ κληροδοτήματα, καὶ πᾶσα ἄλλη νόμιμος δαπάνη. Ἡ πράξις αὕτη συντάσσεται ὑπὸ τοῦ γραμματέως καὶ σφραγίζεται ὑπὸ τοῦ Καδῆ, ὅστις πρὸ τῆς σφραγίδος τὴν προτάσσει ἐνίοτε τὴν φράσιν *حرو عمره بالموال* (ἔγγραφε διὰ τοῦ ὑπαλλήλου).

Τούτου γενομένου, ἂν ὑπάρχωσιν ἐν τῷ τερικῇ πράγ-

ματα, ἂν ἡ αὐτονομία διανομὴ εἶναι ἀδύνατος ἢ ἐπιζήμιος, ὁ ἐπίτροπος προβαίνει, πάντοτε διὰ τοῦ δικαστικοῦ γραμματέως, εἰς τὴν διὰ δημοσίου πλειστηριασμοῦ πώλησιν αὐτῶν, τὸ δὲ προῖον συνεινούμενον μετὰ τῶν τυχόν ματητῶν τῆς κληρονομίας διανέμεται τότε μετὰ τῶν κληρονόμων (α). Ἐάν ἡ καταγραφὴ καὶ πωλήσις διαρκῶσιν ἐπὶ πολὺ, τὰ εὐρεθόντα καὶ εἰσπραττόμενα ποσὰ παραδίδονται προσωρινῶς εἰς τὸ ταμίον τῶν ὀφρανικῶν περιουσιῶν. Καὶ οἱ μὲν ἐνήλικες ἐκ τῶν κληρονόμων λαμβάνουσι τὰ ἀναλογούντα αὐτοῖς κληρονομικὰ μερίδια καὶ ὑπογράφοντες τὴν παραλαβὴν αὐτῶν ἐν τῷ πρακτικῷ τοῦ μεριδικοῦ ἐξορλοῦσιν· ὅσον δ' ἀφορᾷ τοῖς ἀνήλικας ἐκ τῶν κληρονόμων ἢ τοῖς ἀπόντας καὶ ἀνέκτους, ὁ μεριδικὸς παραδίδωσι τὰ μερίδια αὐτῶν εἰς τὸν ἐπίτροπον ἐπὶ τόκῳ καὶ λαμβάνει συνθήκας παρ' αὐτοῦ τρεῖς ἔγγνητας πρὸς ἀσφάλειαν. Πρὸς τοῦτο ἐνεργοῦνται αἱ ἐξῆς πράξεις: Διορίζεται παρὰ τοῦ μεριδικοῦ ἐπίτροπός τις τῶν ἀνηλίκων *ειδικός* (λιτζουλ ἰδανὴ βασῆ). Εἰς τὸν εἰδικὸν τοῦτον ἐπίτροπον ὁ κυρίως ἐπίτροπος τῶν ἀνηλίκων λαβὼν παρ' αὐτοῦ πρότερον τὰ μερίδια τῶν ἀνηλίκων, δίδωσιν ἔγγραφον ἀπόδειξιν, ὅτι ὀφείλει εἰς τὰ ἀνήλικα τὸ ποσόν, εἰς ὃ ἀνέρχονται τὰ μερίδια αὐτῶν, διὰ δὲ τὸ χρῆος τοῦτο παρέχει καὶ τρεῖς ἀξιοχρεῖους ἀλληλεγγύους ἔγγνητάς. Τὴν αὐτὴν πράξιν ὑπογράφουσιν ὁ τε κυρίως ἐπίτροπος καὶ οἱ ἔγγνηταὶ αὐτοῦ ἐν τῷ πρακτικῷ τοῦ δικαστηρίου. Τῶν προκαταρκτικῶν τούτων πράξεων γενομένων, ὁ κυρίως ἐπίτροπος μετὰ τοῦ εἰδικοῦ καὶ τῶν

(α) Ἄρθρ. 3 τοῦ Ν. περὶ ὀφρα. περιουσιῶν.

ἐγγνητῶν παρίστανται ἐνώπιον τοῦ ἱεροδίκου, τότε δὲ ἡ κυρίως ἐπίτροπος ὁμολογῇ, ὅτι ἔλαβε παρὰ τοῦ εἰκοσι ἐπιτρόπου τόσον ποσὸν ὡς δάνειον, ὅπερ ὀφείλει εἰς τὰ ἀνήλικα, οἱ δὲ ἐγγνηταὶ ποιῶσιν ἀνάλογον δόλωσιν περὶ τῆς ἐγγνησεως. Περὶ τούτων πάντων συντάσσεται πρὸς καταχωριζομένη ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ἱεροδίκου, ἀντίστοιχον δὲ ἐγγραφοῦν ἐκδίδεται παρ' αὐτοῦ καλούμενον *ισαὶ σενεδῆ*, ἥτοι ἐγγραφοῦν περὶ δανείου (α).

Οὕτως ὁ ἐπίτροπος παραλαμβάνει τὰ κληρονομικὰ μερίδια τῶν ἀνηλίκων καὶ ἀρχεται τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἀρίστως θέλει δαπανᾶσθαι πρὸς διατροφήν τῶν ἀνηλίκων, δίδει ἵνα λάβῃ παρὰ τοῦ ἱεροδίκου ἄδεια νὰ δαπανᾷ πρὸς τὴν διατροφήν ταύτην ποσὸν τι ὁρισμένον. Πρὸς τοῦτο τῇ αἰτήσει τοῦ ἐπιτρόπου ὁ ἱεροδίκης ἐκτιμᾷ πόσον δίδει κατὰ μῆνα νὰ δαπανᾷται πρὸς διατροφήν ἑκάστου ἀνηλίκου ἐκ τῆς περιουσίας αὐτῶν καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ δανειζέται πρὸς τοῦτο ὁ ἐπίτροπος. Περὶ τούτων συντάσσεται τὸ σχετικὸν πρακτικόν καὶ ἐκδίδεται παρὰ τοῦ ἱεροδίκου ἐγγραφοῦν καλούμενον *ναφασκᾶ σενεδῆ*, ἥτοι ἐγγραφοῦν διατροφῆς παραδιδόμενον τῷ ἐπιτρόπῳ. Ἄν κατόπιν τούτου αἱ πρὸς διατροφήν γινόμεναι δαπάναι δὲν ὑπερβαίνωσι τὸ ποσὸν τὸ διὰ τοῦ ἐγγράφου τούτου ὀριζόμενον, ὁ ἐπίτροπος εὐρίσκεται ἐν τῇ κανονικότητι καὶ οὐδεμίαν ὑπόχρευσιν εἶθιεν ἂν ὅμως τοιοῦτον ἐγγραφοῦν δὲν ἐλήφθη, εἶναι δυνατόν

(α) Ἄν τὰ μερίδια τῶν ἀνηλίκων δὲν παραδοθῶσιν αὐτῷ εἰς τὴν ἐπίτροπον ἐπὶ τότῃ, κατατίθενται ἐν τῇ ὁρμηκῇ ταμείᾳ, ἐνταῦθεν δὲ δανειζομένη εἰς βούλησιν ἐπὶ ἐντολῇ ἢ ἐγγηφῇ καὶ ἐντέλλεται (Ἰβὶδ Δανουβίου, I, σ. 272).

αἱ γινόμεναι δαπάναι νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ὑπέρογκοι, καὶ τότε ὁ ἐπίτροπος καθίσταται ὀφειλὴς πρὸς τὰ ἀνήλικα.

Ἐξοδα τῆς καταγραφῆς εἶναι τὰ ἑξῆς: γρ. 2 1/2 ἐπὶ τοῖς ἐκατὸν ὡς δικαίωμα καταγραφῆς, καὶ γρ. 1 1/2 ἐπὶ τοῖς χιλίοις ὡς γραφικά. Τὰ δικαιώματα ταῦτα λαμβάνονται οὐχὶ ἐπὶ τῆς ὀλικῆς ἀξίας τῆς κληρονομίας, ἀλλ' ἀπὸς ἐξ αὐτῆς ἀφαιρηθῶσι πάντα τὰ ἑξοδα τῆς ταφῆς, τὰ χρεὶ καὶ τὰ κληροδοτήματα· ἔκκ' δὲ, τῶν κληρονόμων ὄντων ἀνηλίκων, εἰς ἣ τινὲς μόνον ἐξ αὐτῶν ἐζητήσαν τὴν καταγραφὴν, δὲν λαμβάνονται δικαιώματα καταγραφῆς εἰμὴ ἐπὶ τοῦ μεριδίου τοῦ αἰτήσαντος (α). Δύνανται καὶ οἱ κληρονόμοι νὰ προβῶσιν εἰς πώλησιν τοῦ ταμείου, ἀλλὰ τοῦτο γίνεται ὅταν ὁ ἐπίτροπος εἶναι ἀπὸν καὶ ἀπὸς λάβωσιν ἐπὶ τούτῳ δικαστικὴν ἄδειαν· ὁ δικαστής, ἔλασθ' ὅτε τὴν γενικὴν προστασίαν καὶ ἐμπιστίαν τοῦ, δίδει πληρῆζουσιότητα εἰς τοὺς κληρονόμους πρὸς πώλησιν· ἄλλως οἱ τελευταῖοι οὗτοι θὰ ἐκωλύοντο νομίμως τῆς πωλήσεως ἵνα καὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἐπιτρόπου (β).

Ὁ ἱεροδίκης εἶναι ἀρμόδιος διὰ τε τὴν σφράγισιν, καταγραφὴν καὶ διανομὴν τῶν ἐξ ἀδιαθέτου μουσουλμανικῶν καὶ χριστιανικῶν κληρονομιῶν, ὡς καὶ διὰ πᾶσαν ἐν γένει δικὴν ἀφορῶσαν τὴν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίαν Μουσουλμάνων τε καὶ Χριστιανῶν Ὁθωμανῶν ὑπακόων, ἐπίσης δὲ εἶναι ἀρμόδιος καὶ διὰ πᾶσαν δικὴν προερχομένην

(α) Ἦναι καὶ Βελγικὴν ἐγκύκλιον τῆς 7 Σεπτεμβρίου 1278 ἐν Δανουβίῳ, τ. I, σελ. 298.

(β) Ἦναι *Ἰβὶδ* τ. 2, σ. 257.

ἐκ κληροδοτημάτων τῶν Μουσουλμάνων (α). Προκειμένου ὁμοίως περὶ κληρονομίας Χριστιανῶν ὀρθοδόξων ὑπαίτιον Ὀθωμανῶν πηγαζούσης ἐκ διαθήκης, ἐφαρμόσται αἱ τι προηγούμεναι τῶν Πατριαρχικῶν κανονισμῶν διατάξεις καὶ αἱ τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Ἰανουαρίου 1306 Βαζυρικῆς ἐγκυκλίου (6), καθ' ἃς ἀρμόδια εἶναι τὰ ἐκκλησιαστικά τῶν ὀρθοδόξων δικαστήρια ἐπὶ πάσαις δίκαις ἀφορώσας τὸ κύρος ἢ μὴ τῆς διαθήκης, ἢ τὰς ἐκ διαθήκης ἐν γίνεαι προερχομένας διαφοράς, ὡς τὰς περὶ ἐγκαταστάσεως κληρονόμου, τὰς περὶ κληροδοτημάτων καὶ καθιεζῆς.

Εἶδομεν ὅτι ὁ ἐπίτροπος εἶναι καὶ ἐκτελεστής τῶν κληροδοτημάτων τοῦ τεθνεώτος· ὡς πρὸς τοῦτο διάφοροι περιπτώσεις δυνατόν νὰ παρουσιασθῶσι, συνοψίζομεν δι' αὐτάς ὡς ἑξῆς. Ὅπως παρατηρήθη καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐπιτρόπου, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ νόμος ἐπιδικάζει τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῆς θελήσεως τοῦ διαθέτου· οὕτως ἔστιν ὁ τεθνεὺς εἶπε « λάβε τὸ 1/3 τῆς περιουσίας μου καὶ ποιήσουν αὐτοῦ οἶκον βούλῃσαι χρῆσιν », ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ τὸ οἰκαιοποιηθῇ, διότι διὰ τῆς τελευταίας φράσεως ὁ τεθνεὺς ἀπέλυσεν τὸν ἐπίτροπον τῶν κληροδόχων. Ἡ αὐτὴ αὐστηρότης περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θελήσεως τοῦ διαθέτου περὶκαταίνεται καὶ εἰς τὸ ἑξῆς παράδειγμα· ὁ διαθέτης ἔχει διορίσει ἐπίτροπον ἐντολὴν ἔχοντα α', νὰ ποιήσῃ ἐξοδα πρὸς ταφὴν καὶ κηδεῖαν, καὶ β', τὸ

(α) Τῆς ἀρ. 1 τοῦ Ν. περὶ ταμείων ἀνυλίστων καὶ ἀνυλίστων τῆς 17 Μαρτίου 1304 περὶ ἀρμοδιότητος τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων.

(6) Τῆς Δικαστικῆς Ἐγκυκλίου τῆς 2 Νοεμβρίου 1306.

ὑπόλοιπον νὰ δώσῃ εἰς ἀγαθοεργήματα (وجوه الخير)· ὁ ἐπίτροπος τότε εἰς τὰ ἀγαθοεργήματα δὲν δύναται νὰ περιλάβῃ καὶ τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του· ἐὰν δὲ τὸ ὑπόλοιπον ἢ μέρος τοῦ κληροδοτήματος δαπανήσῃ δι' ἴδιον ἑαυτὸν, εὐθύνεται (α). Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου στηρίζεται καὶ τὸ ἑξῆς· ὁ διαθέτης εἶχεν ἐκλέξει ἐπίτροπον ὅπως παραλάβῃ τὸ 1/3 τῆς περιουσίας του καὶ διανείμῃ αὐτὸ τοῖς πτωχοῖς· οἱ κληρονόμοι ἀνεῖ τῆς μεσελαβήσεως τοῦ ἐπιτρόπου δύνανται τὸ 1/3 τῆς περιουσίας· ὁ ἐπίτροπος δύναται νὰ θεωρήσῃ τὸ κληροδοτήμα ὡς μὴ ἐκτελεσθὲν καὶ λαβὼν ἕτερον 1/3 τῆς περιουσίας τοῦ τεθνεώτος νὰ διανείμῃ αὐτὸ τοῖς πτωχοῖς, ἢ γινομένη παρὰ τῶν κληρονόμων ἐκτέλεσις θεωρεῖται ὡς μὴ γινομένη, διότι ἡ ἐκτέλεσις αὕτη ἀνήκει ἀποκλειστικῶς τῷ ἐπιτρόπῳ (6).

Μετὰ τὴν πληρωμὴν τῶν χρεῶν τοῦ τεθνεώτος, ἡ ὑπολειπόμενα περιουσία ἀνήκει ἐξ ἀδικνημήτου εἰς τοὺς δύο τελευταίους δικαιούχους, ἥτοι τοὺς κληροδόχους καὶ τοὺς κληρονόμους, ἡ δὲ πράξις δι' ἧς τίθεται τέρμα εἰς τὸ ἀδικνημέκτον (ιστιράκ) καὶ ὀρίζονται τὰ μερίδια τὰ ἀνήκοντα εἰς τοὺς δύο τούτους δικαιούχους καλεῖται διανομή (κισμέτ).

Ἡ διανομή αὕτη γίνεται συνήθως μεταξὺ παρόντων, ἥτοι ὅταν εἶναι παρόντες ἐν τῇ διανομῇ κληροδοχοὶ τε καὶ κληρονόμοι. Ἐννοεῖται ὅτι τοὺς κληρονόμους ἀνυλίστως ὄντας ἀντιπροσωπεύει ὁ ἐπίτροπος, ἡ δὲ διανομή εἶναι ἔγκυρος γινομένη ἐν ἀπυθείᾳ τῶν κληρονόμων του-

(α) Τῆς ἀρ. 11 τοῦ Ἀδικογραφίου.

(6) Τῆς ἀρ. 24 τοῦ Ν. 1306.

ναντίον ἢ διανομῇ εἶναι ἄκυρος ὅταν γείνη ἐν ἀπουσίᾳ τῶν κληροδόχων. Ἰδῶμεν τὴν πρώτην περίπτωσιν καθ' ἣν οἱ κληρονόμοι εἶναι ἀπόντες. Ἀποθανόντι τις ἀρᾷ κληρονόμους εὐρισκομένους μακρὰν τοῦ τόπου ἔνθα ἐνηύγη ἡ κληρονομία ἤτοι ἀπόντες, συγγενέως δὲ ὁ τεθνήσκων ἐξέλεξεν ἐπίτροπον καὶ ἐποίησεν κληροδοτήματα. Τότε ὁ ἐπίτροπος δύναται νὰ διανεῖμῃ τὴν περιουσίαν τοῦ τεθνήσκοντος μεταξὺ τῶν ἀπόντων κληρονόμων καὶ κληροδόχων, μετὰ δὲ τὴν διανομὴν ταύτην λαμβάνει καὶ φυλάττει τὰς μερίδας τῶν κληρονόμων. Τὰ ἀραβικὰ κείμενα ἐξηγοῦσι τὸ ἔγκυρον τῆς τοιαύτης διανομῆς ὡς ἐξῆς· ὁ κληρονόμος ὡς καὶ ὁ ἐπίτροπος ἐπείχουσι θέσει τοῦ τεθνήσκοντος, ἐπεινῶς τοῦ ἐνὸς ἀπόντος ὁ ἕτερος ἐνεργεῖ ἐν τῇ θέσει τοῦ ἀπόντος καὶ χάριν αὐτοῦ, ἡ δὲ οὕτως γινόμενη διανομὴ εἶναι ἔγκυρος. Τὸ ἔγκυρον τῆς τοιαύτης διανομῆς φαίνεται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἂν μετὰ τὴν διανομὴν ἡ μερίς τῶν κληρονόμων ἤθελεν ἀπολεσθῆ, οὗτοι δὲν δικαιούνται νὰ ἔχωσι ἀναγωγὴν ἐναντίον τῶν κληροδόχων, ὅπως μετέσταντες τὰ κληροδοτήματα λάβωσι τι πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἀπολεσθέντος. Διότι μετὰ τὴν διανομὴν οὗτος ἔγκυρον, ἡ μερίς τῶν κληρονόμων καθίσταται ἀπαικτιστὴ αὐτῶν ἰδιοκτησία καὶ ἐπομένως ἡ ἀπώλεια αὐτῆς βαρύνει αὐτοὺς τοὺς κληρονόμους ἢτοι τοὺς ἰδιοκτῆτας.

Δύναται ὅμως νὰ γείνη καὶ διανομὴ ἀντιθέτως τῇ προηγουμένῃ, δηλαδή οἱ κληροδοχοὶ νὰ ἦναι ἀπόντες, καὶ ὁ ἐπίτροπος, παρόντων τῶν κληρονόμων, νὰ ἐνεργήσῃ ὅπως γείνη ἡ διανομὴ. Ἡ τοιαύτη διανομὴ, ὡς προείπαμεν, εἶναι ἄκυρος· οἱ κληροδοχοὶ δὲν εἶναι οὕτω θεωρούμενοι ὑπὸ πᾶσιν ἰσοφύει διαδοχοὶ καὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ τε-

θνήσκοντος, γίνονται δὲ κύριοι τῶν κληροδοτηθέντων πραγμάτων διὰ νέας τινὲς αἰτίας (سبب جديد), ἥτις εἶναι τὸ κληροδοτήμα, ὃ δὲ ἐπίτροπος, ὅστις ἀντιπροσωπεύει ἐν τῇ διανομῇ τὸν τεθνήσκοντα, δὲν δύναται ἐπομένως νὰ ἀντιπροσωπεύῃ καὶ τοὺς κληροδόχους· ὥστε ὁ ἐπίτροπος ὡς ἐνεργῶν μόνος τὴν διανομὴν καὶ ἀντιπροσωπεύων ἐν αὐτῇ μέρος μόνον τοῦ ἀδικνητήτου πράγματος, ποιεῖ κατ' ἀνάγκην διανομὴν ἄκυρον (α). Ἀλλ' ἐκτός τούτου ἐν τῇ τοιαύτῃ διανομῇ δὲν πληροῦται καὶ ἕτερος ὅρος, ἤτοι ἡ συγκατάθεσις τῶν συνδικτητῶν πρὸς διανομὴν· ἡ διανομὴ αὕτη γίνεται οἰκιοθελῶς καὶ οὐχὶ δικαστικῶς, ἐπομένως ἀπαντεῖ οἱ ἰνδικαρερόμενοι ἢ οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν, εἴων ὁ ἐπίτροπος καὶ οἱ κληροδοχοὶ, δέον νὰ παρέχωσι τὴν πρὸς τοῦτο συγκατάθεσιν των (β), ταύτην δὲ δὲν παρέχον οἱ κληροδοχοὶ ὡς μὴ ἀντιπροσωπευθέντες. Ἐνεκα τοῦ ἄκυρου τῆς τοιαύτης διανομῆς, ἂν μετὰ ταύτην ἡ μερίς τῶν κληροδόχων ἤθελεν ἀπολεσθῆ, οὗτοι ἔχουσι ἀναγωγὴν κατὰ τῶν κληρονόμων μέχρι τοῦ $\frac{1}{3}$ τῆς ὑπολειψθείσης περιουσίας. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, τῆς προηγουμένης διανομῆς θεωρουμένης ὡς μὴ γινομένης, τὸ ἀπολεσθὲν πρᾶγμα βαρύνει ἅπασαν τὴν κληρονομίαν, πάντας δὲ τὸ ὑπόλοιπον μένει ἀδικνητήτον μεταξὺ τῶν κληρονόμων καὶ τῶν κληροδόχων, ἐπομένως οἱ τελευταῖοι οὗτοι συντρέχουσι μέχρι τοῦ τρίτου. Ἀλλ' ὑποθέσωμεν ὅτι, τῶν κληροδόχων ἀπόντων, ἡ διανομὴ γίνεται οὐχὶ διὰ τοῦ ἐπιτρόπου οἰκιοθελῶς καὶ ἰδιωτικῶς, ἀλλ' ἐπισή-

(α) Ὡς ἐστὶν 1125 τοῦ Μουζιλλά.

(β) Ὡς ἐστὶν 1128 τοῦ Μουζιλλά.

μὴν διὰ τοῦ τιμήματος, εἰσέρχεται εἰς τὴν κληρονομίαν, οἱ δανεισταὶ οὐδόλως ζημιούνται καὶ οὕτω φυλάττεται τὸ ἰσχυρὸν τῆς τοιαύτης πωλήσεως· ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἐν περιπτώσει ἀπαγορεύσεως τοῦ τεθνήσκοντος λόγῳ πτωχεύσεως τῆς κληρονομίας. Τότε, ἐὰν οἱ κληρονόμοι δὲν προτιμῶσι νὰ πληρώσωσιν ἐξ ἰδίων τὰ ὑπάρχοντα χρεῖα, οἱ δανεισταὶ τῆς κληρονομίας δύνανται νὰ ζητήσωσι καὶ ἐπιτύχωσι τὴν ἀκύρωσιν τῶν γεννημένων πωλήσεων, διότι αὐταὶ βλάπτουσι τὰ συμφέροντα αὐτῶν, τὰ δὲ πωληθέντα πράγματα, ἐπανερχόμενα αὐτοῖς εἰς τὴν κληρονομίαν, πιθανὸν νὰ ἔχωσι μείζονα ἀξίαν, καὶ οὕτω οἱ δανεισταὶ νὰ ὑποστῶσι σμικροτέραν ζημίαν (α).

Ὁ ἐπίτροπος πωλεῖ πρᾶγμα τι τῆς περιουσίας τοῦ τεθνήσκοντος, τὸ δὲ ἀντίτιμον αὐτοῦ δίδωσι τοῖς πτωχεύει πρὸς ἐκτέλεσιν κληροδοτήματος, κατόπιν ὅμως τὸ πωληθέν πρᾶγμα διαδικάζεται καὶ ἐκνιάζεται παρὰ τρίτου. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ζημιωθήσεται ἄρα γε ὁ ἀγοραστής; Οὐχί. Ὁ ἐπίτροπος εἶναι τότε ὑπεύθυνος ἀπέναντι τοῦ ἀγοραστοῦ, διότι ὁ τελευταῖος οὕτως συγκατατίθη νὰ δώσῃ τὸ τίμημα ἐπὶ τῇ σκοπῇ τοῦ κατέχειν τὸ πωληθέν πρᾶγμα. Τοῦτου ὅμως διαδικαζθέντος, ὁ ἐπίτροπος εὐρίσκεται ἐκ τῶν ὑστέρων κατέχειν τὸ τίμημα ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ἀγοραστοῦ — οἱ Ῥωμαῖοι νομοδιδάσκαλοι ἤθελον εἶπαι ἄνευ νομίμου αἰτίας (sine causa) — καὶ ἱπομένως ὀφείλει νὰ ἐπιστρέφῃ αὐτὸ. Ἀφοῦ δὲ ὁ ἐπίτροπος ἐπιστρέφῃ εἰς τὸν ἀγοραστὴν τὸ ἰσότιμον τοῦ πωληθέντος πράγματος, ἔχει δικαίωμα ἀνα-

(α) Ἡ καὶ «Κληρονομία» Γ. Τσίπου, σελ. 14-15.

γαγῆς κατὰ τοῦ τετρακί, ἢ δὲ ἀναγωγὴ ἐπιτρέπεται ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, διότι διὰ τῆς πωλήσεως ἐνέργει πρὸς ἐκτέλεσιν κληροδοτήματος, ἥτοι πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ τετρακί, κατὰ γνησὴν δὲ ἀρχὴν τοῦ μουσουλμανικοῦ δικαίου, ὅταν τις ἐνεργῇ πρὸς τὸ συμφέρον τινός, ἔχει ἀναγωγὴν διὰ τὰς ζημίας τὰς προκύψασας ἐκ τῆς ἐνεργείας ταύτης· οὕτως ὁ ἐντολοδόχος ἔχει ἀναγωγὴν κατὰ τοῦ ἐντολίου τοῦ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς. (Mansur Akhmed)

Ταῦτα ὄντων ἀφορᾷ τὴν κινητὴν περιουσίαν τῶν ἀνηλίκων. Ἐξετάσωμεν τὴν πώλησιν τῆς ἀκινήτου περιουσίας (imme) αὐτῶν. Ἐδῶ ἐφαρμόζεται ἡ ἀληθὴς ἰδέα τῆς ἐπιτροπείας, ἥτις εἶναι ἡ φύλαξις καὶ, εἰ δυνατόν, ἡ ἐπαύξησις τῆς περιουσίας τῶν ἀνηλίκων. Ἐκ τῆς ἰδέας ταύτης ὁ νόμος ὁρμώμενος δὲν ἐπιτρέπει τὴν πώλησιν τῶν ἀκινήτων εἰμὴ ἐν ὁρισμένῃς καὶ ἐκτάκτοις περιπτώσεσιν. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη τῆς πωλήσεως, παρὰ Μουσουλμάνους, δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ ἀκίνητον εἶναι ἡ μόνη καὶ ἀληθὴς περιουσία, καὶ ἱπομένως φυλακτέα, καὶ ὅτι τὰ κινητὰ εἶναι res vilis, ὅπως τοῦτο βλέπομεν ἐν ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ παρὰ Ῥωμαίους, ἀλλὰ διότι, καθὰ λέγουσιν οἱ Μουσουλμάνοι νομοδιδάσκαλοι, τὰ ἀκίνητα εἶναι περιουσία ἀσφαλὴς, φυλασσόμενα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ (μουχασσίνων βενέρεσι) καὶ ἱπομένως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ πωληθῶσιν ὅπως φυλαχθῇ τὸ τίμημα αὐτῶν. Προτιμᾶται οὕτως ἡ διατήρησις τῆς ἀκινήτου περιουσίας, διότι τοῦτο εἶναι καὶ τὸ συμφερότερον διὰ τὰ ἀνήλικα. Ὁ νόμος ἀποτρέφει τὴν πώλησιν τῶν ἀκινήτων, διότι εὐρίσκει ἐν αὐτοῖς ἀσφάλειαν καὶ ὀφέλειαν· ὅταν ὅμως τὰ προτιμήματα ταῦτα ἐλλείπωσιν, ἢ, ὅπερ ταῦτό, ὅταν παρου-

σιασθῇ ἔκτακτος ἀνάγκη ἢ ἔκτακτος ὠφέλεια, τότε ἐπιτρέπεται ἡ πώλησις τῆς ἀκινήτου περιουσίας τῶν ἀνελίκων. Ἴδού δι' ποίαι εἶναι αἱ περιπτώσεις αὗται.

1^{ον} Ὄταν ὁ τιθινῶς ἀρῇαι χρεῖ, τὰ ὅποια δὲν δύνανται ἄλλως νὰ πληρωθῶσιν ἐμὰ διὰ τῆς πωλήσεως τῶν ἀκινήτων, τότε ὁ δικαστὴς τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἐπιτρόπου ἐκδίδωσιν ἀπόφασιν ἐπιτρέπουσαν τὴν πώλησιν, αὕτη δὲ γίνεται διὰ τῆς τρεχούσης τιμῆς (σεμένι μισλ) ἢ καὶ ἀνωτέρως (α).

2^{ον} Ὄταν πρόκειται νὰ πωληθῇ τὸ ἀκίνητον εἰς τὸ διπλοῦν (ζίφουν) τῆς ἀξίας του· ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καὶ ὁ ἐπίτροπος δύναται νὰ γείνη ἀγοραστὴς.

3^{ον} Πρὸς ἐπίτευξιν διατροφῆς τῶν ἀνελίκων (ζαριν-ρέτι ναφακᾶ), ὅταν ταῦτα δὲν ἔχωσιν ἄλλην περιουσίαν· τότε ἐπιτρέπεται ἡ πώλησις, ἐκδιδομένης πρὸς τοῦτο δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἡ δὲ ὑπαρξίς τῆς ἀποφάσεως εἶναι πάντοτε ἀναγκαία, ἄλλως ἡ πώλησις εἶναι πάλιν ἄκυρος, ὡς φαίνεται ἐν σελ. 314-316 τοῦ συγγράμματος Τζαμιουλ-ιτζαρετίν διὰ τῶν βητρῶν τοῦ Ἀβδουρραχμὰ καὶ Γεαχγιά ἐφένδη.

4^{ον} Πρὸς ἐκτέλεσιν ἀρίστου κληροδοτήματος (βασιγζίτουν μουρσελέτουν) δηλαδὴ κληροδοτήματος μὴ περιζομένου εἰς ποσοστὸν, ὡς τὸ 1/3 ἢ τὸ 1/4 τῆς περιουσίας.

5^{ον} Ὄταν τὰ ἔξοδα τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς διατήρησιν τῶν ἀκινήτων, ἐν οἷς περιλαμβάνονται καὶ οἱ φόροι, εἶναι ἀνώτερα τῶν προσόδων τῶν κτημάτων τούτων.

6^{ον} Ὄταν, προκειμένου περὶ κτημάτων ἔχοντων οἰκοδομήν, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἐπαπειλεῖται φυσικῶς ἡ πτώσις ἢ ἡ ἐξαφάνισις τῶν οἰκοδομῶν.

Αἱ ἐξ αὐτῆς περιπτώσεως ἀποτελοῦσι τὰς ἐξ εὐλόγους αἰτίας (ἄζᾶρι σιτᾶ), μόνον δι' ἐκάστην τῶν ὁποίων ὁ ἐπίτροπος δύναται, λαμβάνων πάντοτε πρότερον τὴν ἐπὶ τούτῳ δικαστικὴν ἀδελαν, νὰ πωλήσῃ τὴν ἀκίνητον περιουσίαν τῶν ἀνελίκων, ἄλλως ἡ πώλησις εἶναι ἄκυρος. Ἡ θεωρία αὕτη εἶναι μεταγενεστέρᾳ· πρὸ αὐτῆς ἐπιτρέπεται ἄνευ ὅρου τινός ἡ περιορισμοῦ ἡ πώλησις τῶν ἀκινήτων τούτων, ἥρκει μόνον, καθὰ λήγει τὸ Ἐδὲπ-ουλ-βασκγιά, ἡ πώλησις αὕτη νὰ ᾔτο ὠφέλιμος εἰς τὰ ἀνήλικα (α).

Οἱ ἀνωτέρω περιορισμοὶ καὶ ἐξαίρεσις ἰσχύουσιν εἰς πᾶν εἶδος ἀκινήτου κτήματος, οἷον μουλκίου ἢ βακουρικοῦ. Προκειμένου ἔμως περὶ ἀκινήτων βακουρικών, ἡ μία ἐκ τῶν βεβησῶν ἐξαίρεσεων δὲν ἐφαρμόζεται, τουτίστι ταῦτα δὲν δύνανται νὰ πωληθῶσι δικαστικῶς πρὸς ἀπότασιν χρεῶν τῆς κληρονομίας, ἂν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ κατόχου αὐτῶν δὲν εἶχον ἐνεχυριασθῇ, ἡ δὲ διαφορὰ αὕτη προκύπτει ἐκ τῆς φύσεως τῶν βακουρικών κτημάτων, διότι τούτων ἡ κυριότης, ὡς εἶδομεν καὶ ἀνωτέρω, ἀνήκει εἰς τὸ βακυρίον, μόνον δὲ ἡ χρῆσις χορηγείται εἰς τοὺς κατόχους αὐτῶν, οἵτινες συνεπῶς ἔχουσι χαρακτῆρα ἐκμισθωτῶν ἐπὶ ἄλλοτρίων κτημάτων· τὸ δὲ ἐκμισθωθὲν κτήμα, ὡς μὴ ἀνήκειν κυρίως εἰς τὸν ἐνοικιαστήν, δὲν δύ-

(α) Ἡ β. 19 τοῦ Ἰβν Νιτζῆ ἐν Χουλαᾶ.

(α) إذا كان مع غير النعم
* إذا كان مع غير النعم (فإنه من غير النعم)

ναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς ἀσφάλεια τῶν χρημῶν αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ λεκτικόν καὶ περὶ τῶν δημοσίων γκαρὼν (α).^α

Ὁ ἐπίτροπος ἔχων τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τῶν ἀνηλίκων καὶ ἐκπροσωπῶν αὐτὰ εἰς πᾶσαν νομικὴν πράξιν, δύναται, κατὰ γενικὴν ἀρχήν, νὰ πράξῃ ἐν τῇ διαχείρισί τούτῃ πᾶν ὅ,τι εἶναι ὠφελίμων τοῖς ἀνηλίκους (β). Συνεπῶς πρὸς τοῦτο ὁ ἐπίτροπος δύναται, συμμορφούμενος πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ περὶ ὀρφανῶν κτημάτων νόμου, νὰ φυλάττῃ παρ' ἑαυτοῦ ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον φυλάξεως, νὰ λαμβάνῃ μέρος διὰ τῆς ὀρφανικῆς περιουσίας εἰς ἑταιρίαν, ἐξ ἧς τὰ κέρδη θὰ ἀνήκωσι τοῖς ἀνηλίκους, νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ἐνοίκιον ξένον κτῆμα χάριν τῶν ἀνηλίκων, καὶ νὰ ἐνοικιάζῃ εἰς τρίτον κτῆμα ὑπονοδῆσται τῆς ὀρφανικῆς περιουσίας. Δυσίκοτος δὲ οὕτω κτήματος τινος τῶν ὀρφανῶν ὑπ' ἐνοίκιον, τὰ ὀρφανὰ κατόπισιν ἐπιλικιωθέντα δὲν δύνανται νὰ λύσωσι τὴν παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου γενομένην μίσθωσιν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀνηλικιότητος αὐτῶν, ἂν ὁ χρόνος, δι' ὃν ἡ μίσθωσις ἐγένετο, δὲν ἔληξεν εἰσέτι (γ). ἡ μίσθωσις δηλονότι αὕτη εἶναι διὰ τὰ ὀρφανὰ ὑποχρεωτικὴ, καὶ πρέπει ταῦτα νὰ περιμένωσι τὴν λήξιν τῆς μίσθωσεως, ἐκτός ἂν ὑπάρχωσιν ἄλλαι αἰτίαι ἀκυρώσεως. Ἀντιθέτως πρὸς ἄλλας νομοθεσίας (δ) ὁ Ὁθωμανικὸς νόμος δὲν ἐθῆκε περιορισμὸν τινα ὡς πρὸς τὸν χρόνον, δι' ὃν ὁ ἐπίτροπος δύναται νὰ μισθώσῃ τὰ

(α) Ἦν ἀρθρ. 2 τοῦ Νόμου τῆς 23 Ὑμαζῆν 1286 (1869).

(β) Τὸ Ἑδίκ-ουλ-βουαγῆ λέγει «كل ما كان خير لليتيم».

(γ) Ἦν β. 32 τοῦ Ἦνι Νουῦν ἐν τῷ Χουλαῶ.

(δ) Ἦν Γαλλ. ἀστ. κώδικας, ἀρθρ. 1718, 1429 καὶ 1430 καὶ τὸν περὶ ἐπιτροπείας Ἑλλήν. νόμον, ἀρθρ. 70.

τῶν ἀνηλίκων ἀκίνητα. Κατὰ τὸ ἀρθρὸν 7 τοῦ περὶ μισθώσεως τῶν ἀκινήτων νόμου τῆς 5 Ἀπριλίου 1298 καὶ τὸ Αὐτοκρατορικὸν διάταγμα τῆς 8 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, μόνον ὅταν πρόκειται περὶ κτημάτων βακουρικῶν, τῶν καλουμένων ἱτζαρέι βαγχεδελῆ, ὁ ἐκπροσωπῶν τὸ εὐεργετικὸν καθιδρύμα μοντεβελῆς δὲν δύναται νὰ ἐκμισθώσῃ αὐτὰ πέραν τῶν τριῶν ἐτῶν. Διὰ τῆς διατάξεως τούτης προστατεύεται τὸ συμφέρον τῶν καθιδρυμάτων τούτων, διότι δυνατόν μετὰ ἀρκετὸν χρόνον νὰ ὑφωθῶσι τὰ ἐνοίκια καὶ συγχρόνως δὲν εἰσέρχεται ἀπαξ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ μοντεβελῆ μίγα ποσὸν μισθώματος, ὅπερ θὰ συνέβαινεν, ἂν τοῦτο ἦν δυνατόν νὰ γείνη διὰ πολλὰ ἔτη. Τὰ κτήματα ὅμως τοῦ διπλοῦ μισθώματος (ἱτζαρετίνελῆ) καὶ πᾶν κτῆμα ἀπολύτου ἰδιοκτησίας (μουλα) δύναται νὰ ἐνοικιασθῇ παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου δι' ὅσονδήποτε χρόνον, καὶ τοῦτο ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἰδιώτας, διότι ἡ ἀνω ἐξαίρεσις ἀποβλέπει τὰ εὐεργετικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα. Ὡς πρὸς τοῦτο ἐφαρμόζεται νῦν τὸ ἀρθρὸν 484 τοῦ ἀστικοῦ κώδικος, καθ' ὃ οὐδεὶς περιορισμὸς ἐπιβάλλεται διὰ τὸν χρόνον τῆς μισθώσεως, συνεπῶς δὲ διὰ τῶν ἀνωθι νόμων κατηργήθησαν αἱ προγενέστεραι διατάξεις, αἱ περιορίζουσαι τὴν μίσθωσιν τῶν ἀκινήτων εἰς πέντε ἢ ἐννέα ἔτη.

Δύναται ἐπίσης ὁ ἐπίτροπος νὰ ἐνεργῇ καὶ τὰ ἐξῆς· Νὰ ζητῇ δικαστικῶς πρᾶγμα τι παρακατατεθὲν παρὰ τοῦ τεθνήσκοντος παρὰ τινι (α). νὰ ἀγοράσῃ οἰκίαν διὰ τῶν χρημάτων τῶν ἀνηλίκων, ὅπως ταῦτα κατοικώσιν ἐν

(α) Ἦν β. 14 τοῦ Ἀλῆ ἱφένδῆ ἐν Χουλαῶ.

αὐτῇ (α)· νὰ δαπανᾷ πρὸς διατροφήν καὶ ἐνδυμασίαν αὐτῶν ποσόν τι μὴ ὑπερβαῖνον τὴν συνήθη δαπάνην (καὶ μαροῦρ) καὶ τοῦτο μάλιστα ἀνεὺ δικαστικῆς ἀδείας (β)· νὰ διδῇ ἐνέχυρον πρᾶγμα τι τῶν ἀνηλίκων διὰ τὰ χρεὶα αὐτῶν ἢ καὶ δι' ἀτομικὸν ἀκόμη χρεὶος του· νὰ ἐνάγῃ ἢ ἐνάγηται δικαστικῶς διὰ πᾶν δικαίωμα τῆς κληρονομίας ἢ ὀφειλὴν αὐτῆς. Δυνατὸν δὲ νὰ κινηθῇ ἀγωγή κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τῶν κληρονόμων περὶ πληρωμῆς κληρονομικοῦ χρεὶος, ἔστω καὶ ἂν ὁ ἐπίτροπος ἢ οἱ κληρονόμοι δὲν ἀνελίχθησαν εἰς τὴν κληρονομίαν ἢ δὲν κατέχουσιν πρᾶγμα τι τῆς κληρονομίας· ἀγωγή ὑπάρχει πάντοτε κατ' αὐτῶν, διότι τοιαύτη ἀγωγή, καίπερ μὴ ὠφείλιμος οὖσα κατὰ τῶν ἐναγομένων, δύναται οὐχ ἥττον νὰ ἔναι ὠφείλιμος τῷ ἐνάγοντι πιστωτῇ· διότι οὗτος, ἀρεῖ ἀποδείξει οὕτω τὸ ἐπὶ τῆς κληρονομίας βαρύνον χρεὶος καὶ ἐκδοθῇ περὶ τούτου ἀπόφασις, δύναται νὰ πληρωθῇ κατόπιν ὅταν καὶ ὅπου εὑρεθῇ ἱππικὰ ἢ κληρονομικὰ περιουσία (γ).

Διὰ τὰς δίκας δὲ τὰς ἐχούσας ἀντικείμενον τὴν πληρωμὴν παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τῶν κληρονόμων χρεὶος τινὸς τοῦ τεθνεώτος στηριζομένου ἐπὶ ἐγγράφου ἀρμόδια εἶναι τὰ ἀστικὰ δικαστήρια (δ).

Ἀλλὰ συνεπῶς πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἀρχὴν οὕτε ὁ ἐπι-

τροπος οὕτε ὁ πατὴρ ζῶν δύνανται νὰ δωρήσωσι εἰς τρίτον πρᾶγμα τι τῶν ἀνηλίκων, οὕτε νὰ ἀπαιλευθερώσωσι δούλον ἀνήκοντα εἰς αὐτά, διότι τοιαῦται πράξεις εἶναι καθαρὰ ζημίαι διὰ τοὺς ἀνηλίκους ἀνεὺ οὐδεμιᾶς ὠφελείας (α). Ἐπίσης ἐνικα τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς ἄκυρος εἶναι ἡ ἐξώφλησις (إبراء) ἢ ἡ ἐλάττωσις τοῦ χρεὶος (حط) ἢ ἡ προθεσμία (أجل) ἢ ἡ δεδομένη παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου εἰς τινα ἐκ τῶν ὠφειλατῶν τῆς κληρονομίας, ἐὰν τὸ χρεὶος πηγάζῃ ἐκ πράξεως αὐτοῦ τοῦ τεθνεώτος. Ἐὰν ὁμως τὸ χρεὶος πηγάζῃ ἐκ πράξεως αὐτοῦ τοῦ ἐπιτρόπου, τότε κατὰ τὸν Ἀβού Χανιρὰ καὶ Ἀβού Μουχαμμέδ ἡ ἐξώφλησις ἢ ἡ προθεσμία ἢ ἡ δεδομένη παρ' αὐτοῦ εἶναι ἐγκυρος, μετὰ μόνης τῆς ἐπιφυλάξεως ὅτι ἐν ταῖς περιστάσεσι ταύταις ὁ ἐπίτροπος εἶναι ὑπεύθυνος ἀπέναντι τῶν ἀνηλίκων διὰ τὰς παραχωρήσεις ταύτας. Ὁ Ἀβού Γιουσούφ ὁμως ἀνεὺ οὐδεμιᾶς διακρίσεως προσθεύει ὅτι τοιαῦται πράξεις ὡς ἀντιδικήουσιν εἰς τὰ συμφέροντα τῶν ἀνηλίκων εἶναι ἀπολύτως ἄκυροι. Τὴν αὐτὴν διαφωνίαν μεταξὺ τῶν νομοδιδασκάλων εὐρίσκομεν προκειμένου καὶ περὶ ἀλλοτρίου χρεὶος ὅπερ ἀνέλαβεν ὁ ἐπίτροπος (β). Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πληρωμὴν (إدائ) αὐτὴ εἶναι ἐγκυρος καὶ παράγει τὸ νομικὸν ἀποτελεσμά της ἐὰν γείνη εἰς τὸν ἐπίτροπον (γ).

Δύναται ἴσως ὁ ἐπίτροπος νὰ ἱμφορήται διὰ τῆς τῶν ὀφρανῶν παρουσίας ἀνεὺ εἰρήνης του, ὅταν τὰ κέρδη καὶ αἱ ζημίαι αἱ ἐκ τοῦ ἐμπορίου τούτου προκύπτουσιν ἀνέλκουσι τοὺς ἀνηλίκους. Ἀλλὰ δύναται ὁ ἐπίτροπος νὰ

(α) Ἡ β. 107 τοῦ αὐτοῦ.

(β) Ἡ β. Ἡ β. Νετζήρ. ἐν Χουλαῶ.

(γ) « في مال الميت عند الظهور » Ἡ β. Βεχτεῖτ-εὐλ-φτεῖτ, σελ. 357.

(δ) Ἡ β. περὶ τούτου τὴν ἡμέραν 17 Μαρτίου 1307 ἐγκρίσαν καὶ τὴν ἡμέραν 23 Μαρτίου 1299 ἀπόφασις τοῦ ἀκουστικοῦ ἐν τῇ δικαστικῇ ἐπιμερίδι τῆς 24 Ἰανουαρίου, 1299.

(α) Τὸ ἔλεν-εὐλ-βεσνερὲ λέγει περὶ τούτου « أضرار محض للمعي ».

(β) Ἡ β. Ταπαρραῖ καὶ Ἑσῆχ τ. 2 σελ. 257.

(γ) Ἡ β. Βεχτεῖτ σελ. 631.

διαθήκη τὴν τῶν ἀνηλίκων περιουσίαν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ πρὸς ἴδιον ἑαυτοῦ ὄφελος, τότε ὁμοῦς πᾶν ποσὸν ἢ πρᾶγμα τῶν ἀνηλίκων τιθέμενον οὕτω εἰς τὸ ἐμπόριον τοῦ ἐπιτρόπου παράγει ἀνάλογον εὐθύνην διὰ τὸν ἐπίτροπον. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ κέρδος ὅπερ ἤθελε προκύψει ἐκ τοῦ ἐμπορίου τοῦ γενομένου διὰ τῆς ὀφφινικῆς περιουσίας εἰς ὄφελος αὐτοῦ τοῦ ἐπιτρόπου, οἱ νομοδιδάσκαλοι Ἀβού Χανρά καὶ Ἀβού Μουχαμμίδ λέγουσιν ὅτι τὸ κέρδος τοῦτο διδεται τοῖς πτωχοῖς, ὁ δὲ Ἀβού Γουσσούφ πρεσβεῖται ὅτι τοῦτο εἶναι ἀναφάριστος ἰδιοκτησία τοῦ ἐπιτρόπου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μετάθεσιν (مبايعه) χρέους ὀφειλομένου εἰς τὴν κληρονομίαν, παρατηροῦμεν ὅτι αὕτη εἶναι δυνατόν νὰ γείνη παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου, ἀλλ' ἵνα ἢ ἐγκριθῇ διὸν ὁ νέος ὀφειλέτης νὰ ᾖναι πλουσιώτερος τοῦ προηγουμένου, διότι ἂν δὲν ἔχῃ οὕτω τὸ πρᾶγμα, πιθανόν ἢ μετάθεσις νὰ ᾖναι ἐπιζήμιος τοῖς ἀνηλίκους, εἶδομεν δὲ ὅτι ὁ νόμος δὲν βλέπει διὰ καλοῦ ὁρμηκτοῦ πᾶσαν πρᾶξιν δυναμένην νὰ βλάψῃ τὰ συμφέροντα αὐτῶν. Ἐνεκα τοῦτου ἀπαγορεύεται τῷ ἐπιτρόπῳ τὸ δανεῖζεν ἡμισυνέμενος χρήματα τῶν ἀνηλίκων εἰς τρίτους, τὸ δάνειον ὁμοῦς τοῦτο ἐπιτρέπεται, ὅταν δοθῇ ἡ σχετικὴ παρὰ τοῦ δικαστοῦ ἀδεια. Πολλάκις ὁμοῦς εἶναι δυνατόν νὰ δανειῶσιν οἱ ἐπίτροποι τοιαῦτα χρήματα ἄνευ δικαστικῆς ἀδείας. Τότε ἂν μὲν τὰ χρήματα ταῦτα δὲν ἀπολεσθῶσιν, οἱ ἐπίτροποι οὐδεμίαν ὑπέχουσιν εὐθύνην, ὅταν ὁμοῦς ἀπολεσθῶσι, τότε εἶναι ὑπεύθυνοι καὶ δύναται ὁ δικαστής, ἔνεκα τῆς αὐτοβούλου καὶ ἐπιζημίου ταύτης ἐνεργείας των, νὰ πείσῃ αὐτοὺς τῶν ἐπιτροπικῶν καθηκόντων (α).

Προκαίμενον περὶ τοῦ συμβιβασμοῦ ὃν ἤθελε ποιήσει ὁ ἐπίτροπος καὶ τοῦ κύριου αὐτοῦ διακρίνομεν δύο περιπτώσεις α', συμβιβασμὸς γινόμενος ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου μετὰ τινος χρεώστου τῆς κληρονομίας, ἢ ἐν γίνῃ ὅταν ὁ ἐπίτροπος ὢν ἐνάγων ζητῇ παρὰ τρίτου τὴν πληρωμὴν χρέους ὀφειλομένου εἰς τὴν κληρονομίαν ἢ τὴν ἐκτέλεσιν ἄλλης τινὸς ὑποχρεώσεως ἢ διακδικαί τὴν κυριότητα πρᾶγματός τινος ἢ τὴν χρῆσιν β', ὅταν ὁ ἐπίτροπος ὢν ἐναγόμενος συμβιβάζεται μετὰ τοῦ τρίτου ἐνάγοντος διὰ τὸ ἀνταίμενον τῆς ἀγωγῆς. Συμβιβασμὸς εἶναι (α) νομικὴ πρᾶξις τιθεῖσα τέρμα εἰς διαφορὰν τινὰ (رفع النزاع), δύναται δὲ νὰ γείνη ἐξοδικῶς ἢ δικαστικῶς. Ὁ συμβιβάζομενος τρία τινὰ κυρίως δύναται νὰ ποιήσῃ διὰ τοῦ συμβιβασμοῦ. Ἡ ἐπιτυχάνει τὴν ικανοποίησιν ὅλης τῆς ἀπαιτήσεώς του ἢ μέρους μόνον αὐτῆς, ἐξοφλεῖται δὲ καὶ ἐγκαταλείπει τὴν λοιπὴν ἀπαιτήσιν του, ἢ ἀνταλλάσσει (مساومة) τὰς ἀπαιτήσεις του διὰ τῶν τοῦ ἀντιδίκου. Καὶ εἰς τὴν πρώτην καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ὁμοῦς περιπτώσεις ἢ διαφορὰ δὲν περατοῦται ἄνευ θυσίας τινὸς δι' ἐκάτερον τῶν συμβαλλομένων μερῶν, ἢ δι' ἐν τοῦλάχιστον ἐξ αὐτῶν. Τοῦτο ἐκφράζει τὸ Δουρίρ II 293 διὰ τῶν ἐξῆς: المصالح بالصالح بقصر في حق نفسه اما بالاستيفاء كل حقه او استيفاء بعضه و اسقاط الباقي او بالمساومة. (6).

Τούτων οὕτως ἐχόντων καὶ γνωστῆς ἤδη οὕσης τῆς ἀρχῆς ὅτι ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ πρᾶξιν τινὰ οὐκ ἐπιζήμιον ὅταν αὕτη εἶναι ἐπιζήμιος τοῖς ἀνηλίκους,

(α) Ὡς β. 25 τοῦ Ἰβνι Νετζήμ ἐν Χουλαῶ.

(α) Δουρίρ II σελ. 292 καὶ ἔρθ. 1531 ἀπ. κώδ.

(6) Ὡς καὶ γαλλ. ἀπ. κώδ. 467 καὶ 2044.

ἐκτὸς ἐξαιρέσεων τινῶν, ἔπεται κατ' ἀνάγκην ὅτι, ὅταν ὁ συμβιβασμὸς ἀντὶ νὰ ὤφειλῃ βλάπτει τὰ ἀνήλικα, θάλλει εἶσθαι ἄκυρος. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ ἀστικοῦ ὁθωμανικοῦ κώδικος, καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν νομοδιδασκάλων· οὕτω κατὰ τὸ ἄρθρ. 1540 τοῦ ἀστ. κώδικος ὁ κύριος (ج) τοῦ ὑπείκτου ἐνάγων ἢ ἐναγόμενος διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ ὑπείκτου δύναται νὰ ποιήσῃ ἔγκυρον συμβιβασμὸν· ἂν μὴν εἶναι ἐνάγων καὶ δὲν ἔχῃ ἀποδείξιν τῆς ἀπαιτήσεώς του, εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι ὁ ἀντίδικος θέλει δεχθῇ τὸν ὅρκον, ὁ συμβιβασμὸς εἶναι ἔγκυρος, διότι τότε ὁ ἐπίτροπος, καίπερ μὴ δυνάμενος νὰ ἀποδείξῃ τὰς ἀπαιτήσεις του λαμβάνει τὸ ἀντίτιμον τοῦ συμβιβασμοῦ καὶ οὕτω ὠφελεῖ τοὺς ἀνήλικους· ἂν τοῦναντίον εἶναι ἐναγόμενος, ὁ δὲ ἐνάγων ἔχῃ ἀποδείξιν τῆς ἀπαιτήσεώς του, ὁ συμβιβασμὸς εἶναι ἔγκυρος, συγχρόνως ὁμοῦς ἀπαιτεῖται ἵνα τὸ ἀντίτιμον τοῦ συμβιβασμοῦ (ج د) ᾖ κατώτερον τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ ἐνάγοντος, διότι ἂν ἐξισῶται πρὸς αὐτὴν οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἤθελε προκύψει ἐκ τοῦ συμβιβασμοῦ εἰς τὰ ἀνήλικα (6), οὕτε τότε ἤθελεν ἔχει λόγον ὁ συμβιβασμὸς. Τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον ὁμιλεῖ μόνον περὶ τοῦ βελῆ (ج د) κυρίου, ἀλλ' ἢ αὐτὴ διατάξις ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὸν πάππον ἢ τὸν ἐπίτροπον τῶν ἀνηλίκων, διότι οὕτοι ἐπ' αὐτοὺς εἶναι πατέρες, τοῦτο δὲ αὐτὸ βεβαιῶς ἀναφέρει τὸ Χινδὶ λέγον·
 ومنها (نروط) ان يكون الصالح على الصغير من علق
 التصرف في المال كالأب والجد والوصى . . . . .

Τὸ Ἀκυρωτικόν, προκειμένου νὰ ἐκτιμήσῃ ἂν ὁ συμβι-

βασμὸς τοῦ ἐπιτρόπου ᾖ ἔγκυρος ἢ μὴ, λαμβάνει ὡς βέβαιον ἐπίσης τὸ συμφέρον καὶ λέγει ὅτι διὰ τὰ ἀνήλικα ὁ γινόμενος συμβιβασμὸς εἶναι ἔγκυρος ἐὰν ᾖ ὠφελιμὸς εἰς αὐτά· πρὸς τούτῳ δὲ ὅτι ἐὰν τοῦναντίον ᾖ ἐπιβλαβὴς, τότε ὁ συμβιβασμὸς δὲν εἶναι ἀπολύτως ἄκυρος, ἀλλ' ἰσχύει μόνον διὰ τὸν ἐπίτροπον καὶ τὸν τρίτον τὸν μετ' αὐτοῦ συμβιβασθέντα (α)

Τὸ ἄρθρον τοῦτο (1540 ἀστ. κ.) ἐπίσης δὲν διακρίνει ἂν ἡ ἀπαιτήσις τοῦ ἐπιτρόπου προέρχεται ἐκ πράξεως αὐτοῦ τοῦ ἐπιτρόπου ἐνεργήσαντος ἐν τῇ ιδιότητι του ταύτης ἢ ἂν ὁ ἐνοχικὸς οὗτος δεσμός ἐνυπῆρχεν ἤδη ἐν τῇ κληρονομίᾳ οὐδόλως τοῦ ἐπιτρόπου ἐνεργήσαντος πρὸς τοῦτο. Ἡ διακρίσις αὕτη, ἣν εὐρίσκωμεν ἐν τοῖς ἀραβικοῖς κειμένοις, πρέπει ἐνταῦθα νὰ γαίνη, διότι αἱ νομικαὶ συνήθειαι δὲν εἶναι πάντοτε αἱ αὐταί, οὐδὲ ἀρκοῦσιν ὡς πρὸς τοῦτο τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα. Καὶ ἂν μὴ ἡ ἀπαιτήσις, περὶ ἧς ἰγνέτο ὁ συμβιβασμὸς μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου, προῦλθεν ἐκ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ τοῦ ἀποθανόντος, πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἂν ἡ ἐνοχικὴ αὕτη σχέση εὐρέθῃ ἰτοίμη ἐν τῇ κληρονομίᾳ ἂν οὐδεμιᾶς ἀτομικῆς τοῦ ἐπιτρόπου πρὸς τοῦτο ἐνεργείας, τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα περὶ κύρους τοῦ συμβιβασμοῦ ἔχουσι καλῶς. Ὑποθέσωμεν ὁμοῦς ὅτι ἡ ἐνοχικὴ σχέση, δι' ἣν γίνεται ὁ συμβιβασμὸς, πηγάζει ἀπὸ ἀτομικῆς τοῦ ἐπιτρόπου ἐνεργείας, οἷον ἀπὸ μίσθωσιν ἢ πώλησιν συναμολογηθείσων παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου μετὰ

(α) Ἡ ἀπόφ. τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς 23 Φεβρουαρίου 1298, ἐν τῇ Δικ. ἐφημ. τῆς 30 Νοεμβρίου 1300.

(6) Ἡ καὶ περιουσίαν τοῦ Χινδὶ ἐν المجلد ٥٧٢.

τρίτου, τότε ανεξαρτήτως πάσης δικαιοσύνης, δελαδὴ καὶ ἂν ἀκόμη ᾖναι ἐπιζήμιος, ὁ συμβιβασμὸς εἶναι πάντοτε ἰγκυρος· ἐπειδὴ ὁμοῦ πιθανόν ἐκ τούτου νὰ πρακτέῃ ζημία διὰ τὰ ἀνήλικα, ὁ ἐπίτροπος πάντοτε εὐθύνεται διὰ τὴν ζημίαν ταύτην ὡς ποιήσας τὸν συμβιβασμὸν. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ περιπτώσει πάντοτε ὁ συμβιβασμὸς εἶναι ἰγκυρος διὰ τὸν τρίτον, μὴν δὲ μόνον ἡ εὐθύνη τοῦ ἐπιτρόπου ἀπέναντι τῶν ἀνηλίκων (α).

Κατὰ γενικὴν ἀρχήν, ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται ἰσχυρῶς νὰ ὁμολογήσῃ χρεὸς ἢ ἄλλο τι εἰς βᾶρος τοῦ τεθνεώτος ὁ τῆς κληρονομίας, διότι τοῦτο ἀποτελεῖ ὁμολογίαν χρεὸς ἢ ὑποχρεώσεως *ἀλλοτρίας*, ἡ δὲ ὁμολογία *ἀλλοτρίαν* χρεὸς εἶναι οὐσιωδῶς ἄκυρος. Ἡ ὁμολογία ὀρίζεται νομικῶς ὡς ἐξῆς· «Ὁμολογία νομικῶς σημαίνει θέλω, ὅτι τρίτος τις κέκτηται δικαίωμα τι ἐκ' αὐτοῦ τοῦ ὁμολογούντος» (6). Ὁ ἐπίτροπος δὲν ταυτίζεται ἐνταῦθα μετὰ τοῦ τεθνεώτος, ὥστε, ὅταν ὁμολογῇ τι, τότε ἡ ὁμολογία του εἶναι ἰγκυρος, ὅσον ἀφορᾷ ἀτομικὴν του ὑποχρέωσιν· ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα ὑποτίθεται ὅτι ὁμολογῇ τι εἰς βᾶρος τοῦ τεθνεώτος, ἡ ὁμολογία αὕτη εἶναι ἄκυρος, ὡς μὴ περιέχουσα τὰ οὐσιώδη αὐτῆς στοιχειώδη.

Ἐπίσης ἄκυρος ἀπέναντι τῶν ὀρφανῶν εἶναι ἡ ὁμολογία τοῦ ἐπιτρόπου λέγοντος ὅτι ἔλαβε τὸ εἰς τὴν κληρονομίαν παρὰ τινος ὀφειλόμενον ποσόν· καίπερ τῆς ὁμολογίας ταύτης ὑπαρχούσης, τὰ ὀρφανὰ ἐνηλικιωθέντα δύνανται νὰ

(α) Ἦδε Βαχτσέτ-ουλ-ρεταβὲ σελ. 448, χειρόγρ. Γραμμὴ ἱερὴ σελ. 131 καὶ Χουλασὴ σελ. 166.

(6) الاقرار هو شرعاً اخبار بالحق لاخر على نفسه Ἦδε καὶ Μαιζάλλ, ἀρθρ. 1572.

μίμῃς νὰ ἐνοχλήσῃ τὸν χρεώστην διὰ τὸ ἐν λόγῳ ποσόν καὶ νὰ πληρωθῶσιν ἐκ δευτέρου (α), ὁ δὲ χρεώστης πληρώνων δις, ἔχει ἀναγωγὴν κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου στηριζομένην ἐπὶ τῆς ὁμολογίας αὐτοῦ ὅτι ἔλαβε τὸ ὀφειλόμενον ποσόν (6).

Τουναντίον καὶ διὰ λόγον ἐξαγόμενον ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ὅταν τις τῶν κληρονόμων ὁμολογήσῃ χρεὸς τι τῆς κληρονομίας, ἡ ὁμολογία αὕτη εἶναι ἰγκυρος ὡς ἀναφερομένη εἰς αὐτὸν τὸν ὁμολογούντα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἴδιον λόγον τὸ κύρος τῆς ὁμολογίας ταύτης περιορίζεται μόνον εἰς τὸ ἐκ κληρονομίας μερίδιον τοῦ ὁμολογούντος κληρονόμου.

Περὶ τῆς ὁμολογίας τοῦ ἐπιτρόπου προκειμένου, προσθέτομεν ὅτι, ὅταν ὁ ἐπίτροπος ὁμολογήσῃ ὅτι πρᾶγμα τι (αὐτό), ὡς, ὁ δεῖνα ἵππος, ἡ δεῖνα οἰκία, ἀνήκει εἰς τρίτον, κατόπιν δὲ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν κληρονομίαν, ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος εἶναι τῆς ἐνυπαρχούσης ἀντιρρήσεως (نافى) δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψις (γ). Ὅταν ἐν ἀγωγῇ κατὰ τρίτον κινηθῇ παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου οὗτος θελήσῃ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μάρτυς πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἐν τῇ ἀγωγῇ ἀναφερομένων, ἡ μαρτυρία αὕτη εἶναι ἄκυρος καὶ ἀπαράδικτος, διότι ἐνταῦθα ὁ ἐπίτροπος εἶναι ἐνέγων καὶ μάρτυς ἐν ταύτῃ καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῶσιν ὁ ἐπίτροπος καὶ οἱ κληρονόμοι ὡς δύο διακροῦν πρόσωπα ὅλας ἀνεξάρτητα καὶ ξένα,

(α) Ἦδε περὶ τούτου καὶ Μαιζάλλ, ἀρθρ. 1573 καὶ τὰ σχόλια αὐτοῦ ἐν Μιράτο.

(6) Ἦδε καὶ β. 70 τοῦ Βαχτσέτ-ουλ-ρεταβὲ ἐν τῇ Χουλασῇ.

(γ) Ἦδε Μαιζάλλ, ἀρθρ. 1648.

ὅπως τοῦτο γίνεται ἐν τοῖς ἀνωτέρω περὶ ἐμελογίας τοῦ ἐπιτρόπου.

Ὁ ἐπίτροπος δύναται νὰ ᾔναι ἐνγόμενος κατὰ δύο τρόπους: α') ἐνάγεται παρὰ τινος τρίτου κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐπιτροπείας· β') ἐνάγεται παρὰ τῶν ὁρατῶν ἐνηλικιωθέντων μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἐπιτροπείας. Ἰδωμεν τὴν πρώτην περίπτωσιν, καθ' ἣν ἀγωγὴ κινεῖται παρὰ τρίτου κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου διαρκούσης τῆς ἐπιτροπείας, πρόκειται δὲ νὰ ἴδωμεν ἂν καὶ πότε ἐγκύτως δύναται νὰ ἐπαχθῇ ὅρκος εἰς τὸν ἐπίτροπον. Ἐν τῇ κινηθείσῃ ἀγωγῇ ὁ ἐνάγων δύναται νὰ στηρίξῃ τὴν ἀπαίτησιν ἢ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ ἐπὶ πράξεως αὐτοῦ τοῦ τεθνηῶτος ἢ ἐπὶ πράξεως καὶ ἐνεργείας τοῦ ἐπιτρόπου, δύναται δηλονότι νὰ λέγῃ: Ζητῶ τοῦτο ἢ ἰαῖνο, διότι ὁ τεθνηὼς ἐποίησεν μοι κληροδότημα, ἢ μοὶ ἐπώλησέ τι, ἢ μοὶ ἐνοικίασέ τι, ἢ ἰδάνισα εἰς τὸν τεθνηῶτα καὶ καθέξῃς, ἢ δύναται νὰ διατείνηται, ὅτι τοιαῦται σχέσεις συνέκρυσσαν μετ' αὐτοῦ τοῦ ἐπιτρόπου. Ὅταν πρόκειται περὶ πράξεως ἀφορώσης τὸν τεθνηῶτα ἢ προσωπικὴν αὐτοῦ ἐνοχλήσιν, δὲν εἶναι φυσικῶς δυνατόν νὰ ἐπαχθῇ εἰς τὸν ἐπίτροπον ὅρκος ὅτι τοιαύτη πράξις ἢ ἐνοχλὴ τοῦ τεθνηῶτος ἐγένετο, διότι τοιαύτην τινὰ σχέσιν ἢ πράξιν δὲν δύναται φυσικῶς νὰ βεβαιώσῃ ἢ νὰ ἀρνήσῃ ὁ ἐπίτροπος, ἀφοῦ προσωπικῶς δὲν ἔλαβεν εἰς αὐτὴν οὐδὲν μέρος· ὥστε ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν ἐπάγεται εἰς τὸν ἐπίτροπον ὁ ὅρκος τοῦ α' ἰδαρίου τοῦ ἀρθροῦ 1748 τοῦ Μετζέλλέ, ἀλλ' ὁ ἐνάγων δὲν μὲν ἄνευ ὅπλου, διότι δύναται πάντοτε νὰ ἐπαγάγῃ τῷ ἐπιτρόπῳ τὸν ὅρκον ἀγνοίας (في الجاهل) τοῦ β' ἰδαρίου τοῦ αὐτοῦ ἀρθροῦ· τότε ὁ ἐπίτροπος βεβαιοῖ ὅτι ἀγνοεῖ ἂν

ὑπάρχῃ τοιαύτη τις πράξις νομικῇ, ἢ ἂν ἐγένετο τοῦτο ἢ ἰαῖνο. Ὅταν ὅμως πρόκειται περὶ νομικῆς σχέσεως πηγάζουσας ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ ἐπιτρόπου ἐνεργείας, ὅταν λ. χ. ὁ ἐνάγων ζητῇ τὸ τίμημα πράγματος ἀγορασθέντος παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου, ἢ τὸ μίσθωμα τὸ προερχόμενον ἐκ μισθώσεως, ἣν αὐτὸς ὁ ἐπίτροπος συνῆψε, τότε εἶναι δυνατόν νὰ ἐπαχθῇ εἰς τὸν ἐπίτροπον καὶ ὁ ἕτερος ὅρκος τοῦ ἀρθροῦ 1748 ὁ καλούμενος βεταῖ (4b.).

Δεύτερον, τί ἔθελαι συμβῆναι ἂν ὁ ἐπίτροπος ἐνάγῃται παρὰ τῶν ὁρατῶν, ἐνηλικιωθέντων ἤδη, καὶ μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἐπιτροπείας; Ἐνταῦθα δυνατόν οἱ περὶ ἀποδείξεως κανόνες νὰ μεταβληθῶσιν ἐξαιρετικῶς, διότι ὁ ἐπίτροπος εἰς τινὰ ἰσχυρισμὸν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ μὴ φέρῃ ἀπόδειξιν, ἀλλὰ πιστεύεται μεθ' ὅρκου. Οἱ κληρονόμοι ἐνηλικιωθέντες ζητοῦσι παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου τὴν πληρωμὴν κληρονομικοῦ ποσοῦ ἢ τὴν ἀπόδοσιν κινητοῦ τινος πράγματος ἀνέκοντος εἰς τὴν κληρονομίαν. Ὁ ἐπίτροπος διατείνεται ὅτι τὸ αἰτούμενον ποσὸν ἢ τὸ τοῦ κινητοῦ ἀντίτιμον ἰσαπάνκει πρὸς διατροφήν τῶν ἀνηλίκων ἢ τῶν τῆς κληρονομίας δοῦλων, ὁ δὲ ἰσχυρισμὸς τοῦ οὗτος πιστεύεται καὶ γίνεται παραδεκτὸς χωρὶς νὰ γείνη ἀνάγκη νὰ φέρῃ καὶ τὴν ἀπαιτούμενην ἀπόδειξιν, διότι εἶναι αὐταπόδεικτον (ظاهر) ὅτι ἡ διατροφή ἐπληρώθη παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου, ἀφοῦ οἱ κληρονόμοι ἢ οἱ τῆς κληρονομίας δοῦλοι διατραφέντες ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ζῶσιν, τὸ δὲ κινητὸν, ὅταν πρόκειται περὶ τούτου, δὲν εὐρίσκεται αὐτούςτων ἐν τῇ κληρονομίᾳ (α). Ἐν τῇ περιπτώσει

(α) Ἡ Βιβλιοτὴς-ἐκλ-μεταδῆ σελ. 627, Λουλαῖ β. 88 καὶ Ἐσάχ σελ. 122 καὶ ἐφεξῆς.

ταύτη ἐφαρμόζεται τὸ ἄρθρον 67 τοῦ Μετζελλέ καὶ μὴν ἀνιέρχουστον τὸ α' ἰδάριον τοῦ ἁρθρου 68 τῆς Πολιτικῆς δικονομίας. Ἐν πάσῃ ὅμως ἄλλῃ περιπτώσει, διὰ πάντα ἰσχυρισμὸν του, ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ προκαλέσῃ ἀποδείξιν, οἷον ὅταν διατείνηται ὅτι ἐπλήρωσεν κληρονομικὸν χρεὸς, ὅτι ἐπλήρωσεν ἀποζημιώσεις διὰ ζητίας γενομένας παρὰ τῶν ἀνηλίκων, ὅτι διέθρεψε δούλους τῆς κληρονομίας μὴ ὑπάρχοντας ἐν τοῖς ζῶσι ἐν τῷ καιρῷ τῆς δίκης, ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ τὴν ὑπαρξίν τοῦ κληρονομικοῦ χρείου, τὴν γενομένην ζημίαν, τὴν ὑπαρξίν τῶν κληρονομικῶν δούλων καὶ οὕτω καθιεῖται.

Ἐκ τούτου προκύπτει ἵνα εἰπωμεν ὀλίγα τινα καὶ περὶ τῆς εὐθύνης ἐν γένει τοῦ ἐπιτρόπου ἐξασκούντος τὰ τῆς ἐπιτροπείας καθήκοντα. Ὁ ἐπίτροπος κατέχει ἀλλοτρίαν περιουσίαν, τὴν τῶν ὀρφανῶν, ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ πρὸς φύλαξιν, πᾶσα δὲ μείωσις τῆς περιουσίας ταύτης, κατὰ γενικὴν ἀρχήν, εὐθύνῃ τὸν ἐπίτροπον, ἐν δὲν ἔσται νομίμως δικαιολογημένη. Ἡ μείωσις ἢ ἡ ἀπώλεια τῆς ὀρφανικῆς περιουσίας δυνατόν νὰ προέλθῃ εἴτε ἀνεξαρτήτως τῆς θελήσεως τοῦ ἐπιτρόπου, εἴτε τῇ συνεργίᾳ ἢ ἀμελείᾳ αὐτοῦ. Δὲν εὐθύνεται ὁ ἐπίτροπος, ὅταν ἡ ἀπώλεια προῆλθεν ἀπὸ γεγονὸς τι ἀπρόοπτον (قارار), ὡς πυρκαϊάν, πλῆμμυραν, καρυνὸν, ἢ ἀπὸ ἀναισθήτου βίαν (ضرورة) ληστείαν καὶ καθιζῆς. Τὰ γεγονότα ὅμως ταῦτα τὰ ἀπαλλάττοντα αὐτὸν τῆς εὐθύνης, δίδον νομίμως ν' ἀποδειχθῶσι παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου, δὲν ἀρκεῖ δὲ πρὸς ταῦτα ἢ μόνον δι' ὅρκου βεβαίωσις τούτων παρ' αὐτοῦ (α). Δὲν

(α) Ἐν Δουρὸ τ. II, σελ. 122 ἀναγράφεται لَا يَمْدَقُ إِلَّا بِدَعْوَى ضَرُورَةٍ تَقَطُّ الْقَضَاءُ.

ἐνίχεται ἐπίσης διὰ πᾶσαν ἀπώλειαν μὴ προελθοῦσαν τῇ ἐνεργίᾳ ἢ τῇ ἀλλοίᾳ αὐτοῦ τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τοῦ παρακαταθεκαρίου, παρ' ἣ παρακατετίθηεν ὁ ἐπίτροπος τὴν περιουσίαν ταύτην. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς πράξεις, ἃς ἐνεργεῖ αὐτός ὁ ἐπίτροπος, αὐταὶ δυνατόν νὰ περιέχωσι βαρεῖαν ἢ ἐλαφρὰν αὐτοῦ ῥηθυμίαν. Ἡ βαρεῖα ῥηθυμία συνίσταται εἰς δολίαν πράξιν γινομένην παρ' αὐτοῦ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ βλάψῃ τὴν ὀρφανικὴν περιουσίαν. Ἡ ῥηθυμία αὕτη ἐκφράζεται συνήθως διὰ τῆς λέξεως ἀπιστία (كُذْبَان). ἐπιφέρει δὲ εὐθύνας καὶ παῦσιν αὐτοῦ. Ἡ ἐλαφρὰ ῥηθυμία συνίσταται εἰς τὸ ποιεῖν πράξιν, ἣν δὲν ἤθελε ποιῆσαι ὁ ἐπιμαλίστερος τῶν ἰδικτητῶν. φαίνεται δὲ ἐκ τῶν παραδειγμάτων, ὅτι οἱ Μουσουλμάνοι νομοδιδάσκαλοι ἀπαιτοῦσι παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου νὰ ἐνεργῇ ἐπὶ τῆς ὀρφανικῆς περιουσίας ὡς ὁ ἐπιμαλίστερος τῶν ἰδικτητῶν, αὕτη δὲ ἡ γνώμη εἶχεν ὑπερισχύσει καὶ ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ δικαίῳ (α). Ἰδοὺ ἐν ἐκ τῶν παραδειγμάτων, ἅτινα μνημονεύονται. Ὁ ἐπίτροπος, φέρον μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ὀρφανικὴν περιουσίαν, ταξιδεύει δι' ὁδοῦ, ἥτις συνήθως εἶναι ἀσφαλής· ἐκτάκτως ὅμως ἐν τῷ ταξιδίῳ τούτῳ ἀπόλλυται ἡ ὀρφανικὴ περιουσία ἵνακα ληστῶν ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας. Τότε ὁ ἐπίτροπος δὲν ἐνίχεται διὰ τὴν ἀπώλειαν ταύτην, ἀφοῦ ἱπράξεν ὅ,τι ἤθελε ποιῆσαι ὁ καλλίτερος τῶν ἰδικτητῶν διὰ τὴν ἀτομικὴν του περιουσίαν διαρχόμενος ἀπὸ μέρους ἀσφαλές. Ἄν ὅμως εἶχε διέλθῃ δι' ὁδοῦ ἐπιρρέου, ἣν ἐδύνάτο ν' ἀποφύγῃ, ἐν γνώσει δὲ δὲν ἀπέφυγε ταύτην, τότε εὐρίσκεται ἐν ῥηθυμίᾳ, δι' ἣν εὐθύνεται, περὶ δὲ τῆς

(α) Ἐν D. L. 10 de adm. tut. *bonum patet famulum*

εὐθύνης ταύτης ὑπάρχει ὁμοφωνία μεταξὺ τῶν νομοδιδασκάλων. Τὸ Καδὴχάν ἐν τῷ περὶ παρακαταθέσεως κεφαλαίῳ λέγει τὰ ἑξῆς: «اجام على ان للاب ان يافر مال اليتيم ولا يصح سامنا هذا اذا كان الطريق اما ان كان مخوف وله يد من السفر يكون سامنا عند الكل» ἤτοι. «ὁμοφώνως παραδίδονται οἱ νομοδιδασκαλοὶ, ὅτι ὁ πατὴρ δύναται ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ὀρφανικὴν περιουσίαν νὰ ταξιδεύσῃ, καὶ δὲν ὑπάρχει δι' αὐτὸν εὐθύνη, ἀν ἡ ὁδὸς, δι' ἧς διέρχεται, ἦναι ἀσφαλὴς· ὅταν ὅμως ἡ ὁδὸς εἴναι ἐπιρροῖος καὶ δύναται ν' ἀπορύγῃ τὸ ταξιδεῖον, τότε καθ' ἅπαντας τοὺς νομοδιδασκάλους ὁ πατὴρ εὐθύνεται». Τὸ αὐτὸ δὲ ρητὴν καὶ περὶ τοῦ ἐπιτρόπου. Ἐν βαρεῖς ῥαθυμίαι εὐρίσκονται ὁ ἐπιτρόπος, ὅταν ἰδαπνήσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὰ κεφάλαια ἢ τοὺς τόκους τῶν κεφαλαίων τῶν ἀνηλίκων, ἢ τὸ 1/3 τῆς κληρονομικῆς περιουσίας, ὑπερ ἰδὲ νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἐκτελείαν τῶν κληροδοτημάτων (α). Ἀπλῶς ὅμως εὐθύνεται ὁ ἐπιτρόπος ἀπέναντι τῶν κληρονόμων ἐν ταῖς ἑξῆς περιπτώσεσιν· α') ὅταν ἰδαπνήσῃ πρὸς διατροφήν τῶν ἀνηλίκων πλεον τῆς συνήθους διὰ τὴν τάξιν τῶν ἀνηλίκων ἀπαιτουμένης δαπάνης (مرفوف), διότι τὰ πρὸς διατροφήν ἐξόδα, ἀν ἦναι ὑπέρογκα, βλάπτουσι τὰ συμφέροντα τῶν ἀνηλίκων, ἢ δὲ τοιαύτη εὐθὺς ὑφίσταται ἐξαιρετικῶς καὶ ἀν ἀκομή ὁ ἐπιτρόπος εἴη λάβῃ πρότερον δικαστικὴν ἀδικαν περὶ τοιαύτης διατροφῆς (6). Ἄν τὸ ἐν τῇ ἀδείᾳ περιλαμβανόμενον ποσὶν τῆς διατροφῆς δὲν ἦναι ἡ συνήθης διατροφή (المعاش)

(α) Ἦδε ἐν Χουλασῇ, β. 70 τοῦ Φάτζ-εὐλλάχ.

(6) Ῥῆτρα Ἰσλ. Ἰσλ. σελ. 710-711.

ἢ ὀλίγον τι ἀνωτέρω (زيد بصر), ἀλλὰ ὑπέρογκος, τότε διὰ τὸ ὑπερβάλλον ποσὸν εὐθύνεται ὁ ἐπιτρόπος, περὶ τοῦ ποσοῦ δὲ τούτου καὶ ἡ δικαστικὴ ἀδικα μὲνι ἀνευ ἀποτελέσματος· β') ὅταν ὁμολόγησῃ δικαστικῶς καὶ ἐπλήρωσι χρεὸς τοῦ τεθνεώτος, ὅπερ οἱ κληρονόμοι ἐνηλικιωθέντες ἀρνοῦνται, δὲν ἀποδειχθῇ δὲ δικαστικῶς ἡ πραγματικὴ τοῦ χρεὸς τούτου ὑπαρξίς (α)· γ') ὅταν τὰ πρὸς διατήρησιν τῶν ὀρφανικῶν κτημάτων ἐξόδα ὧσιν ὑπέρογκα.

Εἰς πολλὰς δὲ πράξεις τοῦ ὁ ἐπιτρόπος ἀπαλλάσσεται τῆς εὐθύνης, ἀν ἐνεργῇ τὰς ἐν λόγῳ πράξεις κατόπιν σχετικῆς δικαστικῆς ἀδείας. Ὁ ἐπιτρόπος ζητήσας ἱλαθε τὴν ἀδικαν παρὰ τοῦ δικαστοῦ ὅπως δαπανήσῃ ποσὸν τι πρὸς διατροφήν τῶν ὀρφανῶν ἢ πρὸς ἐκτελείαν κληροδοτημάτων μέχρι τοῦ 1/3 τῆς καταλειφθείσης περιουσίας· κατόπιν δὲ τῶν δαπανῶν τούτων ἡ κληρονομία εὐρίσκεται ἐν πτωχείᾳ. ἤτοι τὰ χρεὶν ὑπερτεροῦσι τῆς ὑπαρχούσης περιουσίας· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ὁμάς τῶν θανόντων τῆς κληρονομίας δὲν δικαιούται νὰ λάβῃ ἀποζημιώσεις παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου διὰ τὰς γενομένας δαπάνας, διότι αὗται ἐγένοντο ἀφοῦ πρότερον ἐξεδόθη ἡ ἀπαιτουμένη δικαστικὴ ἀδικα. Τὸ ἐναντίον βεβχίως ἔδειλε γίνεσθαι, ἀν ὁ ἐπιτρόπος δὲν εἴη προφυλαχθῇ λαμβάνων τὴν ἀδικαν (γ). Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς κληρονόμους, ὁ ἐπιτρόπος ἐπλήρωσε κληρονομικὸν χρεὸς κατόπιν ἀπο-

(α) Ῥῆτρα Ἰσλ. Ἰσλ. σελ. 716.

(6) Ἀισλ. σ. 713.

(γ) Ἦδε β. 58 τοῦ Νουτζί, 55 τοῦ Ἰσλ. Ἰσλ. 77 τοῦ Φάτζ-εὐλλάχ ἐν Χουλασῇ.

ράσειως δικαστικῆς· ἂν οἱ κληρονόμοι ἐνηλικιωθῆναι ἀρνηθῶσι τὴν ὑπαρξίν τοῦ χρέους, ὁ ἐπίτροπος οὐδαμῶς θὰ ἔχη εὐθύνην, διότι ὑπάρχει δικαστικὴ ἀπόφασις, ἣτις κατόπιν τῆς διεξαχθείσης ἀποδείξεως ἐπιτάσσει τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους, ὥστε καὶ ἡ ἀρνήσις τῶν κληρονόμων περὶ μὴ ὑπάρξεως χρέους μηδενίζεται πρὸ τῆς ἀποδείξεως τῆς δι' ἀποράσειως παρεχομένης. Ἄν ὅμως ὁ ἐπίτροπος εἴχῃ πληρώσει ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως, τὸ βάρος τῆς ἀποδείξεως περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ χρέους ἀνήκει εἰς αὐτόν, μὴ παρέχων δὲ τὴν ἀπόδειξιν ταύτην εἶναι ὑπεύθυνος ἀπέναντι τῶν κληρονόμων διὰ τὸ πληρωθῆναι ποσόν. Ἐπειδὴ ὅμως οὕτως ὁ ἐπίτροπος θὰ ἔχῃ πληρώσει ἐν οὐ δέοντι, ἔχει ἀναγκωγὴν κατὰ τοῦ ὑποθητικοῦ δανειστοῦ διὰ τὸ ποσόν, ὑπερ κατέβαλεν (α).

Ἐπίσης ὁ ἐπίτροπος δὲν ἔχει εὐθύνην ὅταν ἐπλήρωσιν κληρονομικὸν χρέος δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως, κατόπιν δὲ ἐπαρουσιάσῃ καὶ ἑτέρος δανειστής, δὲν ὑπάρχει δὲ περιουσία ἄλλη πρὸς ἀπόπαισιν τοῦ χρέους. Τότε οἱ δύο πιστωταὶ μερίζονται τὸ πληρωθῆναι εἰς τὸν πρῶτον ποσόν. Μὴ ὑπαρχούσης δικαστικῆς ἀποφάσεως, ὁ ἐπίτροπος εὐθύνεται διὰ τὸ μερίδιον τοῦ δευτέρου πιστωτοῦ (β).

Ἐπίσης δὲν εὐθύνεται ἂν δανείσῃ τὰ ὀφρακὰ χρέματα, τῇ ἀδείᾳ τοῦ δικαστοῦ, κατόπιν δὲ ἀπολεσθῶσι ταῦτα συνεπιείχῃ πτωχεύσει τοῦ δανειστοῦ (γ).

(α) Ὡς β. 7 τοῦ Νηπιῦ ἐν Χουλαῳ, καὶ Βαυαρικῶν-ἐν-ρεταβὲ α. 623, καὶ Ἑσβῆ, σ. 120.

(β) Ἑσβῆ, σ. 126-127.

(γ) Ἀλλ' ἐπείδη βῆτρα σελ. 714.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Περὶ τῶν ἀνηλικίων καὶ τῶν πράξεων αὐτῶν.

Εἶδομεν μέχρι τοῦδε τὴν διαχείρισιν τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τὰς ἐπὶ τῆς τῶν ἀνηλικίων περιουσίας πράξεις αὐτοῦ. Ἦδη ἀφίπτεται πρὸς στιγμὴν τὸν ἐπίτροπον ἐξατάσωμεν τὰ ἀνήλικα τὰ ἔχοντα ἢ μὴ ἐπίτροπον, καὶ ἴδωμεν ἂν δύνανται ταῦτα κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀνηλικιότητός των νὰ συναλλάττωνται ἐγκύρως ἢ μὴ, καὶ ποῖαι εἰναι αἱ περὶ τούτου διατάξεις τοῦ τε μεταγενεστίου θετικοῦ δικαίου καὶ αἱ ἐκ τῶν ῥητρῶν καὶ τῶν διαφορῶν συγγραμμάτων τῶν νομοδιδασκάλων πηγάζουσαι.

Ἀνήλιξ (σκόη ἢ σκυήρ) λέγεται ὁ διατελὼν ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ καὶ ἱεομένως ὁ μὴ εἰσελθὼν ἀκόμη εἰς τὴν ἱερηδικήν. Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου ἴπεται ὅτι ἡ ἀνηλικιότης διαρκεῖ τόσον, ὅσον καὶ ἡ παιδικὴ ἡλικία, τελευτᾷ δὲ ἄμα ἀρχομένης τῆς ἱερηδικῆς· ὥστε, ἵνα γνωρίσωμεν ἀκριβῶς τὴν διάρκειαν τῆς ἀνηλικιότητος, πρέπει νὰ μάθωμεν πότε εἰναι τις ἱερηδός (βαλῆγ). Τὸν ὅρισμόν τῆς ἱερηδικῆς ἡλικίας παρέχει ἡμῖν ὁ ἀστικός κώδιξ διὰ τῶν ἀρθρῶν 985 καὶ 986. Κατὰ τὰς διατάξεις ταύτας, ἡ ἱερηδικὴ ἡλικία βᾶσιν ἔχουσα τὴν φυσικὴν τοῦ ἀτόμου κατάστασιν, ἥτοι τὴν πρὸς τεκνοποιεῖν καὶ συλλαμβάνειν ἱκανότητα, ὡς ἀρχὴν ἔχει ἥτοι δύναται νὰ

ἄρξεται διὰ μὲν τὰ ἄρρενα ἀπὸ τοῦ 12ου ἔτους, διὰ δὲ τὰ θήλια ἀπὸ τοῦ 9ου, δι' ἀμφοτέρω δὲ τὰ φύλα ὡς τέλος αὐτῆς θεωρεῖται, ἥτοι ἡ ἐφηδικὴ ἡλικία νομικῶς θεωρεῖται ὡς ἀδιαφιλονεικῶς ὑπάρχουσα ἅμα ἄρξαμένου τοῦ 15ου ἔτους. Ἄν ὅμως φθάσκοντες τοῦ 9ου ἢ τοῦ 12ου ἔτους τὸ ἄτομον δὲν δεικνύῃ σημεῖα τῆς πρὸς τὸ τεκνοποιεῖν ἱκανότητος, τότε μέχρι τοῦ 15ου ἔτους θεωρεῖται ὡς προσεγγίζον τῇ ἐφηδικῇ ἡλικίᾳ (*pubertate proximus*) λαμβάνον τὴν ἐπωνυμίαν μουραχλά-μουραχλά. Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι ἡ παιδικὴ ἡλικία λήγει ἀδιαφιλονεικῶς ἅμα ἄρχομένου τοῦ 15ου ἔτους, κατὰ τὸ διάστημα δὲ αὐτῆς τὸ ἄτομον εἶναι ἀνήλικον.

Οἱ ἀνήλικες κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀνηλικιότητός των, διατελοῦντες ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κυρίου ἢ ἐπιτρόπου των, ἀδυνατοῦσι κατ' ἀρχὴν νὰ συμμετέχωσι τῶν νομικῶν πράξεων τῶν ἀφορῶσάν τὴν ἐκυτῶν περιουσίαν. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ὅμως τῶν πράξεων τούτων δυνατόν νὰ διακρίνωμεν τρεῖς τάξεις ἀνηλίκων· α') ἀνήλικας, οἵτινες δὲν νοοῦσιν ἀπολύτως τὴν σημασίαν καὶ βαρύτητα τῶν νομικῶν πράξεων (σαθὴ γὰρ μουμεγίξ), οἷον ὁ ἀνῆλξ λαμβάνει μέρος ὡς πωλητὴς ἐν τινὶ πράξει, δὲν ἰννοεῖ ὅμως ὅτι δι' αὐτῆς ἀπαλλοτριεῖται τῆς κυριότητος ἢ τῆς χρήσεως τοῦ πωλουμένου πράγματος, καὶ ἐν γινῆ δὲν ἰννοεῖ ἂν πράξις τις παρέχῃ μακρὰν ἢ ὑπέρογκον βλάβην· β') ἀνήλικας, οἵτινες κέκτηνται τισιν αὐτῶν νόσιν (σαθὴ μουμεγίξ)· γ') ἀνήλικας, οἵτινες καὶ τισὶν νόσιν κέκτηνται, καὶ ἔλαβον προηγουμένως παρὰ τοῦ κυρίου ἢ ἐπιτρόπου των ἄδειαν τοῦ συναλλάττεσθαι καὶ ἐμπορεύεσθαι (σαθὴ μεζούν). Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀνῆλ-

κας τῆς πρώτης τάξεως, αἱ ἐξ αὐτῶν προερχόμεναι νομικαὶ πράξεις εἶναι ἀπολύτως ἄκυροι καὶ θεωροῦνται ὡς μὴ γινόμεναι καὶ ἂν ἀκόμη οἱ τοιοῦτοι ἀνήλικες ἔλαβον τὴν διὰ τὰς πράξεις ταύτας ἄδειαν καὶ συναίνεσιν τοῦ κυρίου ἢ ἐπιτρόπου (α), διότι ὡς ἀπαραίτητος ὅρος τῆς συγκροτήσεως τοῦ συμβολαίου εἶναι καὶ ἡ συναίνεσις τοῦ συμβαλλομένου, ἰνταῦθα δὲ ἡ συναίνεσις τοῦ ἀνηλίκου δὲν ὑπάρχει, ἀφοῦ οὗτος δὲν ἰννοεῖ τὴν γινομένην πράξιν. Οὕτως ἡ παρὰ τοῦ τοιοῦτου ἀνήλικος γινομένη μεταβίβασις δημοσίας γῆς ἢ ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ πρὸς μεταβίβασιν εἶναι ἄκυροι (β).

Οἱ ἀνήλικες τῆς δευτέρας τάξεως, ὡς ἰννοοῦντες τὰς παρ' αὐτῶν γινόμενας πράξεις, ἐγκύρως συμμετέχουσι τῆς συγκροτήσεως αὐτῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ πράξεις αὗται δυνατόν νὰ ἦναι ὠφελίμοι ἢ ἐπιβλαβεῖς εἰς τὰ συμφέροντα τῶν ἀνηλίκων, ὁ νόμος ἐπέθηκε τὴν εἰς τὰς πράξεις ταύτας συναίνεσιν εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν καὶ προκίρυσιν τοῦ κυρίου ἢ ἐπιτρόπου, διότι οὗτοι εἶναι οἱ παρὰ τοῦ νόμου τεταγμένοι φρουροὶ τῶν συμφερόντων τῶν ἀνηλίκων· ὥστε τὸ ἔγκυρον ἢ μὴ τῶν πράξεων τούτων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ὠφελείας ἢ βλάβης τῆς ἐξ αὐτῶν προερχομένης εἰς τὰ συμφέροντα τῶν ἀνηλίκων καὶ ἐκ τοῦ ἂν συνήνεσι ἢ δύναιτο νὰ συναίνεσθαι ὁ ἐπίτροπος εἰς αὐτάς.

Οἱ ἀνήλικες τῆς τρίτης τάξεως ἀφομοιοῦνται μὲν (γ) πρὸς τοὺς ἰνήλικας, ἀλλ' ἅπασαι αἱ πράξεις αὐτῶν δὲν

(α) Μετζιλλί, ἀρθρ. 966.

(β) Ἀπόρ. Ἀκυρωτ. τῆς 25 Δεκεμβρ.-εὐλ.-1861 1296.

(γ) Μετζιλλί, ἀρθρ. 972.

εἶναι ἔγκυροι· οὕτως οὗτοι δύνανται ἐγκύρως νὰ ἐμπορεύωνται, νὰ ἀγοροπωλῶσι, νὰ μισθώνωσι ἢ ἐμισθύνωσι, νὰ ὁμολογῶσι χρεῖα ἢ συμβιβάζωνται, ἀλλὰ δὲν δύνανται ἐγκύρως νὰ δανείζωσι χρήματα, ἢ νὰ ποιῶσι δωρεάς, ἢ νὰ δίδωσιν ἐγγυήσεις, ἢ νὰ συνάπτωσι συμβόλαια γάμου ἄνευ τῆς συναίνεσις τοῦ κυρίου των, ὃ δὲ λόγος τῆς διαφορᾶς ταύτης εἶναι εὐνόητος· διότι αἱ δευτέραι αὗται πράξεις, ἐκτὸς τοῦ γάμου, οὐσα καθαρὰ ζημία διὰ τοῦ ἀνήλικας, μειοῦσι τὴν περιουσίαν αὐτῶν καὶ δὲν πηγάζουσιν ἀμείσως ἐκ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἐμπορίου τῶν ἀνέλκων. Ὡστε κατόπιν τῶν ἄνωθι λεχθέντων τὸ θέμα ἡμῶν περιορίζεται εἰς μόνας τὰς πράξεις ἐκείνων τῶν ἀνέλκων, οἵτινες, νοοῦντες τὴν σημασίαν τῶν νομικῶν πράξεων, εἰς ἃς συμμετέχουσι, δὲν ἔλαβον τὴν πρότερον διὰ ταῦτα συναίνεσιν τοῦ ἐπιτρόπου. Ὡς πρὸς τοῦτο αἱ πράξεις αὐτῶν δυνατὸν νὰ διακριθῶσιν εἰς τρεῖς εἶδη·

α') Πράξεις, ἐξ ὧν καθαρὰ καὶ ἀδιαφροσύνητος ὀφθαλμὸς (نظر محض) προκύπτει τοῖς ἀνέλκους. Αἱ ταῦτα πράξεις οὐσα συναλλαγαὶ ἑτεροβαρεῖς, δι' ὧν τρίτοι ὑποβάλλονται εἰς ἐνοχὴν τινα ὑπὲρ τῶν ἀνέλκων, αὐξάνουσι δὲ οὕτω ἢ ἐξασφαλιζέται ἡ περιουσία αὐτῶν, εἶναι ἀπλύτως ἔγκυροι καὶ ἂν ἀκόμη ὁ ἐπίτροπος δὲν συνῆνεν ἢ ἡρνήθη νὰ συναίνεσθαι εἰς αὐτάς. Τὴν ἀρχὴν ταύτην βλέπομεν ἐφαρμοζομένην ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰς τὰ ἀνέλικα δομένην ἐγγυήσιν (α), τὴν εἰς αὐτὰ δεδομένην δωρεάν (β), τὴν παρ' αὐτῶν δεδομένην ἐντολήν, ἔστω καὶ ἂν

(α) Μιτζέλλ, ἀρ. 629.

(β) Μιτζέλλ, ἀρ. 852, 853.

συναίνεσις τοῦ ἐπιτρόπου, πρὸς ἀποδοχὴν δωρεᾶς (α).

β') Πράξεις ἑτεροβαρεῖς, δι' ὧν γεννᾶται ἐνοχὴ εἰς βάρος τοῦ ἀνέλκου καὶ ἣτις εἶναι δι' αὐτὸν καθαρὰ ζημία (ضرر محض). Ἐπειδὴ διὰ τῶν συναλλαγῶν τούτων ἐπέρχεται καθαρὰ μείωσις τῆς περιουσίας τῶν ἀνέλκων, ὁ νόμος θεωρεῖ αὐτάς ὡς μὴ γενομένης, διὸ καὶ ἀπαιτεῖ πρὸς σιγαρότητα αὐτῶν ἵνα ὁ συμβαλλόμενος ἢ ἐνήλιξ. Τοῦτο ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῆς παρ' ἀνέλκου γενομένης δωρεᾶς (6), ἐπὶ τῆς παρ' αὐτοῦ δεδομένης ἐγγυήσεως (γ), ἐπὶ τῆς εἰς αὐτὸν μεταθέσεως χρεώσεως ἀλλοτρίου (δ). Τὸ ἀναλαβεῖν χρεὸς ἀλλότριον διὰ μεταθέσεως ἢ τὸ ἐγγυηθῆναι αὐτὸ ἄνευ ὀφειλῆς τοῦ πρωτοφιλίτου, ἀποτελεῖ δωρεάν (تبرع), διότι εἰσέρχεται τις οἰκιοθειὴς καὶ αὐτοβλάβας (مضره) εἰς νομικὸν τινα δεσμόν, ὃ δὲ δεσμός οὗτος διὰ τῆς πληρωμῆς καταλήγει εἰς χρηματικὴν ζημίαν, τοῦ πληρόντος μὴ ἔχοντος ἀναγωγὴν (رجوع) ἐλλείψει ἐντολῆς. Ὁ πληρόντων ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους ὑφίσταται καθαρὰν μείωσιν τῆς περιουσίας του ἄνευ οὐδενὸς ἀντιτίμου, τὸ τοιοῦτον δὲ μόνον εἰς τοὺς ἐνήλικας ἐπιτρέπεται· ἂν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀνέλκου ἢ ὁ ἐπίτροπος ἤθελε συναίνεσαι εἰς τὴν παρὰ τοῦ ἀνέλκου ἐγγυήσιν, ἢ τε συναίνεσαι καὶ ἡ παρὰ τοῦ ἀνέλκου ἐγγυήσις εἶναι ἄκυροι, διότι ὁ ἐπίτροπος, ὅστις ἐτάχθη πρὸς περιφρούρησιν τῶν συμφερόντων τοῦ ἀνέλκου, δὲν δύναται νὰ συναίνεσθαι εἰς πράξιν ἀντικρὺς ἀντιβαίνουσαν εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπι-

(α) Μιτζέλλ, ἀρ. 1453.

(β) Μιτζέλλ, ἀρ. 859.

(γ) Μιτζέλλ, ἀρ. 628.

(δ) Μιτζέλλ, ἀρ. 684.

τροπείας καὶ μὴ περιλαμβανομένην εἰς τὰ διακώματα τοῦ κυρίου ἢ ἐπιτρόπου τοῦ ἀνηλίκου. Οὕτω, κατὰ τὸ 'Εσδάχ, ἡ δωρεὰ δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου, ὅστις συνεπὶς δὲν δύναται νὰ συναινέσῃ εἰς αὐτήν. ولا تبرع لا داخل تحت ولا يت الاب ولا «والبرع لا داخل تحت ولا يت الاب ولا» Οὕτω καὶ ὁ συμβιβασμὸς ὁ γινόμενος παρὰ τοῦ ἀνηλίκου εἶναι τότε μόνον ἰγκυρος, ὅταν ἐξ αὐτοῦ προκύπτῃ καθαρὰ ὠφέλεια εἰς τὸν ἀνήλικον, ἄλλως εἶναι ἄκυρος (α).

Ἐπίσης ἄκυροι εἶναι, ὡς ἀποτελοῦσαι καθαρὰν ζημίαν καὶ αἱ ἐξῆς πράξεις τοῦ ἀνηλίκου, ἡ ὁμολογία αὐτοῦ (β) καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ δοθείσα ἐξόφλησις (γ). Δάνειον γινόμενον εἰς ἀνήλικον οὐδὲν κύρος ἔχει, ὁ ἀνήλικος εἶναι ἀνίκανος εἰς τὸ ὑποχρεῖσθαι ἑαυτὸν (ليس من اهل الترام). Ἐπειδὴ δὲ δανειζόμενος ὑποχρεοῦται εἰς τὴν ἀπόπαισιν τοῦ δανεισθέντος ποσοῦ, ἡ τοιαύτη ἐνοχὴ τοῦ εἶναι ἄκυρος. Ἄν, κατόπιν τοῦ δανείου, τὰ χρήματα ὑπάρχωσιν πλούσια παρὰ τῷ ἀνηλίκῳ, ὁ δανείσας δύναται νὰ διαδικήσῃ αὐτὰ κατὰ τὴν ὁμόφωνον γνώμην τῶν τριῶν νομοδιδασκάλων. Ἄν ὅμως τὰ χρήματα κατεναλώθωσιν πρὸς διατροφήν τοῦ ἀνηλίκου ἢ ἄλλως πως, ὁ δανείσας δὲν ἔχει ἀγωγήν κατὰ τοῦ ἀνηλίκου καὶ ἐνηλικιωθέντος ἀκόμη. Ἡ τελευταία αὕτη λύσις στηρίζεται ἐπὶ τῆς γνώμης τοῦ Ἐβοῦ Χανφᾶ καὶ Ἐβοῦ Μουχαμμέδ, ἐνθ' ὁ Ἐβοῦ Γουσσούφ παραδέχεται ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει

εὐθύνεται ὁ ἐνήλικος. Περὶ τούτων τὸ 'Εσδάχ (α) λέγει: «Αἱ πράξεις τοῦ ἀνηλίκου αἰτίνας ἀποτελοῦσι δι' αὐτὸν ἐπὶ τὴν ζημίαν δὲν ὑπόκεινται εἰς ὄρον (ἂν ἐπικυρωθῶσιν ἢ μὴ), ἀλλὰ θεωροῦνται ὡς μὴ γινόμεναι· οὕτω συμβαίνει ἂν ὁ ἀνήλικος ὁ μὴ χειραφετηθεὶς ἰδανίσῃ ἢ ἰδανίσθῃ χρήματα, ἐκτός ἐάν ὑπάρχῃ χειραφίτησις, ἐν γένει δὲ ἡ ἰγγύσις τοῦ ἀνηλίκου εἶναι ἄκυρος». Τὴν αὐτὴν διαφωνίαν μεταξὺ τῶν νομοδιδασκάλων εὐρίσκομεν προκειμένου καὶ περὶ τῆς εὐθύνης τῆς προκυπτούσης εἰς τὸν ἀνήλικον συνεπὶς παρακαταθήκης ἢ χρησιδανείου γενομένων αὐτοῦ (β).

γ) Πράξεις τῶν ἀνηλίκων αἰτίνας δύνανται νὰ παρέξωσιν αὐτοῖς βλάβην ἢ ὠφέλειαν (عقد متردد بين النفع وضرر). Περὶ τῶν πράξεων τούτων ἰσχύουσιν αἱ ἐξῆς ἀρχαί (γ): ὁ ἐνήλικς ἐνεργῶν μόνος τοῦ καὶ ἐννοῶν τὴν σημασίαν τῶν πράξεων ὡς ἐνεργεῖ, πωλεῖ, ἀγοράζει, μισθώνει, ἐκμισθώνει, δίδει ἐντολὴν διὰ τὰς τοιαύτας πράξεις, καὶ ἐν γένει ἐνεργεῖ πράξιν ἣτις ἐπιτρέπεται καὶ εἰς τὸν ἐπίτροπον κατὰ τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιτροπείας. Τὰ τοιαῦτα συναλλάγματα συνάπτονται ἰγκύρως παρὰ τοῦ ἀνηλίκου, ἐπειδὴ ὅμως ἢ ἐκ τούτων βλάβη ἢ ὠφέλεια δὲν φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως, ἡ περὶ τούτων κρίσις ἐπαρτάται τῷ ἐπιτρόπῳ· ἐπομένως τὰ συναλλάγματα ταῦτα τότε μόνον εἶναι καὶ διὰ τὸν ἀνήλικον ὑποχρεωτικά, ὅταν συναινέσῃ εἰς ταῦτα

(α) T. II. σελ. 147.

(β) Μετζέλλε, ἔθρον 776 καὶ 809.

(γ) إيضاح 141—142 M. 967 أحكام الصغار 71—72 καὶ ائماء 141—142 M. 967 ايضاح 141—142 M. 967.

(α) Ἐν Χουλασῇ β. 36-38 τοῦ Ἀλῆ ἱρσνῆ.

(β) Ρήτρα Ἀλῆ ἱρσνῆ ἐν Χουλασῇ σελ. 5-84.

(γ) Χουλασῇ β. Ἀλῆ ἱρσνῆ σελ. 11.

καὶ ὁ ἐπίτροπος, ὅστις κίττεται τὴν αἵρεσιν τῆς συνεινέσιως ἢ μὴ, διαρκούσης τῆς ἐπιτροπείας. Ὅταν ὅμως τοῦ ἐπιτρόπου μὴ συναινέσαντος, ὁ ἐνῆλιξ ῥθίσῃ εἰς ἱερδικὴν ἡλικίαν, αὐτός δύναται μόνος του νὰ συναινέσῃ εἰς τὰ προηγουμένα συναλλάγματα, ἅπῃ οὕτω καθίστανται τότε κατὰ πάντα ἰσχυρὰ· σιωπηρὰ ὅμως συναινέσις ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ὁ ἀνῆλιξ κατίστη ἱερδικός· δὲν εἶναι ἀποδεκτὴ, διότι ἡ μεταγενεστέρα συναινέσις τοῦ ἐνῆλικου ἀποτελεῖ νέον συναλλάγμα, τοῦ προγενεστέρου μὴ ὑπάρχοντος νομικῶς. Οἱ κανόνες οὗτοι ἐφαρμόζονται εἰς τὴν πώλησιν (α), τὴν μίσθωσιν (β), τὴν ἐταιρίαν (γ).

Τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα ἀφορῶσι τὰς συναλλαγὰς τῶν ἀνηλίκων. Ἄν ὅμως διὰ τῶν πράξεων των (δ) διαπραχθῶσιν ἀδικήματα τι ἢ οἰονεὶ ἀδικήματα, εὐθύνονται ἀνὸς οὐδεμιᾶς διακρίσεως ἂν ὁ ἀνήλικος ἐννόησιν ἢ μὴ τὸ διαπραχθὲν ἀδικήμα· ἐννοεῖται δὲ οἰκοθὲν ὅτι ἐνταῦθα πρίκειται περὶ εὐθύνης οὐχὶ ποινικῆς, ἀλλὰ καθαρῶς ἁστυκῆς συνεπαγούσης τὴν πληρωμὴν ἀποζημιώσεως ἀπαιτητῆς χάριν τοῦ ἀδικηθέντος ἀμίσως καὶ χωρὶς τοῦτο νὰ ἀναβληθῇ μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ ἀδικήσαντος. Περὶ τούτου ὑπάρχει ὁ ἐξῆς κανὼν: «ὁ μὴ χειραγρεθὴς ἀνῆλιξ εὐθύνεται διὰ τὰ ἀδικήματά του» (δ), ἐπομένως εὐθύνεται διὰ τὴν περιουσίαν τρίτου, ἣν ἔφθειρε· ἂν δὲ ἐφόνευσέ τινα, ἡ τιμὴ τοῦ αἵματος βαρύνει οὐχὶ τοὺς

(α) Μετζέλλε, ἀρθρ. 361-362.

(β) Μετζέλλε, ἀρθρ. 458.

(γ) Μετζέλλε, ἀρθρ. 1333-1457.

(δ) Τζάχουλ κεφάλ. τοῦ Μουσταφᾶ Χατήρ, παλ. 42 καὶ Μετζέλλε, ἀρθρ. 916.

πλεονεκτήρους αὐτοῦ ἐκ πατρὸς συγγενεῖς, ἀλλὰ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀδικήσαντος ἀνηλίκου. Δὲν εὐθύνεται ὅμως ὁ προρηθείς ἀνῆλιξ εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις: ὅταν κατίστρεψε τὰ χρήματα, ἅτινα ἰδανίσθη, ὅταν ἔφθειρε τὸ πρᾶγμα, ὅπῃ παρακατετίθη πλησίον του, ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ κυρίου ἢ ἐπιτρόπου του, ἢ ὅπῃ ἔλαβεν εἰς χειροδάνειον ἢ ἐγόρασεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Περὶ φυλάξεως καὶ ἀνατροφῆς τῶν ἀνηλίκων.

Ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ δικαίῳ ἡ φύλαξις καὶ ἀνατροφή τῶν ἀνηλίκων, ἀντιθέτως πρὸς τὸ γαλλικόν δικαίον (α), ὃν ἀνήκειν εἰς τὸν ἐπίτροπον, ἀλλ' ὁ πραίτωρ ἢ ὁ πρίσδρος ὠρίζε τὸν φύλακα καὶ ἀνατροφή αὐτῶν, εἰς ὃν ὁ ἐπίτροπος ἀπέτινε περιοδικῶς τὸ πρὸς τοῦτο ὠρισμένον ποσόν. Αὐτὸ τοῦτο ἀπαντᾷται καὶ παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπιτροπείας τὰ ἀνήλικα δὲν μίνουσι παρὰ τῷ ἐπιτρόπῳ, ἀλλ' ἡ φύλαξις καὶ ἀνατροφή αὐτῶν ἀνήκει αὐτοδικαίως εἰς ὠρισμένα τινὰ πρόσωπα ἐξασκούντα οὕτω ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων εἰδὸς τι ἐξουσίας (أولياء) (6). Ἡ ἐξουσία αὕτη ἐκφράζεται διὰ τῆς λέξεως *χάζανι* (أولياء) σημαίνουσας κυριαρχικῶς τὴν πρᾶξιν τοῦ πτενοῦ τοῦ λαμβάνοντος τὰς νεοσσούς ὑπὸ τὰς πτέρυγας του, ἐπομένως νομικῶς ἀπελευθέρωσιν φυλάττειν καὶ διατρέφειν. Ὁ ἐξασκῶν τὴν ἐξουσίαν ταύτην ὀνομάζεται *χάζην* ἢ *μουργεβή*, ἥτοι ἀνατροφεύς. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ιδιότης τοῦ ἀνατροφεύς, ἀνιέξεται

οὕτω τῆς τοῦ ἐπιτρόπου, δύναται πολλάκις νὰ συμπίσῃ μετὰ τῆς τελευταίας ταύτης οὕτως, ὥστε ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἄτομον νὰ συνεινῇ ἐν ἑαυτῷ τὰ καθήκοντα ἀνατροφεύς καὶ ἐπιτρόπου. Τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ ἀνατρέφειν δίδεται πρῶτον εἰς γυναῖκας καὶ δευτέρον εἰς ἄνδρας συνδεδεμένους μετὰ τῶν ἀνηλίκων διὰ συγγενικοῦ δεσμοῦ, διακρίνονται δὲ οἱ συγγενεῖς αὗτοι εἰς τρεῖς τάξεις, ὧν ἡ πρώτη ἀποκαλεῖται τὴν δευτέραν καὶ καθιεῖται, ἐκάστης δὲ τάξεως ὁ α' βαθμὸς ἀποκαλεῖται τὸν δευτέρον, καὶ οὕτω καθιεῖται.

α) *Μήτηρ*, ἐνὸς μὲν διαρκεῖ ὁ γάμος καὶ μετ' αὐτόν, ἐὰν διαλυθῇ τοῦ γάμου ἔλαβε σύζυγον μὴ στενῶς συνδεδεμένον μετὰ τῶν ἀνηλίκων, ἥτοι μὴ *μαχρέμ* (محرمة) ἥτοι *ξένον* (أجنبي).

β) *μήτηρ* τῆς μητρός, ἥτοι ἡ ἐκ μητρός μάμη καὶ καθιεῖται.

γ) *μήτηρ* τοῦ πατρός.

δ) *ἐμφυθάλλῃς ἀδελφῇ*.

ε) *ἐμφομητρία ἀδελφῇ*.

ς) *ἐμφοπατρία ἀδελφῇ*.

ζ) *ἐκ μητρός θεία*.

η) *ἐκ πατρός θεία*.

Τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν ἀνήκει εἰς συγγενεῖς πέραν τοῦ γ' βαθμοῦ ἐκ τοῦ πληγίου, διότι οἱ κατιόντες ἐκ τοῦ πληγίου τοῦ δ' βαθμοῦ δὲν εἶναι *μαχρέμ*, ἥτοι θεωροῦνται ἔννοιαι ὡς πρὸς τὸν γάμον καὶ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐν λόγῳ δικαίωματος. Ἐὰν οὐδὲμία συγγενὴς ἐκ τῆς ἀνωτέρας τάξεως ὑπάρχῃ, τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνήκει εἰς συγγενεῖς

(α) Τῆς ἀστ. Γαλλ. κώδ. ἀρ. 450.

(6) Δουρῆ, τ. I, σ. 309 καὶ Μιζόλλι, ἀρ. 851.

ἄρρενας τοὺς καλουμένους ἀσκαμπ (عصب) κατὰ τὴν
ἐξῆς βαθμολογικὴν σειράν·

- α') πατήρ·
- β') πάππος ἐκ πατρός καὶ περαιτέρω·
- γ') ἀμφιθαλλὴς ἀδελφός·
- δ') ἀδελφός ὁμοπατρίος·
- ε') υἱὸς τοῦ ἀμφιθαλλοῦ ἀδελφοῦ·
- ς') υἱὸς τοῦ ὁμοπατρίου ἀδελφοῦ·
- ζ') ἀμφιθαλλὴς θεῖος·
- η') ἐκ πατρός θεῖος.

Καὶ τῶν συγγενῶν τούτων μὴ ὑπαρχόντων, τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνήκει εἰς τοὺς συγγενεῖς τῆς γ' τάξεως τοῖς καλουμένοις ζεβί-ουλ-ιρχάμ (ذوی الارحام) (α)·

- α') πάππος ἐκ μητρός·
- β') ἀδελφὴ ἐκ μητρός·
- γ') υἱὸς τοῦ ἐκ μητρός ἀδελφοῦ·
- δ') θεῖς ἐκ μητρός.

Ὅταν ἄτομόν τι, εἰς ὃ ἀνήκει τὸ δικαίωμα τῆς φυλάξεως καὶ ἀνατροφῆς, ἀρνεῖται νὰ δεχθῇ καὶ ἀναθρῖν τὸν ἀνήλικον, ὁ δικαστὴς δὲν δύναται νὰ βιάσῃ αὐτό, ἀλλὰ παραδίδει τὸν ἀνήλικον εἰς τὸν συγγενὴ τοῦ ἀμείους ἱπομένου βαθμοῦ· ὅταν ὁμοῦ ἐκτός τοῦ ἀρνούμενου συγγενοῦς ἕτερος συγγενὴς (عمر) δὲν ὑπάρχῃ, τότε ἡ φύλαξις εἶναι ὑποχρεωτικὴ καὶ ὁ δικαστὴς δύναται νὰ βιάσῃ τὸν ἀρνούμενον.

Ἡ ἑγγαμὸς σύζυγος δὲν δικαιούται νὰ λάβῃ διακράτησιν τοῦ γάμου ἀμοιβὴν τινὰ διὰ τὴν φύλαξιν καὶ ἀνα-

τροφὴν τοῦ τέκνου τῆς, διότι ἡ ἐνέργεια αὐτῆς εἶναι καθῆκον ἐπιβαλλόμενον αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ νόμου· ὅταν ὅμως ὁ γάμος διαλυθῇ, τότε δύναται νὰ ζητήσῃ καὶ ἀμοιβὴν τινὰ. Ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἐξασκίεται τὸ εἰρημένον δικαίωμα τῆς φυλάξεως καὶ ἀνατροφῆς τῶν ἀνηλίκων ὁρίσθη εἰς 7 ἔτη διὰ τὰ ἄρρενα, διότι ταῦτα μέχρι τῆς ἱσοχῆς ταύτης ἔχουσιν ἀνάγκην γυναικείας περιθαλψέως, διὰ δὲ τὰ θῆλα ὡς ὅμοιον ἐτίθη ἡ ἐφηβικὴ ἡλικία, ἥτοι τὸ ἑνῆντα ἔτος. Μέχρι τῆς ἱσοχῆς ταύτης ἡ ἀνῆλιξ θυγάτηρ ἔχει ἀνάγκην νὰ εὐρίσκηται μεταξὺ τῶν γυναικῶν, ὅπως αὐτῶ λαμβάνῃ παρ' αὐτῶν τὴν δέουσαν περίθαλψιν καὶ τὰς εἰς τὸ φύλον αὐτῆς ἀναγκαζούσας ὁδηγίας. Κατόπιν ὅμως τοῦ ἑνῆντος ἔτους, ἐφηβος ἤδη, ἔχει ἀνάγκην τῆς προστασίας καὶ ὑπερασπίσεως τοῦ πατρός· ἵνα καὶ τοῦτο τὰ τε ἄρρενα καὶ θῆλα ἀπὸ τῶν ὡς εἴρηται ἱσοχῶν παραδίδονται εἰς τὸν πατέρα αὐτῶν.

Τὰ περὶ φυλάξεως καὶ ἀνατροφῆς τῶν ἀνηλίκων προερρημένα ἀφορῶσι τοὺς Μουσουλμάνους, τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν ὑπαγμαίνων κατὰ τοῦτο εἰς τὸ Βυζαντινὸν δίκαιον.

(α) Τῆς Βεχτσί-ουλ-φισάδ, τ. I, σ. 114.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Αρχαί της επιτροπείας και λογαριασμοί
τοῦ ἐπιτρόπου.

Ἡ ἐπιτροπεία, ἥ τε ἐκ διαθήκης καὶ ἡ δικαστική, διαρκεῖ ἐν ὅσῳ ἐξακολουθοῦσι τὰ ἀνήλικα ὄντα ἀνάκτα καὶ πέραν ἀκόμη τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας, δύναται δὲ νὰ λήξῃ διὰ μιᾶς τῶν ἐξῆς περιπτώσεων.

α') Κατάρχησις (الطرح) τοῦ ἐπιτρόπου. Ἡ κατάρχησις δύναται νὰ ἐκδηλωθῇ διὰ διαφόρων πράξεων τοῦ ἐπιτρόπου βλαπτουσῶν τὰ συμφέροντα τῶν ἀνηλίκων· εἴναι ὁ ἐπίτροπος ἐνθ' εἶναι ὑπόχρεως ἐτησίως ἀπαῖ νὰ δῶν λογαριασμὸν τῆς διαχειρίσεώς του (α), ἐπὶ πολλὰ ἐπ' ἀρνεῖται νὰ δώσῃ τοιοῦτον, ἢ ἀποδεικνύεται δικαστικῶς κατόπιν εἰδήσεως (الخبار) δοθείσης εἰς τὸν ἐροδικὸν παρὰ τρίτων ἢ ἄλλως πως, ὅτι ἐφετερίσθη ἢ ἀπίστευε (العدم) χάριν ἐκυτοῦ μέρους τι τῆς παρουσίας τῶν ἀνηλίκων. Κατάρχησις ἐπίσης εἶναι ὅταν ὁ ἐπίτροπος ἐκπούσῃ ἀκίνητόν τι τῶν ἀνηλίκων καὶ λάβῃ τὸ ἀντίτιμον αὐτοῦ πρὸς ἴδιον ὀφείλος, ἢ ὅταν μισθώσῃ ἀκίνητόν τι τῶν ἀνηλίκων δι' ἴδιον λογαριασμὸν, ἀντὶ μισθώματος κατωτέρου τοῦ τρέχοντος (الاجر مثل), ἢ ἐμπορεύηται διὰ τῆς ὁρμῆς

κατὰ παρουσίας δι' ἴδιον τοῦ λογαριασμὸν. Ἐν ἑκάστη τῶν περιπτώσεων τούτων ὁ ἐπίτροπος παύεται ὑπὸ τοῦ ἐροδικοῦ καὶ ἀντικαθίσταται δι' ἑτέρου (α).

β') Εἶδομεν προηγουμένως ὅτι ὁ ἐπίτροπος ὁ ἐκ διαθήκης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου δὲν δύναται νὰ παραιτηθῇ καὶ ὅτι οὕτω ἡ ἐπιτροπεία καθίσταται ὑποχρεωτική. Ὑπάρχουσιν ὅμως δύο νομικά μέσα (الوسائل) δι' ὧν ὁ ἐπίτροπος δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτῆς, εἶναι δὲ τὰ ἐξῆς:

α') Ὁ διαθέτης συμφωνῶν μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἐκλέγει αὐτὸν ἐπίτροπον ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅτι ὁ ἐπίτροπος νὰ δύναται νὰ παραιτῆται ὅταν θέλῃ.

β') Διαρκούσης τῆς ἐκ διαθήκης ἐπιτροπείας ὁ ἐπίτροπος κατὰ ἀγωγὴν ἀνυπόστατον κατὰ τῶν ἀνηλίκων, μὴ θυνθῆς δι' α' ἀποδείξῃ τὴν ἀπαίτησίν του ἢ τοὺς ισχυρισμοὺς του παύεται ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ, καὶ τοῦτο κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀδελφ. Γουσσούφ, ἣν ἀκολουθεῖ καὶ ἡ παρ' ἡμῖν νομολογία, ἐνθ' κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀδελφ. Χακινῶ, ὁ ἐπίτροπος δὲν παύεται ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀλλὰ προστίθεται αὐτῷ καὶ ἕτερος (6). Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἐκ διαθήκης ἐπίτροπος μεταχειριζόμενος ἐν ἐκ τῶν δύο τούτων πλαγίως μέσων ἐπιτυγχάνει τὴν λήξιν τῆς ἐπιτροπείας. Ὅταν ὅμως πρόκειται περὶ δικαστικοῦ ἐπιτρόπου οὗτος δύναται ν' ἀναγγεῖλῃ τῷ δικαστῇ ὅτι θέλει νὰ παύσῃ ὡς ἐπίτροπος, καὶ τότε ὁ δικαστὴς διορίζει ἕτερον, διότι ὁ δικαστικὸς ἐπίτροπος εἶναι ἀπλοῦς πλη-

(α) Ἦδε ἀρθρ. 4 τοῦ περὶ ὁρμ. τερ. Ν. Δ. τ. Ι, σελ. 277.

(α) Ἦδε β. 130 τοῦ Ἀδελφ. Γουσσούφ ἐν Χουλαῶ.

(6) Ἦδε Ἐφῆλ σελ. 124.

ρεζούσιος τοῦ δικαστοῦ, ἐπομένως δύναται πάντοτε νὰ παραιτηθῇ, ἐξαιρουμένης τῆς περιπτώσεως καθ' ἣν τὰ συμφέροντα τρίτων παραβλάπτονται ἐκ τῆς παραιτήσεως ταύτης.

γ) Νομικὴ ἀνικανότης τοῦ ἐπιτρόπου ἐπαγαγούσα ἐπαγόρευσιν (حجر) αὐτοῦ ἢ θάνατος τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τοῦ ἀνηλίκου.

δ) Ἑρηδικὴ ἡλικία τῶν ὀρφανῶν (بلوغ) (α). Πρὸς τοῦτο δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἐρηδικὴ ἡλικία, ἣτις ἀδιαφιλονεικῶς ἀρχεται τὸ 15^{ον} ἔτος καὶ διὰ τὰ δύο φύλα ἄρρεν καὶ θῆλυ, ἀλλὰ ἀπαιτεῖται καὶ ἡ νομικὴ ἱκανότης (القدرة). Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ ἐπιτροπεία δὲν λήγει ipso jure, ὅταν τὰ ὀρφανὰ ἔρθωσαν εἰς τὸ 15^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας των, ἀλλὰ δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ πέραν τοῦ ὁρίου τούτου, ἐνὸς μὲν τὰ ὀρφανὰ δὲν κείμενται τὴν ἀπαιτουμένην νομικὴν ἱκανότητα τοῦ καλῶς διευθύνειν καὶ προφυλάττειν τὴν ἑαυτῶν περιουσίαν.

Ὁ Μετζελλέ δὲν ὥρισι τὴν ἡλικίαν καθ' ἣν εἶναι τις βεσιδ (الوصي) ἤτοι θεωρεῖται κατέχων ὑπὸ πᾶσαν ἐποψὴν τὴν δέουσαν νομικὴν ἱκανότητα, ἀλλ' ἀπλῶς ἰδωσα τὸν ὁρισμὸν τῆς ἱκανότητος ταύτης διὰ τοῦ ἀρθρ. 947 λέγων, ὅτι βεσιδ εἶναι ἐκεῖνος ὅστις δύναται καλῶς νὰ διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν του καὶ ὅστις ἀπορρίπτει τὴν σπατάλην. Ἐν δὲ Δουσδούρ (6), ὁ νομοθέτης εἶπε μὲν ὅτι ὑπάρχει τεκμήριον νομικῆς ἱκανότητος, ἅμα ὡς φθάσῃ τὸ ὀρφανὸν εἰς τὸ 20^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας,

(α) Εἰς Μετζελλέ, ἀρθρ. 985, 986 καὶ 987.

(6) T. 1, σελ. 280, ἐν τῷ ἀρθρ. 13 τοῦ περὶ ἄρρενων τεκμῆρον νόμου.

ἀλλὰ ὁ χρονικὸς οὗτος ὁρισμὸς δὲν ἀποκλείει τὴν τοῦ δικαστοῦ ἐκτίμησιν, ὅστις δύναται νὰ θεωρήσῃ τὸ ὀρφανὸν ἀνίκανον ἀκόμη καὶ πέραν τοῦ 20^{ου} ἔτους. Ἐν δὲ μεταγενετέρῳ Νόμῳ τῆς 8^{ης} Σεβ. 1298 καὶ 21 Αὐγ. 1297 περὶ τῆς καταγραφῆς τῶν κατοίκων τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας (α) ἐν ἀρθρ. 42 εὐρίσκομεν ἕτερον ὁρισμὸν τῆς ἱκανότητος (القدرة) διάφορον κατὰ τι τοῦ προηγουμένου πρὸς ἀρθρον τοῦτο ὁμιλοῦν περὶ τῶν μαρτύρων οἰκτικῆς θύλων χρησιμεύει ἐν τῇ καταγραφῇ λέγει, ὅτι αἱ μάρτυρες δύνανται νὰ ᾔναι ἱκανοὶ κατὰ τὸν νόμον, ἤτοι νὰ ἔχωσι συμπληρώσει τὸ 21^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας των, ὥστε ἡ ἐνηλικιότης κατὰ τὸν νόμον τούτον λογίζεται ἔκτε ἀμφοτερότερος ἅμα συμπληρωθέντες τοῦ 21^{ου} ἔτους. Ταιούτων ὡσὺν τῶν διατάξεων τοῦ σημερινοῦ θετικοῦ δικαίου ἰδωμεν τί λέγουσιν ἡμῖν αἱ πηγαί. «Περὶ τούτου ὑπάρχει διαφωνία μεταξὺ τῶν νομοδιδασκάλων. Ὁ Ἰμάμης Ἀβού Χανφά διδάσκει ὅτι τεκμήριον νομικῆς ἱκανότητος εἶναι τὸ 15^{ον} ἔτος, ὅτι τὸ ὀρφανὸν ἀπολύτως καὶ ipso jure θεωρεῖται ἱκανόν, ὁ δὲ ἐπίτροπος δύναται νὰ παραδώσῃ αὐτῷ τὴν κληρονομικὴν ἢ ἄλλην περιουσίαν του. Οἱ Ἰμάμας Ἀβού Γουσσούρ καὶ Ἀβού Μουχαμμέτ ἐκ τούτων οὖν φρονοῦσιν ὅτι καὶ μετὰ τὸ 25^{ον} ἔτος δὲν πρέπει νὰ παραδίδεται τῷ ὀρφανῷ ἡ περιουσία του, ἐνὸς μὲν δὲ γνωστῇ ὅτι εἶναι ἱκανόν περὶ τὴν διαχείρισιν αὐτῆς (6). Καὶ ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ Μετζελλέ καὶ

(α) Ἡ Β' παράρτημα τοῦ Δουσδούρ σελ. 15.

(6) Ἡ Δουσδούρ, τ. 2, σ. 156 καὶ Ἡ Χουλαῶ β. 8, καὶ 9 Ἀλλ' ἐρίνδῃ, σελ. 198.

ἐκ τῶν πηγῶν φαίνεται ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο περὶ ἱκανότητος τῶν ἀνηλίκων εἶναι ζήτημα ἐκτιμῆσεως τοῦ δικαστοῦ, ὁ δὲ ἐπίτροπος, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης εὐθύνης, πρέπει νὰ λαμβάνῃ δικαστικὴν ἀπόφασιν κηρύττουσαν τὸ ὀρφανὸν ρεσθῆ καὶ τότε νὰ δίδῃ τὴν λογοδοσίαν τῆς διαχειρίσεώς του καὶ νὰ παραδίδῃ τῷ ὀρφανῷ τὴν περιουσίαν του.

Ὁ ἐπίτροπος ὑπόκειται εἰς διττὴν λογοδοσίαν (حاسب) α') ἑτησίαν καὶ β') γενικὴν. Ἡ πρώτη δίδεται εἰς τὸν ἱεροδίκην διαρκούσης τῆς ἐπιτροπείας, ἔχει δὲ σκοπὸν τὴν πρόληψιν καταχρήσεων τῶν ἐπιτρόπων. Περὶ τούτου ἀναγινώσκουμεν ἐν ταῖς ρήτραις Ἀλλῇ ἐφίνθη, ἐν σιλ. 70. « و بحاسب سنة بسنة », « καὶ θεωρεῖ τοὺς λογαρισμοὺς αὐτοῦ ἑτησίως » καὶ παρακατιῶν « و ينبغي للناضي ان يحاسب » « δέον ὁ ἱεροδίκης νὰ θεωρῇ τοὺς λογαρισμοὺς τῶν ἐπιτρόπων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὀρφανικὴν περιουσίαν, ἣν κατέχουσιν, ἵνα οὕτω γινώσκωνται οἱ καταχρηστικαί ». Ἡ δὲ δευτέρα λογοδοσία δίδεται, ἐνηλικιωθέντων τῶν κληρονόμων καὶ ἀποδειξάντων νομίμως ὅτι εἰσὶν ἱκανοί. Ἡ γενικὴ αὕτη λογοδοσία τῶν ἐπιτρόπων ἔχει ὡς βᾶσιν τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς κληρονομίας γενομένην καταγραφὴν τῆς περιουσίας τοῦ τεθνεώτος καὶ τὰς ἑτησίας λογοδοσίας, ἐπομένως περιέχει πᾶν ὅ,τι ἕκαστος τῶν κληρονόμων δικαιούται νὰ λάβῃ ἐκ τῆς κληρονομίας, πάσης τῆς εἰσπράξεως καὶ πληρωμῆς τὰς παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου γενομένας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιτροπείας, οἷον τόκους, ἐνοίκια, κέρδη, ἔξοδα πρὸς διατήρησιν τῶν τῆς κληρονομίας ἀκινήτων, ἔξοδα διατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν ὀρφανῶν καὶ

ἐν γένει πᾶσαν πρᾶξιν τοῦ ἐπιτρόπου. Μετὰ τὴν γενικὴν ταύτην λογοδοσίαν, ὁ ἐπίτροπος παραδίδωσιν ἑκάστῳ τῶν κληρονόμων τὸ κληρονομικὸν του μερίδιον ἐπὶ ἀποδείξει ἱεροφλήσεως. Ἡ γενικὴ αὕτη λογοδοσία δυνατόν νὰ δοθῇ εἴτε ἰδιωτικῶς εἴτε δημοσίᾳ τῇ μεσολαβήσει τοῦ ἱεροδίκου, ἐκδίδοντος τότε σχετικὴν ἀπόφασιν.

ΤΕΛΟΣ

Πᾶν ἀντίτυπον, μὴ φέρον τὴν ἰδιόχειρον ἐπογραφήν
μου, θεωρεῖται κλοπιμαῖον καὶ καταδικάζεται κατὰ τὸν
νόμον.

_____

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	σελ. ζ'-ε'
Εἰσαγωγή.	
Περὶ κληροδοσίας καὶ τῆς διὰ τελευταίας βουλῆσεως ἐπιτροπείας ἐν γένει	» 1

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Περὶ κληροδοσίας.

Κεφάλαιον πρῶτον.	
Ὅρισμός καὶ τύποι κληροδοτήματος. Ὑπὸ ποιούς ὅρους τὸ κληροδοτήμα εἶναι ἔγ- κτερον	σελ. 5
Κεφάλαιον δεύτερον.	
Περὶ κληροδοτήματος ἐπικαρπίας	» 39
Κεφάλαιον τρίτον.	
Συνδραμὴ κληροδοτημάτων	» 46
Κεφάλαιον τέταρτον.	
Περὶ ἀνακλήσεως καὶ ἀποσβέσεως τοῦ κλη- ροδοτήματος	» 55

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Κεφάλαιον πρῶτον.

Περὶ τῆς διὰ τελευταίας βουλήσεως ἐπι-
τροπείας. . . . . σελ. 59

Κεφάλαιον δεύτερον.

Περὶ τῆς δικαστικῆς ἐπιτροπείας . . . . » 78

Κεφάλαιον τρίτον.

Διεύθυνσις τοῦ ἐπιτρόπου . . . . . » 92

Κεφάλαιον τέταρτον.

Περὶ τῶν ἀνηλίκων καὶ τῶν πράξεων αὐτῶν » 125

Κεφάλαιον πέμπτον.

Περὶ φυλάξεως καὶ ἀνατροφῆς τῶν ἀνηλίκων » 134

Κεφάλαιον ἕκτον.

Λήξις τῆς ἐπιτροπείας καὶ λογοδοσία τοῦ
ἐπιτρόπου . . . . . » 138

ΠΙΝΑΞ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ*

Α

* Ἀδεια δικαστικὴ 83, 97, 110, 112, 123.

* Ἀναγωγή (رجوع) 101, 105, 117, 129.

* Ἀνατροφή ἀνηλίκων, ἴδε φύλαξις.

* Ἀνηλιξ, ὁρισμὸς 125, διάρκεια ἀνηλικιότητος 125-126, κληροδότημα ἀνηλίκου 15-16, τρεῖς τάξεις ἀνηλίκων 126-128, πράξεις αὐτῶν 128-132, ἀδικήματα αὐτῶν 132-133.

* Ἀρμοδιότης ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου τῶν ὀρθοδόξων 11, ἱεροδικείου 97, ἀστικῶν δικαστηρίων 110.

* Ἀφανής, ὁρισμὸς αὐτοῦ 81, πῶς περατοῦται ἡ ἀφάνεια 84, πότε ἀνοίγει ἡ κληρονομία τοῦ ἀφανοῦς ἐπὶ γαιῶν, μουλίκων 85.

Β

Βαλὴγ, ἴδε ἱερθεός.

Βασθί, ἴδε ἐπίτροπος.

Βασιγγέτ, ἴδε κληροδοσία

Βατζήπ, 47.

Βελθς, 62.

* Οἱ ἀρθροὶ δεκνόμενοι τὰς σελίδας

Βελαγγέτουν, όρισμός 62, — πατρός, πάππου, δικαστοῦ 65.

Βεσαγγέτ, 4.

Βλακεία, 79-80.

Γ

Γαζαι δημόσιαι 34, δὲν κληροδοτοῦνται ἐγκύριως, — ταχισάτ 35.

Γεδήκιον, φύσις καὶ σχηματισμός 35-86, εἶδη — νιζαμλῆ, νιζαμσῆζ 87.

Γυνή ἔγκυος 18.

Δ

Δάνειον 112, 124.

Δανεισταὶ κληρονομίας 103-104, 123.

Δεφτέρει-κασσάμ 94.

Δημόσιον, πότε λαμβάνει τὴν κληρονομικὴν περιουσίαν, δὲν εἶναι κυρίως κληρονόμος 12-14.

Διαθέσιμον πρὸς 10-11.

Διατροφή ἀνηλίκων 96, 110, 122, 123.

Δωρεά μεταξὺ ζώντων 6, 19.

Ε

Ἐμδρυσον 18, 79.

Ἐνέχυρον 27.

Ἐπικαρπία 7, 43.

Ἐπιτροπαία ἐν γένει 2, πότε λήγει 138-140.

Ἐπίτροπος ἐν γένει 3, ἐκλέγεται παρὰ τοῦ πατρός ἢ διορίζεται παρὰ τοῦ δικαστοῦ 64, παραίτησις ἐπι-

τρόπου ἐκ διαθήκης δυνατὴ μόνον πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ ἐκλιζαντος 67, ὁ ἐκ διαθήκης ἐπίτροπος ἔχει ἐξουσίαν γενικὴν 68, προτιμάται τοῦ δικαστικοῦ ἐπίτροπου 70, ὁ παρὰ τοῦ πατρός ἐκλογίς προτιμάται τοῦ τῆς μητρός 71-72, ὑπαρξίς δύο ἐπίτροπων, δέον νὰ ἐνεργῶσιν ὁμοῦ καὶ ἐκ συμφώνου 72-73, περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ μονομερὴς ἐνέργεια εἶναι ἐγκυρος 74, θάνατος ἐπίτροπου 74, ὁ Μουσουλμάνος ἐκλέγεται ἐπίτροπος καὶ μὴ Μουσουλμάνου, τὸ ἐναντίον δὲν εἶναι δυνατόν 75, ἡ γυνὴ δύναται νὰ ἦναι ἐπίτροπος, συνήθως διορίζεται ἡ μήτηρ ἢ ἡ μάμη τῶν ἀνηλίκων 76-77, ἐπίτροπος δικαστικὸς εἰς ποίας περιπτώσεις διορίζεται 78-91, ἔχει ἐξουσίαν γενικὴν 87, ἐπίτροπος δικαστικὸς εἰδικὸς 88, 95, ἐπίτροπος — ἐπὶ μισθώματι 90, εἶναι ἐκτελεστὴς τῶν κληροδοτημάτων 98, πότε καὶ πῶς πωλεῖ ὁ ἐπίτροπος τὴν κινητὴν περιουσίαν τῶν ἀνηλίκων 102-105, πότε τὴν ἀκίνητον 105-107, μίσθωσις παρὰ τοῦ ἐπίτροπου κτημάτων τῶν ἀνηλίκων 108-109, ἐνάγει καὶ ἐνάγεται διὰ τὴν κληρονομίαν 110, θεωρεῖ παρ' ἐπίτροπου, ἐξόφλησις, προθεσμία 111, πληρωμὴ εἰς τὸν ἐπίτροπον 111, δύναται νὰ ἐμπορεύηται διὰ τῆς τῶν ὀρφανῶν περιουσίας 111-112, νὰ δανειζῇ τὰ τῶν ἀνηλίκων χρήματα, νὰ ποιῇ μετάθεσιν χρέους 112, συμβιβασμός τοῦ ἐπίτροπου 113-116, ὁμολογία αὐτοῦ 116-117, ὅρκος καὶ εὐθύνη αὐτοῦ 118-120.

Ἐφηδος, πότε ἀρχεται ἡ ἐφηδικὴ ἡλικία 125, 140.

Ἐχλιγγέτ (اعلى) 21.

I

Ἰδούετ (یدو) 18.

Ἰδιοκτησία κινητὴ 26, ἀκίνητος, ὑποδιαίρεσις αὐτῆς 27, κληροδοτεῖται ἐγκύρως ὅταν ᾖναι ἀποθέτου κυριότητος (μούλκιον) 29, βακουρική — 27, εἶδη αὐτῆς 31-34, δὲν κληροδοτεῖται ἐγκύρως 35, πώλησις, μίσθωσις αὐτῆς 107, 109.

Ἰσά, ὅρισμός 2.

Ἰστιχσάν 10, 15.

Ἰτζαζέτ 10.

K

Καγγήμουν ἐπίτροπος ἀφανούς 81.

Κατάχρησις ἐπίτροπου, συνέπειαι αὐτῆς 138.

Κηγζάζ (ڪڙڙ) 20.

Κληροδοσία, κληροδότημα, χαρακτὴρ καὶ αἰτίαι αὐτοῦ 1, ὅρισμός 5, κατὰ τί διαφέρει τῆς μεταξὺ ζώντων δωρεᾶς 6, διαφέρει τῆς τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου διαθήκης 7, ἀποδοχὴ αὐτοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κληροδότου 9-10, ὑποχρεωτικὴ ἢ ἐκτελεσις αὐτοῦ μέχρι τοῦ 1/3 τῆς περιουσίας 10, ὑπὸ ποίους ἔρους εἶναι ἐγκυρον, 14-38, — ἐπικαρπίας 39-45, συνδρομὴ κληροδοτημάτων 46-54, ἀνάκλησις κληροδοτήματος λόγῳ ἢ ἔργῳ 55-58, ἀπόσβεισις αὐτοῦ 58-60.

Κληροδότης, ὅρισμός 3, ιδιότητες αὐτοῦ 14-15.

Κληροδόχος, ὅρισμός 3, ιδιότητες αὐτοῦ 17-26.

Κληρονομία, αἰτία καὶ κωλύματα αὐτῆς 13, πτώχευσις αὐτῆς 16, 17, 79.

Λ

Λογοδοσία, ἐπίτροπου, δύο εἰδῶν: ἱτησία καὶ γενική 142-143.

M

Μαίτ (١٤) 2.

Μήτηρ ἐκλέγει ἐπίτροπον τῶν ἀνηλίκων τέκνων τῆς 3, διορίζεται διακοστικῶς ἐπίτροπος αὐτῶν 76-77.

Μουβσῆ, ἴδι κληροδότης.

Μουβσῆουν λέχ, ἴδι κληροδόχος.

Μουραχῆκ 126.

N

Ναφκὰ σενέδῆ, ἴδι διατροφή.

Π

Παρακαταθήκη 27, 109.

Πατήρ ἐκλέγει ἐπίτροπον τῶν τέκνων τοῦ 3, 63, ἴχαι διπλὴν ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίαν 61.

Πρόσωπον ἠθικόν δὲν γίνεται κληροδόχος 21.

P

Ρεσῆδ, ὅρισμός 140-142.

Σ

Σπατάλη 79, 80, 86.

T

Τερεκές, ὅρισμός, τί περιλαμβάνει 92, πότε ἢ κατα-

γραφὴ αὐτοῦ εἶναι ὑποχρεωτικὴ 93, πῶς γίνεται ἡ
καταγραφὴ αὐτῇ 93-96, ἔξοδα αὐτῆς 97, πώλησις
τοῦ τερεκί 95, 97, διανομὴ αὐτοῦ 99-102.

Φ

Φάρζουν 16, 47.

Φρενοβλάθεια, εἶδη αὐτῆς 80.

Φύλαξις ἀνηλίκων 134, εἰς ποίους ἀνήκει τὸ δικαίωμα
τοῦτο 135-137.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΚ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ Α. Ε. ὁ πρεσβυτὴς τῆς Ἑλλάδος Ν. Μαυροκορδαῖος σώ-
ματα 2. Ὁ Μέγας Ῥήτωρ Κ. Καλλιάρχης 2. Π. Σταυράνοβιτς 10.
G. Coronio 5. I. E. Lombardo 2. Ἡ Α. Σ. ὁ Ἅγιος Τρα-
πιζούντος κ. Κωνσταντῖνος I. Ε. Κατσώνης, Β. Καργάλης, Ἀλῆξ.
Παντζαίρης 2, Χρ. Νικολαοπούλου, Γ. Γεωργίου, Μ. Φάκρος
2, Μ. Σιληνιάδης, Α. Λουκίτης, Θ. Λουκίτης, Α. Καλδοκρίστ-
της, Μ. Τσιούρας, Ἰωάννης Δ. Ναύρα, Βάσσαρης Διγενής, Βα-
σίλειος Θ. Ἐλευθεριάδης, Ἰωάννης Γκρόχας 2, Κ. Περδικίβης,
Ἰωάννης Χλωρός, Θ. Σπυρίδης, Χρυσ. Οἰκονομίδης, Μ. Χέλ-
μης, Ἀντ. Νίτης, I. Οἰκιάδης, Λεωνίδας Κότσιας, Ἰωάννης
Δαχλίντης, Δημήτριος Μαλτεζόπουλος, Διονύσιος Π. Κοντογεώρ-
γος 5, Παναγιώτης Μαρτσάρης, Κ. Ν. Καπλάνογλου, Γιαννίκη
Γέλερ, Ἀθανάσιος Νικολαΐδης, Νικόλαος Ὀρρακίδης, Π. Ἐρ-
μιάδης, Θ. Εὐαλειδης, Π. Π. Περδικιέρου, Ἰωάννης Μ.
Ἰωσφιδης, Πρίδωρος Μ. Μαχίδης, Παναγιώτης Ν. Κερίσσογλου,
Ἰωάννης Κουρετζιόγλου, Φ. Μαυροκορδαῖος.

Οἱ ἐνταῦθα διαγέγραφοι.

Ν. Α. Μαρούλης 2, Η. Μακρίδης, Α. Β. Παναγιώτης 2, Β.
Α. Δαρίδης 2, Ἰωάννης Πρέσας 2, Ν. Α. Καραλληναῖος, Δ.
Αγάπης, Ἀθανάσιος Ἀποστολίδης, Β. Μακρίδης, Π. Παναγιώ-
δης, Ἰωάννης Παλῆς, Κωνσταντῖνος Ν. Φωκῆς, Θ. Βαγδαρίδης,
Π. Γιαννιολῆς, Π. Νικολάου.

Ἐν Ἀδαπαζαρίῳ.

Α. Βλάχος, Ἐμμανουὴλ Κριμῆτος, Χ. Καρκαβός, Ρ. Ἐλ. Τσαντῆς ἱατρός 2, Μιχαὴλ Κριμῆτος, Γ. Κιριζιάης, Β. Κιλιτσόγλου.

Ἐν Ὀρτάκοι Ἀδριανουπόλεως.

Γ. Ὀπλοποιού, Μιχαὴλ Βιτσιλῆς, Στέφανος Γ. Κεσκίν, Δημήτριος Ἀγγελάκης ἱατροῦ, Πασχάλης Ρ. Κεσκίν, Εὐστράτιος Σερδῶλης.

Ἐν Περιστρίσι.

Διομήδης Γραμμανίδης, Π. Ε. Μπαρκοῦλας, Α. Σαλδόπουλος, Χρυσῆς Γ. Καρπούζης, Κ. Πρωτοφύλης Χ" Β., Β. Χ. Τσιλφίρης, Γ. Καλογιαννίδης, Σ. Κ. Ρούσσος, Κ. Φ. Πάρλας ἱατρός, Σιμωνίδης Σταματιῆς.

Ἐν Μαλγάρσι.

Λουῖζος Χ" Γεωργίου ἱατρός, Θεολόγος Χ" Γ. Ἐξηνταρίδης, Δωμιανὸς Χαζῆς φαρμακοποιός, Γ. Ταδουλάρης, Παναγιώτης Ἀργυριῆς, Πρωτοσύγκελλος Ἀνθίμος.

Ἐν Χαρσιουπόλει.

Παπᾶ Μαργαρίτης ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος, Θεοφάνης Βασιλιῆς, Κωνσταντῖνος Κορδαώτης, Στέφανος Παυλῆς.

Ἐν Κισαίῳ.

Α. Γ. Ἐξηνταρίδης 2, Στόγιας Κωνσταντῆς, Ν. Δ. Τζιφῆς, Χρ. Καρκαβώτης, Γ. Μαρκεῖς 2, Οἰκονόμος Παπᾶ Γεωργίου, Ι. Κ. Παπαζογλούς, Η. Γ. Τζαννίτος.

Ἐν Σουφλίῳ.

Δ. Γ. Γλύστρας, Ι. Ἰερωνίδης, Δ. Χ. Βασιζῆς, Κωνσταντῆς Σουφλίου, Ἰωάννης Ἀδαμῆς, Παπαῆς Παπαζογλούς.

Ἐν Σηλυβρίῳ.

Ἀν. Κ. Π. Σταμούλης, Ἀθ. Ι. Βαλκτιῆς, Ἀθανάσιος Μπαζιζῆς, Ὁδυσσεὺς Εὐλαμπιῆς, Δικαιονίκης ἐρένης.

Ἐν Καβάλλῃ.

Ανατόργος Κ. Καλυδοπούλος πρίεδρος τοῦ ἐμποροδικαίου, Γεώργιος Κοντιῆς δικηγόρος Ριζῆ, Κλέαρχος Στωμανίδης δικηγόρος, Ι. Α. Ἀναστασιῆς, Ν. Γιάννου ἐμπορος.

Ἐν Ξάνθῃ.

Κωνσ. Καλῆρας, Κωνσ. Γεωργιάδης, Λούκας Σορίγος, Α. Κ. Παπᾶ Ἀναστασίου, Α. Θ. Παπαδόπουλος, Ν. Β. Μουρομυλῆς, Ἀντώνιος Χάρτος πρίεδρος δικαστῆς, Δημ. Κουγιωματζογλούς, Δημ. Βουτιῆς δικηγόρος, Γιαννάκης Χ" Ζωῆδης, Παπαῆλ Μιχαηλῆς.

Ἐν Μικελίνῃ.

Γεώργιος Κεχαγῆς, Εὐ. Μολλῆνος, Στέρ. Παπαμυχαῆς, Ζαχαρίας Α. Καλλικλῆς, Παντελῆς Βλαχόπουλος, Γεώργιος Κ. Λοῖζου, Δ. Λάκων, Μαλγάρκος Νιάνης, Μ. Δ. Τζακίρης, Κ. Ἀργυριῆς Β. Δ. Βασιλῆς.

Ἐν Χίῳ.

Βασίλειος Βασιλειῆς, Γ. Ν. Ζαρδούδης, Δ. Νομικός, Ἰωάννης Γάσιος, Χαρίλ. Βασιλειῆς, Γεώργιος Μ. Φάτσης, Μ. Α. Μπαχῆς, Ν. Στ. Ζαρδούδης, Χ. Γ. Φιρίκης, Α. Κ. Βουτῆς, Ι. Παπαδόπουλος, Μιλτιάδης Χ" Ἀνδρέου, Τάκωτος Σορίγος, Νικόλαος . . .

Ἐν Διδωμοτείῳ.

Ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος γενικὸς ἐπίτροπος τοῦ ἁγίου Διδωμοτείχου, Π. Ε. Βλαχόπουλος, Κ. Τζεβάρης, Παπᾶ Ἀντώνιος, Ἀθανάσιος Ἀναγνωστόπουλος.

Ἐν Δεδασγάντζ.

Γ. Καραζήτης, Ἰωάννης Καζάνη, Ἰωάννης Μ. Χαμπούρης, Ν. Παπασταύρου, Ἀδελφοὶ Γ. Γούβα, Μ. Ἀντωνιάδης, Σταύρος Σμασάρογλου, Ἀργ. Πατριδης, Μιλτιάδης Μ. Χαμπούρης, Π. Ἀγριασμακλής, Εὐάγγ. Κουλακλής.

Ἐν Βιτωλίου.

Δ. Δημόσιος δικηγόρος, Σερραϊμά Α. Ματῆς δικηγόρος, Νικόλαος Τσιγκερῆς, Ἰωάννης Ε. Καραβώτης, Ἠλίας Μιλέτης, Σταύρος Οἰκονόμου, Ἰωάννης Σκουτήλης, Γ. Δ. Πλατανίδης διερμηνεὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ προξενείου, Π. Σαϊότης γραμματεὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ προξενείου.

Ἐν Ἰωαννίνοις.

Ι. Κούτσουλας δικηγόρος, Ἰωάννης Πάππας, Γ. Κ. Αἰγίδης, Γ. Τσίτσικας, Πάλλος Βλαχίδης, Ἠλ. Χαρίτας, Γ. Δζαβίλλας δικηγόρος, Γ. Πολυχρονιάδης, Ἀλέξ. Μιζής, Κωνστ. Σούρας, Δ. Ι. Ἀφθονίδης δικηγόρος, Γεώργιος Τζέτζος, Δημ. Κόγγος.

Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης.

Ἐμμ. Λογιαδης 2, Ἐμμ. Κονιστάκης, Γεώργιος Ε. Μισσοτάκης, Δαβὶδ Ξανθουλίδης, Ἀντ. Ι. Χατζιδάκης, Ἀριστέλης Σιργιανίδης, Ἰωάννης Ι. Βουγιαζάκης, Ἰωάννης Τσουδέρης, Ἀνδρέας Βλαχάκης, Ἐμμ. Κωνσταντινίδης, Γρηγ. Παπαδάκης, Ἡρακλῆς Τρικομάκης Ἰωάννης Ξηρᾶς πρέσβης πρωτοδικῶν, Ἐμμανουὴλ Πολυχρονίδης πρωτοδίκης, Θεοδοτοκλής Πανταλίδης πρωτοδίκης, Μουκτάρ Μουρτζαδάκης πρωτοδίκης, Χατὴν Σαχὴ ἀρχιγραμματεὺς πρωτοδικείου, Ἐμμ. Γ. Μετσαρῆκης, Στελιανὸς Πετρίκης εἰρηνοδίκης, Μιχ. Νοκτάκης, Γεώργιος Κιθαράκης, Γεώργιος Ι. Νικολαΐδης, Δημ. Βλαχάκης, Μηνῆς Κωνσταντινίδης.

Ἐν Ρεθύμνι.

Ἰωάννης Ν. Βουλγαρης δικηγόρος, Ἐμμ. Ζαχαράκης, Μένων Πινοχάκης, Γ. Ν. Καραβίτος, Γ. Σιγανός, Θεμιστ. Παπαδάκης, Ἀντώνιος Βλατάκης, Γεώργιος Ἀθανασιάδης, Δευκαλίων Μαρκίπουλος πρέσβης πρωτοδικῶν, Στέργιος Μανσορῆς πρωτοδίκης.

Οἱ ἐν Χαρτίοις δικηγόροι.

Ἐλεθέριος Βενιζέλος, Κλέαρχος Μαρκαντωνάκης, Ι. Κονταδάκης, Βλάντ Πατχάλης, Σπυρίδων Μοΐτσος, Χαρ. Ν. Φανδρίδης, Μιχ. Ι. Μάρης, Πέτρος Φωδης.

Ἐν Νισσιόλῳ Μιγαμβέλου.

Ἐμμ. Μοδάτης δικηγόρος, Γεώργιος Σαρολίδης, Μιχαήλ Ε. Κοθρῆς.

Ἐν Αἰνῳ.

Θ. Μίριζος, Ὁδ. Παπακωνσταντῆς.

Ἐν Σομοθρόφῃ.

Πατῆ Ἰωάννης Χ. Ἰωάννου.

Ἐν Ὀδησσῳ.

Στέλιος Νικίλαος 2, Ἀλέξανδρος Συναδινός, Ἰω. Συναδινός, Π. Δουρδούρης.

Ἐν Κιστοβίῳ.

Βίκτωρ Συναδινός 3, Ζώτος ἱατρός, Ἰωάννης Νικέπουλος.

Ἐν Κισσοῦντι.

Ἀριστέλης Γ. Νεόφυτος, Νικόλαος Γ. Νεόφυτος, Ἰωάννης Δ. Νεόφυτος, Ἰωβ. Γ. Παπακρήνης, Θεόδωρος Πανίδης, Δ. Κτανίδης, Χαρίλαος Κ. Πισάνης, Νικόλ. Κολλάρης, Εὐγέν. Παπαδόπουλος, Νικόλαος Χ. Πισάνης 2.

32450

 SISMANGELLO
MECANO

SISMATOLOGIO
RILEVAMENTO